
OZŠ

ODVETNIŠKA ZBORNICA SLOVENIJE

Samostojna od leta 1868

ODVETNIK

Revija Odvetniške zbornice Slovenije / Leto XXVII, št. 3 (121) – poletje 2025 / ISSN 1408-9440

Timon Hren

Polovička – *here we go again ...*

dr. Rok Čeferin

Pomen odvetništva za varstvo
človekovih pravic in svoboščin

Jerneja Pečoler

Pogodba namesto razlastitve
kot upravna pogodba

dr. Viktorija Žnidaršič Skubic

Pravna ureditev nujnega dedovanja –
novejši trendi

Petja Plauštajner

Novosti pri upravljanju pogodb FIDIC,
ki jih prinaša Mavrična zbirka 2017

Mina Kržišnik

Izziv izvršbe na kriptovalute

Intervjuja

Primož Feguš

Joseph A. Mussomeli

**ZAUPANJE JE
PRVI KORAK
V LEPŠO
PRIHODNOST**

ZAUPAJTE NAM SVOJE SKRBI.

WIENER
STÄDTISCHE
VIENNA INSURANCE GROUP

Timon Hren

odvetnik v Ljubljani in član Upravnega odbora OZS

Polovička – here we go again ...

BPP je težava. Za neposvečene: sistem brezplačne pravne pomoči (BPP) je težava za državo: stane. Preveč. S ciljem obvladovanja stroškov je bila oblikovana delovna skupina, ki naj bi sestavila predloge, ki bodo sistem dodeljevanja BPP racionalizirali, beri: zmanjšali obseg stroškov.

Na sestankih delovne skupine so predstavniki sodišč, Finančne uprave RS (FURS), Ministrstva za finance, Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) ter centrov za socialno delo (CSD) z odvetnicama **Andrejo Dajčman** in **Petro Janželj** iz Odvetniške zbornice Slovenije (OZS) ugotavljali razloge za neučinkovitost pri ugotavljanju materialnega položaja. Ker so ugotovili, da je eden izmed razlogov podvajanje dela med sodišči in CSD, so predlagali avtomatično pridobitev BPP na podlagi socialnih pravic in ustanovitev enotnega centra za ugotavljanje materialnega položaja. Strinjali so se, da je trenutni cenzus za BPP prenizek, in predlagali njegovo znižanje ter ločevanje prasilcev na dohodkovne razrede z različnim kritjem stroškov.

Predstavnici OZS sta odločno nasprotovali znižanju nagrad odvetnikom in prepovedi substitucije. OZS se je zavezala opozarjati odvetnike na obveznost obveščanja sodišč o dodeljeni BPP. Razpravljali so tudi o zastaranju terjatev za povrnitev stroškov BPP in o potrebi po jasnih določilih v Zakonu o brezplačni pravni pomoči. Kolegici sta poročali, da je po začetnem odklonilnem odnosu do odvetniških argumentov prišlo do večje stopnje razumevanja in korektnega sodelovanja. Sklep deležnikov je bil, da je ključen problem sistema BPP prenizek cenzus, kar bi bilo treba temeljito proučiti in ga spremeniti v neko bolj racionalno osnovo.

MDDSZ je spremembe v tej smeri zavrnilo; gre za komplicirano področje in posegi bi bili problematični. Bodimo odkriti: pomenili bi »politično« tveganje za vladajočo koalicijo. V predvolilnem času je takšen zakonodajni projekt pač preveliko breme. A stroški so ...

Zato je Ministrstvo za finance ponovno pozvalo k sprejemu »obljubljenih« zakonskih sprememb na

področju BPP, zaradi izjemnega naraščanja stroškov od leta 2023, za kar je bilo glavni razlog povečanje odvetniške tarife s 50 na 100 odstotkov v letu 2023. Ministrstvo za finance od Ministrstva za pravosodje pričakuje pojasnila glede časovnice ukrepov in oceno finančnih posledic. Med vrsticami je poudarilo, da vse finančne težave sistema BPP reši ponovna uvedba »polovičke«, tj. polovičnega plačila za delo v sistemu brezplačne pravne pomoči (in zastopanja po uradni dolžnosti?). Simplistična rešitev, ki prihrani denar in, še pomembneje, volilne glasove.

Odvetniki? Naj pač delajo za polovično ceno storitve. Saj so že navajeni, kajne? Na tem mestu bi rad poudaril, da je ključen pobudnik te rešitve dejansko Vrhovno sodišče, ki je v preteklosti večkrat opozarjalo na stroške financiranja sistema BPP in ponujalo opisano rešitev. To je pomembno, ker odvetniki moramo vedeti, kdo je prijatelj in kdo ne. Sploh glede na dejstvo, da jim vedno pritegnemo, ko opozarjajo na težave sodniškega dela in družbene pozicije sodnikov.

“Odvetniki? Naj pač delajo za polovično ceno storitve. Saj so že navajeni, kajne? Na tem mestu bi rad poudaril, da je ključen pobudnik te rešitve dejansko Vrhovno sodišče.”

Kaj sledi? Za zdaj gre za (benigen) poziv Ministrstvu za finance in Ministrstvu za pravosodje.

A kot so nas izučile prejšnje izkušnje, ali pa bi nas morale, pot od benignega poziva do

malignega in škodljivega zakonskega določila ni ravno dolga. Ker gre za vprašanje, ki je ključno za pogoje izvajanja odvetniškega poklica, je nujno, da OZS napne vse moči, formalne in neformalne, ter opozori na škodljivost ponovnega sprejema »polovičke«. Pošteno plačilo za odvetniške storitve je ključno za ustrezno pravno zaščito naših strank.

Čeprav je Vrhovno sodišče v preteklosti že razlogovalo, da nas odvetnike etika zavezuje k dobremu delu in plačilo pri tem nima vpliva, življenje uči, da ni čisto tako. Saj so vendar isti sodniki stavkali, ker je nizko plačilo za njihovo delo ogrožalo delovanje pravne države. Za odvetnike velja drugače?

Ne in vsi, politika, OZS, predvsem pa vsak posamezni odvetnik, morajo storiti vse, da dejstvo, da si odvetniška storitev, najsibo po pooblastilu ali po odločbi o BPP, zasluži pošteno plačilo, postane samoumevno. Seveda pa ni mogoče reči, da je pošteno plačilo polovička ...

UVODNIK / EDITORIAL*Timon Hren*

- 3 **Polovička – here we go again ... / Half-Fee — Here We Go Again...**

BESEDA UREDNIKA / EDITOR'S NOTE*Andrej Razdrih*

- 6 **Konvencija o varstvu odvetniškega poklica – majhen korak za naš poklic, a velik skok za vladavino prava / Convention on the Protection of the Legal Profession – A Small Step for Our Profession, But a Giant Leap for the Rule of Law**

ČLANKI / ARTICLES*dr. Rok Čeferin*

- 7 **Pomen odvetništva za varstvo človekovih pravic in svoboščin / The Importance of the Legal Profession in Safeguarding Human Rights and Freedoms**

Jerneja Pečoler

- 9 **Pogodba namesto razlastitve kot upravna pogodba / Agreement in Lieu of Expropriation as an Administrative Contract**

dr. Viktorija Žnidaršič Skubic

- 14 **Pravna ureditev nujnega dedovanja – novejši trendi / Legal Regulation of Forced Heirship – Newer Trends**

Petja Plauštajner

- 21 **Novosti pri upravljanju pogodb FIDIC, ki jih prinaša Mavrična zbirka 2017 / New Developments in Managing FIDIC Contracts Introduced by the 2017 Rainbow Suite**

Petja Plauštajner

- 26 **Sodna ali arbitražna pristojnost reševanja sporov po pogodbah FIDIC / Judicial or Arbitral Jurisdiction for Resolving Disputes Under FIDIC Contracts**

Mina Kržišnik

- 29 **Izziv izvršbe na kriptovalute / The Challenge of Enforcement Against Cryptocurrencies**

Bogdan Greif

- 34 **Ali ZPIZ in Republika Slovenija diskriminirata delavce migrante? / Do the Pension and Disability Insurance Institute and the Republic of Slovenia Discriminate Against Migrant Workers?**

mag. Barbara Škrabar Damjanović

- 38 **Vloga poslovne obveščevalne dejavnosti v gospodarstvu / The Role of Business Intelligence in the Economy**

Barbara Hribar in Tea Martinović

- 42 **Pravice mladoletnih nosečnic pri umetni prekinitvi nosečnosti / The Rights of Under-age Pregnant Women in Termination of Pregnancy**

INTERVJU / INTERVIEW

- 47 **Primož Feguš: Funkcija predsednika Atletske zveze Slovenije me je prisilila, da sem v odvetniški pisarni še bolj efektiven / Primož Feguš: Being President of the Slovenian Athletics Federation has Forced Me to Be Even More Efficient in My Law Firm (Andrej Razdrih)**

- 50 **Joseph A. Mussomeli: »Sodniki so nekako filozofski kralji, kot jih je opisal Platon. To so ljudje, ki naj bi bili nedotakljivi. In to potrebujete v vseh družbah, vseh sodobnih zahodnih družbah.« / Joseph A. Mussomeli: 'Judges are Rather like the Philosopher-kings Described by Plato. They Are Meant to Be Untouchable – And Every Society, Every Modern Western Society, Needs Them.' (Timon Hren)**

KOMISIJA ZA ETIKO OZS / BAR ASSOCIATION OF SLOVENIA'S ETHICS COMMISSION

- 54 **Mnenje o skladnosti ravnanja odvetnika A. A. iz Odvetniške družbe A. o.p., d.o.o. z načeli in pravili Kodeksa odvetniške poklicne etike (št. 1992/2024, 2000/2024, 2040/2024, 148/2025, 332/2025) / Opinion on the Compliance of Attorney A.A.'s from Law Firm A o.p., d.o.o. Actions with the Principles and Rules of the Code of Legal Professional Ethics (Nos. 1992/2024, 2000/2024, 2040/2024, 148/2025, 332/2025)**

ODVETNIŠKA ZBORNICA SLOVENIJE / BAR ASSOCIATION OF SLOVENIA

- 56 **Zapisnik s skupščine OZS (16. april 2025)** / *Minutes of the Bar Association of Slovenia Assembly (16 April 2025)*
- 58 **Zapisnik s skupščine OZS (10. junij 2025)** / *Minutes of the Bar Association of Slovenia Assembly (10 June 2025)*
- 60 **Iz dela Upravnega odbora Odvetniške zbornice Slovenije (Jana Huč Uršič)** / *From the Work of the Steering Committee of the Bar Association of Slovenia*
- 62 **Prisege** / *Taking the Oaths*
- 63 **Statistika OZS** / *Statistics*
- 64 **Izbrisi odvetnikov iz odvetniškega imenika OZS** / *Striking off Attorneys from the Bar Register*
- 71 **Uporaba umetne inteligence v pravu (Andrej Razdrih)** / *Use of Artificial Intelligence in Law*
- 82 **Okrogla miza o Konvenciji o varstvu odvetniškega poklica (Andrej Razdrih)** / *Round Table on the Convention on the Protection of the Legal Profession*

MEDNARODNA DEJAVNOST OZS / INTERNATIONAL ACTIVITIES OF THE SLOVENIAN BAR ASSOCIATION

Klavdija Kerin, mag. Aleš Velkaverh in Petra Janželj

- 65 **Seja stalnega odbora CCBE na Dunaju** / *Session of the CCBE Standing Committee in Vienna*
Alenka Košorok Humar
- 68 **Srečanje predsednikov zbornic v Parizu** / *Meeting of Chamber Presidents in Paris*
- 69 **Odvetništvo včeraj, danes in jutri**« (Alenka Košorok Humar) / *The Legal Profession Yesterday, Today and Tomorrow*

PRAVNA TERMINOLOGIJA / LEGAL TERMINOLOGY

Ivana Bendow

- 70 **Postopoma, potem pa nenadoma (3.)** / *Gradually, Then Suddenly (Part 3)*
Stanislav Fortuna
- 73 **Šestjezični pravni slovar (42.)** / *Six-lingual Legal Dictionary (42)*

KNJIGE / BOOKS

- 74 **Dr. Vid Žepič: Martin Pegius (1519–1592)** (Andrej Razdrih) / *Dr Vid Žepič: Martin Pegius (1519–1592)*
- 75 **Dr. Marko Pavliha: Potop** (Alenka Košorok Humar) / *Dr Marko Pavliha: The Dive*

ZGODOVINA ODVETNIŠTVA / HISTORY OF ATTORNEYSHIP

dr. Peter Čeferin

- 76 **Odvetnik dr. Ivan Tavčar** / *Attorney Dr Ivan Tavčar*
- 80 **Odvetnik potuje** / *An Attorney Travels*

IN MEMORIAM

- 81 **Stanislavu Fortuni v slovo (1940–2025)** (Andrej Razdrih) / *Stanislav Fortuna (1940–2025)*
In Memoriam

Andrej Razdrih

odvetnik v Ljubljani, odgovorni urednik revije Odvetnik in član Sodnega sveta RS

Konvencija o varstvu odvetniškega poklica

Majhen korak za naš poklic, a velik skok za vladavino prava.¹

Odbor ministrov Sveta Evrope je 12. marca 2025 v prisotnosti predstavnikov Sveta evropskih odvetniških zbornic in pravnih organizacij (CCBE) sprejel Konvencijo o varstvu odvetniškega poklica (Convention on the Protection of the Profession of Lawyers). Gre za prvo mednarodno pravno obvezujočo konvencijo, ki je izrecno namenjena zaščiti odvetniškega poklica in jo lahko podpišejo tudi države, ki niso članice Sveta Evrope. Do danes je konvencijo podpisalo 17 držav, a je nobena še ni ratificirala. Da

bi konvencija začela veljati, jo mora ratificirati vsaj osem držav, od tega šest članic Sveta Evrope.

Zanimivo je, da Slovenija h konvenciji iz neznanega razloga še ni prispevala svojega podpisa. Predstavniki Odvetniške zbornice Slovenije (OZS) so se pozanimali pri Vladi RS, zakaj še ni podpisala tega evropskega akta, ki je namenjen krepitvi zaščite pravice do neodvisnega opravljanja odvetniškega poklica brez diskriminacije, neupravičenega oviranja, vmešavanja, napadov, groženj, nadlegovanj in ustrahovanj, a jasnega odgovora predstavniki izvršilne veje oblasti še niso dali. Slovenski odvetniki smo prepričani, da bo konvencijo Republika Slovenija v najkrajšem času podpisala in ratificirala.

Konvencija države podpisnice obvezuje, da zavarujejo odvetniško dejavnost, pri čemer je posebej izpostavljeno, da morajo odvetnikom omogočiti normalne pogoje za profesionalno pomoč in svetovanje strankam, dostop do vseh listin, dokazov in druge dokumentacije ter dostop do gradiva, povezanega z uradnimi postopki zoper njihovo stranko. Nadalje jim morajo omogočiti, da javnost in medije seznanijo s postopki, v katerih so udeleženi klienti, predvsem pa morajo podpisnice odvetnikom omogočiti, da lahko na zaupen način komunicirajo s svojo stranko, in vzpostaviti ureditev, v kateri odvetniki niso dolžni posredovati zaupnih informacij in dokazov, ki so jih dobili od svojih klientov.

Namen konvencije je ob zaščiti neodvisnosti odvetniškega dela tudi vzpostavitev minimalnih standardov, ki jih države podpisnice sprejmejo v svoj pravni sistem, s čimer se povečata enotnost in povezanost znotraj EU v zvezi z opravljanjem odvetniškega poklica. S to konvencijo se v Evropi nedvomno utrjuje vladavina prava in prostor pravičnosti.

V Sloveniji, kjer je odvetništvo zapisano v Ustavo, pritisikov, kakršne čutijo drugi, predvsem ameriški odvetniki (o čemer pišemo v tem Odvetniku),² za zdaj ni, vendar

smo odvetniki deležni nerazumevanja države na ekonomskem področju. Že več let čakamo na zvišanje vrednosti odvetniške točke, ki ima zakonsko in dejansko (inflacija) utemeljitev, vendar ga ne dočakamo. Zbornica je bila tako spet prisiljena v tožbo zoper državo, kar je poniževalno tako za nas kot za Slovenijo, vendar nam ni preostalo nič drugega. Še več, kot v uvodniku piše kolega **Timon Hren**, nam država spet grozi s polovičko pri zastopanju v okviru brezplačne pravne pomoči, z izgovorom, da brezplačen dostop do pravnega varstva (s čimer se politiki sicer pohvalijo) preveč obremenjuje proračun. Očitno je lažje arbitrarno znižati odvetnikovo plačilo kot pa sprejeti natančna merila, kdo je res upravičen do dobrote države za pravdanje brez stroškov, in jih izvajati.

Kot ugotavlja ekonomska študija o položaju slovenskega odvetništva, je »za stabilen razvoj sodobne države postala ključna konkurenčnost njenega pravosodnega sistema, ki je pod stalnim nadzorom mednarodnih primerjav«.³ V tej študiji profesorja **dr. Boštjan Brezovnik** in **dr. Franjo Mlinarič** utemeljeno predlagata odločevalcem v državi, da omogočijo samodejno letno prilagajanje vrednosti odvetniške točke, saj zavlačevanje pomeni škodljivo povzročanje neravnovesij, omejevanje gospodarske svobode in slabitev pokritosti na območjih gospodarsko šibkejših območnih zborov.

Izboljšanje ekonomskega stanja bi slovenskemu odvetništvu lahko prinesla uporaba umetne inteligence (UI), s pomočjo katere bi odvetniške pisarne lahko povečale svojo produktivnost brez dodatnega zaposlovanja. Optimalna uporaba UI pa seveda predpostavlja digitalizacijo pravosodja, kar (po definiciji ljubljanske Pravne fakultete) pomeni, da se v sojenje vključi vsa digitalna orodja, kot so sistemi za elektronsko vodenje zadev, platforme za elektronsko vlaganje, avtomatizirano dodeljevanje zadev, spletno reševanje sporov, videokonferenčne obravnave in pravna pomoč, ki jo nudi umetna inteligenca. Ničesar od tega v našem sodstvu še ni, čeprav bi se z digitalizacijo bistveno izboljšale učinkovitost postopkov, dostopnost in preglednost, s čimer bi se stroški pomembno zmanjšali.

Tu pa se postavi vprašanje, ali bo ob takem razvoju UI v bližnji prihodnosti odvetnik kot živ človek še potreben, ali pa bo postal odveč kot nekdanji pisarji, katerih poklic je obstajal več tisoč let? Ali bo odvetnik robot poslal zadevo v razsojo sodniku robotu? Menim, da bo odločitve še dolgo časa sprejemal odvetnik in da bo UI zgolj pomagala pri analizi podatkov, iskanju sodne prakse ter identifikaciji pravnih trendov. Vendar je za odvetnike nujno, da čim bolj obvladajo UI kot nepogrešljivo pomočnico pri delu. UI ni le novo orodje, temveč pomeni tudi povsem novo obliko našega dela, ki se ji moramo odvetniki čim prej prilagoditi.

^{*} Besedilo je napisano s pomočjo UI.

¹ Spletna stran Odvetniške zbornice Slovenije.

² **Razdrih, A.**: Okrogla miza o Konvenciji o varstvu odvetniškega poklica, *Odvetnik* št. 3 (121) – poletje 2025, str. 82.

³ Inštitut za lokalno samoupravo Maribor, junij 2024, str. 6 in 65.

dr. Rok Čeferin

predsednik Ustavnega sodišča RS in nekdanji odvetnik¹

Pomen odvetništva za varstvo človekovih pravic in svoboščin

Za ustavnega sodnika sem bil izvoljen leta 2019, torej pred dobrimi petimi leti, pred tem pa sem skoraj 30 let opravljal odvetniški poklic. V svoji sorazmerno novi vlogi sodnika lahko z drugega zornega kota kot prej spremljam delo odvetnic in odvetnikov ter razumem, kako pomembno vlogo imajo pri varovanju človekovih pravic.

Sodnice in sodniki Ustavnega sodišča dobimo na svoje mize vsak teden na desetine ustavnih pritožb in iz spisov v teh zadevah lahko razberemo, koliko znanja in truda so odvetniki vložili v zastopanje oziroma zagovarjanje svojih strank. Ta večji ali manjši vložek odvetnikov v zadevo, v kateri zastopajo svoje stranke, v veliki meri vpliva na rezultat postopka pred rednimi sodišči.

To že na prvi pogled velja za civilni postopek, ki temelji na načelu kontradiktornosti. Trditveno in dokazno breme nosita stranki postopka. Pravdni postopek je torej spopad dveh strank, v katerem ne zmagava vedno tista, ki ima prav, ampak tista, ki se bolj spretno pravda. Torej, stranke, ki imajo kakovostno pravno pomoč, imajo večje možnosti za uspeh v pravdi.

Podobno velja tudi v kazenskih postopkih, v katerih je v vedno večji meri uveljavljeno načelo kontradiktornosti. Tudi v teh postopkih je za rezultat postopka pomembno, kako kakovostna, aktivna in angažirana je obramba.

Enako velja za postopek pred Ustavnim sodiščem. Brez kakovostnih ustavnih pritožb Ustavno sodišče ne more poseči v sodbe rednih sodišč, čeprav zazna kršitve človekovih pravic v teh sodbah. V svoji ustavnosodni presoji je Ustavno sodišče postavilo sorazmerno stroge standarde glede trditvenega bremena za ustavne pritožnike in če to breme ni izpolnjeno, tudi Ustavno sodišče ustavni pritožbi kljub njeni morebitni vsebinski utemeljenosti ne more ugoditi oziroma je sploh sprejeti v obravnavo.

Da lahko stranka prepriča Ustavno sodišče, da njena ustavna pritožba izpolnjuje pogoje za sprejem, mora torej svoje argumente kakovostno argumentirati, kar je seveda naloga njenega odvetnika.

Iz tega izhaja, da je odvetništvo izjemno pomembno za varstvo človekovih pravic in za delovanje ustavnega reda nasploh. Določbe Ustave o varstvu človekovih pravic namreč brez kakovostne obrambe teh pravic s strani odvetnikov ostanejo le mrtva črka na papirju.

Velik pomen odvetništva za delovanje ustavnega reda je v svoji ustavnosodni presoji večkrat poudarilo tudi Ustavno sodišče. V več svojih odločbah je zapisalo, da ima odvetništvo v pravni in demokratični državi pomembno vlogo, še posebej v kazenskih postopkih. Pravica do obrambe v kazenskih postopkih je brez pravice do zagovornika izvotljena.

To velja še posebej za primere, v katerih se stranka sama ne more uspešno braniti bodisi zaradi osebnih lastnosti bodisi zaradi procesnih ovir (na primer nenavzočnosti na sojenju) bodisi zato, ker gre za težka kazniva dejanja.

V takih primerih, pravi Ustavno sodišče, lahko šele obvezna obramba omogoči pošten postopek.

Pošten postopek pa je postopek, v katerem obdolženec ni le objekt, ampak je subjekt postopka, torej oseba, ki ima učinkovito zagotovljeno pravico do obrambe, ob polni zaščiti njene osebnosti, svobode in osebnega dostojanstva.

Kot vsaka človekova pravica pa mora biti tudi pravica do obrambe zagotovljena dejansko in učinkovito, in ne le formalno ter navidezno. Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP) je tako v več zadevah obsodilo posamezne evropske države, ker po uradni dolžnosti postavljeni zagovorniki obdolženecem niso nudili kvalitetne pravne pomoči.

Ena takih zadev je Daud proti Portugalski. V tej zadevi je ESČP ugotovilo kršitev obdolženčeve pravice do poštenega postopka, ker po uradni dolžnosti postavljen zagovornik pri izvajanju obrambe ni bil dovolj aktiven. Med drugim odvetnik svojega klienta kar osem mesecev ni obiskal v priporu.

Naj omenim še zadevo Sannino proti Italiji, v kateri je ESČP ugotovilo kršitev obdolženčeve pravice do poštenega postopka, ker so se med sojenjem menjavali odvetniki, ki niso dovolj dobro poznali spisa.

Sodišča držav podpisnic Evropske konvencije o človekovih pravicah (EKČP), vključno s slovenskimi, so v okviru svojih pozitivnih obveznosti pri varstvu človekovih pravic dolžna zagotavljati tudi učinkovito uveljavljanje pravice do obrambe.

To med drugim pomeni, da so dolžna nadzorovati zagovornike po uradni dolžnosti in jih razrešiti oziroma prijaviti odvetniški zbornici, če ugotovijo, da svojega dela ne opravljajo tako, kot bi ga morali. To pomeni strokovno, zavzeto in angažirano.

Opisana doktrina ESČP, po kateri je treba pravico do obrambe zagotavljati učinkovito, se kaže tudi na področju uveljavljanja odvetnikove svobode izražanja.

ESČP je tako večkrat poudarilo, da mora biti odvetnikom pri opravljanju njihovega dela dopuščeno, da na obravnavi uporabijo ostre in provokativne besede.

¹ Govor predsednika Ustavnega sodišča RS dr. Roka Čeferina na Odvetniški šoli 2025, ki je 4. in 5. aprila 2025 potekala v Portorožu.

ESČP pri tem upošteva dejstvo, da je predvsem v zahtevnih kazenskih zadevah vzdušje na obravnavah nalezljivo in da mora odvetnik pogosto hitro reagirati na izvajanje tožilstva ali na vodenje postopka s strani sodišča, zaradi česar ne more vedno premisliti o vsaki besedi, ki jo uporabi. Seveda se mora odvetnik obnašati spoštljivo in spodobno, ampak treba je razumeti, da mu v »žaru borbe« včasih lahko uide tudi kakšna beseda, ki je sicer ne bi uporabil.

Prehitro in prestrogo kaznovanje odvetnikov zaradi njihovih besed bi lahko povzročilo, zastraševalni učinek (*chilling effect*), zaradi katerega se odvetniki iz strahu pred kaznijo ne bi oglasili v bran svojim klientom. Poseg v odvetnikovo svobodo izražanja v takem primeru bi pomenil tudi poseg v pravico obdolženca do obrambe in poštenega sojenja.

Slovenska sodišča teh stališč ESČP v preteklosti niso v celoti sprejemala. V eni od treh zadev, v katerih je bila Slovenija doslej obsojena zaradi kršitve svobode izražanja, je tako šlo za primer, v katerem je bil odvetnik po mnenju ESČP prestrogo kaznovan zaradi svojih ostrih izjav na račun drugih udeležencev postopka. Gre za zadevo Čeferin proti Sloveniji.

Pravica do obrambe mora biti torej zagotovljena dejansko in učinkovito, ne pa formalno in navidezno. Kakšna je pri tem vloga odvetnika?

Obdolženec se praviloma sam, brez zagovornika, ne more učinkovito braniti predvsem iz štirih razlogov: (1) zaradi svojih osebnih lastnosti (morebitna duševna bolezen ali duševna motnja, nizka stopnja intelektualne razvitosti in podobno), (2) zaradi procesnih razlogov (na primer nenavzočnost na sojenju), (3) zaradi nepoznavanja prava in (4) zaradi osebne vpletenosti v zadevo, ki mu onemogoča trezno presojo in racionalno odločitev glede načrtovanja in izvedbe obrambe.

Odvetnikova naloga pa je, da izniči vpliv teh dejavnikov na potek postopka. Odvetnik mora preprečiti, da bi bil obdolženec iz navedenih razlogov v podrejenem položaju nasproti tožilstvu. Samo v takem primeru je v kazenskem postopku vzpostavljena enakost orožij.

Odvetniki in odvetnice torej s svojim delom omogočamo udejanjanje ustavnega reda. Brez kakovostnih, zavzetih odvetnikov ne moremo govoriti niti o pravici do obrambe, niti o pravici do poštenega sojenja, niti o državi, ki temelji na vladavini prava.

Pred leti sem bil vabljen na okroglo mizo, na kateri naj bi predstavil svoj pogled na problem, ko se mora odvetnik odločiti, ali bo deloval v interesu svoje stranke ali pa v javnem interesu.

V vprašanju, o katerem naj bi govorili, je bilo nekako implicirano, da če se odvetnik agresivno, brezkompromisno bori za pravice svojih strank, posebej v kazenskih postopkih, s tem ravna v nasprotju z družbenim interesom, ker prepreči, da se krivci kaznujejo.

Zagovarjal sem stališče, da je dilema, ali naj se odvetnik zavzema za strankin ali za javni interes, v temelju zgrešena. Odvetnik lahko zagotavlja delovanje ustavnega reda in s tem varuje javni interes samo tako, da se brezkompromisno bori za pravice svojih strank.

Pogosto lahko slišimo, predvsem v slavnostnih govorih gostov na prireditvah ob dnevu slovenskih odvetnikov, da smo odvetniki gradniki pravosodja in da smo v istem čolnu kot sodišča in tožilstvo.

Res je, v istem čolnu smo, vendar mora vsak od nas v tem čolnu opravljati svoje delo. Odvetniki veslamo na eni strani, tožilstvo na drugi, sodišče pa mora ta čoln krmariti. Samo tako lahko naš čoln pluje po razburkanem morju. Če pa odvetnik spusti svoje veslo in gre pomagat veslat na drugo stran ali pa poskuša od sodnika prevzeti krmilo, se bo ta čoln klavrno potopil.

Z drugimi besedami, pravosodni sistem lahko deluje samo, če v njem vsak opravlja svoje delo. In to morajo vsi udeleženci postopka spoštovati. Odvetniki spoštujejo tožilce in sodnike, enako spoštovanje svojega dela pa pričakujemo tudi sami.

Vendar pomembne vloge odvetnikov pri zagotavljanju delovanja ustavnega reda žal marsikdo ne razume. Pokojni profesor Ljubo Bavcon je v nekem svojem prispevku zapisal, da javnost odvetništvo razume kot nebodigatreba, ki povzroča dolgotrajnost, neučinkovitost in vse druge grehe pravosodja ... Javnost meni, da »pošten« odvetnik pač ne more zagovarjati »barab«, če pa že to počne, mu gre samo za denar.

Ta pogled na odvetništvo izhaja iz prepričanja, da odvetniki preprečujemo pravičen razplet sodnega postopka. Da bi bili, če ne bi predlagali izločitve dokazov, opozarjali na kršitve postopka, vlagali pravnih sredstev itd., storilci obsojeni, tako pa odkorakajo na prostost, kar kaže na poraz pravne države.

Zanimivo se mi zdi, da tudi na odločbe Ustavnega sodišča v medijih včasih letijo podobni očitki. Da smo s postavitvijo visokih standardov pri varstvu človekovih pravic otežili delo rednim sodiščem. Ampak naloga Ustavnega sodišča ni, da rednim sodiščem olajša obsojanje obdolžencev, ampak da varuje z Ustavo zajamčene človekove pravice.

In ni naloga odvetnikov, da prispevajo k temu, da postopek do obsodilne sodbe čim bolj gladko in čim hitreje steče, ampak da po svojih najboljših močeh varujejo človekove pravice svojih strank in jim pomagajo do za njih ugodnega rezultata.

Čeprav si seveda nihče od nas ne želi, da morilci, posiljevalci in trgovci z mamili nekaznovano ostanejo na prostosti. Ampak Ustava nam nalaga, da tudi tem ljudem nudimo kakovostno pravno pomoč, pa če se nam še tako upirajo njihova dejanja. Če namreč Ustava vsakomur jamči **pravico** do kakovostne pravne pomoči, s tem hkrati odvetniku nalaga **dolžnost**, da stranki to kakovostno pravno pomoč nudi.

Žal mi je, da te pomembne vloge odvetnikov predvsem laična javnost, pa tudi del strokovne javnosti, ne razume.

Kolegice in kolegi, naj za konec tega svojega prispevka poudarim, da je vloga odvetnic in odvetnikov kot varuhov človekovih pravic v današnjem času vse bolj pomembna.

Brez pretiravanja lahko ugotovimo, da je demokratična družbena ureditev v tako imenovanem zahodnem svetu ogrožena.

Živimo v času regresije človekovih pravic. Tudi v posameznih članicah EU državne oblasti kršijo človekove

pravice deprivilegiranih družbenih skupin, na primer istospolno usmerjenih oseb, pa tudi žensk. V zvezi s tem naj omenim, da je v nekaterih evropskih državah bistveno otežen dostop do spleta celo posiljenim mladoletnicam.

Omejujeta se neodvisnost sodstva in svoboda medijev. Skrajno desno usmerjene politične stranke, ki zagovarjajo stališča, blizu fašizmu in nacizmu, na volitvah dobivajo vse več glasov.

Živimo v času, ko družbo preplavljajo lažne novice na družbenih omrežjih, njihovi avtorji oziroma avtorji algoritmov, ki jih ustvarjajo, pa z njimi manipulirajo z javnim mnenjem in vplivajo na rezultate volitev. V teh okoliščinah ni več mogoče govoriti o pravici do svobodnih volitev.

Priče smo razgradnji demokratičnih institucij in pravne države.

V teh okoliščinah je še posebej pomembno, da delujejo varovalke demokratične družbe, ki naj ustavijo to razgradnjo demokracije in pravne države. In med te varovalke spadajo predvsem svobodni mediji, neodvisna sodišča, pa tudi neodvisni, pokončni in visoko strokovno usposobljeni odvetniki in odvetnice.

Kolegice in kolegi, želim vam, da to svojo pomembno družbeno vlogo še naprej opravljate tako uspešno kot doslej in da ste ponosni na častivreden poklic, ki ga opravljate.

Jerneja Pečoler

odvetnica iz Mislinje

Pogodba namesto razlastitve kot upravna pogodba

V slovenski pozitivni zakonodaji boste zamenjali iskali definicijo upravne pogodbe. Definicijo upravne pogodbe je najprej oblikovala pravna teorija,¹ nato pa jo je prevzela in potrdila sodna praksa. Zdaj razpolagamo z utrjeno sodno prakso Vrhovnega sodišča, ki kot taka v slovenskem prostoru izjemoma, zaradi odsotnosti zakonske ureditve upravne pogodbe, dejansko pomeni vir prava.²

Upravna pogodba je dvostranski pravni posel, ki ga država ali drug javnopravni subjekt sklene s tretjimi (fizičnimi ali pravnimi) osebami zaradi uresničevanja javnega interesa in ki je deloma pod javnopravnim režimom.³ Obstajajo tri specifične opredelilne značilnosti upravnih pogodb:

- (i) vsaj ena pogodbeni stranka mora biti praviloma oseba javnega prava (t. i. *kriterij strank*),
- (ii) sklenjena je v javnem interesu (t. i. *kriterij cilja*) in/ali
- (iii) vsebuje določbe, iz katerih izhaja prevlada javnega interesa ali nadrejenost osebe javnega prava in jih druga stran v tipični pogodbi zasebnega (obligacijskega) prava običajno ne bi sprejela (t. i. *kriterij vsebine oziroma posebnih določb*).⁴

Pri razlagi upravnih pogodb, ki jih kot take opredelimo po omenjenih treh specifičnih značilnostih, je treba upoštevati osnovno pravilo, da se zanje uporabljajo pravila splošnega pogodbenega prava, razen kadar njihov javnopravni značaj zahteva, da se določena splošna pravila bodisi ne uporabijo bodisi se uporabijo prilagojeno.^{5, 6} Kljub smiselni in subsidiarni uporabi Obligacijskega zakonika (OZ) so nekatere upravne pogodbe vendarle, čeprav izrazito pomanjkljivo, urejene parcialno v področni zakonodaji.⁷ Pogodba namesto razlastitve je specialno urejena v Zakonu o urejanju prostora (ZUreP-3).⁸ S tem zakonom je javnopravnim subjektom smiselno dano tudi potrebno »pooblastilo«⁹ za sklepanje tovrstnih pogodb.⁹ Slednji pa lahko pri sklepanju tovrstnih pogodb izkoristijo svojo

¹ Pirnat, R.: Pravni problemi upravne pogodbe, Revija Javna uprava, 2000. Prof. dr. Rajko Pirnat velja za utemeljitelja upravne pogodbe v slovenskem pravem prostoru.

² Zadnja pomembnejša je sodba Vrhovnega sodišča III Ips 80/2018 z dne 12. februarja 2019, točki 18 in 19. Pred tem sta bili pomembni še sodbi III Ips 31/2012 z dne 15. oktobra 2013, točka 11, ter III Ips 83/2002 z dne 6. februarja 2003, str. 5 sodbe.

³ Pirnat, R., naved. delo, (2000), str. 143–162. Štemberger, K.: Pogodba kot alternativa upravnemu aktu v slovenskem in primerjalnem pravu, Javna uprava 2020, str. 16, 17.

⁴ Pirnat, R., naved. delo, (2000), str. 143–162. Tako tudi Štemberger, K.: Upravne pogodbe v slovenskem pravu, doktorska disertacija (2022), str. 175.

⁵ Pirnat, R., naved. delo (2000), str. 143–162. Tako tudi Štemberger, K., naved. delo (2022), str. 175.

⁶ Štemberger, K., naved. delo (2022), str. 358. Gre za t. i. smiselno in subsidiarno uporabo določb OZ.

⁷ Štemberger, K., naved. delo (2022), str. 188, 189, 357, 358.

⁸ Poimenovanje pogodbe namesto razlastitve kot prodajna pogodba namesto razlastitve je pravno napačno. Glej tudi sklep II Ips 856/94 z dne 20. junija 1996: »Pri pogodbi, sklenjeni namesto razlastitve (ki je ZRPPN niti ne opredeljuje kot prodajne), je njena podlaga ureditev javnopravnega razmerja, medtem ko je pri 'navadni' prodajni pogodbi podlaga doseči zamenjavo stvari za denar, se pravi blagovno-denarno razmerje.« Med razlastitvenim zavezancem in razlastitvenim upravičencem se lahko sklene tudi menjalna pogodba, in sicer takrat, kadar je *odškodnina* (spremenila avtorica Jerneja Pečoler) za prenos lastninske pravice dogovorjena v naravi. Štemberger, K., naved. delo (2022), str. 24.

⁹ Slovensko pravo upravne pogodbe ureja parcialno po področnih predpisih. Ta ureditev je izrazito pomanjkljiva in neenotna. To zmanjšuje njihovo uporabno (dodala avtorica J. P.) in praktično vrednost. Bistveno bolj pregledna bi bila ureditev, v okviru katere bi poseben zakon urejal vsa temeljna vprašanja upravnih pogodb. Posebnosti pa bi se urejale s področnimi zakoni. Štemberger, K., naved. delo (2022), str. 358, 359.

močnejši položaj.¹⁰ Prodajna pogodba namesto razlastitve predstavlja t. i. subordinatni tip upravne pogodbe saj nadomešča upravni akti.¹¹ Hkrati je v teoriji in tudi sodni praksi poudarjena njena prisilna narava.^{12, 13}

Pozitivna zakonodajna ureditev pogodbe namesto razlastitve

Za razumevanje pravnih značilnosti pogodbe namesto razlastitve kot upravne pogodbe je nujno poznavanje zakonskih določb 3. oddelka 4. poglavja ZUreP-3 z naslovom Razlastitev in omejitev lastninske pravice. Ta oddelek ZUreP-3 obsega določbe od 202. do 225. člena. Hkrati ne smemo zanemariti hierarhično najvišjega pravnega akta, tj. Ustave. Člen 33 Ustave določa, da je zagotovljena pravica do zasebne lastnine in dedovanja. Člen 67 Ustave določa, da zakon določa način pridobivanja in uživanja lastnine tako, da so zagotovljene njena gospodarska, socialna in ekološka funkcija. Zakon določa tudi način in pogoje dedovanja. Člen 69 Ustave določa, da se lastninska pravica na nepremičnini lahko v javno korist odvzame ali omeji proti nadomestilu v naravi ali proti odškodnini pod pogoji, ki jih določa zakon.¹⁴ V kontekstu obravnavane tematike je nujno izpostaviti še ustavno načelo zakonitosti iz četrtega odstavka 153. člena Ustave, ki določa, da morajo posamični akti in dejanja državnih organov, organov lokalnih skupnosti ter nosilcev javnih pooblastil temeljiti na zakonu ali na zakonitem predpisu.

Razlastitev pomeni odvzem ali drugo omejitev lastninske pravice.¹⁵ Ker je najpogostejši odvzem lastninske pravice, se bom v nadaljevanju osredotočila nanj in pojem »razlastitev« uporabljala v tem kontekstu. Razlastitev je mogoča le, če je nujno potrebna (*ultima ratio*) in *sorazmerna*¹⁶ za doseganje javne koristi razlastitvenega namena.¹⁷ Razlastitveni nameni so zakonsko taksativno določeni.¹⁸ Med razlastitvene namene na primer spadata gradnja in prevzem objektov in omrežij gospodarske javne infrastrukture ter grajenega

javnega dobra.¹⁹ Javna korist za razlastitvene namene se domneva, če so nepremičnine vključene v DPN, državni prostorski ureditveni načrt, OPN, OPPN in če so ti akti pripravljeni tako natančno, da je nepremičnine, ki so predmet razlastitve, mogoče grafično prikazati v katastru nepremičnin ali je bilo na teh nepremičninah izdano celovito dovoljenje.²⁰ O razlastitvah se odloča prednostno. Na prvi stopnji o razlastitvah odločajo upravne enote, na drugi stopnji pa ministrstvo.²¹

Ponudba za odkup nepremičnine zaradi sklenitve pogodbe namesto razlastitve je procesna predpostavka za vložitev zahteve za razlastitev pri pristojni upravni enoti. Ponudbo za odkup nepremičnine pripravi razlastitveni upravičenec na podlagi ocenjene vrednosti nepremičnine ter ocenjenih nadomestil za škodo in drugih stroškov v skladu z določbami zakona, ki urejajo odškodnino za razlastitev.^{22, 23} Če v 30 dneh po vročitvi ponudbe za odkup razlastitveni upravičenec ni uspel skleniti pogodbe o prodaji nepremičnine, sme le-ta vložiti zahtevo za razlastitev, s katero se začne razlastitveni postopek.²⁴ Zahtevi za razlastitev se priložijo seznam nepremičnin, razlastitveni elaborat z utemeljitvijo javne koristi, predhodna ponudba za odkup nepremičnine in roki izvajanja del, zaradi katerih je predlagana razlastitev.²⁵ Razlastitveni postopek se uvede s sklepom, zoper katerega ni pritožbe.²⁶ Uvedba razlastitvenega postopka je ovira za pravni promet z nepremičnino.²⁷ Element nujnosti razlastitvenega postopka posredno izhaja iz dopustnosti izvajanja pripravljalnih del v razlastitvenem postopku.²⁸ Po izvedenem ugotovljenem postopku upravni organ o razlastitvi odloči z razlastitveno odločbo. V upravni odločbi upravni organ navede nepremičnine, ki se razlaščajo. Upravni organ lahko v odločbi določi rok ali datum za prevzem razlaščene nepremičnine, če se o tem dogovorijo stranke postopka, in rok za začetek gradnje objektov, zaradi katerih je bila predlagana razlastitev.²⁹

Razlastitveni upravičenec lastninsko pravico na razlaščenih nepremičninah pridobi s pravnomočnostjo odločbe o razlastitvi.³⁰ Iz tega izhaja, da vpis v zemljiško knjigo

¹⁰ Štemberger, K., naved. delo (2022), str. 358.

¹¹ Upravna pogodba lahko namreč nastopa ob upravnem aktu in pomeni zgolj način njegove izvršitve, kar pomeni, da izdaji upravnega akta sledi še sklenitev upravne pogodbe (na primer koncesijske pogodbe), ali pa je alternativa upravnemu aktu in ga torej v celoti ali deloma nadomešča. Štemberger, K., naved. delo (2022), str. 20 in str. 18–23. Štemberger, K., naved. delo (2020), str. 187 in 198.

¹² Štemberger, K., naved. delo (2022), str. 187.

¹³ Sklep II Ips 856/94 z dne 20. junija 1996 navaja enako, nanašajoč se na določbe Zakona o razlastitvi in prisilnem prenosu nepremičnin v družbeni lastnini (ZR-PPN).

¹⁴ Iz Ustave izhaja primarnost nadomestila v naravi in sekundarnost odškodnine.

¹⁵ Prvi odstavek 202. člena ZUreP-3.

¹⁶ Sodba IU 1553/2016-16 z dne 11. aprila 2017. Ker se javni interes za razlastitev po določbah ZUreP-1 ugotavlja po določbah 92. člena tako, da se ugotovi, ali je za razlastitev podana *abstraktna* javna korist (93. člen ZUreP-1) ter ali je podana *konkretna* javna korist (ali je razlastitev za doseganje javne koristi nujno potrebna ter ali je javna korist razlastitvenega namena v *sorazmerju* s posegom v zasebno lastnino - drugi odstavek 92. člena ZUreP-1), obstoj tako abstraktna kot konkretne *in s tem sorazmerne* (dodala avtorica J. P.) javne koristi pa je organ v postopku ugotovil.

¹⁷ Drugi odstavek 202. člena ZUreP-3.

¹⁸ Prvi in drugi odstavek 203. člena ZUreP-3.

¹⁹ Prva alineja prvega odstavka 203. člena ZUreP-3.

²⁰ Prvi odstavek 204. člena ZUreP-3.

²¹ Člen 206 ZUreP-3.

²² Prvi odstavek 207. člena ZUreP-3.

²³ VSRS, sodba X Ips 12/2024 z dne 20. novembra 2024. Iz sodbe izhaja, da je sestavina zakonito sestavljene ponudbe tudi cenitveno poročilo. »Res je sicer, da Zakon o urejanju prostora (ZUreP-2) ni izrecno določal, da bi moralo biti navedeni ponudbi priloženo cenitveno poročilo, ki je bilo skladno z zakonom podlaga za njeno izdelavo, vendar ni jasno, kako bi v odsotnosti tega poročila razlastitveni zavezanec sploh preveril navedene vidike pravilnosti ponudbe. Na to je morala paziti tožena stranka ob uvedbi razlastitvenega postopka po uradni dolžnosti (načelo zakonitosti v upravnem postopku – dodala avtorica J. P.), saj je drugi odstavek 199. člena ZUreP-2 izrecno določal, da je bilo zahtevi za razlastitev treba priložiti tudi ponudbo iz 197. člena tega zakona, torej **zakonito** (poudarila avtorica J. P.) sestavljeno ponudbo, ki je vsebovala vse **sestavine** (poudarila avtorica J. P.), ki jih je določal zakon.

²⁴ Prvi odstavek 209. člena ZUreP-3.

²⁵ Drugi odstavek 209. člena ZUreP-3.

²⁶ Prvi odstavek 210. člena ZUreP-3.

²⁷ Četrty odstavek 210. člena ZUreP-3.

²⁸ Člen 211 ZUreP-3.

²⁹ Člen 213 ZUreP-3.

³⁰ Prvi odstavek 214. člena ZUreP-3.

na tej podlagi nima konstitutivnega učinka, ampak ima zgolj deklaratorni učinek.³¹ Nadaljnja pridobitev posesti je vezana na plačilo odškodnine.³² To pa pomeni, da lahko lastninska pravica na razlastitvenega upravičenca zaradi poudarjenega javnega interesa preide pred pridobitvijo posesti in je določitev odškodnine drugotnega pomena.³³ Najpozneje v petnajstih dneh po pravnomočnosti odločbe o razlastitvi upravni organ pozove razlastitvenega upravičenca in razlaščenca, naj skleneta sporazum o odškodnini oziroma nadomestilu.³⁴ Če sporazum ni sklenjen, lahko tako razlastitveni upravičenec kot razlastitveni zavezanec vložita predlog za odmero odškodnine v nepravdnem postopku pri pristojnem sodišču.³⁵

Znotraj razlastitvenega postopka je mogoče izpeljati t. i. (zlasti) nujni razlastitveni postopek za posebne razlastitvene namene, ki terjajo še posebej hitro pridobitev nepremičnin. Med njimi je tudi primeroma navedena pridobitev nepremičnin za gradnjo in prevzem objektov in omrežij gospodarske javne infrastrukture ter grajenega javnega dobra.³⁶ Opredelilna značilnost tovrstnega še posebej nujnega razlastitvenega postopka je, da niti pritožba zoper odločbo o razlastitvi ne zadrži prenosa lastninske pravice in pridobitve posesti.³⁷ ZUreP-3 poudari, da za razlaščenca nepremičnino lastniku pripada ustrezna odškodnina ali enakovredna nadomestna nepremičnina.³⁸ Odškodnina se določi z uporabo metodologije ocenjevanja vrednosti, škod na nepremičnini in drugih stroškov za umeščanje prostorskih ureditev državnega pomena.^{39, 40} Upravni organ se po uradni dolžnosti ukvarja tudi z morebitnimi drugimi stvarnimi in obligacijskimi pravicami na nepremičnini, kot so stvarne služnosti in najemi.⁴¹

Ustavna pravica do zasebne lastnine je vsebovana v pravi razlastitvenega upravičenca do vrnitve razlaščenca

nepremičnine za primer, da razlastitveni upravičenec v roku iz 213. člena ZUreP-3 ne zagotovi začetka gradnje objekta ali objektov, zaradi katerih je bila predlagana razlastitev. Zahteva za vrnitev se vložijo pri upravnem organu, pristojnem za razlastitev.⁴² V primeru sklenitve prodajne pogodbe namesto razlastitve lahko razlastitveni zavezanec kot prejšnji lastnik razdre pogodbo pod pogoji, ob katerih je mogoče zahtevati vrnitev razlaščenca nepremičnine pri upravnem organu.^{43, 44} Razlastitveni zavezanec kot (prisilni) prodajalec lahko razdre prodajno pogodbo namesto razlastitve v primeru, da razlastitveni upravičenec v roku, kot le-ta izhaja iz prodajne pogodbe namesto razlastitve, ne zagotovi začetka gradnje objektov, zaradi katerih je bila predlagana razlastitev.⁴⁵ Ta določba se hkrati sklada s splošnejšo zahtevo Zakona o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnosti (ZSPDLSL-1), ki v 4. poglavju pod točko (a) Pridobivanje nepremičnega premoženja v 43. členu uzakonja, da država pridobiva nepremično premoženje v takem obsegu in kakovosti, ki zagotavlja najboljše pogoje za izvrševanje nalog upravljalca, in nadalje jasno določbo, da se nepremičnega premoženja ne pridobiva na zalogo.

Zakonita uporaba pozitivne zakonodaje za primer pogodbe namesto razlastitve

Pogodba je sklenjena, ko se pogodbeni stranki sporazumeta, lahko tudi ustno,^{46, 47} o njenih bistvenih sestavinah.^{48, 49} Pogodbe, s katerimi se prenaša lastninska pravica na nepremičnini, morajo biti sklenjene v pisni obliki.^{50, 51, 52} Prvi odstavek 55. člena OZ določa, da je pogodba, ki ni sklenjena v predpisani obliki, nična, če iz namena predpisa, s katerim je določena oblika, ne

³¹ Sodba VSL II Cp 600/2016 z dne 31. maja 2016. Ker se lastninska pravica pridobi na originaren način že na podlagi pogodbe namesto razlastitve, vknjižba v zemljiški knjigi pa je le deklaratorne narave, je pravilno pojasnilo tudi, da v pogodbi, ki nadomešča razlastitev, intabulacijska klavzula ni potrebna.

³² Drugi odstavek 214. člena ZUreP-3.

³³ Primerjaj četrti odstavek 339. člena ZFPPIP: Stečajni dolžnik ne sme kupcu izročiti lastniške posesti prodanega premoženja ali opraviti drugih pravnih dejanj za prenos lastninske ali druge premoženjske pravice na kupca, dokler ta ne plača celotne kupnine. Primerjaj 455. člen OZ: Če ni dogovorjeno ali običajno kaj drugega, prodajalec ni dolžan izročiti stvari, če mu kupec hkrati ne plača kupnine ali če ni pripravljen tega hkrati storiti, vendar kupec ni dolžan plačati kupnine, preden nima možnosti, da stvar pregleda.

³⁴ Prvi odstavek 217. člena ZUreP-3.

³⁵ Šesti odstavek 217. člena ZUreP-3.

³⁶ Prvi odstavek 215. člena ZUreP-3.

³⁷ Tretji odstavek 215. člena ZUreP-3.

³⁸ Prvi odstavek 216. člena ZUreP-3. ZUreP-3 za razliko od Ustave ne daje prednosti po zagotovitvi nadomestne nepremičnine.

³⁹ Peti odstavek 216. člena ZUreP-3.

⁴⁰ **Možina, D.:** Odškodninska odgovornost države, Pravni letopis 2013, str. 164. V primeru te odškodnine gre bolj za nadomestilo za »žrtvovanje« pravnih dobrin posameznika v korist družbe kot pa za klasično odškodninsko odgovornost, saj država ne ravna protipravno.

⁴¹ Člen 219 ZUreP-3.

⁴² Prvi odstavek 222. člena ZUreP-3.

⁴³ Drugi odstavek 222. člena ZUreP-3.

⁴⁴ **Tratnik, M., Vrenčur, R.:** Omejitve lastninske pravice in posebni pravni režimi na nepremičninah, GV Založba, Ljubljana, 2009, str. 61-63. ZUreP-1 nima posebnih določb glede razdora pogodbe, ki bi napotovale na to, da se smiselno uporabljajo pravila OZ o odstopu (razdoru) od pogodbe zaradi neizpolnitve pogodbe nasprotne stranke. Po 103. členu zadostuje navadna izjava, naslovljena na razlastitvenega upravičenca. Razdor pogodbe ima v skladu s 111. členom OZ učinek *ex tunc*. Šteje se, da pogodba kot pravni prenos lastninske pravice nikoli ni bila veljavno sklenjena. Tako je v skladu s kavzalnim sistemom prenosa lastninske pravice razlaščenec ostal lastnik nepremičnine. Razlaščenec lahko z izbrisno tožbo zahteva, da se v zemljiški knjigi spet vzpostavi prejšnje stanje vpisov, to je vpis lastninske pravice. Prav tako je možno skleniti pogodbo o uskladitvi zemljiškoknjžnega stanja.

⁴⁵ **Tratnik, M., Vrenčur, R.,** naved. delo (2009), str. 61. Vrnitev nepremičnine je izraz do sedaj že poudarjenega načela sorazmernosti kot izpeljava konkretnega razlastitvenega namena (dodala avtorica J. P.).

⁴⁶ Dodala avtorica.

⁴⁷ Splošno pogodbeno pravo temelji na načelu konsenzualnosti.

⁴⁸ Člen 15 OZ.

⁴⁹ VSL, sodba II Cpg 1978/20214 z dne 21. maja 2015. Sodba jasno poudari, da sta soglasje volj pogodbenih strank in obličnost (predpisana – prvi odstavek 55. člena OZ in pogodbeno dogovorjena – drugi odstavek 55. člena OZ) dve različni predpostavki za veljavno sklenitev pogodbe. Povedano drugače, najprej se za veljavno sklenitev običajne obligacijske pogodbe ugotavlja soglasje volj glede bistvenih sestavin. Šele če sta stranki soglasni glede bistvenih sestavin, preidemo na ugotavljanje oblikovnih zahtev (dodala avtorica J. P.).

⁵⁰ Člen 52 OZ.

⁵¹ Člen 15 in 52 OZ veljata tudi za pogodbo namesto razlastitve.

⁵² Bistvo pisne oblike je prav v zaščiti javnega interesa, ki se pri pogodbah, pri katerih so vključena javna sredstva, kaže v transparentnosti porabe javnih sredstev. Prav tako gre pri upravnih pogodbah za izrazito neprirejeno razmerje med upravo in nasprotno stranko, kar pomeni, da je pisna oblika namenjena tudi zaščiti (šibkejše) stranke. Prav tako je mogoče kot argument za pisno obliko upravnih pogodb uporabiti drugi odstavek 210. člena ZUP o pisni obliki upravne odločbe. **Štemberger, K.,** naved. delo (2022), str. 224 in str. 221-225.

izhaja kaj drugega. Pogodba namesto razlastitve je zaradi varstva javnega interesa kot tudi zaradi tega, ker se z njo prenaša (pravilno na novo pridobi, *op. J. P.*) lastninska pravica na nepremičnini, zagotovo pogodba, ki mora biti sklenjena v predpisani obliki.⁵³ Strinjati se je mogoče s stališčem pravne teorije, da bi morale biti vse upravne pogodbe kategorično sklenjene v pisni obliki, saj to velja tudi za upravne akte.⁵⁴ To pa še toliko bolj velja za upravne pogodbe v zvezi z nepremičninami.⁵⁵

Za pogodbo namesto razlastitve je značilna prisilna narava, saj nad posameznikom visi grožnja z razlastitvijo.⁵⁶ Pogodba namesto razlastitve **nadomešča** odločbo o razlastitvi, za katero je predpisano, da vsebuje: nepremičnine, ki se razlaščajo, in rok za začetek del (213. člen ZUreP-3) ter sporazum o odškodnini oziroma sodno odločbo o njej (217. člen ZUreP-3). Vrednost odškodnine določi cenilec (49. člen ZUreP-3). V 209. členu ZUreP-3 je predpisana vsebina zahteve za razlastitev, ki kot taka zaradi uzakonjenega ustavnega načela zakonitosti pri delovanju upravnih organov smiselno uzakonja bistvene sestavine pogodbe namesto razlastitve kot t. i. subordinatne pogodbe, ki nadomešča upravni akt in kot takšna ni običajna obligacijska pogodba. Če pa ga nadomešča, mora vključevati tudi vse sestavine, ki se zahtevajo za upravni akt. Povedano drugače: razlastitveni zavezanec zgolj zato, ker je sklenil pogodbo namesto razlastitve, ne sme biti na slabšem.⁵⁷ Še vedno ga mora ščititi »plašč« vseobsegajočega načela zakonitosti pri delovanju in postopanju upravnih organov. Za pogodbo namesto razlastitve, izhajajoč iz načela zakonitosti⁵⁸ kot vrhovnega mednarodnopravnega in ustavnega načela v upravnih postopkih, velja, da mora smiselno upoštevati vsa z ZUreP-3 uzakonjena zakonska jamstva. Neupoštevanje osnovnih pravnih jamstev vodi neposredno v ničnost pogodbe na podlagi splošne ničnostne klavzule iz 86. člena OZ.⁵⁹

V pogodbi namesto razlastitve se morata razlastitveni upravičenec in razlastitveni zavezanec ob predhodno zakonsko zahtevanem in izkazanem *abstraktnem* javnem interesu ter tudi *konkretnem* javnem interesu, ki kot tak pomeni, da je *nujen* in *sorazmeren* s posegom v lastninsko pravico,⁶⁰ sporazumeti še o naslednjem: o tem, katere nepremičnine so predmet razlastitve, o roku, do katerega bo razlastitveni upravičenec začel gradnjo objektov (v nadaljevanju: rok za začetek del), zaradi katerih je bila

predlagana razlastitev, in o odškodnini, ki pomeni ocenjeno vrednost nepremičnine in ocenjena nadomestila za škodo ter morebitne druge stroške.^{61, 62} Ker je obvezna sestavina razlastitvene odločbe rok za začetek del, je smiselno enako rok za začetek del tudi obvezna oziroma zakonsko zahtevana sestavina pogodbe namesto razlastitve.⁶³ Rok za začetek del je določen tako zaradi varstva koristi razlastitvenega zavezanca, da lahko zahteva vrnitev nepremičnine, kot tudi zaradi varstva razlastitvenega upravičenca, da je seznanjen s časovnim obdobjem, v katerem mora zagotoviti začetek gradnje.⁶⁴ Rok za začetek del ščiti razlastitvenega zavezanca pred samovoljo razlastitvenega upravičenca in je ustavni varuh pred *nezakonitimi* in *nesorazmerni* posegi v lastninsko pravico razlastitvenega zavezanca. To je razlog za nepravilnost poimenovanja takšne pogodbe kot prodajne pogodbe namesto razlastitve.

Bistvo pogodbe namesto razlastitve ni klasična blagovno-denarna menjava. Bistvo pogodbe namesto razlastitve kot upravne pogodbe je prenos lastninske pravice v sfero razlastitvenega upravičenca (205. člen ZUreP-3) zaradi izpolnitve abstraktnega razlastitvenega namena (203. člen ZUreP-3) in nujnosti javne koristi (202. in 204. člen ZUreP-3), ob izpolnjevanju sorazmernosti konkretne javne koristi (202. člen ZUreP-3) ter ob hkratnem plačilu ocenjene vrednosti nepremičnine in ocenjenih nadomestil za škodo ter morebitnih drugih stroškov (prvi odstavek 207. člena ZUreP-3) kot ustrezne odškodnine (216. člen ZUreP-3). Razlastitveni upravičenec in razlastitveni zavezanec se tako za razliko od prodajne pogodbe ne sporazumeta o ceni nepremičnine, ampak o odškodnini, ki predstavlja ocenjeno vrednost, ki jo določijo cenilec (49. člen ZUreP-3). ZUreP-3 tako ne opredeljuje cene, ampak opredeljuje ocenjeno vrednost, ki predstavlja tržno vrednost. Le-ta po stroki ocenjevanja vrednosti predstavlja ocenjeni znesek, za katerega naj bi voljan kupec in voljan prodajalec zamenjala premoženje na datum ocenjevanja vrednosti v transakciji med nepovezanima in neodvisnima strankama po ustreznem trženju, pri katerem sta stranki delovali seznanjeno, previdno in brez prisile.⁶⁵

Da je razlastitev torej sploh mogoča, morata obstajati tako splošen (abstrakten) kot tudi čisto konkreten in predvsem sorazmeren javni interes. Konkreten javni interes mora biti tudi sorazmeren za razlastitvenega

⁵³ VSL, sodba I Cp 3534/2011 z dne 9. maja 2012 - podrobneje o nalogah oblike pri prodajni pogodbi za prenos nepremičnin kot obligacijski pogodbi: opozorilna naloga, dokazna naloga, javnopravna in fiskalna naloga.

⁵⁴ Drugi odstavek 210. člena ZUP določa, da se upravna odločba izda pisno. Izjemoma se lahko v primerih, ki jih določa zakon, odloči tudi ustno.

⁵⁵ Štemberger, K., naved. delo, (2022), str. 224.

⁵⁶ Sklep II Ips 856/94 z dne 20. junija 1996.

⁵⁷ Sklep II Ips 856/94 z dne 20. junija 1996. Ni videti razumnega razloga, da bi imel prednost tisti, ki mu je bila z odločbo razlaščen nepremičnina, v primerjavi s tistim, ki je omogočil gladkejšo in hitrejšo pot s tem, da je sklenil pogodbo namesto razlastitve. Prej bi lahko trdili obratno, str. 2.

⁵⁸ Več o načelu zakonitosti kot vrhovnem mednarodnopravnem in ustavnem načelu ter tudi upravnoprocesnem načelu, ki ga vsi zakoni o upravnem postopku postavljajo na prvo mesto, Kovač, P., Jerovšek, T.: Upravni postopek in upravni spor, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo, 2024, str. 35.

⁵⁹ Pogodba, ki nasprotuje ustavi, prisilnim predpisom ali moralnim načelom, je nična, če namen kršenega pravila ne odkazuje na kakšno drugo sankcijo ali če zakon v posameznem primeru ne predpisuje kaj drugega.

⁶⁰ Ta zakonska jamstva, ki predstavljajo načelo zakonitosti in za katera jamči razlastitveni zavezanec, po oceni avtorice J. P. predstavljajo vsebino uvodnih ugotovitev prodajne pogodbe namesto razlastitve.

⁶¹ ZUreP-1 je v 102. členu uzakonjal: »Upravni organ odloči o razlastitvi z odločbo po izvedenem ugotovitvenem postopku. Če se zahtevi ugodi ali delno ugodi, morajo biti v odločbi natančno navedene nepremičnine, ki se razlaščajo. Z odločbo se določijo tudi roki, v katerih je dolžan razlastitveni upravičenec prirediti z gradnjo objekta oziroma objektov, zaradi katerih je bila razlastitev predlagana. Upravni organ lahko v odločbi določi rok ali datum za prevzem razlaščen nepremičnine, če se o njem dogovorijo stranke postopka. ZUreP-2 (203. člen) in ZUreP-3 (213. člen) vsebujeta nomotehnično površno določbo, ki je že vsebovana v besedilu članka. Iz zgodovinskega konteksta sprejemanja ZUreP-2 in ZUreP-3 ni razumeti, da bi rok za začetek del ne bil več zakonsko zahtevan. Da je tako, izhaja tudi iz drugega odstavka 209. člena ZUreP-3, ki rok izvajanja del opredeljuje kot bistveno sestavino zahteve za razlastitev.

⁶² Avtorica J. P. opozarjam še na možnost zagotovitve nadomestne nepremičnine.

⁶³ Sodba IU 1473/2010 z dne 15. februarja 2011.

⁶⁴ Sodba IU 1473/2010 z dne 15. februarja 2011.

⁶⁵ Avtorica J. P. poskušam poenostavljeno prikazati razliko med ceno in vrednostjo. Cena se med kupcem in prodajalcem določi na trgu in pomeni denarni znesek, ki ga je kupec pripravljen plačati, prodajalec pa (še) pripravljen sprejeti. Vrednost se določi ob upoštevanju pravil stroke ocenjevanja vrednosti z uporabo različnih načinov ocenjevanja vrednosti - to so na primer način tržnih primerjav, na donosu zasnovan način in nabavnovrednostni način.

zavezanca. Sorazmernost se manifestira preko določb ZUreP-3, ki uzakonjajo na primer obveznost, da je ponudba za odkup nepremičnine izdelana na podlagi ocenjene vrednosti nepremičnine,^{66, 67} in nadalje, da ima razlastitveni zavezanec možnost razdora podobe v primeru, da razlastitveni upravičenec v roku ne zagotovi začetka gradnje objekta ali objektov, zaradi katerih je bila predlagana razlastitev.

Povedano drugače: vsa zakonska in s tem **zakonita** jamstva, potrebna za sklenitev pogodbe namesto razlastitve, so razvidna iz ZUreP-3. In so: zahteva po opredelitvi nepremičnin, javni interes, roki izvajanja del, zakonita ponudba.⁶⁸ Pri sklepanju pogodbe namesto razlastitve jih je kot prisilne predpise treba upoštevati. Pogodba namesto razlastitve mora temeljiti vsaj na resničnem javnem interesu, in sicer splošnem in konkretnem, ki mora biti poleg vsega še sorazmeren. Volji razlastitvenega upravičenca in razlastitvenega zavezanca se morata skladati vsaj še glede: nepremičnin, ki se razlašajo, odškodnine, temelječe na predhodno izdelani cenitvi, upoštevajoč tržno vrednost, in roka za začetek del.⁶⁹

Navedene pogoje avtorica razvrščam na pogoje, ki predstavljajo t. i. procesne predpostavke pogodbe namesto razlastitve, in pogoje, ki predstavljajo t. i. obvezne sestavine pogodbe namesto razlastitve. Nespoštovanje kateregakoli od teh dveh sklopov pogojev (lahko) vodi v ničnost pogodbe. Pogodba namesto razlastitve, ki nasprotuje t. i. *procesnim predpostavkam*, je nična zaradi nasprotovanja prisilnim (zakonitim) predpisom na podlagi splošne ničnostne klavzule iz 86. člena OZ. Izjema obstaja pri t. i. *oblikovnih pogojih*, ki so: navedba nepremičnin, odškodnina in rok za začetek. Pri t. i. *oblikovnih pogojih* je možna konvalidacija pogodbe namesto razlastitve, in sicer v skladu z 58. členom OZ.^{70, 71} Predpogoj za uspešno

konvalidacijo pa je, da obstaja predhodno soglasje volj glede vseh predhodno omenjenih bistvenih sestavin pogodbe namesto razlastitve.⁷² Če razlastitveni upravičenec in zavezanec ne soglašata glede bistvenih sestavin pogodbe namesto razlastitve, ta sploh ni sklenjena – je neobstoječa. Če sta se pogodbeni stranki o vseh bistvenih sestavinah sporazumeli, vendar sta na primer rok za začetek del določili zgolj ustno, je v primeru, da razlastitveni upravičenec dela v dogovorjenem roku začne, možna konvalidacija posamezne ustno dogovorjene obvezne sestavine pogodbe namesto razlastitve.⁷³ Če se pogodbeni stranki na primer o roku za začetek del kot bistveni sestavini pogodbe namesto razlastitve sploh ne dogovorita, pogodba namesto razlastitve posledično sploh ni sklenjena, saj ji manjka bistvena sestavina pogodbe namesto razlastitve.

V praksi videne pogodbe namesto razlastitve po oceni avtorice (žal) ne izpolnjujejo vseh predhodnih zahtev: najmanj, kar je nepravilno, je to, da so poimenovane kot prodajne pogodbe namesto razlastitve, ne temeljijo na zakoniti cenitvi ali pa ta predhodno sploh ni bila izdelana in ne vsebujejo roka za začetek del. To je z vidika pravne varnosti razlastitvenega zavezanca nesprejemljivo, saj so sklenjene v korist močnejše stranke kot razlastitvene upravičenke. Razumno in pošteno bi bilo pričakovati ravno nasprotno, in sicer da bo močnejša stranka – država, lokalna skupnost – ščitila razlastitvenega zavezanca.

⁶⁶ VSRS, sodba X Ips 12/2024 z dne 20. novembra 2024. Opomba 23.

⁶⁷ ZSPDLS-1 sicer v 36. členu določa, da se pred razpolaganjem z nepremičnim premoženjem, katerega posamična vrednost je izkustveno višja ali enaka 20.000 evrov, opravi cenitev. To pa ne velja za primer razlastitve, kjer je cenitev skladno z določbo prvega odstavka 207. člena ZUreP-3 obligatorna.

⁶⁸ VSRS, sodba X Ips 12/2024 z dne 20. novembra 2024.

⁶⁹ V skladu s 40. členom ZSPSLS-1 cenitev ne sme biti starejša od 12 mesecev. ZSPDLS-1 je v razmerju do ZUreP-3 splošen predpis.

⁷⁰ Sodba VSL II Cp 600/2016 z dne 31. maja 2016.

⁷¹ Pogodba, za katero se zahteva pisna oblika, je veljavna, čeprav ni bila sklenjena v tej obliki, če sta pogodbeni stranki v celoti ali v pretežnem delu izpolnili obveznosti, ki so iz nje nastale, razen če iz namena, zaradi katerega je oblika predpisana, očitno ne izhaja kaj drugega.

⁷² Glej točko 49. Volja in oblika sta dve različni predpostavki za veljavno sklenitev obligacijske pogodbe. Obstaja pa tudi sodna praksa, ki teorije realizacije na področju običajne (obligacijske) prodaje nepremičnin ne dovoljuje. Glej sodbo VSL I Cp 3534/2011 z dne 9. maja 2012. Če je bila izpolnjena ustno sklenjena pogodba, ki bi sicer morala biti pisna, je pogodba vseeno lahko nična. Mora pa ničnost očitno izhajati iz namena, za katerega je bila predpisana. Pri nepremičninskih pravnih poslih torej iz namenov, zaradi katerih je bila predpisana oblika, očitno izhaja, da neoblično sklenjen pravni posel ne more »ozdraveti«.

⁷³ VSL, sodba II Cp 600/2016 z dne 31. maja 2016, točka 17.

dr. Viktorija Žnidaršič Skubic

profesorica na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

Pravna ureditev nujnega dedovanja – novejši trendi

Nujno dedovanje je, kot poseben institut dednega prava, ki omejuje posameznikovo svobodo razpolaganja s premoženjem za primer smrti, deloma pa tudi njegova neodplačna razpolaganja za časa življenja, od nekdanj zanimiv predmet proučevanja. Pripravljalci vseh velikih evropskih civilnopравnih kodifikacij so si zastavljali vprašanje, kako na kar najbolj primeren način urediti posebno obliko zakonitega dedovanja, da bo ustrezno uravnotežila legitimne interese različnih deležnikov. Na eni strani tehtnice je zapustnikova svoboda testiranja, na drugi strani pa pravica zapustnikovih svojcev do dedovanja in s tem upoštevanja načela solidarnosti v družini tudi v času po zapustnikovi smrti.

Nujno dedovanje je zanimiv predmet proučevanja tudi v današnjem času, saj so velike družbene spremembe v zadnjih desetletjih v mnogih jurisdikcijah pripeljale do novih zakonskih rešitev. To velja za dedovanje nasploh (še posebej zakonito dedovanje), tudi za področje nujnega dedovanja. Na eni strani institut nujnega deleža omejujejo in krepijo zapustnikovo svobodo testiranja, na drugi strani pa najdemo tudi zakonske in druge rešitve (pravne interpretacije), ki vlogo nujnega dedovanja krepijo. Stališča različnih deležnikov v različnih jurisdikcijah so tako dokaj raznolika in segajo od želja po dodatni utrditvi instituta nujnega deleža do predlogov za minimalne (nujno potrebne) posodobitve instituta v smeri večje svobode testiranja ter vse do utemeljevanja nujnega deleža zgolj na potrebah upravičencev (največkrat na njihovih potrebah po preživljanju). Najbolj radikalna stališča, ki zatrjujejo, da je nujno dedovanje v nasprotju z ustavo in ga je treba kot takšnega odpraviti, so relativno redka.

1. Pojem nujnega dedovanja

Zapustnik lahko z oporoko spremeni način dedovanja, kot je predviden v zakonu (zakonito dedovanje), še posebej lahko na ta način omogoči dedovanje osebam, ki sicer, na podlagi zakonitega dednega reda, ne bi prišle v poštev kot dediči. Vendar do popolnega neupoštevanja zakonitega dednega reda ne more priti, saj imajo določene osebe iz kroga zakonitih dedičev, praviloma zapustnikovi najožji svojci, po zakonu pravico pridobiti del zapuščine. To so zapustnikovi nujni dediči. Del zapuščine, ki jim pripade na podlagi kogentnih pravil dednega prava, je njihov nujni delež.¹ Če nujni dedič nujni delež zahteva, ga mora načeloma dobiti, od konkretne situacije pa je odvisno, na kakšen način in kako ga bo pridobil oz. uveljavil. Izjemoma lahko zapustnik pravico do nujnega deleža nujnemu dediču odvzame s pomočjo instituta razdedinjenja. V tem primeru je treba dokazati, da se je nujni dedič na določen način, upošteva razloge, ki jih zakon posebej navaja, pregrešil zoper zapustnika.²

2. Ratio legis in cilji nujnega dedovanja

Zgodovinsko gledano je bil nujni delež namenjen predvsem zaščiti načela dedovanja v družini, to je želje in pričakovanja, da (vsaj) določen del premoženja ostane v družinski lasti skozi več rodov.³ Prav tako je pomemben argument za uveljavitev nujnega deleža skrb za zadovoljitev premoženjskih potreb in preživljanje zapustnikovih najbližjih sorodnikov. Ena temeljnih idej nujnega deleža je torej predvsem skrb za družino in zagotavljanje družinske solidarnosti tudi v času po smrti zapustnika. Družinske vezi med posamezniki naj bi bile močne in naj jih zato, zgolj z napravo oporoke, ne bi smeli v celoti negirati oz. spregledati.⁴

Kot pomembna argumenta za ohranitev instituta nujnega dedovanja se v literaturi omenjata tudi pravna tradicija in enakopravna obravnava potomcev, prav tako pa je v ozadju instituta, skozi celotno zgodovino njegovega pravnega urejanja, prisoten interes države, da zapustnikovi bližnji, zaradi njegove smrti, ne postanejo (v preveliki meri) odvisni od državne blagajne.⁵

Večji del doslej predstavljenih argumentov za obstoj nujnega dedovanja je predvsem moralne narave. Od bližnjih sorodnikov naj bi se pričakovalo, da drug drugega podpirajo. Nemško zvezno ustavno sodišče je v svoji odločitvi iz leta 2005⁶ sprejelo stališče, da gre pri nujnem dedovanju za podaljšanje dolžnosti vzajemne pomoči in spoštovanja iz družinskega prava na področje dednega prava. Pravica družinskih članov do nujnega deleža tako izhaja iz pravnega položaja, ki so ga imeli v času, ko je bil oporočitelj še živ.⁷

V zadnjem času lahko opazimo, da za utemeljitev pravice do nujnega dedovanja služijo tudi argumenti demografskega trenda staranja prebivalstva (doseganja vse višje povprečne starosti). Ti argumenti so sicer večkrat uporabljeni v nasprotni smeri, to je za utemeljevanje potrebe po njegovi ukinitvi in zagotavljanju večje svobode testiranja. Gre za upoštevanje dejanskega stanja, da je populacija, ki oporočno razpolaga s

¹ Natančneje Zupančič, K., Žnidaršič Skubic, V., str. 92–107.

² Glej *ibidem*, str. 103–105.

³ McLearen, R., str. 324–325.

⁴ Kolkman, W. D., str. 320.

⁵ *Ibidem*, str. 324. Glej tudi Zimmermann, R., str. 29–32.

⁶ Glej https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2005/04/rs20050419_1bvr164400en.html (9. 3. 2025).

⁷ *Ibidem*.

svojim premoženjem, vse starejša in hkrati tudi razpolaga z vse večjim obsegom premoženja. S tem pa se je v modernih družbah izpostavila tudi vse večja nevarnost pojava t. i. dedne nestrpnosti,⁸ ki se manifestira v najrazličnejših oblikah finančnih zlorab starejših in ranljivih oseb, tudi v povezavi z nedovoljenimi vplivi glede naprave njihove oporoke. S tem, ko zakonodaja ureja nujni delež, hkrati tudi določi, da obstaja del premoženja, s katerim zapustnik ne more veljavno razpolagati z oporoko, saj je rezerviran za nujne dediče. Na ta način se lahko posredno tudi štiti starejše oz. ranljive osebe pred tovrstnimi zlorabami.

3. Družbeni razvoj in potrebe po spremembah ter prilagoditvah instituta

V današnjem času lahko v literaturi in sodni praksi naletimo na vse več mnenj, da je dedno pravo, v okviru tega pa tudi institut nujnega deleža, zastarelo in bi ga bilo treba posodobiti. Dejstvo, da je bil sistemski zakon na področju dedovanja, to je Zakon o dedovanju (v nadaljevanju ZD),⁹ sprejet pred skoraj pol stoletja (in v vmesnem času tudi ni bil bistveno vsebinsko noveliran), govori samo zase. Posamezne določbe so v tem času postale nekoliko zastarele, okorne in zato dostikrat neprimerne za uporabo v spremenjenih družbenih razmerah. V tako dolgem obdobju se je precej spremenilo zlasti pojmovanje družine in njene socialne funkcije, pa tudi nasploh družinskih in sorodstvenih odnosov, ki predstavljajo temeljno podstat (tudi) za oblikovanje primernih pravil dednega prava.

Pomembne družbene spremembe na tem področju je generalno predvsem značilen demografski razvoj v zadnjih petdesetih letih. Povprečna življenjska doba ljudi se je v tem času izjemno podaljšala: če je leta 1977 v Sloveniji znašala 67 let za moške in 75 let za ženske, znaša v današnjem času (podatki so za leto 2023) 85 let za moške in 88 let za ženske.¹⁰ To pomeni, da se je povprečna življenjska doba pri moških podaljšala za 18 let in pri ženskah za 13 let. Zaradi tega lahko ocenimo, da v povprečju danes, do trenutka, ko starši umrejo, vloga družine kot družbene celice, ki skrbi in podpira svoje člane, še posebej otroke, ni več v ospredju ali pa je skorajda izginila. Če so torej umrle osebe v povprečju stare več kot 80 let, je jasno, da so njihovi otroci tedaj stari 50 let in več ter kot takšni premoženjsko praviloma že preskrbljeni. To pa lahko perspektivo obravnave prenosa premoženja z ene generacije na drugo, zlasti tudi v smislu nujnega dedovanja, precej spremeni.

Upoštevati je treba tudi drugačen način življenja družin, saj v povprečju danes otroci ne prispevajo k pridobivanju premoženja s strani staršev, kvečjemu je situacija

obratna, zato naj zgoj genska (biološka) vez med starši in otroki ne bi zadostovala za njihovo participacijo pri zapuščini, če to ni v skladu z željami zapustnika. Družina torej danes ni več neke vrste produkcijska enota, kot je veljalo včasih, ampak starši predvsem skrbijo za svoje otroke in jih preživljajo. Tudi statistični podatki kažejo na to, da starši otroke preživljajo vse dalj časa, saj zapustijo skupen dom šele po zaključku študija.¹¹

Poleg navedenih okoliščin je treba izpostaviti v svetu in tudi pri nas prisoten trend razvoja sistemov socialnega varstva, ki gre v smer, ki naj bi v veliki meri nadomestila socialno varnostno mrežo, ki jo je doslej nudila (predvsem) družina. V Sloveniji je sicer področje t. i. dolgotrajne oskrbe še precej v povojih, povsem drugače pa je ponekod v tujini.¹²

Zanimiv je tudi vidik, ki je morda nekoliko specifičen za ZDA in predvsem značilen za njihov srednji sloj – to so spremembe, zaznane pri dedovanju v tovrstnih družinah, ki so nastopile predvsem iz dveh razlogov. Prvi je naraščanje pridobivanja t. i. človeškega kapitala¹³ in posledično zmanjševanje klasičnega premoženja zapustnikov na ta račun. Do tega prihaja predvsem zaradi visokih stroškov, ki jih imajo starši s šolanjem njihovih otrok. Na ta način večino zasluženega in privarčevanega denarja namenijo otrokom že za časa njihovega življenja. Drugi razlog je zviševanje pokojnin staršev, ki je posledica varčevanja staršev v pokojninskih skladih, zaradi česar prav tako pridobijo manj klasičnega premoženja, ki je lahko na voljo za dedovanje.¹⁴

Struktura in obseg zapuščine sta se s časom spremenila tudi zato, ker v marsikateri državi danes namesto oporoke uporabljajo različne institute in instrumente, ki bolj pokrivajo legitimne interese zapustnikov, kot to velja za oporoko. Gre za primere kot je ustanovitev zasebne ustanove,¹⁵ sklenitev življenjskega zavarovanja in podobno. Prav tako se lahko, na podlagi različnih zakonskih ureditev, v večji ali manjši meri spodbuja dajanje daril za časa življenja (odvisno tudi od ureditve načina vračanja le-teh v primerih, da je nujni delež prikrasjen, in podobno) ali razpolaganje s premoženjem z obligacijskopравnimi posli, kot so izročilna pogodba, pogodba o preužitku ali pogodba o dosmrtnem preživljanju. Vse navedeno prav tako prispeva k zmanjševanju premoženja, ki je namenjeno dedovanju.

Pomemben razvojni vidik, ki ga je treba upoštevati pri proučevanju nujnega deleža, je nedvomno tudi v zadnjem desetletju ali dveh izoblikovan trend dedno-pravnih sprememb na področju zakonitega dedovanja. Na podlagi tega se namreč vse bolj štiti dedne pravice zakoncev na račun pravic potomcev. Govorimo o trendu t. i. horizontalne zaščite dedičev nasproti vertikalni, ki je prevladovala v preteklosti.¹⁶

⁸ Natančeje o fenomenu **Žnidaršič Skubic, V.**, 2023, str. 68–76.

⁹ Ur. l. SRS, št. 15/76, 23/78, Ur. l. RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US, 63/16 in 102/24.

¹⁰ Glej <https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-3-poskrbeti-za-zdravo-%C5%BEivljenje-in-spodbijati-splo%C5%A1no-dobro-po%C4%8Dutje-v-vseh-%C5%BEivljenjskih-obdobjih/3.1-pri%C4%8Dakovano-trajanje-%C5%BEivljenja-ob-rojstvu> Statistični urad (15. 1. 2025).

¹¹ Glej <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230904-1> (9. 3. 2025).

¹² Glej npr. **Dragičević, M.**, str. 188–194.

¹³ Človeški kapital kratko definiramo kot ekonomsko vrednost posameznikovih kompetenc, veščin, izkušenj, znanj, potencialov in sposobnosti. Glej npr. <https://www.britannica.com/money/human-capital> (9. 3. 2025).

¹⁴ Posebej velja omeniti pokojninske sheme, ki so praviloma izločene iz dedovanja, potencialni upravičenci do koristi iz njih pa so določeni, podobno kot pri življenjskih zavarovanjih, s pogodbami. Posamezne države sicer ta vprašanja pri nujnem dedovanju nekoliko različno urejajo. Glej **Langbein, J.**, str. 729–738.

¹⁵ Glej **Žnidaršič Skubic, V.**: Zasebna ustanova, *trust*, fiduciarni pravni posli in njihov vpliv na dedovanje, 2015, str. 16–55.

¹⁶ Natančeje **Žnidaršič Skubic, V.**, Dedovanje med zakonema, 2015, str. 86.

Eden od zelo načelnih in splošnih vplivov na premislek o vlogi nujnega dedovanja v modernem času pa temelji na osnovnih idejah liberalnega individualizma, ki je trenutno bolj ali manj prevladujoča filozofska paradigma in kot takšna tudi odločilna podstat pravnega urejanja. Izhodiščno zagovarjanje človekove avtonomije in s tem tudi svobode odločanja o lastnih zadevah v največji meri podpira tudi (čim bolj neomejeno) svobodo testiranja.

Primeroma lahko navedemo še nekaj razlogov, ki jih je mogoče zaslediti v dednopravni literaturi in zagovarjajo spremembe nujnega dedovanja v smeri njegovega omejevanja ali celo odprave. Enega od njih predstavlja želja po poenostavitvi dednega prava, pa tudi po preprečevanju delitve zapuščine. Izpostavlja se tudi dejstvo, da so družine danes bistveno bolj ohlapno zasnovane kot nekoč in je zanje institut nujnega deleža preveč rigidno oblikovan, zato bi ga veljalo spremeniti v smeri posameznih upravičenj dedičev, ki bi izhajala predvsem iz njihovih dejanskih potreb.¹⁷

4. Primerjalno pravo

Delitev sistemov nujnega dedovanja

Pred primerjalnopravnim pregledom ureditev nujnega dedovanja v nekaj izbranih državah glede njegovih posameznih, izbranih vidikov (zlasti glede vprašanja kroga nujnih dedičev in višine ter oblike njihovega nujnega deleža) velja predstaviti delitev sistemov nujnega dedovanja na tri (oz. štiri) temeljne skupine. Delitev upošteva predvsem pravno naravo nujnega dedovanja.¹⁸ Države na ta način delimo na:

1. države, ki zagotavljajo »pravo« nujno dedovanje oz. nujni delež kot dedno pravico, v obliki udeležbe nujnega dediča na celotni zapuščini; gre za univerzalno pravno nasledstvo, ki daje nujnemu dediču lastninskopravno upravičenje na stvarih iz zapuščine; takšno ureditev poznamo npr. v Sloveniji, Franciji, Italiji in na Hrvaškem;
2. države, ki zagotavljajo t. i. dolžni delež (*Pflichtteil* - Nemčija),¹⁹ ki predstavlja obligacijskopravni zahtevk upravičenca na izplačilo denarnega zneska, ki ga terja od oporočnega dediča oz. dedičev; takšno ureditev poznajo npr. v Nemčiji, Avstriji, Švici in deloma na Nizozemskem;
3. države, ki ne poznajo omejitve svobode testiranja v obliki nujnega dedovanja ali sistema dolžnega deleža, kljub temu pa posameznim upravičencem po smrti zapustnika priznavajo preživninske ali druge posebne zahtevke zoper zapuščino (npr. v obliki t. i. *family provisions* v Veliki Britaniji); podoben sistem poznajo na Novi Zelandiji, v Avstraliji, v angleško govorečih provincih Kanade in deloma na Nizozemskem;

4. v literaturi uveljavljeni trodelni delitvi bi lahko dodali še četrto skupino, v katero smiselno uvrščamo države, ki, zlasti v zadnjem času in relativno inovativno, poskušajo v svoje pravne ureditve uvesti kombinacije različnih zgoraj predstavljenih temeljnih sistemov nujnega dedovanja; takšen je primer nizozemske ureditve, ki od leta 2003 dalje združuje značilnosti 2. in 3. sistema in ki je bila uvedena po tem, ko je imela država vrsto let uveljavljen sistem iz 1. skupine držav.

Francija

V Franciji²⁰ so nujni dediči zapustnika njegovi potomci (in njihovi potomci), zakonec pa le v primeru, da ni potomcev. Obseg nujnih deležev je določen na naslednji način: v primeru, da je zapustnik zapustil enega otroka, je ta upravičen do 1/2 zapuščine; v primeru dveh otrok znaša njun nujni delež 2/3 zapuščine; v primeru treh ali več otrok znaša nujni delež 3/4 zapuščine. Če zapustnik nima otrok (niso upravičeni do nujnega deleža), je zakonec upravičen do nujnega deleža v višini 1/4 zapuščine.

Pri francoski ureditvi velja kot zanimivost izpostaviti, da je od 1. novembra 2021 institut nujnega deleža nekoliko okrepljen. Sprejeta je bila namreč posebna določba 913. člena Code civil, ki posebej ščiti pravice nujnih dedičev pri mednarodnem dedovanju in je po mnenju nekaterih avtorjev v nasprotju z Evropsko uredbo o dedovanju.²¹ Gre za to, da uveljavlja francosko ureditev nujnega dedovanja kot del menarodnega javnega reda in hkrati notarja zavezuje, da nujne dediče opozori na njihovo pravico zahtevati redukcijo oporočnih razpolaganj ter s tem zaščito njihovega nujnega deleža, še preden podpišejo sporazum o razdelitvi dediščine.

Nemčija

V Nemčiji²² sestavljajo krog upravičencev do dolžnega deleža zapustnikovi potomci (in njihovi potomci), zakonec ter starši, vendar slednji le v primeru, ko ni potomcev. Dolžni delež načeloma obsega 1/2 vrednosti zakonitega dednega deleža upravičenca.²³

V povezavi z nemško ureditvijo nujnega dedovanja velja posebej izpostaviti odločitev njihovega Zveznega ustavnega sodišča iz leta 2005,²⁴ ki je pravico potomcev do dolžnega deleža ustoličilo kot pravico, ki je zavarovana z ustavo. Hkrati je sodišče poudarilo, da slednja ni vezana na potrebe upravičencev, ampak predstavlja nadaljevanje družinske solidarnosti za časa življenja tudi v času po zapustnikovi smrti.²⁵

Velika Britanija

V Veliki Britaniji instituta nujnega dedovanja kot takšnega ne poznajo. V skladu s posebnim zakonom, imenovanim *Inheritance (Provision for Family and dependants)*

¹⁷ Primerjaj s Kolkman, W. D., str. 344.

¹⁸ *Ibidem*, str. 320.

¹⁹ Natančneje Schwab D., Gottwald P., Lettmaier S., str. 154–160.

²⁰ Glej Code Civil, členi od 912 do 930, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000006136335/ (9. 3. 2025).

²¹ Uredba (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju, [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcjpcglclefindmkaj/https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0650](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0650) (9. 3. 2025).

²² Glej § 2303–2338 BGB, https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html 9 (9. 8. 2025).

²³ Natančneje o nemški ureditvi Schwab D., Gottwald P., Lettmaier S., str. 154–160.

²⁴ Glej https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2005/04/rs20050419_1bvr164400en.html (9. 3. 2025).

²⁵ *Ibidem*.

Act 1975,²⁶ posameznim kategorijam oseb, ki so bile v bližnjem razmerju z zapustnikom in je ta za njih do trenutka svoje smrti skrbel oz. jih preživljal, sicer priznavajo posebne zahtevke. Gre za institut t. i. posmrtna preskrbe oz. finančne preskrbe upravičencev po zapustnikovi smrti. Upravičenci lahko vložijo zahtevek za finančno preskrbo, če zanje z oporoko ali na podlagi zakonitega dedovanja ni bilo ustrezno poskrbljeno.²⁷

Čeprav se v literaturi načeloma poudarja, da gre za zahtevek preživninske narave, je v primeru zakonca »ustrezna finančna preskrba« tista, ki je razumna glede na vse konkretne okoliščine primera, in ni pomembno, ali jo je zahteval za lastno preživljanje ali ne. Za vse ostale upravičence pa uvodna ugotovitev velja.²⁸

Sodišča imajo pri odločanju o dodelitvi primerne finančne preskrbe široko diskrecijo, saj lahko postavljenim zahtevkom ugodijo na najrazličnejše načine. Upravičencem lahko dodelijo posamezna periodična izplačila, izplačilo enkratnega denarnega zneska, lahko jim izročijo del zapuščine, spremenijo določbe sklenjene ženitne pogodbe in podobno.²⁹ Sodišče pri tem upošteva številne okoliščine, ki so značilne za vsak konkreten primer posebej. Med njimi se primeroma izpostavljajo kriteriji prihodkov in potreb prosilca ter dedičev (sedaj in v bližnji prihodnosti), obveznosti, ki jih je imel zapustnik do dedičev in do prosilca, velikost in vsebina (oblika) zapuščine, potencialne fizične in (ali) mentalne prizadetosti ali nesposobnosti dediča in (ali) prosilca in podobno. Sodišče lahko kot relevantne upošteva še mnoge druge okoliščine konkretnega primera, ki so, po njegovi oceni, za ta primer odločilne.³⁰ Sodna praksa je na tem področju zelo bogata, za posamezne kategorije prosilcev so tako na primer oblikovani še posamezni specifični pogoji. Za zakonce se kot odločilni elementi upoštevajo tudi njihova starost, čas trajanja zakonske zveze, prispevek k skrbi za dom in družino ter njihova utemeljena pričakovanja glede pridobitve premoženjskih pravic, če bi v trenutku smrti njihovega zakonca prišlo do razveze zakonske zveze.³¹

Nizozemska

Nizozemska³² pozna, po vzoru Nemčije, sistem dolžnega deleža, do katerega so upravičeni le potomci. Njihov nujni delež znaša $\frac{1}{2}$ njihovega zakonitega dednega deleža. Posebnost nizozemske pravne ureditve je v tem, da se relativno zelo velika omejitev upravičencev do dolžnega deleža utemeljuje z obstojem številnih dodatnih upravičenj, ki jih po smrti zapustnika zakon daje, med drugim, tudi njegovemu zakoncu.³³ V tem delu ureditve se Nizozemska približuje sistemom dedovanja v državah s sistemom *common law*, medtem ko

je imela do leta 2003 podoben sistem nujnega dedovanja, kot ga pozna Francija. Tako se na primer lahko, upoštevaje predvsem izkazane potrebe, zakoncu dodeli užitek na zapuščini ali bivanje v družinskem domu. Otroci zapustnika imajo na primer možnost pridobitve izplačila enkratnega denarnega zneska za lastno preživljanje, lahko pa tudi nadomestila za njihove plače, če so za časa zapustnikovega življenja v družinskem podjetju delali brez ustreznega plačila.³⁴

Švica

Švica³⁵ je svoje dedno pravo in obenem tudi pravo nujnega dedovanja spremenila z reformo iz leta 2023. Od tedaj dalje so nujni dediči le potomci zapustnika (in njihovi potomci) ter njegov zakonec, nič več pa zapustnikovi starši. Zmanjšal se je tudi obseg nujnega deleža otrok s prejšnjih $\frac{3}{4}$ njihovega zakonitega dednega deleža na $\frac{1}{2}$ le-tega, nujni delež zakonca pa prav tako znaša $\frac{1}{2}$ njegovega zakonitega dednega deleža.

Avstrija

V avstrijski ureditvi³⁶ velja, da so upravičenci do dolžnega deleža potomci zapustnika (in njihovi potomci) in zapustnikov zakonec. Dolžni delež znaša $\frac{1}{2}$ njihovega vsakokratnega zakonitega dednega deleža. Posebnost njihove ureditve je v tem, da posebej urejajo položaj, ko upravičenec do dolžnega deleža ni imel pristnega družinskega odnosa z umrlim in je takšno stanje trajalo dalj časa pred smrtjo. Dolžni delež je v takšnem primeru lahko znižan za polovico njegove siceršnje vrednosti. Pomembno pa je, da ni bil zapustnik sam tisti, ki je takšne odnose preprečeval.

Belgija

Belgija³⁷ je sprejela reformo dednega prava in hkrati tudi pravil nujnega dedovanja leta 2018. Bistvena sprememba je bila v zoženju kroga nujnih dedičev, saj ga tvorijo le še zakonec in potomci (in njihovi potomci), ne pa tudi zapustnikovi starši. Nujni delež otrok skupaj znaša 50 odstotkov premoženja zapustnika in se med potomce deli na enake deleže. Nujni delež zakonca pa je v obliki pravice do užitka na polovici zapuščine, ki mora vključevati najmanj užitek na družinskem domu in njemu pripadajočih gospodinjstkih predmetih. Starši pa kljub temu, da niso več upravičenci do nujnega dedovanja, iz zakona niso v celoti izpuščeni, saj jih mora v primeru, da izkažejo potrebo po preživljanju, ki je nastala v trenutku zapustnikove smrti ali zaradi nje, dedič preživljati. To je lahko izvedeno, glede na konkretne okoliščine primera, bodisi v obliki enkratnega zneska ali pa v periodičnih, ponavljajočih se plačilih oz. anuitetah.³⁸

²⁶ Glej <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1975/63> (9. 3. 2025).

²⁷ Natančneje Pavlin S., str. 374–418.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Glej <https://www.lexisnexis.co.uk/legal/guidance/family-provision-claims-calculating-the-award-01> (9. 3. 2025).

³⁰ Natančneje Pavlin S., str. 374–389.

³¹ *Ibidem*.

³² Glej Kolkman W. D., str. 319–344.

³³ *Ibidem*, str. 332–334 ter 336.

³⁴ *Ibidem*, str. 334–335.

³⁵ Picht G., Kopp C., str. 279–290, in Swiss Civil Code of 10 December 1907, https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/en (9. 3. 2025).

³⁶ Glej ABGB, § 758 in naslednji, <https://www.jusline.at/gesetz/abgb> (9. 3. 2025).

³⁷ Glej Barbaix R., Liere D., str. 423–427.

³⁸ *Ibidem*.

Italija

V Italiji³⁹ se o reformi dednega prava in v okviru te tudi o reformi nujnega dedovanja razpravlja že dolgo časa, vendar do slednje do sedaj še ni prišlo. Upravičenci do nujnega deleža so zakonec in potomci (in njihovi potomci), in če ne pride v poštev nihče od navedenih, so lahko nujni dediči tudi zapustnikovi starši. Potomci so upravičeni do različnega obsega nujnih deležev, v odvisnosti od tega, koliko potomcev je preživelo zapustnika. V primeru, da je po zapustniku ostal le en potomec, je ta upravičen do 1/2 zapuščine. V primeru, da sta za zapustnikom ostala dva ali več potomcev, jima (jim) pripadata do 2/3 zapuščine. V primeru, da potomec ni, je za zakonca v smislu nujnega deleža rezervirana 1/2 zapuščine. Poleg tega je zakonec upravičen tudi do bivanja v nastanitvi, ki je predstavljala družinski dom njemu in njegovemu umrlemu zakoncu, ter do uporabe slednjemu pripadajočih gospodinjskih predmetov. Če zapustnik ni zapustil otrok ali zakonca, pripade njegovim staršem 1/3 zapuščine. V primeru pa, da so zapustnika nasledili tako zakonec kot otroci, veljajo naslednja pravila: v primeru dedovanja zakonca in enega otroka znaša nujni delež tega otroka 1/3; če imamo primer dveh ali več otrok, znaša rezervirani del zapuščine 3/4, od tega za zakonca 1/4, za otroke pa 1/2. Tudi v teh primerih je za zakonca vedno predvidena pravica prebivanja v družinskem domu in uporaba gospodinjskih predmetov.⁴⁰

V literaturi lahko zasledimo predlog reforme italijanskih notarjev, v skladu s katerim naj bi se dosedanji nujni delež spremenil v dolžni delež, kot ga poznata na primer nemška in avstrijska ureditev; s tem bi se spremenila tudi njegova pravna narava.⁴¹

5. Razprava

Iz primerjalnopravne analize evropskih držav lahko ugotovimo, da skorajda vsi civilnopravni zakoniki v Evropi temeljijo na takšni ali drugačni participaciji pri fiksnem deležu zapustnikovega premoženja in na ta način (eni bolj, drugi manj) omejujejo svobodo zapustnikovega testiranja. Izjema so, kot je bilo pojasnjeno zgoraj, države tradicije *common law*, ki instituta nujnega dedovanja ne poznajo, priznavajo pa določene, v pretežni meri na potrebe upravičencev vezane zahtevke, ki jih lahko naperijo zoper zapuščino.

Dednopravne zakonodaje držav, ki so bile reformirane v zadnjih nekaj letih, so praviloma zožile obseg nujnega dedovanja. S seznama nujnih dedičev so bili praviloma črtani starši in morebitni ostali sorodniki, tako da sedaj kot nujni dediči (ali upravičenci do dolžnega deleža) prevladujejo potomci in zakonci, nekoliko redkeje zgolj potomci (na Nizozemskem in v Franciji) ali dodatno, poleg potomcev in zakoncev, še starši (Nemčija). Posamezne države so se ob reformiranju nujnega dedovanja odločile za prehod iz sistema nujnega dedovanja oz. nujnega deleža v sistem dolžnega deleža (Nizozemska, predlog notarjev v Italiji). Veliko je držav, ki so klasičnim pravilom nujnega dedovanja dodale še posebne

zakonske določbe, ki imajo prav tako kogentno naravo in ščitijo dednopravne interese upravičencev do nujnega (ali dolžnega) deleža. Največkrat gre za, v podrobnostih sicer različno urejene, pravice zakoncev do bivanja v t. i. družinskem domu, to je v domu (stanovanju, hiši), ki sta si ga delila zakonca vse do nastopa smrti enega od njiju. Poznamo tudi nekatere druge možnosti, na primer določitev užitka zakonca na celotni zapuščini ali na njenem določenem deležu (Belgija) ali določitev izplačila enkratnega denarnega zneska, ki je namenjen preživljanju mladoletnih oz. nepreskrbljenih otrok (Nizozemska).

Upoštevale predstavljene razvojne trende in izhodišča v primerjalnem pravu bi lahko v Sloveniji razmišljali o morebitnih spremembah sistema nujnega dedovanja v naslednjih smereh:

I.

Glede na izrazito širok krog nujnih dedičev v ZD⁴² bi nedvomno morali razmisliti o njegovem zoženju. Zdaj ga namreč sestavljajo absolutni nujni dediči (tisti, ki dobijo dedni delež v vsakem primeru, ko pridejo v poštev kot nujni dediči in jim ni treba izpolnjevati določenih dodatnih pogojev), to so potomci, posvojenci, zakonec, zunajzakonski partner, starši, in tudi relativni nujni dediči (tisti, ki jim nujni delež pripade, če so trajno nezmožni za delo in nimajo sredstev, potrebnih za življenje), to so stari starši ter bratje in sestre zapustnika. Primerno bi bilo, da bi ga zožili na prvi dedni red (potomce in zakonca) ter eventualno na starše, če v konkretnem primeru ne bi bilo zakonca ali potomcev. Morda bi bila v tem primeru uporabna tudi rešitev, ki jo pozna Belgija, to je nudenje preživljanja staršem, če je za to izkazana potreba.

II.

Glede ureditve velikosti nujnega deleža, ki v Sloveniji znaša 1/2 zakonitega dednega deleža za potomce in zakonca, za vse ostale nujne dediče pa 1/3 zakonitega dednega deleža, lahko ugotovimo, da večje diskrepance med našo in tujimi ureditvami ni zaznati. Kljub temu bi morda lahko razmislili tudi v smeri nekolikšnega zmanjšanja nujnega deleža, čeprav je jasno, da so nekatere države, kot je Švica, šele z zadnjo reformo prišle v okvire, ki jih v Sloveniji poznamo že vrsto let. V nekaterih državah so deleži razpoložljivega dela zapuščine še vedno nižji (Italija, Francija) ali pa podobni kot pri nas (Avstrija, Nemčija, Nizozemska, Hrvaška).

III.

Pri vprašanju primernosti pravne narave nujnega dedovanja se pojavlja predvsem dilema, ali bi veljalo namesto sistema nujnega dedovanja oz. nujnega deleža (ki pomeni dednopravno pravico) uveljaviti sistem dolžnega deleža. Nekatere države so se za to odločile (na primer Nizozemska), sicer pa iz pregleda zakonodaj v primerjalnem pravu v glavnem izhaja ugotovitev, da je

³⁹ Codice Civile, člen 536 in naslednji, <https://www.altalex.com/documents/news/2014/11/10/disposizioni-generalisulle-successioni> (9. 3. 2025), ter McLearen, R., str. 327–328.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Glej <https://www.notariato.it/en/notariato/reform-of-rights-of-forced-heirs/> (9. 3. 2025).

⁴² Natančnejše Zupančič, K., Znidaršič Skubic, V., str. 95–98.

ureditev pravne narave nujnega deleža v največji meri povezana s pravno tradicijo posamezne države. Govorimo lahko tudi o t. i. germanskem (dolžni delež) in romanskem pristopu (nujni delež).

Takšna sprememba se zdi na prvi pogled relativno enostavna in deluje kot neke vrste primeren kompromis, vendar se je obenem treba zavedati, da ne prinaša samo prednosti, ampak tudi težave, ki jih v dosednji ureditvi nismo srečevali ali pa so bile v njej bistveno manj izražene.

Če bi se odločili za spremembo v smeri zamenjave nujnega deleža za dolžni delež, bi to zapustniku omogočilo, da bi z zapuščino bolj svobodno razpolagal in bi na ta način lahko tudi v večji meri upošteval osebne značilnosti dedičev ter naravo premoženja, ki ga zapuščča. Prav tako bi se na ta način lahko rešili številni praktični problemi, ki jih v praksi povzročata članstvo nujnih dedičev v dediščinski skupnosti, zlasti v smislu zagotovitve vsakokratnega soglasja za skupno upravljanje in razpolaganje s pravicami, ki tvorijo zapuščino.⁴³

V korist takšne spremembe govorijo tudi argumenti nekaterih avtorjev, ki zatrjujejo, da razlike med nujnim in dolžnim deležem sicer so pomembne, a jih ne gre precenjevati, saj upravičenci do nujnega deleža praviloma niso obremenjeni s tem, kaj bodo dejansko dobili, ampak si predvsem želijo, da iz zapuščine vendarle, čeprav so bili v oporoki prezrti, nekaj dobijo. V tem smislu se praviloma zadovoljijo tudi z obligacijskim zahtevkom oz. izplačilom denarnega zneska.⁴⁴ Navajajo še, da je za oba sistema urejanja nujnega dedovanja značilno, da ščitita pravice najbližjih sorodnikov do udeležbe na zapuščini zapustnika, način, kako se bo to v praksi dejansko zgodilo, pa naj ne bi bil tako zelo pomemben. Bolj pomembna naj bi bila vzpostavitev sistema, ki ni preveč zapleten in ki nujnim dedičem ne povzroča več težav, kot jim ponuja rešitev.⁴⁵

Ravno to je tudi razlog za opozorila nekaterih avtorjev, ki menijo, da sprememba pravne narave nujnega deleža ni nujno vedno najbolj primerna rešitev oz. najboljša pot reformiranja nujnega dedovanja. Predvsem opozarjajo na zmotnost predstave, da bo v sistemu dolžnega deleža upravičenec lahko vložil obligacijski zahtevek za izplačilo določenega denarnega zneska, nato pa v miru počakal, da mu bo ta tudi v celoti poravnal. Problem, ki se ga morajo upravičenci lotiti pred oblikovanjem takšnega zahtevka in ki je predvsem izvedbene narave, je v pridobitvi potrebne dokumentacije in informacij, ki se nanašajo na zapuščino. Šele ko jim bodo slednje posredovane v celoti in v skladu z resničnim stanjem stvari, bodo lahko svoj dolžni delež dokončno in ustrezno izračunali ter ga potem tudi zahtevali. In tu se v praksi zaznavajo številne težave. Dediči in izvršitelj oporoške so omenjene podatke upravičencu do dolžnega deleža sicer dolžni posredovati, toda praksa kaže, da te okoliščine generirajo veliko število sporov.⁴⁶ Ker upravičenci do dolžnega deleža nimajo dostopa do zapuščine in je lahko tudi ne poznajo (kot tudi ne

njenega obsega), jih lahko dediči glede vrednosti zapuščine zavajajo. Opozoriti velja, da situacija v tem primeru ni enaka tisti v obligacijskem pravu, kjer imajo tako upniki kot dolžniki načeloma (vsaj približno) enako predstavo o predmetu pogodbe. Tu velja ravno nasprotno: upravičenci do dolžnega deleža so glede ocene vrednosti svoje pravice v pretežni meri odvisni od dediča oz. dedičev.

Pri presoji prednosti in slabosti morebitne spremembe pravne narave nujnega dedovanja se je primerno opreti tudi na izkušnje držav, ki so takšno reformo že sprejele. Primer takšne države je Nizozemska, kjer se je po reformi leta 2003 število pravnih, zlasti zaradi problematike opredelitve primerne obsega pravice do pridobitve informacij o zapuščini, povečalo. Nemške statistike pa navajajo, da je ena tretjina vseh pravnih glede dedovanja vezanih pravnih vprašanj dolžnega deleža.⁴⁷

Glede na navedeno bi v Sloveniji, pred morebitno spremembo pravne narave nujnega deleža, morali opraviti temeljit razmislek in proučiti, ali bi bila takšna sprememba v resnici tako velika pridobitev, kot se zdi na prvi pogled. Najverjetneje ni tako.

IV.

Ob razmislekih o reformi nujnega dedovanja ne moremo mimo problematike zakonitega dedovanja, ker sta obe vrsti dedovanja v nekem smislu povezani. Nujno dedovanje je namreč prav tako zakonito dedovanje, čeprav gre za dedovanje posebne vrste.⁴⁸ Na področju zakonitega dedovanja so v zadnjih letih jasno zaznavni trendi povečanja dednopravnih pravic zakoncev na račun potomcev – govorimo o povečevanju t. i. horizontalne zaščite dedičev, za razliko od vertikalne, ki je bila značilna za starejša obdobja razvoja dednega prava.⁴⁹ *De lege ferenda* bo treba razmišljati o reformi nujnega dedovanja tudi v luči navedenih sprememb in simultano uvajati spremembe na obeh področjih. Pri novostih glede zakonitega dedovanja je prednost v tem, da je morda nekaj manj odprtih dilem, kot jih zaznavamo pri nujnem dedovanju.

V obeh primerih pa bo treba reformo prilagoditi slovenskim posebnostim in specifikam ter našemu razumevanju tega, kakšna ureditev je primerna in dostojna ter pravična. Dednopravna zakonodaja je namreč ena tistih, ki so kljub temu, da gre v osnovi za premoženjsko pravo, v veliki meri vezane na zgodovinska, družbena in socialna izhodišča posameznega okolja. Zato je razumljivo, da so ureditve v primerjalnem pravu relativno precej različne.

6. Sklep

V zaključku bi želela podati nekaj premislekov o tem, kako bi veljalo v Sloveniji snovati reformo dednega prava nasploh, pa tudi posebej za področje nujnega dedovanja. Reforma bi morala potekati počasi in premišljeno,

⁴³ *Ibidem*, str. 222.

⁴⁴ Kolkman, W. D., str. 329.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ Zimmermann, R., str. 51, op. 371.

⁴⁸ Natančnejše Zupančič, K., Žnidaršič Skubic, V., str. 92–107.

⁴⁹ Natančnejše Žnidaršič Skubic, V., Dedovanje med zakoncema, 2015, str. 86.

brez nepotrebnega hitenja. Potrebni so resni razmisleki o tem, ali je neki institut v praksi v resnici presežen, problematičen in ali ne funkcionira dobro, šele potem bomo dobili odgovor na vprašanje, ali potrebujemo temeljito, morda le parcialno reformo ali pa zgolj manjše, »lepotne« popravke posamičnih institutov veljavne ureditve. V nobenem primeru pa si ne bi smeli privoščiti nekritičnega prenašanja oz. kopiranja rešitev iz primerjalnega prava, še posebej ne iz držav, ki so nam po sistemsko-pravni ureditvi in tradiciji oddaljene oz. tuje.

Reforma bi morala biti celovita: ko se lotevamo sprememb tako pomembnega zakona, kot je ZD, ne moremo reševati zgolj problematike, ki se zdi najbolj na udaru, ampak moramo rešiti tudi mnoga druga vprašanja, ki so se pojavila skozi desetletja njegove uporabe v praksi. Pri tem se zavzemam za evoliucijski pristop: pri tako sistemskih vprašanjih pravne ureditve, kot je dedovanje, že v načelu revolucionaren pristop ni primeren, še posebej pa to velja za ureditev, ki je zdržala skoraj petdeset let uporabe brez večjih pretresov ali težav. Nenezadnje je uspešno »preživela« tudi menjavo družbenega sistema, zato lahko domnevamo, da se je v veliki meri tudi ustalila in zasedrila med ljudmi oz. v

našo pravno zavest. Njena prednost je nedvomno tudi v tem, da ni pretirano komplicirana, kar olajšuje reševanje dednih zadev v praksi oz. sodno odločanje. To velja še posebej tedaj, ko našo ureditev primerjamo s katero od ureditev v primerjalnem pravu, kjer zelo natančna pravila privedejo do podvajanj in kolizije med njimi, preveč posplošeni standardi, s številnimi izjemami, pa povzročajo nepreglednost sistema in tako zmanjšujejo pravno varnost. Nove rešitve naj bi se zato uvajale predvsem tam, kjer je to, zaradi družbenega razvoja, gospodarskih sprememb, sprememb v demografskih značilnostih in drugih pomembnih družbenih premikov, ki jih zaznavamo tudi v Sloveniji, nujno potrebno.

Pri razmisleku o primerni pravni ureditvi nujnega deleža je treba tehtati in iskati ravnovesje med svobodo testiranja na eni in moralnim imperativom družinske solidarnosti na drugi strani. Nekatere omejitve oporočne svobode so nujne, da ne pridemo do popolne arbitrarnosti. Čeprav so nekateri teoretiki in praktiki že dalj časa na okopih in zagovarjajo korenite spremembe instituta ali celo njegovo odpravo, iz primerjalnopravne analize vendarle jasno izhaja, da nujno dedovanje, vsaj za sedaj, še ni nikakršen pravni dinozaver.

Literatura in viri

- **Barbaix R., Liere D.**: Belgium's inheritance law reform of 2017 and 2018, *Tydskrif vir die Suid-Afrikaanse reg*, 3(2022), str. 421–431;
- **Dragičević M.**: Comparative Law Review of Long-Term Care Systems in Some European Countries, *Law and Politics*, Vol. 18, No 3, 2020, str. 185–196;
- **Kolkman W. D.**: Compulsory Portion and Family Provision in the Netherlands, in: **Reid K., De Waal M., Zimmermann R.** (eds.): *Mandatory Family Protection*, Oxford University Press, 2020, str. 319–344;
- **Langbein J.**: The Twentieth-Century Revolution in Family Wealth Transmission, *Michigan Law Review*, Vol. 86, No 4, str. 721–751;
- **McLearn R.**: International Forced Heirship: Concerns and Issues With European Forced Heirship Claims, *Estate Planning and Community Property Law Journal*, Vol. 3, 2018, str. 323–342;
- **Pavlin, S.**: Omejitve svobode oporočnega razpolaganja (slovenska in angleška ureditev), *Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana 2011*;
- **Picht G., Kopp C.**: Inheritance Law, in: Thomen M., *Introduction to Swiss Law*, 2nd edition, Sui generis Verlag, Zürich, 2022, str. 275–296;
- **Schwab D., Gottwald P., Lettmaier S.**: *Family and Succession Law in Germany*, Third edition, Wolters Kluwer, 2017;
- **Zimmermann R.**: The Compulsory Portion in German Law, *Max Planck Private Law Research Paper No 19/19*, Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, Hamburg, 2019, str. 1–51;
- **Zupančič K., Žnidaršič Skubic V.**: *Dedno pravo*, Uradni list RS, Ljubljana 2009;
- **Žnidaršič Skubic V.**: Zasebna ustanova, *trust*, fiduciarni pravni posli in njihov vpliv na dedovanje, Uradni list RS, Ljubljana 2015;
- **Žnidaršič Skubic V.**: Staranje prebivalstva in fenomen nestrpnih dedičev, v: **Dugar G.** (ur.): *Reforma institutov prava varstva starejših*, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana 2023;
- **Žnidaršič Skubic V.**: *Dedovanje med zakoncema*, Pravni letopis, Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, Ljubljana 2015, str. 81–91;
- *ABGB*, <https://www.jusline.at/gesetz/abgb> (9. 3. 2025);
- *BGB*, https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html 9 (9. 8. 2025);
- *Code Civil*, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000006136335/ (9. 3. 2025);
- *Codice Civile*, <https://www.altalex.com/documents/news/2014/11/10/disposizioni-generalisulle-succeSSIONI> (9. 3. 2025);
- *Swiss Civil Code of 10 December 1907*, https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/en (9. 3. 2025);
- *Uredba (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju*, [chrome-extension://efaidnbmnnnibpajpcglclefindmkaj/https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0650](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0650) (9. 3. 2025);
- *Zakon o dedovanju*, Uradni list SRS, št. 15/76, 23/78, Uradni list RS, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US, 63/16 in 102/24.
- <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230904-1> (9. 3. 2025);
- <https://www.britannica.com/money/human-capital> (9. 3. 2025);
- https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2005/04/rs20050419_1bvr164400en.html (9. 3. 2025);
- https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2005/04/rs20050419_1bvr164400en.html (9. 3. 2025);
- https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000006136335/ (9. 3. 2025);
- <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1975/63> (9. 3. 2025);
- <https://www.lexisnexis.co.uk/legal/guidance/family-provision-claims-calculating-the-award-01> (9. 3. 2025);
- <https://www.notariato.it/en/notariato/reform-of-rights-of-forced-heirs/> (9. 3. 2025);
- <https://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-3-poskrbeti-za-zdravo-%C5%BEivljenje-in-spodbujati-splo%C5%A1no-dobro-po%C4%8Dutje-v-vseh-%C5%BEivljenskih-obdobjih/3.1-pri%C4%8Dakovanu-trajanje-%C5%BEivljenja-ob-rojstvuStatistični urad-> (15. 1. 2025).

Petja Plauštajner

odvetnica v Ljubljani in članica predsedstva Stalne arbitraže pri GZS, članica Upravnega odbora OZS

Novosti pri upravljanju pogodb FIDIC, ki jih prinaša Mavrična zbirka 2017

FIDIC, Mednarodno združenje svetovalnih inženirjev, ustanovljeno davnega leta 1913 v belgijskem Gentu, je danes po zaslugi svojih skrbno pripravljenih vzorcev pogodb globalno dobro prepoznano. Če so leta 1913 pogum za ustanovitev združenja FIDIC imela le tri nacionalna združenja svetovalnega inženiringa (Belgija, Francija, Švica),¹ danes članice nacionalnih združenj svetovalnih inženirjev prihajajo že iz več kot 90 držav.

Največ zaslug za prepoznavnost vzorcev pogodb za izvajanje gradbenih ter investicijskih projektov z mednarodnim elementom združenja FIDIC ima t. i. Rdeča knjiga FIDIC. Prvi vzorec pogodbe za gradnjo z naslovom »Conditions of Contract (International) for Works of Civil Engineering Construction with Forms of Tender and Agreement« je FIDIC izdal v letu 1957. Zahvaljujoč rdeči barvi platnice se je v praksi uveljavilo ime Rdeča knjiga. Vzorec Rdeče knjige iz leta 1957 je bil rezultat sodelovanja FIDIC in FIBTP (Federation Internationale du Batiment et des Travaux Publics).² Od leta 1957 je Rdeča knjiga doživela več posodobitev, v praksi pa je bila pred izdajo Mavrične zbirke 1999 največkrat uporabljena izdaja iz leta 1987, ki je bila s prevodom v hrvaški jezik deležna večje pozornosti tudi v naši regiji. V Sloveniji je prepoznavnost pogodb FIDIC začela rasti po osamosvojitvi, ko je slovensko Združenje za svetovalni inženiring postalo član FIDIC-a in ko je leta 1999 prvič izdalo neuradni³ slovenski prevod t. i. Mavrične zbirke FIDIC iz leta 1999.⁴ Gre za vzorce pogodb FIDIC, ki se v našem geografskem prostoru in tudi širši regiji še vedno najpogosteje uporabljajo.

Na splošno o Mavrični zbirki FIDIC 2017

Mednarodno dobro sprejeto prvo izdajo Mavrične zbirke iz leta 1999 se je FIDIC po skoraj dvajsetih letih odločil posodobiti in nadgraditi. Leta uporabe, gospodarski in tehnični razvoj ter vedno večja globalizacija so terjali posodobitve, dopolnitve in vsebinske popravke. Decembra 2017 je FIDIC na svoji letni konferenci v Londonu predstavil drugo izdajo Mavrične zbirke, ki jo sestavljajo Rdeča knjiga za izvedbo gradbenih del, ki jih načrtuje naročnik, Rumena knjiga za izvedbo električne in strojne opreme ter za gradbena in inženirska dela, ki jih načrtuje izvajalec, ter Srebrna knjiga za izvedbo projektov na ključ/EPC.

V človeški naravi je strah pred spremembami, saj za nas pomenijo nekaj neznanega. A za publikacijo FIDIC 2017 lahko rečemo, da je stroko in uporabnike zelo zanimalo, kakšne spremembe bo prinesla in koliko jih bo ter ali bo ponudila rešitve za probleme, ki so se pokazali v praksi. Naj omenimo samo nekatere. Naročniki so negodovali nad zahtevki izvajalcev, slednji nad pasivnostjo inženirja, ob odsotnosti definicije zahtevka in spora pa (nekaterim) ni bilo dovolj jasno, kdaj govorimo o nastanku spora med strankama.

Mavrična zbirka FIDIC 2017 (ponovni natis 2022) predstavlja naslednico Mavrične zbirke iz leta 1999. Gre za posodobljene vzorce pogodb, ki skozi nadgradnjo ohranjajo temelje predhodne izdaje, kar pomeni, da so pogodbe enako strukturirane in da je zaporedje večine členov enako kot v izdaji iz leta 1999, pri čemer so nekateri naslovi posodobljeni. Pogodbe še vedno sledijo enakomerni razporeditvi tveganj med strankama, kar je glavni zaščitni znak pogodb FIDIC. Povedati pa je treba, da so vzorci pogodb iz leta 2017 obsežnejši kot njihovi predhodniki. Ne le da imajo Rdeča, Rumena in Srebrna knjiga po novem 21 členov, zelo se je povečalo tudi število podčlenov. Izdaja iz leta 1999 ima približno 160 podčlenov, medtem ko ima posamezni pogodbeni vzorec izdaje iz leta 2017 kar okoli 220 podčlenov. Tudi tekst je pri nekaterih členih oziroma podčlenih precej kompleksen, kar velja zlasti za tiste podčlene, ki so procesne narave.⁵

Originalni jezik vseh pogodb in drugih dokumentov, ki jih FIDIC pripravlja,⁶ je angleščina, pri čemer velja poudariti, da FIDIC v svojih tekstih pogodbenih vzorcev uporablja specifično terminologijo. Dostopnost knjig FIDIC v uporabnikovem maternem jeziku je sicer več kot dobrodošla, a se mora uporabnik zavedati, da je originalni izvod v angleškem jeziku. To pomeni, da naj uporabnik v primeru nejasnosti pri prevedeni verziji preveri še originalni tekst v angleškem jeziku. Pomaža tudi, če

¹ Glej <<https://fidic.org/history>> (19. 5. 2025).

² Seppälä, C.: The FIDIC Red Book Contract: An International Clause-by-Clause Commentary, Wolter Kluwer 2023, str. 16.

³ Uradni prevod Mavrične zbirke FIDIC 1999 v slovenski jezik je pri GZS izšel leta 2001.

⁴ Mavrično zbirko sestavljajo: Pogoji gradbenih pogodb za gradbena in inženirska dela, ki jih načrtuje naročnik (t. i. Rdeča knjiga FIDIC), Pogoji pogodb za obratno opremo, projektiranje in graditev za elektrotehnično in strojno obratno opremo in za gradbena in inženirska dela, ki jih načrtuje izvajalec (t. i. Rumena knjiga FIDIC), Pogoji pogodb za dobavo inženirske in gradbene storitve – EPC Turnkey Projects (t. i. Srebrna knjiga FIDIC) ter Kratka oblika pogodbe (t. i. Zelena knjiga FIDIC).

⁵ Na primer tekst Podčlena 3.7. je zelo zahteven. Brez dobrega poznavanja njegovega izvora, ki ga ima v izdaji iz leta 1999, je vsebina tega podčlena za uporabnika lahko težko razumljiva.

⁶ Na primer FIDIC Procurement Procedures Guide (Vodnik za postopke javnega naročanja FIDIC), FIDIC Contracts Guide (Vodnik po Pogodbah FIDIC), The FIDIC 2017 Congrats Guide (Vodnik po pogodbah FIDIC 2017).

se primerja tekst med različnimi knjigami, pri čemer FIDIC priporoča, naj uporabnik v primeru razjasnjevanja uporabi tekst Rdeče ali Zlate⁷ knjige FIDIC. Slovenski uporabniki vzorcev pogodb FIDIC imamo srečo, da pogodbe lahko uporabljamo v slovenskem jeziku. Kot je bilo že omenjeno, to velja za izdaje iz leta 1999, od letošnjega leta pa tudi za izdajo 2017 (ponovni natis 2022). GZS je na svoji spletni strani v letošnjem letu slavnostno objavila izdajo slovenskega prevoda Rdeče in Rumene knjige FIDIC 2017 (ponovni natis 2022).⁸

Struktura posamezne knjige in osnovni pojmi

Posamezna knjiga FIDIC je sestavljena iz več delov, in sicer iz Predgovora, Splošnih pogojev (ki dejansko predstavljajo vzorec pogodbe) in Dodatka k njim – Splošni pogoji Sporazuma KIRS ter Priloge k njim – Postopkovna pravila KIRS, čemur sledi kazalo podčlenov. V drugem delu knjige so Navodila za izdelavo Posebnih pogojev, ki so sestavljeni iz dveh delov: Posebni pogoji Del A – Pogodbeni podatki in Posebni pogoji Del B – Posebne določbe.

Najpomembnejši dokument, ki ga najdemo v drugem delu knjige FIDIC 1999, je **Dodatek k ponudbi** (*Appendix to Tender*), del ponudbenega pisma. V Dodatku k ponudbi najdemo pomembne informacije, ki se nanašajo na pogodbo (med njimi na primer najdemo podatke o veljavnem pravu, prevladujočem jeziku, roku za dokončanje del, znesku garancije za dobro izvedbo del, podatke o višini odškodnine za zamudo ter ostale podobne podatke), nekatere med informacijami v Dodatku k ponudbi pa se nanašajo na t. i. »rezervne« določbe (*fallback provisions*). To pomeni, da se, če te informacije niso opredeljene v Dodatku k ponudbi, te določbe ne uporabljajo. Kot primer naj navedem Podčlen 14.2 Rdeče knjige FIDIC 1999, ki se nanaša na predplačilo. Če odstotek predplačila ni zapisan v Dodatku k ponudbi, izvajalec do prejema predplačila ni upravičen, saj besedilo podčlena pravi, da v takšnem primeru ta podčlen ne velja. Rekli bi lahko, da z vnosom podatka v Dodatek k ponudbi naročnik takšne pogodbene določbe torej aktivira, »vključi« njihovo delovanje.

Vsebina Dodatka k ponudbi se v vzorcih pogodb iz leta 2017 ne spreminja, *spremenjeno je le poimenovanje*, tako da se imenuje **Pogodbeni podatki** (*Contract Data*). Novo poimenovanje s tem bolj jasno izraža vsebino dokumenta. Spreminja se tudi umestitev Pogodbenih podatkov v strukturi knjige. V FIDIC 2017 so Pogodbeni podatki – kot je bilo omenjeno – del Posebnih pogojev.

Struktura Splošnih pogojev pogodbe sledi strukturi iz leta 1999. Vsebinsko zaporedje členov večinoma ostaja, s spremembami nekaterih naslovov, med katerimi velja omeniti spremembo »Višje sile« v »Izredne dogodke« ter premestitev le-teh iz 19. v 18. člen. Naslov 17. člena Rdeče knjige 1999 »Tveganje in odgovornost« (*Risk and Responsibility*) se je v izdaji 2017 spremenil v »Skrb za dela in odškodnine« (*Care of the Works and Indemnities*). Bistvena je sprememba v številu členov, ki jih je v izdaji iz leta 2017 enainvajset (21), torej eden več kot v izdaji iz leta 1999. Člen 20 iz izdaje 1999 je namreč razdeljen na dva nova člena, to je na člen 20, ki ureja zahtevke strank (Naročnika in Izvajalca), ter na člen 21, ki ureja vprašanja sporov in arbitraže.

V uvodu je že bila omenjena terminologija, ki je specifična za vzorce pogodb FIDIC. Te na primer ne poznajo uvedbe v delo, kot jo poznamo pri nas preko Posebnih gradbenih uzanc. Pogodbe FIDIC poznajo *Datum začetka*, ki ga ne določijo stranke pogodbe, ampak Inženir, in sicer tako, da izvajalca o datumu začetka del obvesti vsaj sedem dni pred tem. Prvi člen pogodb FIDIC, ki nosi naslov **Splošne določbe**, je namenjen definicijam in osnovnim pojmom. Mavrična zbirka 2017 v prvem členu uvaja nove izraze in nove definicije. Povsem novih definicij je 32⁹ in so v originalni, angleški verziji razporejene po abecednem vrstnem redu. Izpostaviti velja nekaj pomembnejših, kot so Obvestilo (*Notice*), Zahtevke (*Claim*), Spor (*Dispute*) ter že omenjeni Pogodbeni podatki. Preimenovanje je doživela tudi komisija za reševanje sporov (KRS). Novo ime, Komisija za izogibanje sporom/reševanje sporov (KIRS)¹⁰ poudarja pomen KIRS pri preprečevanju sporov oziroma izogibanju sporom, ki imajo na gradbeno investicijo lahko negativne vplive. Opozoriti moramo še na spremenjeno definicijo »Spremembe« (*Variation*). V Rdeči knjigi 1999 je bilo definirano, da »**Sprememba**« pomeni vsako spremembo del, ki je naročena ali odobrena kot sprememba v skladu s členom 13 [Spremembe in prilagoditve].¹¹ Tekst definicije se v FIDIC 2017 razlikuje v tem,¹² da se ukinja odobritev (*approval*). Izdaja FIDIC 2017 torej ne pozna več odobritve. Odobritev inženirja so nekateri povezovali z odgovornostjo (za odobritev), kar pa ni bil namen FIDIC-a. Zaradi tega se je FIDIC odločil odobritev v celoti ukiniti in jo nadomestiti z »Brez ugovora« (*No-objection*). Kadar Izvajalec predloži neki dokument v pregled in Inženir glede njega nima pripomb ali ugovora, lahko Inženir izda bodisi obvestilo brez ugovora bodisi obvestilo, v katerem navede, v kolikšni meri dokument ni skladen s pogodbenimi zahtevami.

Omeniti velja še definicijo dobička. V primerih, ko pogodbe FIDIC dajejo Izvajalcu upravičenje do plačila

⁷ Conditions of Contract for Design, Build and Operate Project (2008 Gold Book), FIDIC 2008. FIDIC je v Zlato knjigo 2008 vnesel novosti, ki so se nato uporabljale pri pisanju Mavrične izdaje 2017.

⁸ <https://www.gzs.si/zdruzenje_za_svetovalni_inzeniring/Novice/ArticleId/88909/nova-rdeca-knjiga-fidic-in-novi-presojevalci> (1. 6. 2025).

⁹ To so: Potrdilo o predplačilu, Garancija za predplačilo, Zahtevke, Sistem preverjanja skladnosti, Pogodbeni pogoji, Pogodbeni podatki, Stroški in dobiček, KIRS ali Komisija za izogibanje sporom/reševanje sporov, Sporazum KIRS, Plan režijskega dela, Odškodnina za zamudo, Spor, Materiali, ki jih dobavi Naročnik, Predstavniki Inženirja, Izredni dogodek, Podaljšanje roka, Splošni pogoji, Skupno podjetje/Joint Venture, Dogovor o skupnem podjetju, Ključno osebje, mesec, Brez ugovora (No-objection), Obvestilo (Notice), Obvestilo o nezadovoljnosti (Notice of dissatisfaction – NOD), del, Posebni pogoji, Terminski plan, Sistem zagotavljanja kakovosti, Pregled (Review), Terminski plan plačil, Posebne določbe, leto.

¹⁰ Dispute Avoidance/Adjudication Board (DAAB).

¹¹ »Variation' means any change to the Works, which is instructed or approved as a variation under Clause 13 [Variations and Adjustments].«

¹² Podčlen 1.1.86 Rdeče knjige FIDIC 2017: »Sprememba« pomeni vsako spremembo Del, ki se uvede kot sprememba v okviru Člena 13 [Spremembe in prilagoditve]. Tekst v angleščini: »Variation' means any change to the Works, which is instructed as a variation under Clause 13 [Variations and Adjustments].«

stroškov in dobička (to je v primerih, kadar neka negativna okoliščina izvira iz sfere Naročnika in hkrati predstavlja odgovornost oziroma riziko Naročnika, kot je njegova obveznost omogočiti Izvajalcu dostop do gradbišča), so se uporabniki pogosto spraševali, kaj sodi pod »dobiček« in kolikšen delež le-tega je Naročnik dolžan povrniti Izvajalcu. Nova definicija Podčlena 1.1.20 Stroški in dobiček iz izdaje 2017 Naročniku nalaga, da v Pogodbenih podatkih omeji višino dobička. Če tega podatka ni v Pogodbenih podatkih, velja, da je primeren delež dobička, do katerega je Izvajalec upravičen, 5-odstoten.

Rdeča nit sprememb, ki jih za uporabnike prinašajo pogodbe FIDIC 2017, je v podrobnejši ureditvi upravljanja pogodb in postopkov z zahtevki ter reševanjem sporov oziroma v uvedbi mehanizmov, ki bi spore preprečevali.

Vloga inženirja pri upravljanju pogodbe in zahtevkov

Inženir je oseba, ki ima po pogodbah FIDIC pomembnejšo in drugačno vlogo kot nadzornik po GZ.¹³ Nadzornik ima po našem pravu naloge v zvezi z uresničevanjem javnega interesa po GZ in interesov naročnika po OZ. Čeprav Inženir ni stranka pogodbe, je kot oseba, ki jo je imenoval naročnik, odgovoren za izvajanje pogodbe. Njegova vloga je že dolgo časa predmet diskusije, saj je kot oseba, ki jo je imenoval naročnik, v pogodbenem odnosu z njim, a je hkrati njegova vloga sprejemati odločitve ne le o zahtevkih za vmesna plačila, temveč tudi o drugih zahtevah, ki jih lahko med izvajanjem pogodbe drug na drugega naslovita naročnik in izvajalec.¹⁴ Pogodbe FIDIC 1999 so Inženirju zapovedovale, da mora v skladu s pogodbo sprejeti »pošteno« odločitev. Pogoste zavrnitve zlasti zahtevkov izvajalcev so seveda naletele na kritike, da nepristranskosti (pod tem pojmom so pogosto razumeli »pošteno odločitev«) Inženirja, zaradi njegovega razmerja do Naročnika, ni mogoče pričakovati.

FIDIC je želel s spremembami 2017 poudariti pomen nevtralne vloge Inženirja pri odločanju o zahtevkih. Da bi to dosegli, je FIDIC razširil obveznosti Inženirja v postopku z zahtevki strank. Če je Podčlen 3.5 vzorcev FIDIC 1999 (Rdeča in Rumena knjiga¹⁵) na kratko določal, da se mora Inženir po vložnem zahtevku izvajalca (na podlagi Podčlena 20.1) »posvetovati z vsako stranko in si prizadevati, da doseže sporazum, če pa sporazuma ne doseže, mora ob obveznem upoštevanju vseh pomembnih okoliščin sprejeti pošteno odločitev (poudarek P. Plauštajner) v skladu s Pogodbo«, FIDIC 2017 postopek, prej opisan v dveh stavkih, razširja na kar več kot dve strani besedila.

Ključen poudarek novega Podčlena 3.7 Sporazum ali Odločitev (*Agreement or Determination*)¹⁶ je, da mora Inženir pri izvajanju svojih obveznosti na podlagi tega podčlena delovati nevtralno in se ne šteje, da so njegova

dejanja izvedena v imenu Naročnika.¹⁷ Postopek inženirjevega odločanja je v FIDIC 2017 dosti bolj jasno razdeljen v dve fazi, tako da je večji poudarek na doseganju sporazuma, saj se mora inženir s strankama posvetovati skupaj ali posamezno in ju spodbujati k prizadevanjem za doseg medsebojnega sporazuma. Pri izvajanju projektov po FIDIC 2017 bo Inženir moral imeti tudi nekaj znanja o mediaciji in mediacijskih tehnikah.

Čas, v katerem naj Inženir spodbuja stranke k doseganju sporazuma, je omejen na 42 dni od takrat, ko inženir prejme zahtevek. Kadar stranki ne dosežeta sporazuma, mora Inženir v nadaljnjih 42 dneh sprejeti pošteno odločitev skladno s pogodbo in ob upoštevanju vseh pomembnih okoliščin. S postavitvijo rokov, v katerih mora Inženir sprejeti odločitev, se odpravlja anomalija iz pogodb FIDIC 1999, ki Inženirju natančnega roka za sprejem odločitve ne postavljajo. To pa ne pomeni, da Inženir po FIDIC 1999 lahko neomejeno odlašajo s svojo odločitvijo. Upoštevati je namreč treba vsebinsko Podčlena 1.3 FIDIC 1999, na podlagi katerega Inženir odločitve ne bi smel nerazumno zadrževati ali z njo zamujati. Poleg tega izkušnje iz prakse kažejo, da niso osamljeni primeri, ko Inženirji pri izvajanju svojih dolžnosti po pogodbah 1999 o zahtevkih izvajalca sploh ne sprejmejo odločitve. Izvajalci so se pogosto spraševali, kako ravnati v primeru molka Inženirja. FIDIC je ta problem prepoznal in ga v izdaji 2017 ustrezno korigiral. **Inženirjev molk** oziroma situacija, ko inženir ne izda odločbe, se po FIDIC 2017 šteje za inženirjevo zavrnitev zahtevka.

Vidimo lahko, da spremembe 2017 na Inženirja prelagajo veliko odgovornosti pri vodenju postopkov z zahtevki strank. Tudi njegove obveznosti v okviru vodenja celotne izvedbe projekta po Pogodbi so bolj zahtevne, kot so bile po FIDIC 1999, saj FIDIC 2017 od Inženirja zahteva aktivno vlogo in odziv, ki je pogosto časovno omejen. Po FIDIC 1999 Inženir ni imel ravno veliko časovnih omejitev v okviru svoje vloge in svojih nalog. Zato se ne gre čuditi, da je FIDIC s spremembami 2017 postavil dodatne kriterije glede tega, kdo je lahko Inženir po FIDIC 2017. Inženir naj bo torej poklicni inženir (*professional engineer*) oziroma pooblaščen inženir, ki ima ustrezne kvalifikacije in izkušnje ter je usposobljen za delovanje kot Inženir. Inženir mora biti tudi več pogodbene jezika oziroma jezika, v katerem stranke komunicirajo.

FIDIC je s spremembami vlogo Inženirja okrepil, kar pa je za izvajalce najpomembnejše, je to, da je postopek, ki jih Inženir vodi, bolj natančno definiral. Te spremembe so zagotovo dobrodošle.

Reševanje sporov

Najbolj korenito je FIDIC s spremembami 2017 (ponovni natis 2022) posegel na področje zahtevkov in sporov med strankama. Postopek z zahtevki je bil po

¹³ Gradbeni zakon (GZ-1), Ur. l. RS, št. 199/21 in nasl.

¹⁴ Na primer o izvajalčevih zahtevkih za podaljšanje roka za izvedbo del ali dodatno plačilo.

¹⁵ Srebrna knjiga FIDIC namreč ne pozna Inženirja.

¹⁶ Podčlen 3.7 Sporazum ali Odločitev je razdeljen na pet podčlenov, in sicer 3.7.1 Posvetovanje, da se doseže sporazum (*Consultation to reach agreement*), 3.7.2 Odločitev inženirja (*Engineer's Determination*), 3.7.3 Roki (*Time limits*), 3.7.4 Učinek sporazuma ali odločitve (*Effect of the agreement or determination*), 3.7.5 Nezadovoljnost z odločitvijo Inženirja (*Dissatisfaction with Engineer's determination*).

¹⁷ Glej prvi odstavek Podčlena 3.7: »When carrying out his/her duties under this Sub-Clause, the Engineer shall act neutrally between the Parties and shall not be deemed to act for the Employer.«

FIDIC 1999 za Naročnika neprimerno bolj ugoden kot za Izvajalca, saj je Naročnik lahko svoj zahtevek napovedal takoj, ko je to bilo mogoče,¹⁸ medtem ko je Izvajalec moral zahtevek za dodatni rok ali plačilo napovedati v roku 28 dni po tem, ko se je izvajalec zavedel ali bi se bil moral zavedeti dogodka ali okoliščin, ki so razlog za zahtevek, sicer je svojo pravico izgubil.¹⁹ Položaj Naročnika glede napovedi zahtevkov je tako bil brez dvoma bolj ugoden. Hkrati v FIDIC 1999 ni bilo jasne ločnice, kdaj sta stranki v sporu in kdaj ne.²⁰ Praksa je pokazala, da so nujni koreniti posegi v to področje, začeni s definicijo tako Zahtevka²¹ kot Spora²² ter uvedbo enotnega postopka za obe stranki. Definiciji Zahtevka in Spora sta bili predmet vsebinskih posodobitev v ponovnem natisu 2022.²³

Nov člen 20 z naslovom Zahtevki Naročnika in Izvajalca tako sedaj ureja postopkovna vprašanja z Zahtevki, ki veljajo za obe stranki enako. Opozoriti je treba na še eno pomembno spremembo, in sicer da zahtevkov Naročnika po FIDIC 2017 ne more več napovedovati Inženir, temveč le še Naročnik. S tem se prispeva k zagotavljanju Inženirjeve nevtralne drže v postopkih z Zahtevki. Takšna ureditev bo od Naročnika zahtevala več aktivnosti pri spremljanju izvedbe projekta.

Definicija **Spora** v Podčlenu 1.1.29 Rdeče in Rumene knjige FIDIC 2017 (2022) oziroma v Podčlenu 1.1.26 Srebrne knjige 2017 (2022) navaja tri situacije, ki pomenijo, da sta stranki v sporu, in sicer sta to takrat, kadar ena od Strank uveljavlja neki Zahtevek ali pa je prišlo do zadeve, o kateri je treba doseči sporazum ali o njej odločiti skladno s pododstavkom (a) Podčlena 3.7, nadalje takrat, kadar se Inženir na podlagi Podčlena 3.7.2 [Odločitev Inženirja] odloči za delno ali celotno zavrnitev, ter takrat, kadar je ena od Strank poslala Obvestilo o nezadovoljnosti na podlagi Podčlena 3.7.5 [Nezadovoljnost z odločitvijo Inženirja].²⁴ Vezano na vprašanje spora je bil s popravki iz leta 2022 uveden koncept »domnevnega spora« (deemed Dispute).²⁵ Določeni so trije primeri, v katerih se domneva, da sta stranki v sporu, in sicer v primeru, a) kadar Inženir Izvajalcu ne izda ustreznega Potrdila o plačilu (pododstavek (b) Podčlena 16.2.1) ali Izvajalec od Naročnika ne prejme plačila v skladu s Potrdilom o plačilu (pododstavek (c) Podčlena 16.2.1); b) kadar Naročnik

Izvajalcu v roku 28 dni po izvajalčevi zahtevi za plačilo ne plača finančnih stroškov po Podčlenu 14.8 [Zamujeno plačilo]; in c) kadar stranki nista soglasni glede upravičenosti posamezne Stranke na podlagi podčlenov 15.2.2 [Odstop od Pogodbe], 16.2.2 [Odstop od Pogodbe], 18.5 [Neobvezen odstop od Pogodbe]²⁶ ali 18.6 [Razrešitev od izvedbe v skladu z Zakonom].²⁷ V teh primerih lahko vsaka od Strank brez pošiljanja Obvestila o nezadovoljnosti takoj odstopi spor v reševanje KIRS, postopek z Zahtevki torej ni potreben.

Komisija za izogibanje sporom/ reševanje sporov

Praksa pri izvajanju pogodb 1999 je pokazala, da naročniki radi posegajo po mehanizmu FIDIC za reševanje sporov in ga spreminjajo, tako da iz pogodbe izključijo reševanje sporov s pomočjo Komisije za reševanje sporov (KRS) in arbitražno reševanje sporov ter slednje nadomestijo s sodnim reševanjem sporov. Eno od **Zlatih načel FIDIC**, objavljenih v letu 2019, določa, da je treba vse spore odstopiti v reševanje Komisiji za reševanje sporov, ki odloči z začasno zavezujočo odločitvijo kot pogojem za začetek arbitraže.²⁸ S FIDIC 2017 se poudarja vloga KIRS pri preprečevanju sporov, medtem ko se v ureditev postopkovnega reševanja sporov ni korenito poseglo.

KRS z 2017 ni doživela le spremembe v imenu in dodatni funkciji. Če smo po FIDIC 1999 poznali stalno KRS (Rdeča knjiga) ter ad hoc KRS (Rumena in Srebrna knjiga), se slednja z izdajo 2017 ukinja. Vse knjige po 2017 torej poznajo stalno KIRS, a stranki imata možnost, da sami določita, v kolikšnem času po sklenitvi pogodbe bosta imenovali KIRS.²⁹

Preventivna vloga KIRS se izraža skozi nov institut »neformalne pomoči« (»Informal Assistance«). Ob skupnem soglasju lahko Stranki KIRS zaprosita za pomoč pri rešitvi problema ali nesporazuma. Lahko pa takšno pomoč obema Strankama ponudi KIRS sama, kadar zazna ali izve za problem ali nesporazum med Strankama. Na sestankih neformalne pomoči morata biti prisotni obe stranki, ki pa nasveta KIRS nista dolžni upoštevati. Mnenje, ki ga KIRS izrazi v okviru neformalne pomoči, le-te ne zavezuje.

¹⁸ Na tem mestu bi opozorila na originalni tekst, ki uporablja izraz »as soon as practicable«, in ne »as soon as possible«, kot bi morda kdo takoj pomislil ob slovenskem prevodu. V angleškem jeziku gre namreč za povsem drugačne pomene, saj v okvir »as soon as practicable« sodi upoštevanje vseh okoliščin, tako konkretne gradbene investicije (obsežnost gradbenega projekta, časovno trajanje, celotna vrednost) kot tudi konkretne okoliščine, na katero je Naročnik vezal svoj zahtevek. Ta »fleksibilnost« je vodila do neenakopravnega položaja pogodbenih strank in sporov.

¹⁹ Vprašanje prekluzivnosti Izvajalčevih zahtevkov je v stroki vedno znova predmet razprav. Več o tem glej **Potočnik, M.**: Ali so roki v besedilih FIDIC prekluzivni samo za izvajalca?, Pravna praksa, št. 6/2016, in **Hočevar, M.**: (Ne)skladnost podčlena 20.1 pravil FIDIC s slovenskim pravnim redom, Pravna praksa, št. 20-21/2020.

²⁰ Tekst Podčlena 20.4 Rdeče knjige FIDIC 1999 se glasi: »Če nastane med strankami spor (katerekoli vrste) v zvezi s Pogodbo ali iz Pogodbe ali izvajanja del, vključno s katerimkoli sporom zaradi nekega potrdila, odločitve, navodila, mnenja ali ocene inženirja, lahko katerakoli od strank predloži spor pisno KRS v njeno odločitev.« Tekst je torej omenjal spor, ni pa bilo jasne ločnice med zahtevkom in sporom oziroma definicije spora.

²¹ Definicija Zahtevka je bila s ponovnim natisom 2022 dopolnjena, tako da izključuje »zadeve, o katerih se je treba dogovoriti ali o njih odločiti skladno s pododstavkom (a) Podčlena 3.7« (excluding a matter to be agreed or determined under sub-paragraph (a) of Sub-Clause 3.7 [Agreement or Determination]).

²² S popravki 2022 je bila predstavljena povsem nova definicija »Spora«.

²³ Glej več o tem **Seppälä, C.**: Important Changes to FIDIC's Rainbow Suite, 24. februar 2023, dostopno na <<https://www.whitecase.com/insight-alert/important-changes-fidics-rainbow-suite>> (30. 5. 2025).

²⁴ Skladno s Podčlenom 3.7.5 mora stranka, ki ni zadovoljna z odločitvijo Inženirja, drugi stranki poslati Obvestilo o nezadovoljnosti (Notice of Dissatisfaction – NOD) v roku 28 dni od prejema Obvestila Inženirja o njegovi odločitvi po Podčlenu 3.7.2. Opozoriti je treba na posledico opustitve postredovanja Obvestila o nezadovoljnosti. Če nezadovoljna stranka Obvestila o nezadovoljnosti ne bo pravočasno poslala, se šteje, da je odločitev Inženirja za stranki zavezujoča in dokončna.

²⁵ Glej Podčlen 21.4 Rdeče ali Rumene knjige FIDIC 2017 (2022).

²⁶ Optional Termination.

²⁷ Release from Performance under the Law.

²⁸ Glej <https://fidic.org/sites/default/files/_golden_principles_1_12.pdf> (30. 5. 2025).

²⁹ Prvi odstavek Podčlena 21.1 pravi, da je rok za imenovanje KIRS določen v Pogodbenih podatkih. Če podatka o roku za imenovanje KIRS v Pogodbenih podatkih ni, velja, da ta rok znaša 28 dni.

Kot je bilo že omenjeno, je procesna predpostavka za postopek reševanja sporov pred KIRS Obvestilo o nezadovoljnosti nad odločitvijo Inženirja. FIDIC 1999 ni določal roka, v katerem naj bi stranka, nezadovoljna z odločitvijo Inženirja, spor predložila KRS, zato se je s tem pogosto odlašalo tudi do konca izvajanja pogodbe. FIDIC 2017 v Podčlenu 21.4.1 določa, da je treba Spor predložiti KIRS v odločanje v roku 42 dni po tem, ko je bilo dano ali prejeto Obvestilo o nezadovoljnosti. Če se ta rok zamudi, se Obvestilo o nezadovoljnosti šteje za pretečeno.

Še vedno velja, da mora stranka, ki ni zadovoljna z odločitvijo KIRS, nezadovoljstvo izraziti s posredovanjem Obvestila o nezadovoljnosti drugi Stranki, Inženirju ter KIRS v roku 28 dni od prejema odločitve KIRS, sicer postane odločitev KIRS zavezujoča in dokončna. Arbitražna pa ima sedaj možnost oziroma pooblastilo, da po skrajšanem ali drugem hitrem postopku odredi uveljavitev odločitve KIRS,³⁰ kadar se odločbe KIRS ne spoštujeta.³¹

Mehanizmi preprečevanja sporov

Kot sem že večkrat omenila, je težišče sprememb in novosti, ki jih prinaša zbirka 2017, na mehanizmih, ki naj pripomorejo k preprečevanju sporov. Poleg že omenjene »neformalne pomoči«, ki jo strankam na njihovo željo lahko nudi KIRS, FIDIC 2017 uvaja še »**Sestanke**« (*Meetings*) in »**Predhodno opozorilo**« (*Advance Warning*). Določba Podčlena 8.4 od vsake pogodbenice zahteva, da drugo pogodbenico vnaprej obvesti o že znanih ali bodočih dogodkih ali razmerah, ki bi lahko bodisi negativno vplivali na delo Izvajalca ali izvedbo del bodisi bi imeli vpliv na višjo ceno oziroma zamudo pri izvedbi del. Gre za določbo, ki jo stranka uporabi po lastni presoji, saj ni posledic, če stranke tega mehanizma ne uporabijo.

Dobrodošla pa je določba Podčlena 3.8 **Sestanki** (*Meetings*), ki omogoča, da se koordinacijskih sestankov udeležijo vsi (neposredni in posredni) udeleženci pogodbe, torej ne samo stranke pogodbe, temveč vsi zainteresirani. Udeležbo drugih zainteresiranih (lahko so to tudi predstavniki zavarovalnic in upravljalcev komunalne infrastrukture ali podizvajalci) mora zahtevati Izvajalec ali Inženir. Predpisano je tudi, kako se morajo voditi takšna srečanja in to, da je vodenje zapisnika obvezno. S tem se širšemu krogu udeležencev pri izvedbi investicije omogoča, da je seznanjen s potekom in morebitnimi problemi, ki so se ali se lahko pojavijo. Čimprejšnja seznanitev s potencialnim problemom je bistvena za preprečitev nastanka spora.

Ostale spremembe

Izvedba gradnje ima tako za naročnika kot za izvajalca dve pomembni komponenti: čas in denar. Pomembno je torej, kako bo izvajalec časovno zastavil izvedbo del. FIDIC 1999 (Rdeča in Rumena knjiga) je od izvajalca zahteval le, da inženirju posreduje podroben terminski plan, ter mu dopuščal veliko svobode pri tem, kako bo to dosegel. FIDIC 2017 v Podčlenu 8.3 **Terminski plan** (*Programme*) od izvajalca zahteva, da terminski plan izdela v računalniškem programu oziroma programski opremi, ki jo je bodisi določil Naročnik bodisi je sprejemljiva za Inženirja. Hkrati se izvajalcu nalaga, da mora v terminski plan vključiti vse dejavnosti (med drugim mora terminski plan vključevati pripravo in pregled ter predložitev dokumentov, nabavo, izdelavo, dostavo na gradbišče) ter določiti zaporedje in časovni raspored pregledov in testov. Naloga Inženirja je, da terminski plan pregleda in izvajalca z Obvestilom seznanji, če program ne ustreza Pogodbenim zahtevam.

Sklep

Ob upoštevanju, da sta od izdaje prve Mavrične zbirke v letu 1999 minili skoraj dve desetletji, ter ob upoštevanju njenih posodobitev in dopolnitev v drugi izdaji leta 2017 ni presenetljivo, da je druga izdaja postregla s tako številnimi in na nekaterih področjih korenitimi spremembami. Nekateri popravki, ki jih je druga izdaja doživela leta 2022, težijo k temu, da bi bile pogodbe sodobne in v koraku s časom. Lahko rečemo, da je FIDIC-u to uspelo. A vendar je treba priznati, da je Mavrična zbirka 2017 za uporabnike dosti bolj zahtevna. Postopki so bolj natančno predpisani, v primerih neizpolnjevanja obveznosti pa so po novem uvedene tudi posledice. Inženir in Naročnik bosta sedaj morala biti pri upravljanju pogodbe bolj aktivna, kar posebej velja v postopkih z zahtevki. Izvajanje pogodb po FIDIC 2017 od vseh udeležencev terja dobro poznavanje namena posameznih določb.

V Sloveniji in naši okolici se gradbeni in investicijski projekti še vedno izvajajo po pogodbah FIDIC 1999. Zaradi svoje obsežnosti se tudi drugje izdaja iz 2017 uporablja v manjši meri. Ali se bo trend pri nas sedaj, ko sta bili prevedeni Rumena in Rdeča knjiga 2017, obrnil, je težko napovedati. Ker so pogodbe 2017 neprimerno obsežnejše od izdaje 1999, je bolj verjetno, da bodo Naročniki še nekaj časa uporabljali pogodbe iz 1999 in s Posebnimi pogoji vanje vnesli tiste spremembe 2017, ki so se v praksi pokazale za nujne. To velja zlasti za postopke z zahtevki in Inženirjevo upravljanje pogodb.

30 Glej določbo Podčlena 21.7 Neupoštevanje odločitve KIRS.

31 Odločba KIRS namreč ne predstavlja izvršilnega naslova, saj KIRS ni institucionalni organ, ampak jo stranki ustanovita s pogodbo.

Petja Plauštajner

odvetnica v Ljubljani in članica predsedstva Stalne arbitraže pri GZS, članica Upravnega odbora OZS

Sodna ali arbitražna pristojnost reševanja sporov po pogodbah FIDIC

FIDIC, Mednarodno združenje svetovalnih inženirjev, je globalno prepoznavno po vzorcih pogodb za različne vrste gradnje. Združenje, ki je bilo ustanovljeno pred več kot 100 leti, natančneje leta 1913, ima danes že več kot 100 polnopravnih in pridruženih članic z vsega sveta. Prvi pogodbeni vzorec je FIDIC izdal leta 1957. Šlo je za prvo izdajo t. i. Rdeče knjige, ki je to poimenovanje dobila zaradi barve svojih platnic. Navada poimenovanja vzorcev pogodb FIDIC po barvi platnic se je ohranila vse do danes.

Malokdo ve, je, da Rdeče knjige iz leta 1957 FIDIC ni pripravil sam, temveč sloni na pogodbenih pogojih, ki jih je pripravilo angleško združenje inženirjev.¹ Zaradi tega je vzorec imel vse elemente, ki so specifični za anglosaški pravni sistem, nekateri med njimi so se ohranili še do danes. Sicer pa je FIDIC poskrbel, da so vzorci pogodb z razvojem dobivali vedno bolj internacionalno naravo, in danes predstavljajo preplet dveh največjih pravnih sistemov: kontinentalnega in anglosaškega.

Gradbene pogodbe anglosaškega prava načeloma veljajo za zelo uravnotežene, kar se tiče razporeditve tveganj, v okviru katerih sodi tudi reševanje sporov. Prva izdaja Rdeče knjige FIDIC seveda ni poznala takšnega mehanizma reševanja sporov, kot ga poznamo danes. Med gradnjo je bilo predvideno, da je o sporih odločal inženir, čigar neodvisnost in nepristranskost sta bili vedno dvomljivi, saj je bil v pogodbenem razmerju z naročnikom (to razmerje se je ohranilo vse do danes). Če se katera od strank z njegovo odločitvijo ni strinjala, je spor lahko predložila *ad hoc* arbitraži šele po zaključku gradnje. Da naj **o sporih med strankama dokončno odloči arbitražna**, je bilo torej zasnovano že na začetku zgodovine pogodb FIDIC, in to se je z nadgradnjo mehanizma ohranilo vse do danes.

V tem prispevku obravnavam le vprašanje arbitražne pristojnosti reševanja sporov po pogodbah FIDIC oziroma vprašanje, kdaj bo po slovenskem pravu o sporu odločalo sodišče. Namen prispevka ni podrobna obravnavna načinov reševanja zahtevkov in sporov po pogodbah FIDIC, a jih bom za lažje razumevanje na začetku na kratko orisala.

Mehanizem za reševanje sporov po pogodbah FIDIC

FIDIC je v svoji zgodovini objavil več izdaj Rdeče knjige, kot tudi številne druge vzorce pogodb. Pri nas je najbolj znana t. i. Mavrična zbirka iz leta 1999, ki vključuje Rdečo,² Rumeno,³ Srebrno⁴ knjigo FIDIC ter prvo izdajo Zelene⁵ knjige FIDIC. Mavrična zbirka je bila leta 2017 (Ponovni natis 2022) posodobljena.⁶ Čeprav so vzorci pogodb iz leta 2017 dosti bolj obsežni, gre zgolj za nadgradnjo zbirke iz leta 1999. V tem prispevku obravnavam ureditev v vzorcih Mavrične zbirke iz leta 1999, saj je pri nas in tudi sicer v Evropi še vedno najpogosteje v uporabi.⁷

Mehanizem reševanja sporov je v pogodbah FIDIC zasnovan večstopenjsko. Inženir je po Rdeči in Rumeni knjigi⁸ FIDIC kot oseba, ki je sicer v pogodbenem razmerju z naročnikom, pristojen za sprejemanje odločitev, tudi tistih, ki so vezane na zahtevke pogodbenih strank. Pri tem veljajo za izvajalca precej natančna pravila, zapisana v podčlenu 20.1, medtem ko ima naročnik v okviru podčlena 2.5 bistveno več svobode. Neozirajoč se na to je dolžnost inženirja, da v časovnem okviru 42 dni po prejemu zahtevka, ki mu ga določa šesti odstavek podčlena 20.1, sprejme odločitev o vsakem zahtevku, ki ga prejme, ne glede na to, ali gre za zahtevek izvajalca ali zahtevek naročnika. Prej pravilo kot izjema je, da (vsaj) ena izmed strank z njegovo odločitvijo ne bo nezadovoljna. Nastopi trenutek, ko rečemo, da je med strankama nastal spor,⁹ dolžnost nezadovoljne stranke pa je, da spor predloži v nadaljnje odločanje komisiji za reševanje sporov (KRS). Kadar stranki iz pogodbe ne izključita reševanja sporov s pomočjo KRS, je predložitev spora pred KRS ena izmed procesnih predpostavk za uspešno¹⁰ nadaljevanje spora pred arbitražo. Direktna

¹ Seppälä, C.: FIDIC and Dispute Adjudication Boards (DAB(s)), FIDIC 2015, <<https://fidic.org/sites/default/files/webinar/PresentationCSeppFIDICandDisputeAdjudicationBoards.pdf>> (5. 3. 2025).

² Pogoji gradbenih pogodb za gradbena in inženirska dela, ki jih načrtuje naročnik.

³ Pogoji pogodbe za obratno opremo, projektiranje in graditev za elektrotehnično in strojno obratno opremo ter za gradbena in inženirska dela, ki jih načrtuje izvajalec.

⁴ Pogoji pogodb za dobavo, inženirske in gradbene storitve, EPC/Turnkey Projects, Projekti na ključ.

⁵ Kratka oblika pogodbe.

⁶ Rdeča in Rumena knjiga FIDIC iz leta 2017 sta dostopni tudi v slovenskem jeziku. Vir: <https://www.gzs.si/zdruzenje_za_svetovalni_inzeniring/Novice/ArticleId/88909/nova-rdeca-knjiga-fidic-in-novi-presojevalci> (5. 3. 2025).

⁷ Kadar v tekstu ni dodana letnica, to pomeni, da se navedba nanaša na knjigo iz zbirke 1999, sicer je imenu vzorca dodana še letnica izdaje.

⁸ Srebrna knjiga FIDIC zaradi svoje narave ne pozna inženirja.

⁹ Vzorca knjig FIDIC iz leta 1999 ne ponujajo definicije zahtevka in spora. Stranke so zato v arbitražnih ali sodnih sporih pogosto ugovarjale, da spor med strankami glede nekega vprašanja sploh še ni nastal. Ta zaplet rešujejo pogodbe FIDIC iz leta 2017, ki v tekste vnašajo definicijo zahtevka in spora ter ločijo med postopkom z zahtevki in postopkom v primeru spora.

¹⁰ Gre sicer za vprašanje, ki je pogosto tema strokovnih diskusij, saj so različna sodišča odločala različno (<<https://www.kabinelaw.com/to-dab-or-not-to-dab/>>; 5. 3. 2025). Zagotovo pa to velja, vse odkar je FIDIC v letu 2019 sprejel Zlata načela.

predložitev spora pred arbitražo bi bila možna le ob upoštevanju podčlena 20.8, torej kadar je KRS potekel mandat ali KRS ni na razpolago ter v primeru, da sta stranki izključili reševanje sporov s pomočjo KRS, kar pa se ne priporoča.

Komisija za reševanje sporov mora svojo odločitev sprejeti v roku 84 dni po prejemu sporočila nezadovoljne stranke, ki želi, da o sporu odloči KRS,¹¹ oziroma v roku 84 dni po prejemu vloge ali predplačila, kar od tega je kasneje.¹² Če katera od strank z odločitvijo KRS ni zadovoljna, mora to sporočiti drugi stranki v roku 28 dni po prejemu odločitve, sicer odločitev KRS postane *dokončna in zavezujoča*. Obvestilo o nezadovoljstvu odloži le dokončnost odločbe, sicer pa sta stranki skladno s pogodbo odločitev KRS dolžni spoštovati oziroma upoštevati,¹³ kar pomeni, da je zanj zavezujoča.

Posredovanje obvestila o nezadovoljstvu z odločbo KRS še ne pomeni, da lahko nezadovoljna stranka takoj začne spor pred arbitražo ali sodiščem, odvisno od tega, kako sta se stranki dogovorili glede dokončnega reševanja sporov. Kljub predložitvi obvestila o nezadovoljstvu si morata stranki še vedno prizadevati za dosego mirne rešitve spora. Arbitražni postopek je mogoče začeti šele po preteku 56 dni od dneva, ko je bilo posredovano obvestilo o nezadovoljstvu.

Dogovor o sodnem ali arbitražnem reševanju sporov

Kadar katera od strank ni zadovoljna z odločitvijo KRS in to izrazi s predložitvijo obvestila o nezadovoljstvu, imata stranki v obdobju ohlajanja 54 dni (t. i. *cooling-off period*) od izdaje obvestila o nezadovoljstvu še vedno možnost spor rešiti sporazumno. Če stranki spora ne uspeta sporazumno rešiti, pogodbe FIDIC napotujejo na to, naj se spor dokončno reši z mednarodno arbitražo.¹⁴ Podčlen 20.6 strankam ponuja navodila, kako oblikovati arbitražno klavzulo.

Z arbitražno klavzulo stranke v pogodbi izrecno izključijo sodno pristojnost odločanja, a je treba biti pri zapisu klavzule previden, da je ta zapisana na način, iz katerega jasno izhaja, da sta se stranki pri dokončnem reševanju sporov dogovorili za arbitražno pristojnost in izključili sodno pristojnost. Stranke se lahko za arbitražno pristojnost dogovorijo tudi naknadno, ob nastanku spora, z arbitražnim dogovorom, ki mora imeti enako vsebino, kot se priporoča za arbitražno klavzulo. V praksi sem se nedavno srečala z vprašanjem naročnika, ki je sicer želel ohraniti reševanje sporov s KRS, a je dokončno reševanje sporov želel prepustiti sodiščem. Naročnika je skrbelo, da bi zaradi predhodnega reševanja sporov s pomočjo KRS sodišče arbitražo še vedno štelo za pristojno pri dokončnem reševanju sporov.

V nadaljevanju bomo skozi sodno prakso slovenskih sodišč pogledali, kako upravičena (ali ne) je bila ta bojazen.

O arbitražnem reševanju sporov se stranki v pogodbi dogovorita z ustrezno arbitražno klavzulo ali arbitražnim sporazumom. Pomoč pri ustreznem oblikovanju arbitražnih klavzul in dogovorov ponujajo tudi institucionalne arbitraže.¹⁵ Poleg tega je koristno poznati tudi sodno prakso, vezano na vprašanje pristojnosti glede na sedež arbitraže. V nadaljevanju želim predstaviti slovensko ureditev in prakso slovenskih sodišč, ki se nanašata na vprašanje pristojnosti arbitraže oziroma sodišča. Čeprav se primeri iz sodne prakse, ki jih obravnavam v nadaljevanju, ne nanašajo na pogodbe FIDIC, so kljub temu dobra popotnica pri snovanju scenarija dokončnega reševanja sporov, tudi kadar stranke za ureditev razmerij uporabijo pogodbe FIDIC.

Avtonomija strank, da izključijo pristojnost sodišč za odločanje v sporih, je po slovenskem pravnem redu delno omejena. Zakon o arbitraži (ZArbit)¹⁶ fizičnim in pravnim osebam dopušča, da se dogovorijo o pristojnosti arbitraže glede tistih premoženjskopравниh zahtevkov, s katerimi lahko razpolagajo in glede katerih se lahko poravnajo.¹⁷ Pri tem je treba upoštevati, da se o arbitražni pristojnosti ni mogoče dogovoriti pri vrstah sporov, ki so v izključni pristojnosti sodišča, kot so na primer spori s področja družinskega, dednega ali stvarnega prava.

Možnost reševanja sporov pred arbitražo je pogojena z izrecnim dogovorom strank, naj o njunem sporu odloča institucionalna arbitraža. Stranke se lahko sporazumejo, da arbitraži predložijo v reševanje vse ali le določene spore, ki so nastali med njimi ali ki utegnejo nastati iz določenega pogodbenega razmerja.¹⁸ Zakonska ureditev zahteva, da je arbitražni sporazum sklenjen pisno, kar velja za vse oblike alternativnega reševanja sporov. Njihovo izvajanje je možno le ob izrecnem pisnem soglasju vseh sprtih strani. Arbitražni sporazum je lahko zapisan tako v obliki arbitražne klavzule kot v obliki arbitražnega sporazuma.

Iz arbitražne klavzule oziroma dogovora o pristojnosti arbitraže mora jasno izhajati, da sta stranki izključili sodno pristojnost. Zanimiv je primer slovenske sodne prakse, ki je že malce »v letih«, a ponuja zanimivo klavzulo glede pristojnosti reševanja sporov:

»Morebitne spore bosta stranki reševali sporazumno. Če pa se ne bi mogli sporazumeti, bo sporno vprašanje reševala arbitražna komisija, v katero imenuje vsaka stranka po enega predstavnika, predsednika pa izbereta sporazumno. V nadaljnjem pravnem postopku pa je merodajno Okrajno sodišče v Novem mestu.«¹⁹

V konkretnem primeru je odločitev o vprašanju pristojnosti moralo sprejeti prvostopenjsko sodišče. To kljub pravočasno podanemu ugovoru pristojnosti očitno ni

¹¹ Glej četrty odstavek v povezavi s prvym odstavkom 20.4 podčlena Rdeče knjige FIDIC.

¹² Glej četrty odstavek 20.4 podčlena Rumene ali Srebrne knjige FIDIC. Do razlike prihaja zato, ker Rumena in Srebrna knjiga FIDIC poznata t. i. ad hoc KRS, ki se oblikuje šele po nastanku spora, medtem ko je po Rdeči knjigi FIDIC KRS ustanovljena že od začetka projekta (stalna KRS).

¹³ Glej četrty odstavek 20.4 podčlena Rdeče, Rumene in Srebrne knjige FIDIC.

¹⁴ Glej podčlen 20.6 Rdeče, Rumene in Srebrne knjige FIDIC.

¹⁵ Na primer arbitražna klavzula, kot jo ponuja Stalna arbitraža pri GZS: <<https://www.sloarbitration.eu/UNICTRAL-postopek/Vzorcne-klavzule>> (3. 3. 2025).

¹⁶ Zakon o arbitraži – ZArbit (Ur. l. RS, št. 45/08).

¹⁷ Glej prvi odstavek 4. člena ZArbit.

¹⁸ Glej prvi odstavek 10. člena ZArbit.

¹⁹ Glej sklep VSL I Cpg 1082/2011.

podvomilo o ustreznosti dogovora o arbitražnem reševanju sporov. Sodišče se lahko za nepristojno izreče le na podlagi ugovora, ki ga mora zainteresirana stranka podati pravočasno. Kot določa 11. člen ZArbit, je to najpozneje v odgovoru na tožbo.²⁰ Razlogi, zaradi katerih se sodišče lahko izreče za nepristojno, so zapiski taksativno, in sicer je to v primeru, kadar arbitražni sporazum ne obstaja, je ničen, je prenehal veljati ali ga ni mogoče izpolniti. Če sodišče prepozna te okoliščine, se izreče za nepristojno in posledično razveljavi vsa opravljena dejanja ter tožbo zavrže.²¹

Prvostopenjsko sodišče v omenjenem primeru ni prepoznalo pomanjkljivosti klavzule, ki je seveda ne moremo imenovati arbitražna klavzula. Zanj je namreč priporočljivo, da vsebuje dogovor o tem, katera arbitraža je pristojna za odločanje o sporu in po katerih pravilih. To je minimalno, kar mora arbitražna klavzula vsebovati, da lahko sklepamo na izrecen dogovor o arbitražnem reševanju sporov. Nasprotno od nekaterih stališč stroke²² pa menim, da druge sestavine, kot sta število arbitrov in uporaba materialnega prava, niso bistvene za obstoj arbitražnega sporazuma. Pravila institucionalnih arbitraž tradicionalno ponujajo rešitve v primeru, kadar se stranke ne dogovorijo o uporabi materialnega prava²³ ali številu arbitrov,²⁴ ki naj odločajo o sporu.

Če upoštevamo ravnokar zapisano, ne preseneča, da je pritožbeno sodišče odločilo drugače in v klavzuli ni prepoznalo izrecnega dogovora strank o arbitražni pristojnosti. Glede vsebine klavzule je zapisalo, da stranki nista jasno in izrecno izključili pristojnosti sodišča. V obrazložitvi svoje odločitve je poudarilo eno temeljnih lastnosti arbitražnega dogovora. Ta je, da stranki po **lastni volji izključita sodno intervencijo in zaupata** reševanje spora arbitraži. Namen strank reševati spor pred arbitražo mora biti jasno izražen.

Glede na izhodiščno dilemo, s katero sem se srečala, je zanimiv primer, ki ga je obravnavalo **Višje sodišče v Kopru v zadevi Cpg 1/2022**. Gre sicer za klavzulo iz starejše pogodbe (1995), s katero sta se stranki dogovorili, da bo o sporih iz pogodbe najprej odločala arbitražna komisija, če pa komisiji ne uspe rešiti spora, se reševanje spora odstopi pristojnemu sodišču. Pri tem primeru je možno potegniti vzporednice s klavzulami o reševanju sporov po pogodbah FIDIC, kjer stranke le toliko posežejo v zastavljen mehanizem, da arbitražno reševanje sporov zamenjajo s sodno pristojnostjo. Odločitev KRS namreč v primeru podanega obvestila

o nezadovoljstvu ne postane dokončna, podobno kot sta se v obravnavanem primeru dogovorili stranki. Sodišče je v obravnavanem primeru zaključilo, da odločitev arbitražne komisije nima dokončne narave, ker sta se stranki dogovorili tudi o sodni pristojnosti reševanja spora. Sodišče je menilo, da je imela takšna komisija le položaj organa, pred katerim se spor najprej skuša rešiti, pri čemer izid v tem predhodnem postopku za stranki ni zavezujoč v smeri izključitve sodne pristojnosti. Spoznalo je tudi, da morebitna odločitev takšne arbitražne komisije nima obveznega učinka pravno-močne sodbe.²⁵

Ta primer iz sodne prakse ponuja jasen odgovor na dilemo, ali ne bi morda sodišče menilo, da sta se stranki dogovorili za arbitražo, zaradi tega, ker je v pogodbo vključeno predhodno reševanje spora s pomočjo KRS. Če sta stranki v pogodbo jasno zapisali, da dokončno odločitev o sporu prepuščata pristojnemu sodišču, sta s tem jasno izključili arbitražno pristojnost.

Sklep

Pogodbe FIDIC v okviru večstopenjskega mehanizma reševanja sporov priporočajo, naj o sporih, ki nastanejo zaradi nezadovoljstva z odločitvijo inženirja, odloča komisija za reševanje spora. Njena odločitev je za stranki v vsakem primeru zavezujoča, čeprav zaradi obvestila o nezadovoljstvu ne postane dokončna. Vsak spor, pri katerem odločitev KRS po pogodbah FIDIC ni postala dokončna in zavezujoča, pa naj stranki skladno s pravili FIDIC predložita v reševanje mednarodni arbitraži.

Arbitražno pristojnost naročnik kot pripravljalec besedila pogodbe FIDIC pogosto nadomesti s sodno pristojnostjo, nezavedajoč se, da to odsvetujejo tudi Zlata načela FIDIC, sprejeta v letu 2019. Peto Zlato načelo FIDIC namreč določa, da je treba vse spore predložiti v reševanje komisiji za reševanje sporov, kot predpogoj za arbitražni postopek. Res je, da to Zlato načelo bolj ustoliči obveznost vključitve KRS v pogodbo kot dogovor o arbitraži, a kljub temu lahko rečemo, da favorizira arbitražno reševanje sporov, ki naj se izvede pred sodnim. Kot alternativna oblika reševanja sporov strankam omogoča hitrejše odločanje, kar ima v gradbenem sektorju vedno večji pomen. Zato bi bilo smiselno, da bi naročniki v prihodnje z večjo suverenostjo dokončno odločitev o sporih prepuščali arbitraži.

²⁰ Kadar se sodni postopek začne na izvršilni predlog na podlagi verodostojne listine, mora zainteresirana stranka ugovor pristojnosti podati že v ugovoru zoper sklep o izvršbi. Glej tudi sklep Višjega sodišča v Celju, opr. št. I Cp 203/2022.

²¹ Glej prvi odstavek 11. člena ZArbit.

²² **Cankar, N.:** Ugotavljanje sodne pristojnosti in ugovor sklenjenega arbitražnega sporazuma, Pravna praksa št. 7-8/2013, str. 9.

²³ Glej 24. člen Ljubljanskih arbitražnih pravil 2023, <<https://www.sloarbitration.eu/Arbitraza/Arbitrazna-pravila-2023>> (S. 2. 2025).

²⁴ Glej 13. člen Ljubljanskih arbitražnih pravil 2023.

²⁵ Glej sklep Višjega sodišča v Kopru Cpg 1/2022.

Mina Kržišnik

LL. M., odvetnica v Medvodah

Izzivi izvršbe na kriptovalute

Kriptovalute so spremenile finančni svet z decentralizacijo, anonimnostjo in brezmejnimi transakcijami. Vendar te iste lastnosti pomenijo pravo nočno moro, ko pride do izvršbe na ta sredstva. Kako zaseči premoženje, ki nima fizične oblike? Kako izslediti sredstva, skrita za kriptografskimi ključi? Medtem ko se sodišča in regulatorji trudijo prilagoditi tem digitalnim spremembam, dolžniki izkoriščajo vrzeli v izvršilnih mehanizmi in zastarelih pravnih normah, ki izvirajo še iz časa, ko kriptovalute še niti niso obstajale. Izterjava dolgov z zasegom kriptosredstev je zahtevna, pravna teorija neenotna, sodna praksa pa šele v razvoju.

Članek raziskuje pravne izzive izvršbe in zavarovanja na kriptovalute ter premišljuje o različnih možnostih za izvršbo v okviru obstoječih pravnih norm.

1. Kakšna vrsta premoženja so kriptovalute?

Regulatorji pri določanju pravnega statusa in narave določenega digitalnega sredstva (kriptovalute)¹ upoštevajo več elementov. To vključuje njegov namen, uporabo, tehnično plat, osnovno vrednost, uporabnost, zamenljivost, izvornost, distribucijski mehanizem, stopnjo (de)centralizacije, možnost pričakovane dobička, njegovo stabilnost in druge karakteristike.²

Nekateri pravni teoretiki menijo, da je treba za učinkovit zaseg kriptovalut v izvršilnih postopkih le-te pravno opredeliti na način, ki ustreza njihovi digitalni naravi. Sama se s to tezo ne strinjam (vsaj ne v celoti), zato v članku ne bom navajala vseh vrst žetonov (izvornih, neizvornih, uporabniških, plačilnih, nezamenljivih, hibridnih žetonov, žetonov, ki imajo naravo finančnih instrumentov, itd.). O tem je na spletu veliko napisane, prispevek o tej temi pa je za revijo Odvetnik napisal tudi že kolega Ivo Grlica.³

V članku se bom osredotočila na definicijo, ki jo je sprejela najnovejša Uredba o trgu kriptosredstev (t. i. MiCa),⁴ ki je začela veljati 30. decembra 2024. Uredba je vse kriptovalute (ne glede na vrsto, namen, funkcijo in ostale karakteristike) univerzalno definirala kot »**digitalno predstavitev vrednosti ali pravice, ki jo je mogoče elektronsko prenesti in shraniti z uporabo tehnologije razpršene evidence ali podobne tehnologije**«. ⁵

Glede na njihovo pravno naravo jih uredba razvršča v tri skupine:

(i) **e-denarni žetoni** (e-moneytokens),⁶ kisokriptosredstva, podprta z uradno (fiat) valuto (na primer USDT Tether),

(ii) **žetoni, vezani na sredstva** (asset-referenced tokens),⁷ katerih cilj je stabilizirati svojo vrednost z vezanostjo na drugo vrednost ali pravico ali kombinacijo, vključno z eno ali več uradnimi valutami,

(iii) **kriptosredstva, ki niso žetoni, vezani na sredstva, ali e-denarni žetoni**⁸ ter zajemajo veliko različnih kriptovalut, vključno z uporabniškimi žetoni.

Razlikovanje je narejeno predvsem glede na različna tveganja, ki jih takšni žetoni prinašajo. Dodati gre, da se uredba **ne uporablja** za kriptosredstva, ki se štejejo za žetone, ki predstavljajo finančne instrumente (t. i. security tokens), za kriptosredstva, ki so edinstvena in niso zamenljiva z drugimi kriptosredstvi (t. i. non-fungible token ali NFT), in kriptosredstva, ki jih izda centralna banka (t. i. CBDC ali Central bank digital currencies).⁹

1.1. Premoženska narava kriptožetonov

Bistveno vprašanje za našo temo je, kako bi kriptovalute opredelili za potrebe uvrstitve v okvir izvršilnega prava. Ta določa, da je predmet izvršbe za poplačilo denarne terjatve lahko vsaka dolžnikova stvar ali premoženska oziroma materialna pravica, kolikor ni z zakonom izvzeta iz izvršbe oziroma če ni izvršba na njej z zakonom omejena.¹⁰ Najpogosteje so to dolžnikovi denarni prejemki, denarna sredstva pri bankah, terjatve, vrednostni papirji, premoženo in nepremoženo premoženje.

Kam in kako bi torej v ta sistem uvrstili kriptovalute?

- **Kriptovalute kot stvar** – kriptovalute bi lahko bile opredeljene kot netelesna stvar, neopredmetena lastnina ali digitalno premoženje, podobno

¹ V članku se bo za izraz digitalna sredstva uporabljalo tudi izraz kriptosredstva, možna pa je tudi uporaba besede kriptožeton oziroma žeton ali kovanec (razlike za potrebe tega prispevka niso bistvene).

² Young Dominguez, E. J., Rusakova, E. P.: Legal status and regulation of crypto-assets, AmurCon 2021: International Scientific Conference, <<https://www.europeanproceedings.com/article/10.15405/epsbs.2022.06.120>>.

³ Grlica, I.: Kriptovalute v slovenski zakonodaji in sodni praksi, revija Odvetnik št. 1-2 (109-110)/2023, str. 44–47.

⁴ Uredba (EU) 2023/1114 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. maja 2023 o trgih kriptosredstev (t. i. MiCA), paragraf 18 preambule.

⁵ Točka 5 prvega odstavka 3. člena Uredbe o trgu kriptosredstev.

⁶ Uredba o trgu kriptosredstev, naslov IV.

⁷ Uredba o trgu kriptosredstev, naslov III.

⁸ Uredba o trgu kriptosredstev, naslov II.

⁹ Uredba o trgu kriptosredstev, 2. člen.

¹⁰ Člen 32 ZIZ.

intelektualni lastnini ali programski kodi, kar bi omogočilo njihovo pravno priznanje in izvršbo.

Upošteva je 15. člen Stvarnopravnega zakonika (SPZ), ki določa, da je stvar samostojen telesni predmet, ki ga človek lahko obvladuje, za stvar pa se štejejo tudi različne oblike energije in valovanja, pa taka opredelitev za digitalno sredstvo, ki obstaja na nekem (de)centraliziranem blockchainu, ni povsem ustrezna. Vprašanje je, ali bi se kriptovalute lahko uvrstile pod pojem energije ali valovanja – moje mnenje je, da ne, saj niso nič drugega kot elektronski zapis neke vrednosti ali pravice, ki obstaja na blockchainu. V okviru tega blockchaina se kriptovalute lahko prosto pridobiva, odsvaja in hrani, z uporabo kombinacije javnega in zasebnega ključa. Zadeva se zdi precej kompleksna, in tudi je.

Če bi bile kriptovalute opredeljene kot stvari, bi takšna opredelitev lahko v sodnih postopkih pripeljala do uveljavljanja vseh možnih ugovorov in zahtevkov, ki jih pravo dopušča (na primer ugovor tretjega, priposestevanje, lastninska tožba itd.),¹¹ kar bi bila nerazumna razpotegnitev stvarnega prava na nekaj, kar v ta koncept po svoji naravi in funkciji ne sodi najbolje.

Kriptovalute tudi niso utelešene (oziroma fizično oprijemljive) in se niti ne ve točno, kje so, saj obstajajo na virtualni podatkovni verigi blokov – blockchainu. Se pa izkaže, da ima fizično obliko lahko medij, na katerem so shranjeni zasebni ključi za dostop do kriptovalut, kar bo podrobneje opisano v nadaljevanju.

- **Kriptovalute kot finančni instrument** – take kriptovalute so nosilci pravic, podobnih tistim, ki jih imajo finančni instrumenti (delež v podjetju, pravica do delitve dobička, glasovalne pravice itd.). Podvržene so uradnemu nadzoru in mehanizmom zasega, podobno kot velja za tradicionalne naložbe. V praksi pa večina kriptovalut ni klasificiranih kot finančni instrument, saj se izdajatelji potrudijo, da ima žeton vsaj neko uporabno funkcijo, da se tako izognejo zakonodaji, ki regulira izdajo finančnih instrumentov. Zato se bo večino žetonov opredeljevalo v okviru ostalih definicij.
- **Kriptovalute kot ekvivalent denarja ali hranilca vrednosti** – gre za opredelitev, podobno kot pri denarju ali surovinah, ki je na tem mestu še najbolj približana naravi kriptovalut. Kljub dejstvu, da kriptovalute niso uradno priznan denar in plačilno sredstvo, so uporabljene kot shranjevalke vrednosti (podobno kot zlato) in kot sredstvo menjave (med sabo in med fiat valutami), pa tudi kot plačilno sredstvo (za blago in storitve).

Na začetku poglavja sem zapisala, da se s tezo, da je kriptovalute treba pravno opredeliti na način, ki ustreza njihovi digitalni naravi in izvoru za namen izvršbe, ne strinjam popolnoma. Tu je odgovor, zakaj se ne strinjam popolnoma.

Vsaka kriptovaluta je v splošnem pomenu digitalna pravna dobrina *sui generis*, ki ni ne stvar ne pravica, ampak digitalno sredstvo, ki nosi vrednost ali pravico.¹² **Izvor, vrsta in funkcija nekega žetona**

sporočajo lastnosti, ki imajo svojo vlogo znotraj nekega ekosistema (na primer bitcoin blockchaina). Ko pa govorimo o izvršbi in zavarovanju na te kriptovalute, se morajo te tolmačiti kot digitalna sredstva, namenjena unovčitvi izven teh ekosistemov.

To bom ponazorila s primerom osebe, ki ima v posesti določeno število kriptovalut ETH (*Ether*, izvorni uporabni žeton) in USDT (*Tether*, e-denarni žeton, vezan na ameriški dolar). Dolžnik ima premoženje v teh valutah, namen pa je (običajno, a ne izključno) ohranjanje vrednosti, plemenitenje ali skrivanje premoženja. Dolžnik nima namena, da bi kriptovalute uporabljal v okviru ekosistemov (*Ethereum* in USDT) oziroma iz njiju izvajal neke pravice, ki mu pripadajo s tem, da ima žetone v posesti. Upnika pa navsezadnje tudi ne zanima, zaradi kakšnega namena jih dolžnik ima.

Pri izvršbi oziroma zavarovanju gre za to, da se zavaruje poplačilo upnikove terjatve na kriptoimetje dolžnika, ne glede na to, kakšne pravice iz tega žetona izhajajo, najsi bo to pravica do deleža na sliki Mone Lize ali pravica do uporabe žetona znotraj določenega blockchain ekosistema.

Logika je pri obeh enaka: obe vrsti žetona imata določeno vrednost na kriptotrgu, upnik pa potrebuje žetone v posesti oziroma dostop do njih – ne za to, da bi s »posestjo«¹³ teh žetonov uveljavljal pravice, ki iz njega izvirajo, temveč da bi monetarno vrednost, ki jo žeton nosi na odprtem kriptotrgu, pretvoril v uradno priznana valuto in se iz nje poplačal.

2. Kako kriptovalute umestiti pod določbe ZIZ?

Zaradi digitalne narave kriptovalut zanje obstajajo nekatere zakonske omejitve rubeža, te omejitve pa izvirajo iz digitaliziranosti (vprašanje opredelitve), brezmejnosti (vprašanje krajevne pristojnosti), navsezadnje pa tudi iz zastarelih pravnih pravil (omejeni predmeti izvršbe), ki se digitalni dobi še niso prilagodila.

Ko se lotim izvršbe ali zavarovanja na kriptovalute, se glede na s strani stranke predstavljeno situacijo najprej sprašujem, kako določena kriptosredstva opredeliti glede na možnosti, ki mi jih ponuja Zakon o izvršbi in zavarovanju (ZIZ).¹³ Te možnosti so, kot rečeno, omejene: zakon ponuja izvršbo oziroma zavarovanje na denarno terjatev in izvršbo oziroma zavarovanje na nedenarno terjatev. Tudi znotraj teh dveh vrst so možnosti omejene. Vprašanje torej je, kako v okviru tega priti do »posesti«¹³ teh žetonov in kako bom dolžnika prisilila v njihovo izročitev (zakaj sem uporabila besedo prisilila, bo jasno v nadaljevanju).

Omenila sem, da kriptovalute niso stvar, so digitalno premoženje in živijo, se ustvarjajo, prenašajo in hranijo na blockchainu. So pa ključni, potrebni za dostop do njih, shranjeni na različnih medijih. Lahko je to spletni medij (online oziroma spletne denarnice) ali pa fizični medij (offline oziroma fizične denarnice) – in fizični medij izpolnjuje pogoje za uvrstitev med premične

¹¹ O tem razpravlja tudi Sladič, J.: Kriptovalute (kriptožetoni, tokens) v zasebnem pravu in v izvršilnem postopku, Podjetje in delo, št. 8/2019, str. 1383–1384.

¹² Sladič, J., naved. delo, Podjetje in delo, št. 8/2019, str. 1408.

¹³ Zakon o izvršbi in zavarovanju – ZIZ.

stvari. Da bo bralcu bolj jasno, bom na kratko predstavila oblike hrambe kriptovalut.

Fizične denarnice niso povezane z internetom in shranjujejo zasebne ključe, vrsta fizičnih denarnic so hladne denarnice. Take denarnice so bolj varne, saj vanje hekerji ne morejo vdreti. Fizične denarnice imajo podobno obliko kot USB-ključ ali bančna kartica, obstajajo pa tudi papirnate denarnice, kjer sta javni in zasebni ključ natisnjena na papir.

Spletne denarnice, imenovane tudi vroče denarnice, so povezane z internetom in so namenjene pošiljanju, prejemanju, shranjevanju ter spremljanju stanja kriptosredstev. Delujejo enako kot spletno bančništvo. Denarnice so lahko ločene od kriptomenjalnice ali pa v sklopu le-te, kar olajša shranjevanje, nakup in prodajo neposredno prek platforme. Take denarnice so bolj podvržene hekerskim napadom.

V zvezi z obema gre izpostaviti, da dolžnik, četudi se z izvršbo na take denarnice poseže, še vedno lahko dostopa do svojih sredstev, če ima te ključe shranjene še kje drugje. Zato je treba zahtevke oblikovati tako, da se zahteva tudi prepoved uporabe zasebnih ključev oziroma prepoved razpolaganja s kriptoičetjem.

2.1. Izvršba za izterjavo denarne terjatve

Ker kriptovalute v Sloveniji niso priznane niti kot terjatve, niti kot stvari, niti kot denar, zakon pa kot predmet izvršbe dopušča samo izvršbo na dolžnikov denar, stvari ali premoženjske oziroma materialne pravice, se pojavi vprašanje, pod katero izvršilno sredstvo jih torej uvrstiti.¹⁴

Po mojem mnenju je odločilen dejavnik ta, ali so kriptosredstva (oziroma bolj ustrezno zasebni ključi za dostop do kriptosredstev) v posesti dolžnika, torej obstajajo na fizični denarnici, ali so v posesti tretje osebe (skrbnika), torej so na vroči denarnici oziroma na kriptomenjalnici.

Nekateri menijo, da je postopek lažji in hitrejši v primeru izvršbe na kriptosredstva, ki so pri dolžniku, torej na fizični denarnici.¹⁵ V tem primeru preide posest zasebnega ključa za dostop do kriptosredstev z dolžnika na upnika na fizičnem mediju in s tem upnik dobi nadzor nad kriptosredstvi dolžnika. Doseči moramo torej, da dolžnik zasebni ključ fizično preda v hrambo upniku ali izvršitelju na hladni denarnici. Če ima dolžnik sredstva na kriptomenjalnici, moramo doseči, da jih ne bo odtujil, in hkrati, da jih bo bodisi on sam bodisi skrbnik (kriptomenjalnica) prenesel z dolžnikovega kriptoračuna na upnikov ali izvršiteljev kriptoračun.

Vendar je zadeva nekoliko kompleksnejša, saj ima lahko dolžnik dostop do zasebnega ključa kljub temu, da ga je upniku izročil na hladni denarnici. Zato je moja teza pri postopkih izvršbe ali zavarovanja na kriptovalute tudi ta, naj se dolžniku vedno odredi tudi prepoved razpolaganja s kriptosredstvi in sankcija za kršitev te prepovedi.

2.1.1. Rubež dolžnikovega »lastnega« kriptopremoženja

Če gre za dolžnikova »lastna« kriptosredstva, se ta kriptosredstva, s pomočjo rubeža hladne denarnice, lahko zarubijo po pravilih rubeža premičnih stvari. Vendar je uspešen rubež kriptovalut odvisen predvsem od upnikovega postavljenega zahtevka. Kriptovalute so namreč digitalno premoženje, ki nima telesne oblike, obstajajo na blockchainu, zasebni ključ za dostop pa je shranjen na fizičnem mediju – tak medij ima fizično obliko in izpolnjuje vse pogoje iz 15. člena SPZ. Toda rubež medija (hladne denarnice) pa upniku ne bo koristil, če upnik v predlogu ne bo postavil tudi zahtevka za izročitev zasebnega ključa.

Če bi izvršitelj pri običajni izvršbi na premičnine, kjer zahtevke ne bi bil postavljen specifično za izročitev fizične denarnice in zasebnega ključa, našel tudi fizično denarnico, dolžnika ne bi prav nič zavezovalo, da preda tudi zasebni ključ za dostop do kriptosredstev, temveč bi bilo naknadno treba razširiti predlog za izvršbo na izročitev zasebnega ključa. Vprašanje je, če bi izvršitelj pravzaprav sploh vedel, da gre za hladno denarnico, ko bi pri dolžniku opravljal rubež.

V primeru te izvršbe naj upnik sodišču predlaga, da izda sklep, da se izroči premičnina - fizična denarnica skupaj z zasebnim ključem in vsemi potrebnimi gesli za dostop do vsebine denarnice. Za odločitev je krajevno pristojno sodišče, na območju katerega obstaja fizična oziroma hladna denarnica, če pa upnik ne navede, kje ta je, se domneva, da je tam, kjer ima dolžnik stalno prebivališče.¹⁶

Izvršba se nato nadaljuje s cenitvijo stvari, prodajo in poplačilom upnika. Težava se lahko pojavi pri cenitvi stvari. Vrednost bo treba postaviti vsebini hladne denarnice, ne pa sami hladni denarnici oziroma zasebnemu ključu. Vprašanje tudi je, kdaj se cenitev opravi, saj so postopki rubeža, cenitve in prodaje lahko dolgotrajni, vrednost kriptovalut v hladni denarnici pa se, upoštevaje visoko volatilitnost kriptovalut (razen če gre za e-denarne žetone oziroma t. i. stabilne kovance, ki so vezani na fiat sredstva), dnevno zelo spreminja. Navsezadnje tudi cenitev ne bo mogla biti opravljena prej kot na dan oziroma v trenutku, ko se bo opravila prodaja teh kriptovalut, saj če bi bilo dejanje cenitve in prodaje izvedeno v različnih trenutkih, bi lahko bila cena bistveno drugačna – če bo nižja kot na odprtem kriptotrgu, bo dolžnik oškodovan (kupcev pa verjetno veliko), če bo cena višja, kupca ne bo mogoče najti. Bolj smiselna, lažja, hitrejša in bolj ekonomična kot prodaja na javni dražbi bi tako bila prodaja na odprtem kriptotrgu. V primeru takega zasega bo morali biti cenitev in prodaja opravljeni isti dan oziroma praktično isti trenutek. To pomeni, da se bodo tudi zakonska pravila nekoč morala prilagoditi takemu načinu cenitve in prodaje stvari.

Zanimivo vprašanje, ki se mi je ob tem zastavilo in na katero bo ob priložnosti treba odgovoriti, je, kakšne pravice ima dolžnik v primeru, če mu nastane škoda, ker je cena zasežene kriptovalute v času od zasega kriptosredstev do njihove prodaje tako padla, da ima dolžnik veliko izgubo. Gre za primere, ko bi v času zasega

¹⁴ Sladič, J., naved. delo, Podjetje in delo št. 8/2019, str. 1398.

¹⁵ Noerr: Crypto enforcement: Current developments in case law (6. 9. 2024), <<https://www.noerr.com/en/insights/crypto-enforcement-current-developments-in-case-law>>.

¹⁶ Člena 77 in 78 ZIZ.

vrednost kriptosredstev zadoščala za poplačilo upnikove terjatve, v času dejanskega poplačila pa vrednost ne zadošča več.

Dolžnik je torej v primeru ustrezno zastavljenega predloga za izvršbo dolžan izročiti hladno denarnico in zasebni ključ. Za primer neizpolnitve sklepa o izvršbi se dolžnik lahko denarno kaznuje. Naše pravo sicer pozna tudi institut kaznivega dejanja oškodovanja tujih pravic po drugem odstavku 223. člena Kazenskega zakonika (KZ-1), kar bi bila prav tako lahko ena izmed sankcij za dolžnika.¹⁷

2.1.2. Rubež dolžnikovega premoženja, ki se hrani pri skrbniku

Predmet rubeža bi bila terjatev za izročitev ali prenos zasebnih ključev, ki se hranijo pri dolžnikovem dolžniku, običajno na kriptomenjalnici. Taka izvršba v praksi naleti na številne težave.

Kriptomenjalnice, ki so sicer finančne institucije, nima jo ustaljenih protokolov in zakonskih zavez glede rubeža premoženja imetnikov kriptoračunov (kot jih imajo organizacije za plačilni promet). Pri kriptomenjalnicah upnik pogosto niti ne ve, na katerih kriptomenjalnicah ima dolžnik sredstva, tudi sicer pa imajo slednje večinoma sedež v tujini.

Upnik bi po določbi 11. točke drugega odstavka 31. člena ZIZ lahko zahteval predložitev seznama premoženja, vključno z imeni kriptomenjalnic in izpiskom transakcij, ki so se izvedle s transakcijskega računa dolžnika na njegove račune na kriptomenjalnicah. Na ta način bi upnik prišel tako do imen kriptomenjalnic kot tudi do okvirne vrednosti fiat sredstev, nakazanih na kriptomenjalnico. Ni sicer izključeno, da je dolžnik sredstva z neke kriptomenjalnice že prenesel na naslov hladne denarnice, vendar bi se v tem primeru od dolžnika lahko zahtevalo tudi potrdilo o zgodovini vseh transakcij na kriptomenjalnicah.

Smiselno je, da se nato zahtevek definira v smislu opredelitve, kje se dolžnikova sredstva hranijo (številka naslova denarnice), z navedbo imena kriptomenjalnice, kjer se kriptosredstva hranijo.

Če bi šlo za izvršbo na dolžnikova sredstva pri organizaciji za plačilni promet, bi se najprej pojavilo vprašanje, ali je kriptomenjalnica, kjer ima dolžnik sredstva, organizacija za plačilni promet. Nekatere kriptomenjalnice imajo bančne licence, EMI licence ipd., nekatere pa ne. Prav tako bi se pojavilo vprašanja glede definicije denarnih sredstev, saj kriptovalute po definiciji uredbe to niso. Zato bi bila možna zgolj izvršba na fiat sredstva na kriptomenjalnici, ki je tudi organizacija za plačilni promet, pri čemer pa bi bilo verjetno treba postaviti tudi zahtevek, naj se kriptosredstva na kriptomenjalnici zamenjajo v fiat valuto in se upniku nakaže znesek v fiat valuti.

Eventualno bi lahko razglabljali tudi o izvršbi na druge premoženjske in materialne pravice, vendar se mi zdi, da uvrstitev v to kategorijo ni najbolj ustrezna, saj bi bilo treba kriptovaluto, ki je predmet izvršbe, definirati

v smislu pravic, ki iz nje izhajajo, kar pa bi takšno izvršbo še bolj zakompliciralo.

Sklep o izvršbi je nato treba izvršiti, kar pomeni posredovati kriptomenjalnici, kjer gre v večini primerov za tuje pravne osebe, za kar bi prišle v poštev določbe domačih in mednarodnih pravil o izvršbi v tujini. Večina kriptomenjalnic (*Bitstamp, Binance, Coinbase* itd.) bo takšno sodno odločbo zagotovo izpolnila, vendar pa bo v postopku dolžnik prišel do informacije, da upnik poskuša poseči po njegovem premoženju v državi izvršbe, in bo morebiti pred izvršbo prenesel kriptosredstva na hladno denarnico ali drugo kriptomenjalnico (torej izven države izvršbe), kar pomeni, da bo sredstva morebiti odtujil in se upnik ne bo mogel poplačati.

2.2. Izvršba za uveljavitev nederarne terjatve

Kot je bilo že navedeno, lahko dolžnik, kljub izročitvi zasebnega ključa, tudi sam razpolaga z zasebnim ključem, kar pomeni, da je treba postaviti zahtevek za prepoved razpolaganja s kriptosredstvi. Če je predmet izvršbe za uveljavitev nederarne terjatve izročitev premičnine, se kot predmet izročitve in dobave premičnin po 214. členu ZIZ lahko zahteva izročitev hladne denarnice, skupaj z zasebnim ključem za dostop do vsebine. Tako je izročitev kriptovalute opravljena, ko se upniku izroči hladna denarnica z zasebnim ključem. Ta vrsta izvršbe bo primernejša, kadar je interes upnika prejeti vračilo kriptovalut (ne pa poplačilo njegove denarne terjatve), na primer takrat, ko so mu bile odtujene.

Druga možnost bi bila izročitev kriptovalut na način prenosa z dolžnikovega računa ali denarnice na račun ali denarnico upnika, v smislu 224.–227. člena ZIZ (obveznost kaj storiti, dopustiti ali opustiti).¹⁸ Tudi v tem primeru je v zahtevku smiselno definirati številko naslova dolžnikove denarnice pri kriptomenjalnici in ime kriptomenjalnice, kjer se kriptosredstva hranijo.

Sodišče je o podobnem primeru že odločalo, in sicer je dopustilo izvršbo nederarne nenadomestne terjatve skladno z 226. členom ZIZ, to je z nalogom dolžniku, da v roku treh dni prenese kriptosredstva v ustrezni protivrednosti v virtualni valuti tether (USDT) s kriptonaslova dolžnika 001 na kriptonaslov upnika 002, v zvezi s spletno stranjo <<https://A.com/>>. Za primer, da dolžnik navedene obveznosti v postavljenem roku ne bi izpolnil, pa mu je sodišče prve stopnje izreklo denarno kazen.¹⁹ Gre za zadevo, ki jo je obravnavalo Višje sodišče v Ljubljani v sklepu II Ip 1595/2022. V konkretni zadevi je bil sicer sklep o izvršbi razveljavljen, saj se je sodišče izreklo za nepristojno (dolžnik ni posloval v Sloveniji, tudi dolžnikovega premoženja ni bilo tukaj, sredstva je imel na kriptomenjalnici, ki je bila tuja pravna oseba). Sodišče je sicer pojasnilo, da pri kriptovalutah ni neke fizične institucije z dejanskim sedežem v določeni državi, pri kateri bi imetniki imeli svoj račun. Institut kriptovalut v celoti temelji na virtualni podlagi. Če bi upnik v predlogu predlagal izvršbo ali denarno kazen na premoženje, ki je v Republiki Sloveniji, bi bila podana pristojnost slovenskega sodišča za dovolitev in opravo izvršbe nederarne terjatve tudi na prenos kriptovalut.

¹⁷ Noerr: Crypto enforcement: Current developments in case law (6. 9. 2024), <<https://www.noerr.com/en/insights/crypto-enforcement-current-developments-in-case-law>>.

¹⁸ O tem tudi Sladič, J., naved. delo, Podjetje in delo, št. 8/2019, str. 1402–1403.

¹⁹ VSL, sklep II Ip 1595/2022.

Takšna izvršba je po mojem mnenju tudi najbolj logična in ustrezna.

3. Zavarovanje terjatve z začasno odredbo

V nadaljevanju bo predstavljena zadeva, ki se je vodila pred Okrajnim sodiščem v Radovljici²⁰ in v kateri sem v postopku predloga o začasni odredbi predlagala zavarovanje na podlagi 272. člena in 1. točke prvega odstavka 273. člena ZIZ, in sicer prepoved odtujitve in obremenitve kriptovalute XRP oziroma zasebnega ključa, izročitev hladne denarnice in zasebnega ključa ter hrambo navedenega pri izvršitelju.

Stranka je na kriptomenjalnici hranila določeno število kriptovalute XRP.²¹ Imela je ustrezne dokaze, da so ji bile s strani nekdanjega partnerja z njenega računa na kriptomenjalnici te kriptovalute v nekem trenutku odtujene. Razpolagala je s podatkom o datumih transakcij odtujitve in končnim številom odtujenih kriptovalut, pisnim (e-mail) priznanjem glede odtujitve, vsemi dokazili o transakcijah na kriptomenjalnici in naslovi, na katere so bile kriptovalute prenesene, ter pisnim priznanjem glede namena razpolaganja dolžnika s temi kriptovalutami.

V postopku sem predlagala predajo in hrambo kriptovalut na način izročitve hladne denarnice skupaj z zasebnim ključem izvršitelju ter denarno kazen za vsakokratno neizpolnitev izvršilnega dejanja oziroma njegovo oviranje.

Sodišče je v celoti ugodilo predlogu za začasno odredbo, in sicer je odredilo, da se dolžniku prepovedujeta odtujitev in obremenitev določenega števila kriptovalute XRP. Za hrambo denarnice in zasebnega ključa je določilo predlaganega izvršitelja. Odločilo je, da je dolžnik v roku osmih dni po prejemu sklepa o začasni odredbi dolžan izročiti izvršitelju v hrambo določeno število kriptovalute XRP, in sicer tako, da izvršitelju preda ustrezno hladno denarnico, skupaj z ustreznimi dostopi, gesli in zasebnim ključem za dostop do kriptovalut.²² Za primer neizpolnitve začasne odredbe je bila predlagana denarna kazen, ki ji je sodišče prav tako ugodilo.

Sodišče je svojo odločitev obrazložilo z navedbo, da virtualne valute pomenijo digitalno obliko vrednosti, ki je ne izda ali jamči zanjo centralna banka, in da ne obstajajo v fizični obliki. Vendar obstaja programska oprema za shranjevanje takšne digitalne valute ter javnih in zasebnih ključev, kot je na primer hladna denarnica. Hladna denarnica omogoča shranjevanje kriptovalut v obliki datoteke, shranjene na prenosnem mediju, ki ni povezan s spletom in internetno povezavo ter predstavlja fizično napravo, ki dobi status premičnine.²³

Sklep o zavarovanju je bil zaradi sklenitve poravnave med strankama umaknjen, še preden je prišlo do prisilne izvršitve in ugovora zoper sklep o začasni odredbi ter ostalih pravnih sredstev. Zanimivo bi bilo videti razlogovanje višjih instanc.

Iz navedenega gre izluščiti, da mora biti zahtevek za predajo hladne denarnice nujno pospremljen z zahtevkom za predajo zasebnega ključa (in vseh ostalih gesel ter ključev za dostop, če obstajajo), saj je uspešen rubež možen le, če sodišče odredi predajo vsega navedenega. Vse to pa pospremljeno tudi z zahtevkom za prepoved odtujitve in obremenitve kriptovalut.

Zavarovanje se je opravljalo na odtujeno kriptovaluto XRP, ki jo je stranka želela v vračilo. Kriptovaluta XRP je sicer v Združenih državah Amerike dolga leta bila bitko glede njene narave, saj je Komisija za vrednostne papirje (SEC) trdila, da gre za žeton, ki predstavlja vrednostni papir (oziroma *security token*). Sodišče je razsodilo, da ne gre za vrednostni papir.²⁴

Na tem mestu pa se postavlja vprašanje, ali bi bil v tem trenutku postopek izvršbe oziroma zavarovanja, če bi se izkazalo, da XRP predstavlja vrednostni papir, kaj drugačen. Moje mnenje je, da ne, saj – kot rečeno – upnik potrebuje žeton in vrednost, ki jo žeton nosi, ne pa pravic, ki iz žetona izhajajo, pravna pravila pa tudi še niso zadosti prilagojena.

Težava pri vseh izvršbah, kjer se od dolžnika zahteva neko dejanje (bodisi gre za predajo fizične hladne denarnice in zasebnega ključa bodisi gre za obveznost nekaj storiti), pa nastopijo takrat, ko dolžnik ni kooperativen. Za tak primer je nujno, da se predlaga tudi denarna kazen za neizpolnitev odredbe sodišča. Omenila sem tudi možnost kazenskega pregona zaradi oškodovanja tujih pravic. To sta trenutno edina načina, kako dolžnika »prisiliti« v sodelovanje. Ali bi to bilo dolžniku v interesu, je drugo vprašanje, teoretično pa bi lahko prišlo do tega, da bi se dolžniku bolj izplačalo ne izročiti zasebnega ključa in plačati sodne penale v najvišji zakonsko dovoljeni višini (ob tveganju kazenskega pregona), kadar je znesek sodnih penalov bistveno nižji od vrednosti kriptovalut, ki bi jih moral dolžnik izročiti.

4. Sklep

V članku je bilo predstavljenih nekaj idej o načinu posega na dolžnikove kriptovalute in težave pri vsakem od načinov. Noben od teh načinov ni netežaven in vsi zahtevajo precejšnje poznavanje tehnologije ter tudi kreativnost.

Čeprav je pravno gledano izvršba na kriptovalute mogoča, jo lahko dolžnik onemogoči s skrivanjem hladne denarnice ali zasebnega ključa, izterjava oziroma zavarovanje pa tako ne bosta neuspešna.²⁵ Težave predstavljajo tudi uvrstitev med omejene možnosti predmetov izvršbe, pomanjkanje informacij o skrbnikih, krajevna pristojnost za izvršbo in ustrezna opredelitev zahtevka.

Prve odločbe sodišč dajejo nekaj usmeritev, še zdaleč pa to ni enotni sistem, ki bi ga potrebovali. Za odpravo vrzeli in zagotovitev, da se lahko kriptosredstva učinkovito zasežejo in unovčijo v izvršilnih postopkih, bi bil ključen dobro opredeljen pravni okvir.

²⁰ Opr. št. Z 25/2024.

²¹ Kriptovaluta XRP je izvorni žeton platforme Ripple Protocol.

²² V predlogu so bila omenjena tudi gesla in ostali ključji, saj se hladne denarnice med seboj razlikujejo, med drugim tudi po večplastnosti varnostnih in dostopnih mehanizmov.

²³ Sodišče se je pri razlagi sklicevalo tudi na ugotovitve Upravnega sodišča RS v sodbi I U 75/2021.

²⁴ Glej SEC vs. Ripple Fact Sheet, <<https://ripple.com/files/Ripple-Case-Fact-Sheet.pdf>>, in SEC vs. Ripple: A Turning Point for US Crypto Regulation?.

²⁵ Sladič, J., naved. delo, Podjetje in delo, št. 8/2019, str. 1398.

Bogdan Greif
upokojeni odvetnik

Ali ZPIZ in Republika Slovenija diskriminirata delavce migrante?

Na koncu naslova je vprašaj, saj bi bilo koristno prebrati kakšno drugačno mnenje ali pojasnilo. V članku so delavci migranti fizične osebe, ki so bile zaposlene (v delovnem ali podobnem razmerju) ali so opravljale samostojno dejavnost v različnih državah oziroma v različnih sistemih socialne varnosti in so bile na tej osnovi vključene v različne (običajno obvezne) sisteme zavarovanja za primer starosti ali invalidnosti. Zlasti za območje Evropske unije se zastavlja vprašanje, ali morajo biti ti zavarovanci izenačeni glede obsega in načina izračuna pravic, ki jim pripadajo kot samostojne pravice ali kot pravice v sorazmernem deležu. Iz primera sklepam, da v Sloveniji in za slovenske državljane to ne velja.

Primer je bil obravnavan v postopku pri Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (ZPIZ) ter izgubljen oziroma zavrnjen v škodo zavarovanca na vseh stopnjah slovenskih sodišč in tudi pri Evropskem sodišču za človekove pravice (ESČP). Za javno, morda provokativno objavo sva se s prizadeto osebo odločila, ker sta obe najvišji sodni stopnji svoji odločitvi utemeljili predvsem z ugotovitvijo, da naj ne bi šlo za pomembno zadevo, ki bi huje kršila zavarovančeve pravice.

Ustavno sodišče RS s sklepom št. Up-1051/23-4, 10. september 2024, ustavne pritožbe ni sprejelo v obravnavo, ker niso bili izpolnjeni pogoji iz drugega odstavka 55.b člena Zakona o ustavnem sodišču, saj naj ne bi šlo za kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ki je imela hujše posledice za pritožnika, in tudi ne za pomembno ustavnopravno vprašanje, ki bi presegalo pomen konkretne zadeve. Prepričani smo, da je pravilna odmera starostne pokojnine delavcem migrantom pomembno ustavnopravno vprašanje splošnega pomena.

Podobno je ESČP utemeljilo svojo zavrnitev pritožbe, in sicer da pritožba ne razkriva nobenega videza kršitve pravic in svoboščin, določenih v Konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Konvencija), in ne izpolnjuje meril dopustnosti iz 34. in 35. člena Konvencije, kar, po našem prepričanju, ni res. Tretja točka 35. člena Konvencije določa:

»Sodišče razglasi za nedopustno vsako pritožbo posameznika, predloženo v skladu s 34. členom, če meni:

a. da ni v skladu z določbami Konvencije ali njenih Protokolov, da je očitno neutemeljena ali pa da pomeni zlorabo pravice posameznika do pritožbe; ali

b. da za vlagatelja ni nastal znatno neugodnejši položaj, razen če spoštovanje človekovih pravic, opredeljenih v Konvenciji in njenih Protokolih, zahteva obravnavo take pritožbe.«

Pod navedene odklonitvene določbe je mogoče uvrstiti tudi zadeve ali tožbe, ki za vlagatelja oziroma tožnika niso nepomembne.

Dejansko stanje primera

Zavarovanec je v Sloveniji dopolnil 37 let, 2 meseca in 10 dni pokojninske dobe, od tega je 5 let, 10 mesecev in 20 dni dokupil dobe služenja vojaškega roka in visokošolskega študija. Ker je bila doba dokupljena pred 1. januarjem 2013, se po določbi 1. in 3. člena Zakona o dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2H)¹ upošteva kot običajna zavarovalna doba, in ne kot dokupljena doba v smislu Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2).² Poleg navedenega je v delovnem razmerju pri tujem nosilcu zavarovanja (ki je v območju EU) dopolnil 7 let in 9 mesecev zavarovalne dobe.

Skupna pokojninska doba, ki se jo upošteva za izpolnitev pogojev starostne upokojitve in seveda, vsaj posredno, tudi za izračun višine dajatve, je 44 let, 11 mesecev in 10 dni. Upokojil se je z dopolnitvijo starosti 65 let. Pogoje za priznanje polne starostne pokojnine je izpolnil, ko je dopolnil starost 60 let in 40 let pokojninske dobe, kar je bilo (da bo jasneje) 5. julija 2015. Od tega dne je ostal vključen v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje v Sloveniji še 4 leta, 11 mesecev in 5 dni, kar pomeni, da bi mu moral ZPIZ po določbah 37. in 125. člena ZPIZ-2G² ter glede na dopolnjeno dobo v slovenskem zavarovanju pokojnino odmeriti v naslednji višini: 50,94 odstotka za 34 let pokojninske dobe, za nadaljnja tri leta zavarovanja po izpolnitvi pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine v višini 12 odstotkov (3 × 4 odstotke), za nadaljevanje zavarovanja po preteku treh let pa za eno leto in 11 mesecev po 8. odstavku 37. člena ZPIZ-2 še v višini 4,5 odstotka (3 × po 1,5 odstotka) ali najmanj 1,89 odstotka. Skupni odstotek odmere samostojne starostne pokojnine je tako 67,44 odstotka (64,83 odstotka), in ne 54,72 odstotka, kot je bil odmerjen in priznan.

Slovenija se je odločila, da bo spodbujala in nagradila daljše ostajanje v zavarovanju ter s tem zvišala plačilo prispevkov in razbremenila pokojninski sklad.

¹ Ur. l. RS, št. 139/2020.

² Ur. l. RS, št. 48/22 – UPB, 40/23 – ZČmIS-1, 78/23 – ZORR, 84/23 – ZDOsk-1, 125/23 – odl. US in 133/23.

ZPIZ-2 je zato od 1. januarja 2013 v šestem odstavku 37. člena določal:

»Ne glede na prejšnje odstavke se zavarovancu, ki izpolni pogoje iz četrtega ali petega odstavka 27. člena tega zakona in ostane vključen v obvezno zavarovanje, vsako nadaljnje leto dopolnjene pokojninske dobe brez dokupa, dopolnjene v obveznem zavarovanju po uveljavitvi tega zakona, vendar največ do treh zaporednih let zavarovanja, vrednoti na način, da se trije meseci pokojninske dobe brez dokupa vrednotijo v višini 1 %.«

Ugodnost je bila s prejemom ZPIZ-2G³ sicer zmanjšana. Od 1. januarja 2020 velja nova določba osmega odstavka 7. člena ZPIZ-2G, ki določa:

»Ne glede na prvi do sedmi odstavek tega člena se zavarovancu, ki izpolni pogoje iz četrtega odstavka 27. člena tega zakona in ostane vključen ali se znova vključi v obvezno zavarovanje, vsako nadaljnje leto dopolnjene pokojninske dobe brez dokupa v obveznem zavarovanju po uveljavitvi tega zakona, vendar največ do treh let zavarovanja, vrednoti na način, da se šest mesecev pokojninske dobe brez dokupa vrednoti v višini 1,5 %.«

Tri leta daljšega zavarovanja je pomenilo odmerni odstotek 12 odstotkov, namesto 3,75 odstotka, po sprejemu ZPIZ-2G pa 9 odstotkov, namesto od 3,78 do 4,08 odstotka, kar ni zanemarljivo.

Prehodna določba drugega odstavka 125. člena ZPIZ-2G je za zavarovance, ki so že pred uveljavitvijo tega zakona izpolnjevali pogoje za pridobitev pravice do starostne pokojnine in ostali vključeni v obvezno zavarovanje, ohranila prejšnjo, materialno ugodnejšo pravico do zvišanega odmernega odstotka do treh let ostajanja v obveznem zavarovanju. Tak je tudi primer našega obravnavanega zavarovanca.

Slovenija se je z vstopom v EU zavezala, da bo omogočila nemoteno in nediskriminirano gibanje državljanov (ljudi), storitev in kapitala, vsaj v okviru Unije. To pomeni enako priznavanje vseh pravic, tudi socialnih, in zlasti tistih, ki so odvisne od plačila prispevkov in vezane na njih. Za osvetlitev v nadaljevanju podajam nekaj navedb iz prava EU.

Kaj določa pravo EU?

Po drugem odstavku 3. člena Pogodbe o Evropski uniji (PEU)⁴ Unija nudi svojim državljanom območje svobode, varnosti in pravice brez notranjih meja, na katerem je zagotovljeno prosto gibanje oseb.

Po točki (a) drugega odstavka 20. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU)⁵ je s temeljnima pogodbama uvedeno državljanstvo Unije za vse državljane držav članic. Državljan Unije imajo pravice in dolžnosti, določene v pogodbah. Med drugim imajo tudi pravico do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju

držav članic. V pravnih sistemih držav članic niso dopustne nikakršne ovire, ki bi to pravico omejevale oziroma »izvotlile«.

Po 45. členu PDEU se v Uniji zagotovi prosto gibanje delavcev. To vključuje odpravo vsakršne diskriminacije na podlagi državljanstva delavcev držav članic v zvezi z zaposlitvijo, plačilom ter drugimi delovnimi in zaposlitvenimi pogoji. Ob upoštevanju omejitev, utemeljenih z javnim redom, javno varnostjo in javnim zdravjem, vključuje pravico:

- sprejeti ponujeno delovno mesto in se v ta namen na območju držav članic prosto gibati;
- bivati v državi članici zaradi zaposlitve skladno z določbami zakonov ali drugih predpisov, ki urejajo zaposlovanje državljanov te države;
- ostati na ozemlju države članice po prenehanju zaposlitve v tej državi pod pogoji, zajetimi v predpisih, ki jih pripravi Komisija.

Člen 48(a) PDEU določa:

»Evropski parlament in Svet sprejmeta po rednem zakonodajnem postopku takšne ukrepe na področju socialne varnosti, kakršni so potrebni za zagotovitev prostega gibanja delavcev; v ta namen vzpostavi ureditev, ki zaposlenim in samozaposlenim delavcem migrantom in njihovim vzdrževancem zagotavlja:

(a) seštevanje vseh dob, ki se upoštevajo po zakonodajah posameznih držav, za pridobitev in ohranjanje pravice do dajatev ter za izračun višine dajatev (poudaril B. G.),

(b) izplačevanje dajatev osebam s prebivališčem na ozemlju držav članic.«

Sporna vprašanja urejata Uredba (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti⁶ in Uredba (ES) št. 987/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe (ES) št. 883/2004,⁷ ki se uporablja od 1. maja 2010. S sodno prakso Sodišča EU je priznано, da delavci migranti ne smejo utrpeti znižanja zneska svojih socialnovarstvenih dajatev zato, ker so izvrševali pravico do prostega gibanja.⁸

Namen je vzpostaviti ureditev, ki zaposlenim in samozaposlenim delavcem migrantom in njihovim vzdrževancem zagotavlja seštevanje vseh dob, ki se upoštevajo po zakonodajah posameznih držav, za pridobitev in ohranjanje pravice do dajatev ter za izračun višine dajatev. V uvodni izjavi 14 Uredbe št. 883/2004 je navedeno:

»Te cilje je treba doseči zlasti s seštevanjem vseh dob, upoštevanih po različnih nacionalnih zakonodajah za pridobitev in ohranitev pravice do dajatev in za izračun višine dajatev, ter z zagotavljanjem dajatev različnim kategorijam oseb, za katere velja ta uredba.«

³ Ur. l. RS, št. 75/19.

⁴ Prečiščena različica, UL C 202, 7. 6. 2016, str. 13.

⁵ Prečiščena različica, UL C 202, 7. 6. 2016, str. 47.

⁶ UL L 166, 30. 4. 2004, str. 1.

⁷ UL L 284, 30. 10. 2009, str. 1.

⁸ *Tomaszewska*, C-440/09, 3. marec 2011, EU:C:2011:114, točka 27; *Salgado González*, C-282/11, 21. februar 2013, EU:C:2013:86, točka 43 in navedena sodna praksa; sklepi predlogi generalnega pravobranilca F. G. Jacobsa v zvezi s členom 46(2) Uredbe št. 1408/71 v zadevi *Stinco in Panfilo*, C-132/96, EU:C:1997:436, točka 5; *Menzies*, 793/79, 26. junij 1980.

Člen 1(t) Uredbe št. 883/2004 pa določa: »[...] zavarovalna doba pomeni dobe plačevanja prispevkov, dobe zaposlitve ali samozaposlitve, opredeljene ali priznane kot zavarovalne dobe po zakonodaji, po kateri so bile dopolnjene ali se štejejo za dopolnjene, ter vsa obdobja, ki so obravnavana kot taka, če jih imenovana zakonodaja obravnava kot enakovredna zavarovalnim dobam.«

Člen 6 Uredbe št. 883/2004 z naslovom »Seštevanje dob« določa:

»Razen če v tej uredbi ni določeno drugače, pristojni nosilec države članice, po zakonodaji katere so: pridobitev, ohranitev, trajanje ali ponovna pridobitev pravice do dajatev, zajete v zakonodaji, ali dostop do ali izvzetje iz obveznega zavarovanja, prostovoljnega nadaljevanja zavarovanja ali prostovoljnega zavarovanja, pogojeni z dopolnitvijo zavarovalnih dob, dob zaposlitve, samozaposlitve ali prebivanja, v potrebni meri upošteva zavarovalne dobe, dobe zaposlitve, samozaposlitve ali prebivanja, dopolnjene po zakonodaji katere koli druge države članice, kakor da bi bile dopolnjene po zakonodaji, ki jo uporablja.«

Člen 52(1) Uredbe št. 883/2004 določa:

»1. Pristojni nosilec izračuna znesek dajatve, ki bi ga bilo treba izplačati:

(a) po zakonodaji, ki jo uporablja, samo kadar so pogoji za upravičenost do dajatev izpolnjeni izključno po nacionalni zakonodaji (neodvisna dajatev);

(b) z izračunom teoretičnega zneska in nato dejanskega zneska (sorazmerna dajatev) na naslednji način:

(i) teoretični znesek dajatve je enak dajatvi, ki bi jo oseba lahko zahtevala, če bi bile vse zavarovalne dobe in/ali dobe prebivanja, dopolnjene po zakonodajah drugih držav članic, dopolnjene po zakonodaji, ki jo uporablja, na dan dodelitve dajatve. Če po tej zakonodaji znesek ni odvisen od trajanja dopolnjenih dob (kar v našem primeru ne drži, ker je dajatev odvisna od trajanja dopolnjenih dob in s tem tudi od 'daljšega ostajanja v zavarovanju', op. avtorja članka), se ta znesek šteje za teoretični znesek;

(ii) pristojni nosilec nato določi dejanski znesek sorazmerne dajatve na podlagi teoretičnega zneska v sorazmerju med trajanjem dob, dopolnjenih pred nastopom zavarovalnega primera po zakonodaji, ki jo uporablja, in med skupnim trajanjem dob, dopolnjenih po zakonodajah vseh zadevnih držav članic pred nastopom zavarovalnega primera.«

V uvodni izjavi 2 Sklepa št. H6 Upravne komisije za koordinacijo sistemov socialne varnosti z dne 16. decembra 2010 v zvezi z uporabo nekaterih načel glede seštevanja dob v skladu s členom 6 Uredbe (ES) št. 883/2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti⁹ je navedeno:

»(2) Člen 6 Uredbe [št. 883/2004] določa načelo seštevanja dob. To načelo je treba uporabljati na enoten način, ki vključuje seštevanje dob, ki se po nacionalni zakonodaji štejejo le glede upravičenosti do dajatve ali njenega povečanja.«

Točki 1 in 2 Sklepa št. H6 pa določata:

»1. Vse zavarovalne dobe, bodisi dobe plačevanja prispevkov ali dobe, ki se po nacionalni zakonodaji obravnavajo kot enakovredne zavarovalnim dobam, izpolnjujejo opredelitev 'zavarovalne dobe' za namene uporabe uredb št. 883/2004 in št. 987/2009; 2. Vse dobe zadevnega zavarovalnega primera po zakonodaji druge države članice se upoštevajo izključno z uporabo načela seštevanja dob iz člena 6 Uredbe (ES) št. 883/2004 in člena 12 Uredbe (ES) št. 987/2009.«

Kot je bilo opozorjeno v točki 10 sklepnih predlogov generalnega pravobranilca v zadevi C-866/19, je v njej navedeno, da je seštevanje upoštevno za »povečanje dajatve«.

Stališče, da je treba državljanke EU enakopravno obravnavati, da je diskriminacija na podlagi zaposlitve in zavarovalnih dob v različnih članicah prepovedana, ker to krši pravico do prostega gibanja in zaposlovanja, je Sodišče EU zavzelo v zadevi C-257/10, *Försäkringskassan v Elisbeth Bergström* (2011).

Kakšen je bil sploh zakonodajalec namen?

Zavarovanec je bil nazadnje, ves čas po letu 2009, zavarovan v Sloveniji. Starostno se je v Sloveniji upokojil s 16. junijem 2020, ko je dopolnil starost 65 let. Po zakonu ima zavarovanec, ki je del dobe dopolnil v zavarovanju v tujini, pravico izbirati ugodnejši obračun med sorazmernim delom starostne pokojnine in samostojno pravico po predpisih Slovenije. Izračun ZPIZ je za zavarovanca pokazal, da je nekoliko ugodnejša samostojna starostna pokojnina, za katero je nedvomno izpolnil vse pogoje (starost 65 let in več kot 15 let zavarovalne dobe v slovenskem zavarovanju).

Priznanje pravice do starostne pokojnine v Sloveniji je odvisno od izpolnitve pogojev po predpisih Slovenije. V skladu z ureditvijo v EU, pa tudi glede na določbo šeste alineje 23. točke 7. člena ZPIZ-2, da je pokojninska doba brez dokupa obdobje delovnega razmerja v tujini (torej ne le v državah EU), pa se pri ugotavljanju izpolnjevanja pogojev, minimalnih ali kakršnihkoli, upošteva tudi obdobje zaposlitve, torej neke vrste delovnega razmerja, tudi po tujih predpisih. Odmera starostne pokojnine se v primerih večsistemskega zavarovanja odmeri po mednarodnih pogodbah ali po določbah Uredbe (ES) št. 883/2004. Podrobno je način izračunavanja določen v omenjenih 51. in 52. členu Uredbe. Možni sta dve obliki izračuna, pri čemer Uredba določa obveznost nosilca zavarovanja, da opravi preizkus in zavarovancu prizna ugodnejšo pravico. Možno je samostojno priznanje pravice, pri čemer so pogoji za starostno pokojnino 60 let starosti in 40 let pokojninske dobe brez dokupa dobe ali 65 let starosti in 15 let zavarovalne dobe, za predčasno pokojnino pa 60 let starosti in 40 let pokojninske dobe (lahko tudi z dokupom). V primeru izpolnitve teh pogojev bo ZPIZ zavarovancu lahko priznal samostojno pravico, sicer pa le odmero v sorazmernem delu. To pravico pa lahko in

⁹ UL C 45, 2011, str. 5.

je tudi dolžan zavarovancu odmeriti in priznati tudi v primeru, ko je za zavarovanca ugodnejša kot samostojno priznana pravica.

V primeru zavarovancev, ki (dlje) ostanejo v zavarovanju v Sloveniji, se zastavijo naslednja vprašanja:

1. ali je zavod v primeru izpolnitve pogojev za samostojno pravico dolžan v izračunu najugodnejše variante upoštevati tudi povečanje odmernega odstotka zaradi daljšega ostajanja v zavarovanju;
2. ali je tak zvišan odstotek dolžan upoštevati pri odmeri sorazmernega dela starostne pokojnine ali pri obeh načinih in
3. ali je dolžan zavarovanca, ki je dlje ostal v zavarovanju, s takšnim zvišanjem odmernega odstotka in s tako odmerjeno samostojno starostno pokojnino ali sorazmernim delom tudi seznaniti in mu, seveda, tako pravico tudi priznati.

V obravnavanem primeru je bila zavarovancu priznana samostojna slovenska starostna pokojnina na podlagi dopoljenih 65 let starosti in 37 let, 2 mesecev ter 10 dni pokojninske dobe, izključno v Sloveniji. Iz obrazložitve odločb ZPIZ je mogoče sklepati, da zvišanega odmernega odstotka ni mogoče priznati zaradi samostojno priznane in odmerjene starostne pokojnine, za kar, po mojem mnenju, ni v ZPIZ-2 nobene pravne podlage. Dejstvo daljšega ostajanja v zavarovanju je ugotovljeno objektivno, glede na starost zavarovanca in predvsem z upoštevanjem celotne dopolnjene pokojninske dobe. In to ne glede na način priznanja starostne pokojnine – samostojna pravica ali sorazmerna pravica.

Po taki logiki ZPIZ in sodišč tudi zavarovanec, ki bi na primer dopolnil skupaj 50 ali celo več let skupne pokojninske (zavarovalne dobe) v različnih državah in bi bil nazadnje le krajše obdobje zavarovan v slovenskem sistemu obveznega zavarovanja, ne bi bil upravičen do višjih odmernih odstotkov, kot jih določa slovenska pokojninska zakonodaja zaradi daljšega ostajanja v zavarovanju, po (na primer že davni) izpolnitvi pogojev za priznanje pravice do starostne pokojnine.

Verjetno je bil namen določitve višjega odmernega odstotka (ki je bil sprva, od 1. januarja 2013, celo 1 odstotek za vsako trimesečje daljšega ostajanja v zavarovanju, skupaj 4 odstotke letno, od 1. januarja 2020 pa je 1,5 odstotka za vsakih šest mesecev daljšega ostajanja v zavarovanju) doseči, da se zavarovanci čim pozneje upokojijo, dlje časa plačujejo prispevke in s tem

prihranijo stroške pokojninskemu skladu. To je tudi edini namen navedenega bonusa in je povsem vseeno, v katerem zavarovanju in v kateri državi članici EU je bil sicer zavarovanec skozi celotno zavarovalno obdobje zavarovan. Pogoje je lahko izpolnil po vseh ali le po nekaterih zakonodajah, in če jih je po slovenski ter je tudi po slovenski zakonodaji ostal dlje zavarovan, mu je pač treba takšen bonus in višji odmerni odstotek za daljše ostajanje v zavarovanju priznati.

Če gre za samostojno priznanje pravice, je toliko enostavneje izračunati, kdaj je zavarovanec že izpolnil pogoje za starostno upokojitev in koliko časa je nato še ostal obvezno zavarovan. Enako je pri ugotovitvi sorazmernega dela, pri čemer je polno starostno pokojnino po slovenskih predpisih treba izračunati z ustreznim, tudi zvišanim odstotkom in vsaj nato priznati sorazmerni del od skupno dosežene pokojninske dobe ter pokojninske osnove. Ni razloga, da se v takšnem primeru ne upošteva višji izračun pokojnine, kot če bi zavarovanec celotno dobo dopolnil v slovenskem zavarovanju, seveda vključno z zvišanim odmernim odstotkom za daljše ostajanje v zavarovanju.

Če je bil zakonodajalec namen zagotoviti višje odmerne odstotke le osebam, ki so celotno pokojninsko dobo dopolnile v obveznem zavarovanju v Sloveniji, ali le osebam z določeno vrsto zavarovanja, bi to moral v ZPIZ-2 ali poznejših spremembah posebej določiti, česar ni storil. Tudi v takem primeru pa bi verjetno šlo za očitno nasprotje z evropskimi načeli in predpisi o prostem gibanju oseb.

V dosedanjih postopkih v Sloveniji se noben upravni organ ali sodišče ni vsebinsko izjasnilo in obrazložilo, iz katerega zakonskega razloga zavarovancu ne pripada višja odmera pokojnine (bonus), kljub nesporno daljšemu ostajanju v zavarovanju. Ustavno sodišče pritožbe ni sprejelo v obravnavo z utemeljitvijo, da niso izpolnjeni pogoji iz drugega odstavka 55.b člena Zakona o ustavnem sodišču. To, po mojem mnenju, ne drži, ker je pravica do pravilno odmerjene pokojnine temeljna človekova pravica (50. člen Ustave RS; poglavje o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah), gre pa tudi za pomembno ustavnopravno vprašanje, ki lahko zadeva večje število delavcev migrantov.

Bernarda Škrabar Damnjanović

mag. in doktorandka varstvoslovja, Inštitut za varnost in strateške raziskave, Executive Board – Council of International Investigators

Vloga poslovne obveščevalne dejavnosti v gospodarstvu

Dejstvo je, da živimo v času, ko je količina podatkov podivjala. To s seboj prinaša obilo nevarnosti, recimo globoke ponaredke (*deepfake*) itn. Kako je v tej poplavi podatkov možno potrditi, da neka informacija drži? To še nikoli v zgodovini ni bilo težje. Glede na hipertrofijo informacij je ključen izziv, kako vodstvu gospodarske družbe ali organizacije posredovati prave informacije v pravem času, da bo lahko sprejelo pravo odločitev. Kar 90 odstotkov potrebnih obveščevalnih informacij je možno pridobiti iz javno dostopnih podatkov. Taka količina informacij pa zahteva nadaljnjo vsebinsko analitiko, za kar potrebujemo ustrezno usposobljenost in znanje.

Zaradi skokovitega razvoja spleta in posledično ogromne količine podatkov, ki jih preiskovalci ne morejo več ročno obdelovati, saj bi za to pri preiskavi večjega primera verjetno potrebovali nekaj let, so nujno potrebne ustrezne tehnološke rešitve. Brez tega ne gre niti v sedanosti, še težje bo brez tega delovati v prihodnosti, sploh glede na ves tehnološki napredek, ki nas pelje v neslutena področja. Posledično smo prepričani, da se bosta področji nujno morali združevati in stapljati drugo z drugim. Strokovnjaki na enem in drugem področju bodo morali sodelovati, kajti ne predstavljamo si, da bi lahko ves diapazon kompetenc, znanja in izkušenj za časa življenja pridobil en sam človek in bil strokovnjak na obeh področjih.

Partnerstvo med javnim in zasebnim sektorjem

V tujini se že desetletja pogovarjajo o partnerstvu med javnim in zasebnim sektorjem (*public-private partnership* – PPP) tudi na področju obveščevalne dejavnosti. Menimo, da je ta tema v svetu, polnem kriznih žarišč, v kakršnem živimo sedaj, še toliko bolj pomembna. Tudi iz tega razloga se povečuje pomen zasebnih varnostnih in obveščevalnih podjetij, ki sodelujejo z vladaми in korporacijami. Organizacije, kot so Europol, Nato, Interpol, tesneje medsebojno sodelujejo pri čezmejnih operacijah, kar je posledično izboljšalo izmenjavo informacij. Korporacije redno sodelujejo pri razvoju obveščevalnih zmogljivosti, zlasti na področju kibernetike varnosti. Vendar pa menimo, da bi morale večji poudarek dati tudi na širšem obveščevalnem področju, v smislu PPP, torej partnerstva med javnim in zasebnim. Seveda pa je ob tem treba povečati nadzor nad obveščevalnimi operacijami in zagotavljati transparentnost.

Kljub digitalizaciji in kljub temu, da je splet praktično vseprisoten, ter kljub skokovitemu razvoju umetne inteligence je človeška obveščevalna dejavnost ostala ključna. Zlasti za zbiranje podatkov v težko dostopnih okoljih. Usposabljanja so postala precej bolj sofisticirana in specializirana, z vključevanjem znanj o psihologiji, kulturnem razumevanju in socialnem inženiringu. Podjetja so začela vlagati v zbiranje in zaščito informacij

za zaščito intelektualne lastnine ter za prepoznavanje tveganj. Priča smo povečani uporabi obveščevalnih orodij za sprejemanje strateških odločitev na trgu, kar vse nekako vzbuja upanje na večjo ozaveščenost in odpornost proti delinkventnim ravnanjem. Vedno več pozornosti moramo namenjati različnim hibridnim konfliktom in kognitivnim človeškim vidikom, glede na to, da lahko obveščevalna dejavnost vključuje tudi manipulacijo javnega mnenja, uporabo oziroma zlorabo družbenih omrežij z namenom izkrivljanja dejstev in analizo psiholoških vidikov nasprotnikov.

Logično je, da je razvoj obveščevalne dejavnosti sledil spremembam v tehnologiji, geopolitiki in naravi groženj, pri čemer je vedno večji poudarek na integraciji podatkov, hitrosti odziva in etičnih vprašanjih. V zahodnem svetu že vrsto let opazujemo rast outsourcinga obveščevalne dejavnosti, pri čemer javno objavljena poročila v ZDA kažejo, da naj bi bilo 70 odstotkov obveščevalne dejavnosti izvajane preko le-tega. Državne obveščevalne službe, ki se ukvarjajo z notranjo ali zunanjo varnostjo, z zbiranjem informacij ali protiobveščevalno dejavnostjo, predstavljajo zgolj vrh ledene gore obveščevalne dejavnosti v skoraj katerikoli družbi (Anžič, 2010).¹ V današnjem času je treba gledati vedno širše področje obveščevalne dejavnosti, ki pa je ne izvajajo samo državne agencije, ampak tudi korporacije, družbene skupine in zasebne institucije, inštituti, think-tanki in podobno. Pridobivanje in analiziranje informacij, pomembnih za strateško in tudi vsakodnevno odločanje, sta ključna elementa obveščevalne dejavnosti. V svetu so se pojavila podjetja, ki se ukvarjajo s podatkovno analitiko, možganski trusti in druge organizacije, ki svojim uporabnikom nudijo informacije z različnih področij. Kot navajata Britovšek in Sotlar (2014),² lahko tudi v Sloveniji zaznamo elemente zasebne obveščevalne dejavnosti in predvsem protiobveščevalne dejavnosti, kot je zaščita poslovnih skrivnosti. Menimo, da imamo nekaj resnih nastavkov za nadaljnji razvoj te dejavnosti v Sloveniji, sploh v multidisciplinarnih timih obveščevalcev, preiskovalcev, analitikov, IT-jevcov, programerjev, etičnih hekerjev, ki bi lahko postali ponudniki obveščevalnih rešitev na ključ v globalnem pogledu.

¹ Anžič, M.: Konkurenčna obveščevalna dejavnost gospodarskih družb. Magistrsko delo, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, 2010.

² Britovšek, J., in Sotlar, A.: Zasebna obveščevalna dejavnost. *Varstvoslovje: Journal of Criminal Justice and Security*, št. 16, 2014, str. 278–295.

Globalna konkurenca, prihod tujih gospodarskih družb in nastop slovenskih gospodarskih družb na svetovnem trgu silijo podjetja v čim učinkovitejšo zaščito lastnih podatkov ter zbiranje in analizo novih podatkov, pomembnih za obvladovanje tveganj. To pozitivno vpliva na razvoj zasebne obveščevalne dejavnosti, čeprav menimo, da se podjetja temu več kot prepočasi prilagajajo. Zato lahko posledično izgubljajo kader, patente, strateške informacije ipd. Podjetja, ki delujejo v globaliziranem okolju, se soočajo s poslovnimi pritiski, ki ustvarjajo visoko konkurenčno okolje in se hitro ter nepričakovano spreminjajo, s čimer neprilagodljiva podjetja izločajo iz tekme na trgu. Tovrstni poslovni pritiski so lahko tržni, tehnološki ali družbeni. Podjetja morajo zato hitro reagirati na priložnosti in nevarnosti iz poslovnega okolja; priložnosti izkoristiti, nevarnosti pa nevtralizirati (Ulcej, Britovšek in Sotlar, 2010).³ Uspešnost podjetij pri tem, kako bodo odreagirala, pa je seveda odvisna od podatkov in informacij, ki so jih pridobili in jih imajo na voljo ter ki so jih sposobni pretvoriti v uporabno oziroma koristno znanje (Ulcej, Britovšek in Sotlar, 2010).⁴

Pri vsem navedenem je ključen problem javnih virov oziroma javno dostopnih virov. Pod to lahko umestimo:

- zakonodajo in uradne evidence (na primer zakonodajni akti, odločbe sodišč, evidenca javnih naročil),
- spletne strani,
- spletne baze podatkov (na primer AJPES, e-Sodstvo, razpisi EU in javnih institucij),
- mediji in poročila (na primer javno dostopni članki, analize, sporočila za javnost),
- znanstvene in strokovne publikacije (na primer raziskave, magistrska in doktorska dela, članki v revijah),
- spletne platforme in forumi (na primer strokovni forumi, akademski portali, spletna orodja za iskanje podatkov).

Zapisano bi lahko še bolj razčlenjevali in če upoštevamo vpliv informacijske tehnologije, takoj pridemo do problema, kako obvladati preobilje informacij, ki so na voljo, kako v tem preobilju čim hitreje, če že ne takoj, v realnem času, selekcionirati ključne relevantne in zgoščene informacije, ki so potrebne za to, da bodo analitiki neke organizacije lahko pravočasno pripravili kvalitetne obveščevalne izdelke (Podbregar 2008 v Anžič, 2010).⁵ In nenazadnje je pomembno vprašanje tudi to, kako vso to količino informacij shranjevati. Izzivi, s katerim se sooča vsaka obveščevalna organizacija, niso povezani s pridobivanjem informacij, ampak z nevarnostjo preobilice informacij. Ta tendenca akumuliranja ogromnih količin pogosto starih ali nepomembnih informacij je eden tipičnih patoloških sindromov obveščevalnih organizacij. Če je bilo tako že do zdaj, kaj potem lahko rečemo za današnji čas (Anžič, 2010),⁶ ko

je praktično vse, kar počnemo, tako poslovno kot zasebno, povezano z informacijsko tehnologijo.

Prihodnost

Menimo, da je prihodnost v rešitvah, s katerimi lahko govorimo o napredni obveščevalni dejavnosti. To vključuje podatkovno rudarjenje, strojno učenje ter vizualizacijo podatkov v realnem času, na klik. Te tehnologije podjetjem omogočajo ne samo analizo preteklih in obstoječih podatkov, ampak tudi napovedovanje prihodnjih trendov. Slednje pa je v hitro razvijajočem se, globalno povezanem svetu še bolj pomembno. Obveščevalni sistemi so postali ključni za podjetja, ki želijo ostati konkurenčna v hitro spreminjajočem se poslovnem okolju (Seel, 2023).⁷

Prihodnost poslovne obveščevalne dejavnosti vključuje še večjo integracijo umetne inteligence, avtomatizacije in samooskrbnih obveščevalnih orodij. Ta orodja tudi uporabnikom brez tehničnega znanja omogočajo, da sami dostopajo do podatkov in jih analizirajo, kar povečuje njihovo uporabnost in dostopnost (Seel, 2023).⁸ Razvoj obveščevalne dejavnosti v zadnjih dveh desetletjih je zaznamovan z eksponentnim napredkom tehnologije. Pri tem pa je nezanemarljivo tudi to, da se je narava globalnih groženj bistveno spremenila. S tem pa se je še povečal pomen poslovne obveščevalne dejavnosti. Z uporabo tehnologije, ki prežema praktično vsak naš korak, je postala digitalna obveščevalna dejavnost (SIGINT, CYBINT, OSINT) ključnega pomena. Povečala se je uporaba umetne inteligence, strojnega učenja in analitike za zbiranje ter obdelavo enormnih količin podatkov.

Na kibernetickem področju je pojav kibernetiskega vohunjenja in zaščite pred njim privedel do razvoja specializiranih enot za kibernetično obveščevalno dejavnost. Predvsem na vojnih območjih so droni in različne senzorske tehnologije postali nepogrešljivi za zbiranje informacij na terenu. Slednje zmanjšuje tveganje za ljudi in zmanjšuje število žrtev v brezsmiselnih vojnah. Na tem področju bomo verjetno spremljali razvoj tudi v zasebnem varovanju in drugod, saj nas v EU pestita staranje prebivalstva in pomanjkanje delovne sile.

Večja dostopnost podatkov zahteva, da etiki, zakonodaji in varovanju zasebnosti namenjamo več pozornosti. Po svetu bijemo globalni boj proti terorizmu, kar prav tako zahteva povečano obveščevalno in protiobveščevalno dejavnost. Skrb vzbujajoč je seveda tudi pojav hibridnih groženj, kot so dezinformacijske kampanje, gospodarsko vohunjenje in politična destabilizacija.

Sklep

Poslovna obveščevalna dejavnost je v svoji osnovi podobna tisti, ki jo izvajajo državne obveščevalne službe. Dvojmoč (2019)⁹ ugotavlja, da večina podjetij

³ Ulcej, D., Britovšek, J., in Sotlar, A.: Obveščevalna dejavnost v gospodarstvu: pojmovne opredelitve. 2010.

⁴ Ulcej, D., Britovšek, J., in Sotlar, A., naved. delo.

⁵ Anžič, M.: Konkurenčna obveščevalna dejavnost gospodarskih družb. Magistrsko delo, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, 2010.

⁶ Anžič, M., naved. delo.

⁷ Seel, H. J.: Evolution, trends, and future developments of business intelligence. Springer, 2023.

⁸ Seel, H. J., naved. delo.

⁹ Dvojmoč, M.: Corporate intelligence as the new reality: The necessity of corporate security in modern global business. *Varstvoslovje: Journal of Criminal Justice and Security*, št. 21, 2019, str. 205–223.

potrebuje obveščevalno dejavnost, da lahko med drugim bolje razumevajo kompleksnost zunanjega okolja in se posledično bolje strateško odločajo. Poslovna obveščevalna dejavnost predstavlja nujen varnostni element v praktično vsaki organizaciji, posebej pa v tisti, ki je globalno usmerjena. Rečemo lahko, da je vitalen in nepogrešljiv del sodobnega globalnega poslovnega sveta ter predstavlja njegovo novo realnost (ibid.).

Zasebna obveščevalna dejavnost je pomembna gospodarska dejavnost, ki ni omejena na državo ali regijo. Stranke so države, velike korporacije, podjetja in vplivni posamezniki ali pa čisto navadni ljudje, ki potrebujejo preverbo na primer določene investicije, naložbe, nakupa, sklenitve pogodbe, zaposlitve ipd. in se zanimajo za tveganja, ki bi lahko ogrozila njihove interese. Po drugi strani pa skrbijo za zaščito poslovnih skrivnosti in upravljajo tveganja, ki bi lahko povzročila odtekanje informacij. V okviru zakonskih omejitev je takšna dejavnost zelo pomembna, po našem mnenju vitalna in strateška gospodarska dejavnost.

Z vidika podjetij in organizacij, ki nudijo obveščevalne storitve na trgu, se je treba zavedati, da ima državna obveščevalna dejavnost v specifičnih, z zakonom določenih situacijah pravico do posega v temeljne človekove pravice, kot je na primer pravica do zasebnosti. Slednje je navadnim državljanom in zasebnim gospodarskim družbam strogo prepovedano. Informacije v sodobnem konkurenčnem in tehnološko razvitem svetu pa so tako zelo ključne za uspešno poslovanje, da bo vsakršna zasebna obveščevalna dejavnost vedno podvržena pritiskom, da pridobi čim boljše informacije, kar lahko pripelje do zlorab nadzorstvene in informacijske tehnologije za doseganje dobičkonosnih namenov in s tem do kršitve zakonodaje (Britovšek in Sotlar, 2014).¹⁰

Sedanost in prihodnost poslovne obveščevalne dejavnosti temeljita na implementaciji naprednih tehnologij. Te omogočajo boljše upravljanje podatkov in podpora strateškemu odločanju. Med ključnimi primeri uporabe je uporaba umetne inteligence za analizo tržnih podatkov v realnem času. To pa podjetjem omogoča hitro prepoznavanje novih poslovnih priložnosti in odzivanje na nenadne tržne spremembe. Kot primer lahko izpostavimo analizo družbenih omrežij za

potrebe prepoznavanja sprememb v potrošniških navadah. Tehnologije strojnega učenja lahko pomagajo pri identifikaciji in napovedovanju posameznih tveganj, kot so tveganja goljufij, kibernetiski napadi ali nestabilnosti na dobavnih trgih. Kot primer lahko pri tem navedemo prepoznavanje šibkih točk v dobavni verigi, kar nam omogoča analitika javno dostopnih informacij, križanih z internimi podatki in obdelanih z orodji. S podatkovnim rudarjenjem in analizo groženj lahko organizacijam prav tako pomagamo pri prepoznavanju kibernetiskih tveganj in zaščiti kritične infrastrukture. Umetna inteligenca lahko na primer zazna nenavadne vzorce aktivnosti v sistemih in prepreči napade, preden povzročijo škodo. Pri vsem naštetem je pomembno to, da lahko tovrstne rešitve približamo uporabnikom platform, v smislu, da lahko samostojno izvajajo analizo podatkov, brez tehničnega znanja. Ta trend zmanjšuje odvisnost od specializiranih analitikov in pospešuje proces odločanja. Povezava s trenutnimi izzivi, kot sta kibernetiska varnost in zakonodajna regulacija, dodatno osvetljuje pomembnost poslovne obveščevalne dejavnosti. Kibernetiska varnost zahteva sprotno analizo podatkov, medtem ko zakonodajne spremembe narekujejo nujnost prilagajanja orodij obveščevalne dejavnosti za skladnost z zakonodajo, na primer pri varstvu osebnih podatkov (GDPR).

Z razpravo o poslovni obveščevalni dejavnosti smo ugotovili, da je ključna za sodobno gospodarstvo. Eno od vprašanj, ki si jih bomo morali zastaviti, je, kako lahko podjetja uporabo naprednih tehnologij poslovne obveščevalne dejavnosti optimalno uravnotežijo s spoštovanjem zakonodaje. Kako lahko podjetja preprečijo zlorabo orodij za neetične namene in zagotovijo, da se uporabljajo v skladu z najvišjimi standardi etike? Katera področja poslovanja bodo imela v prihodnosti največ koristi od integracije umetne inteligence v poslovno obveščevalno dejavnost? Ta vprašanja odpirajo prostor za nadaljnjo razpravo in raziskave na tem področju.

¹⁰ Britovšek, J., in Sotlar, A.: Zasebna obveščevalna dejavnost. *Varstvoslovje: Journal of Criminal Justice and Security*, št. 16, 2014, str. 278–295.

TFL AI

Pravna umetna inteligenca na portalu Tax-Fin-Lex

Pravna umetna inteligenca je nepogrešljiva za pravnike, kadrovice, računovodje, finančnike ter za vse, ki pri svojem delu potrebujejo celovite odgovore na enostavna ali kompleksna pravna vprašanja.

Pravno umetno inteligenco TFL AI smo razvili v družbi Tax-Fin-Lex v sodelovanju z vrhunskimi strokovnjaki, deluje v varnem internem okolju na preverjenih podatkih portala Tax-Fin-Lex. Model stalno izboljšujemo in dodajamo novosti. Sedaj so na voljo tri funkcionalnosti.

1. TFL AI Chat - prvi pravni chat v Sloveniji

- ✔ zastavljate vprašanja in podvprašanja
- ✔ išče po celotni veljavni in neveljavni slovenski zakonodaji
- ✔ išče po sodni praksi vseh sodišč
- ✔ išče po vseh strokovnih člankih in literaturi
- ✔ pregled zgodovine vaših vprašanj

2. TFL AI Analiza sodb

- ✔ ponuja najcelovitejšo analizo sodbe
- ✔ njen pomemben del, utemeljitev, izvor jedra,
- ✔ povezane predpise
- ✔ izvleček sodbe
- ✔ povzetek (tri vrste: splošen, procesni, stanje stvari)

3. TFL AI Analiza vaših dokumentov

- ✔ analizira vaše dokumente (PDF, DOC/DOCX, TXT, ODT in RTF)
- ✔ 20 dokumentov/mesec, velikost dokumenta do 5 MB
- ✔ v pogovoru zastavljate vprašanja, lahko naredi povzetek, itd.
- ✔ varnost: do naloženih dokumentov lahko dostopa samo uporabnik

Barbara Hribar

doktorska študentka Pravne fakultete Univerze v Ljubljani

Tea Martinović

doktorska študentka Pravne fakultete Univerze v Ljubljani

Pravice mladoletnih nosečnic pri umetni prekinitvi nosečnosti

Pravica do umetne prekinitve nosečnosti, ki se jo največkrat kar enači z reproduktivnimi pravicami,¹ je v prvi vrsti politična tema. V državah, kjer ima močno oziroma vidno vlogo Katoliška cerkev, je pravica do svobodnega odločanja o rojstvu otrok precej otežena. To je v našem prostoru vidno na primer na Poljskem, kjer je leta 2020 poljsko Ustavno sodišče² presodilo, da splav v primeru deformacije zarodka ni dovoljen,³ s čimer je pravica do splava dovoljena le še v primeru posilstva ali incesta. Znan je primer Hrvatice, ki kljub temu, da je na Hrvaškem umetna prekinitvev nosečnosti dovoljena, tam te ni mogla opraviti.

Umetna prekinitvev nosečnosti oziroma abortus je tako ena izmed najbolj kompleksnih tem v sodobnih pravnih in etičnih razpravah, še posebej ko gre za mladoletne nosečnice. Pri nas je postala legalna s sprejetjem Zakona o zdravstvenih ukrepih pri uresničevanju pravice do svobodnega odločanja o rojstvu otrok (ZZUUP).⁴ Odločanje o rojstvih otrok je svobodno, predstavlja pozitivno pravico, na državi pa je dolžnost, da zagotavlja dostop do zdravstvenih in ostalih storitev za uresničevanje reproduktivnih pravic. Zakonsko se abortusa ne sme prepovedati⁵ in je v Sloveniji dovoljen do desetega tedna nosečnosti, pri čemer mladoletne nosečnice nad 15. letom starosti lahko samostojno odločajo o posegu, mlajše pa potrebujejo soglasje staršev ali skrbnikov.⁶ Ker pa bi v primeru, da bi starši oziroma skrbniki nasprotovali umetni prekinitvi nosečnosti, morala mladoletna nosečnica otroka roditi, kar bi bilo v očitnem nasprotju s 55. členom Ustave RS, ki določa, da je odločanje o rojstvu otrok svobodno, je zakonodajalec v nadaljevanju navedeno določbo razrahljal. Iz tretjega odstavka 7. člena Navodil za izvrševanje zakona o zdravstvenih ukrepih pri uresničevanju pravic do svobodnega odločanja o rojstvu otrok tako izhaja, da mora zdravniško osebje tudi nujno spoštovati družinske in socialne razmere, kjer njena odločitev o prekinitvi nosečnosti ne bi bila razumljena.⁷

Poleg navedenega je vsekakor glavno vodilo pri obravnavi otroka⁸ njegova največja korist, ki je nedoločen

pravni standard, ki ga je treba raziskati v vsakem primeru posebej.

Kljub formalnopravnemu urejanju ostajajo številni izzivi, vključno z omejenim dostopom do informacij, psihosocialnimi pritiski in družbeno stigmatizacijo.

1. Pojmovanje abortusa ali umetne prekinitve nosečnosti

Pojem abortus izhaja iz latinske besede *aboriri*, ki pomeni propasti oziroma oditi. V medicinskem žargonu pomeni umetno prekinitvev nosečnosti ali fetalno smrt, v splošnem pogovornem jeziku pa splav.⁹

Je medicinski poseg, ki pomeni namerno prekinitvev nosečnosti pred sposobnostjo ploda za preživetje zunaj maternice. V Sloveniji je splav dovoljen do desetega tedna nosečnosti na zahtevo nosečnice, po tem obdobju pa le iz zdravstvenih razlogov, ki jih potrdi posebna komisija.¹⁰ V evropskem kontekstu velja Slovenija za državo z relativno liberalno zakonodajo, vendar se v praksi mladoletne nosečnice pogosto soočajo z omejitvami pri dostopu do informacij in podpornih storitev.¹¹

Umetno prekinitvev nosečnosti delimo na kirurški splav, ki se običajno izvede s postopkom vakuumske aspiracije ali dilatacije in kiretaže, ter medikamentozni splav,

¹ Pod pojmom reproduktivne pravice razumemo pravico žensk do svobodnega odločanja o rojstvu otrok (če in koliko jih bodo imele), pravico do kontracepcije, pravico do splava, pravico do oploditve z biomedicinsko pomočjo, pravico do ustrezne zdravstvene oskrbe, pravico do varne nosečnosti in navsezadnje pravico do varnega spolnega odnosa.

² Večino ustavnih sodnikov je imenoval vodja konzervativne stranke Zakon in pravičnost (PiS) Jarosław Kaczyński. Ta je tudi izrazilo nagnjen k tradicionalnim krščanskim vrednotam (glej na primer **Kaczyński, J.**: Poland has "historical mission" to support Christian civilisation, <<https://notesfrompoland.com/2019/11/12/kaczynski-poland-has-historical-mission-to-support-christian-civilisation/>>).

³ Center for reproductive rights, Poland's Constitutional Tribunal Rolls Back Reproductive Rights, <<https://reproductiverights.org/press-room/polands-constitutional-tribunal-rolls-back-reproductive-rights>>.

⁴ **Žnidaršič Skubic, V.**: Civilno medicinsko pravo, Pravna fakulteta, Ljubljana 2018, str. 115.

⁵ **Pisnik, S.**, Pravna ureditev umetne prekinitvev nosečnosti v Republiki Sloveniji (magistrsko delo), Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta, Maribor 2012, str. 52.

⁶ **Požun, P.**: Informacije o ugovoru vesti, v: Etični izzivi v ginekologiji, perinatologiji in reproduktivni medicini / **Lukanović, A.**, et al. (ur.). Ljubljana: Univerzitetni klinični center, Ginekološka klinika, str. 39–51, april 2020: <https://www.kclj.si/dokumenti/ETICNI_IZZIVI_V_GINEKOLOGIJI_brosura_210x260_net.pdf>.

⁷ Ur. l. SRS, št. 15/77 in 1/80 – ZZV.

⁸ Torej osebe, ki še ni dopolnila 18 let.

⁹ Abortus, Veliki slovar tujk, Ljubljana 2002, str. 4.

¹⁰ **Žnidaršič Skubic, V.**, naved. delo, str. 119.

¹¹ **Lekganyane, G. M.**: Services and Programmes for Teenage Pregnancy and Support for Teenage Mothers: Rural Areas of Limpopo Province of South Africa and Slovenia, Slovensko sociološko društvo, Ljubljana 2014.

pri katerem se uporablja kombinacija antiprogesterona (mifepristona) in prostaglandinov, ki povzročijo izločanje ploda.¹²

Zarodek je v slovenski zakonodaji varovan posredno, in sicer ga kazensko pravo varuje, če gre za prisilno prekinitev nosečnosti oziroma prekinitev nosečnosti v nasprotju z zakonom¹³ ter v primeru dedovanja, kjer je zarodek dedič, če se rodi živ.¹⁴

2. Pravice mladoletnih nosečnic v Sloveniji

Pravica do informacij in svetovanja

Slovenska zakonodaja določa, da ima vsaka nosečnica, ne glede na starost, pravico do celovitih in razumljivih informacij o postopku umetne prekinitve nosečnosti.¹⁵ To vključuje informacije o možnih posledicah posega, alternativah (na primer možnost posvojitve) ter dostopu do psihološke in socialne podpore.¹⁶ Pojasnilna dolžnost je predpogoj za privolitev v medicinski poseg. Slednja izhaja iz Zakona o pacientovih pravicah (ZPacP), ki je krovni zakon o pacientovih pravicah. Skladno z 20. členom ZPacP mora pacient biti obveščen o svojem zdravstvenem stanju in verjetnem razvoju ter posledicah bolezni ali poškodbe, cilju, vrsti, načinu izvedbe, verjetnosti uspeha ter pričakovanih koristih in izidu predlaganega medicinskega posega oziroma predlaganega zdravljenja, možnih tveganjih, stranskih učinkih, negativnih posledicah in drugih neprijetnostih predlaganega medicinskega posega oziroma predlaganega zdravljenja, vključno s posledicami njegove opustitve, morebitnih drugih možnosti zdravljenja ter o postopkih in načinih zdravljenja, ki v Republiki Sloveniji niso dosegljivi ali niso pravice iz obveznega zdravstvenega zavarovanja.¹⁷ Navedeno določbo je treba razlagati širše, in sicer se nanaša na vsakršno razmerje med zdravnikom in pacientom, četudi ne gre za bolezen, ampak na primer za nosečnost.¹⁸

V praksi pa mladoletne nosečnice pogosto poročajo o pomanjkanju dostopa do nepristranskih informacij, saj so lahko deležne pritiska družine, vrstnikov ali zdravstvenega osebja.¹⁹

Pravica do soglasja

V Sloveniji mladoletnice, starejše od 15 let, lahko same odločajo o umetni prekinitvi nosečnosti, pri čemer ni potrebno soglasje staršev.²⁰ To je pomembna izjema v primerjavi z nekaterimi drugimi evropskimi državami, kjer se zahteva bodisi starševsko soglasje bodisi odločitev sodišča. Za mladoletnice, mlajše od 15 let,

privolitev staršev ali zakonitih skrbnikov ni potrebna v primeru nujne medicinske pomoči in če zdravnik oceni, da je glede na zrelost pacientka zmožna sprejemati odločitve samostojno.²¹ Privolitveno pravico otroka ureja tudi Kodeks zdravniške etike. Ta v 12. členu določa, da zdravnik pri sprejemanju medicinskih odločitev tehta med zmožnostjo odločanja mladoletnikov in med vlogo družine ter spoštuje avtonomijo mladoletnikov, ki že lahko odločajo o zdravljenju.²²

V tem pogledu Slovenija sledi evropskim praksam, a ne omogoča t. i. *Gillick Competence*, kot je določena v britanski zakonodaji.²³

Pravica do ugovora vesti

Abortus je precej povezan z ugovorom vesti v zdravstvu, saj zdravstvenim delavcem omogoča zavrnitev izvajanja posega zaradi lastnih moralnih ali verskih prepričanj. Zlasti slednji razlog temelji na prepričanju, da je splav v nasprotju s 17. (nedotakljivost človekovega življenja) in 35. členom (nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic) Ustave.²⁴

Čeprav je ta pravica priznana v mnogih državah, lahko njen neurejen ali čezmeren obseg resno omeji dostopnost splava, zlasti v regijah z omejenim številom izvajalcev, denimo v Italiji. Da bi zagotovili ravnovesje med pravicami zdravstvenih delavcev in pacientk, nekatere države, kot je Švedska, omejujejo možnost ugovora vesti ali pa zagotavljajo, da so v vsaki zdravstveni ustanovi na voljo strokovnjaki, ki izvajajo postopke umetne prekinitve nosečnosti.²⁵ Takšni pristopi pomagajo zagotoviti, da osebna prepričanja zdravstvenih delavcev ne ogrožajo dostopa do zakonitih zdravstvenih storitev.

Ugovor vesti z vidika pacientke je pri nas določen nekoliko drugače kot v ZDA, kjer je 16 let minimalna starost otroka oziroma mladoletnika za pridobitev sposobnosti odločanja o sebi - slovenska minimalna starost za sprejemanje odločitev o lastnem zdravju in njegovi oskrbi je 15 let. Prav tako nimamo možnosti, da bi otrok, mlajši od te starosti, sprejemal take odločitve zgolj na podlagi zadostne lastne zrelosti. Privolitve v poseg so ustne ali pisne izjave in konkludentna ravnanja.²⁶ Namen dokumentiranja privolitve je zlasti enostavnejša argumentacija njenega obstoja, vendar to ne predstavlja tudi zahteve za njeno veljavo.

Veljavno soglasje nosečnice za umetno prekinitev nosečnosti mora tako v primeru poslovno sposobne nosečnice vsebovati privolitveno sposobnost (v primeru mladoletnic odločajo starši oziroma skrbniki -

¹² Žnidaršič Skubic, V., naved. delo, str. 115.

¹³ Člen 121 KZ-1.

¹⁴ Drugi odstavek 125. člena ZD.

¹⁵ ZZUUP, 17. člen.

¹⁶ Požun, P., naved. delo.

¹⁷ Člen 20 ZPacP.

¹⁸ Sodba VSRS II Ips 306/95 z dne 16. 1. 1997, <[https://www.sodnapraksa.si/?q=306/95&database\[SOVS\]=SOVS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&rowsPerPage=20&page=0&id=3899](https://www.sodnapraksa.si/?q=306/95&database[SOVS]=SOVS&database[UPRS]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&rowsPerPage=20&page=0&id=3899)>.

¹⁹ Žnidaršič Skubic, V., naved. delo, str. 106.

²⁰ Žnidaršič Skubic, V., naved. delo, str. 116–117.

²¹ Požun, P., naved. delo.

²² Člen 12 Kodeksa zdravniške etike.

²³ Mohorič, M.: Vprašanje svetosti življenja (diplomsko delo), Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana 2003, str. 22.

²⁴ USRS, odločba U-I-209/97, 12. 4. 2014.

²⁵ Big Sister, Pravica do splava po Evropi, 2024, <<https://www.bigsister.si/post/pravica-do-splava-po-evropi>>.

²⁶ USRS, odločba U-I-209/97, 12. 4. 2014.

aktivna legitimacija), pojasnilno dolžnost zdravnika (reformna prizadevanja v Evropi / Nizozemska, Belgija, Nemčija/ – pojasnila zdravnika naj ne bi bila omejena le na medicinske okoliščine, ampak naj bi zajemala tudi razpravo o alternativah splavu in o prihodnji kontracepciji) in obličnost (na primer v Nemčiji zadostuje že ustno soglasje).²⁷

V primeru mladoletne nosečnice se pojavi dilema, ali naj staršem sploh pove za neželjeno nosečnost, če od njih ne pričakuje razumevanja.²⁸ Prav tako za opravljanje splava nista potrebni privolitev moškega, ki je žensko oplodil (pravica ženske do odločanja o rojstvu oziroma nerojstvu je močnejša od pravice moškega, zato se mora slednja umakniti),²⁹ in privolitev staršev mladoletnice, saj ta ne vpliva na odškodninsko odgovornost zdravnika in na to, kako je le-ta deloval. Lahko pa starši sodelujejo pri tožbi mladoletnice proti zdravniku, čeprav je k izvedbi abortusa dala soglasje le mladoletnica.³⁰

3. Družbena stigmatizacija in psihološke posledice pri mladoletnicah

Mladoletne nosečnice v Sloveniji pogosto doživljajo stigmatizacijo in diskriminacijo, bodisi zaradi moralnih prepričanj družbe bodisi zaradi predsodkov, povezanih z njihovo starostjo. Družbeni pritiski lahko vodijo do občutkov sramu, izolacije, celo zavračanja s strani družine, moraliziranja in socialne izključenosti.³¹ Številne mladoletne nosečnice poročajo, da se soočajo z negativnimi odzivi tudi v zdravstvenih ustanovah, kjer jih osebe obravnava z neodobravanjem. Podobne težave so zaznane tudi v drugih državah z močno konservativno družbeno strukturo, kot so Hrvaška, Poljska in Irška.³²

Umetna prekinitev nosečnosti lahko pri mladoletnicah povzroči različne psihološke posledice, ki se razlikujejo glede na posameznico in okoliščine. Nekatere mladoletnice po splavu nimajo večjih psihičnih težav, druge pa se lahko soočajo z občutki krivde, žalosti, tesnobe ali depresije. Raziskave kažejo, da so dejavniki, kot so socialna podpora, osebna prepričanja, kulturni vplivi in kakovost svetovanja pred posegom in po njem, ključni pri določanju psihološkega izida, kar poveča tveganje za negativne psihološke posledice pri mladoletnicah. Zato je nujno treba zagotoviti celostno podporo, ki vključuje dostop do strokovnega svetovanja, varno okolje brez obsojanja in izobraževanje o reproduktivnem zdravju.³³

4. Primeri dobre in slabe prakse

Skoraj vse države članice EU dovoljujejo umetno prekinitev nosečnosti na zahtevo nosečnice ali iz socialno-ekonomskih razlogov. Državi, ki imata izjemno restriktivne reproduktivne zakone, sta Malta in Poljska.³⁴

V različnih državah obstajajo različni pristopi k zakonodaji o umetni prekinitvi nosečnosti pri mladoletnicah, kar vpliva na izvajanje teh zakonov v praksi. Na primer, v Španiji je bil leta 2022 sprejet zakon, ki dekletom, stari 16 in 17 let, omogoča dostop do splava brez soglasja staršev. Ta zakonodajna sprememba je bila uvedena z namenom zmanjšanja ovir za mladoletnice pri dostopu do varnega splava in zagotavljanja njihove avtonomije pri odločanju o lastnem telesu. Na Finskem je umetna prekinitev nosečnosti dovoljena do 12. tedna, a se v posebnih okoliščinah (na primer resne zdravstvene težave in nosečnost zaradi posilstva) podaljša do 20. ali celo 24. tedna (v primerih mladoletnih nosečnic, mlajših od 17 let).³⁵

Prelomnica se je leta 2018 zgodila v izrazito katoliški Irski, kjer so Irci glasovali o ustavni spremembi legalizacije splava. Izid referendum je bil izjemno tesen, volitev se je udeležilo mnogo izseljencev, precej udeležencev volitev je bilo mladih. Na referendumu je večina volilcev glasovala za ukinitve ustavne omejitve, zato so umetno prekinitev nosečnosti legalizirali.³⁶

V nasprotju s tem nekatere države, kot je Poljska, ohranjajo stroge omejitve glede umetne prekinitve nosečnosti, kar vodi do primerov, ko so mladoletnice prisiljene iskati nezakonite ali nevarne metode za prekinitev nosečnosti. Take situacije poudarjajo pomen dostopne in varne zdravstvene oskrbe ter prilagoditve zakonodaje potrebam mladoletnic.³⁷

5. Primerjalnoppravna analiza: Italija, Nemčija, ZDA in islamske države

Medtem ko je postopek umetne prekinitve nosečnosti v mnogih državah medicinsko varen in zakonodajno reguliran, obstajajo pomembne razlike v dostopu do storitev in pravicah mladoletnih nosečnic glede avtonomnega odločanja, kulturnih normah ter zdravstveni politiki.

V Italiji umetno prekinitev nosečnosti ureja Zakon št. 194 iz leta 1978, ki dovoljuje umetno prekinitev nosečnosti do 90. dneva (12. tedna in 6 dni) nosečnosti zgolj iz zdravstvenih razlogov – če je ogroženo življenje matere ali je ugotovljena huda deformacija ploda. Vendar mora nosečnica pred posegom opraviti posvetovanje pri zdravniku, ki ji lahko poda alternativne možnosti, na primer tako, da jo seznanijo s socialno podporo. Po

²⁷ Pinter, Ž.: Ugovor vesti: pravica ali dolžnost. Strokovna revija ISIS, XVI(5), str. 3–4, maj 2007, <https://www.zdravniskazbornica.si/docs/default-source/ISIS/2007/isis-maj-2007.pdf?sfvrsn=77a2936_2>.

²⁸ Pinter, Ž., naved. delo.

²⁹ *Scotus v. United States*, št. 608, 17. in 18. 4. 1894.

³⁰ Buda, T.: Pravica do splava (diplomsko delo), Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana 2017, str. 27.

³¹ Žnidaršič Skubic, V., naved. delo, str. 123.

³² Hrvaški konzervativci zmagali: Zakon, ki močno omejuje splav, ostaja. *Žurnal24*, 2022, <<https://www.zurnal24.si/forum/thread/hrvaski-konzervativci-zmagali-zakon-ki-v-praksi-mocno-omejuje-splav-ostaja-362045>>.

³³ Študijsko-raziskovalni center za družino (SCRD) Ljubljana, Psihološke posledice prekinitve nosečnosti, 2025, <<https://srcdijubljana.com/blog-srcd/119-psiholoske-posledice-prekinitve-nosečnosti>>.

³⁴ Center for reproductive rights, Europe's Abortion Laws: A Comparative Overview, <<https://reproductiverights.org/europes-abortion-laws-comparative-overview>>.

³⁵ European Parliamentary Research Service. Abortion Legislation in Europe: Current Status and Recent Developments. Bruselj: Evropski parlament, 2022, <<https://www.europarl.europa.eu>>.

³⁶ Kastelic, B.: Irška z referendumom o splavu po 35 letih naredila popoln preobrat, *Dnevnik*, 27. 5. 2018, <<https://www.dnevnik.si/1042823556>>.

³⁷ European Parliamentary Research Service. Abortion Legislation in Europe: Current Status and Recent Developments. Bruselj: Evropski parlament, 2022, <<https://www.europarl.europa.eu>>.

obveznem čakalnem obdobju, ki traja 7 dni, se poseg lahko izvede v javnih bolnišnicah. Kljub zakonitemu medicinskemu posegu veliko težavo pomeni množičen ugovor vesti pri zdravnikih, predvsem zaradi vpliva Kato-liške cerkve, kar v nekaterih regijah otežuje dostop do postopka. Nosečnice, mlajše od 18 let, morajo pridobiti soglasje staršev ali sodno odločbo, če starši ne podprejo njene odločitve.³⁸ V praksi to pomeni, da lahko mladoletna nosečnica, ki staršem ne želi razkriti nosečnosti, naleti na pravne in socialne ovire.

V **Nemčiji** je umetna prekinitev nosečnosti na zahtevo matere načeloma nezakonita, vendar je v določenih okoliščinah nezakazna. Abortus je dovoljen do 12. tedna nosečnosti, vendar se mora ženska pred posegom obvezno udeležiti svetovanja v certificiranem centru. Temu sledi tridnevno obdobje premisleka, preden se postopek lahko izvede. Po 12. tednu je abortus dovoljen zgolj iz medicinskih razlogov ali v primeru hudih kaznivih dejanj, na primer posilstva. Kot posebnost velja navesti podatek, da je poseg samoplačniški, razen če gre za medicinsko ali kazensko indikacijo. Mladoletnice, mlajše od 16 let, potrebujejo soglasje staršev, medtem ko lahko starejše mladoletnice (16–17 let) samostojno odločajo, če so ocenjene kot zrele za tako odločitev.³⁹ V primerjavi s Slovenijo je postopek v Nemčiji bolj restriktiven, saj vključuje obvezno čakalno obdobje in svetovanje.

Do leta 2022 je pravico do umetne prekinitve nosečnosti v **ZDA** na zvezni ravni urejal in zagotavljal precedens *Roe v. Wade* (1973). Leta 2022 ga je Vrhovno sodišče ZDA razveljavilo, in sicer v zadevi *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization*, poleg njega pa tudi precedens *Planned Parenthood v. Casey*, s čimer je odločanje o zakonitosti splava prepustilo posameznim zveznim državam. Posledično nekatere države dovoljujejo umetno prekinitev nosečnosti brez večjih omejitev (Kalifornija, New York, Illinois) in je na zahtevo omogočena tudi mladoletnicam brez soglasja staršev. Nekatere druge pa so uvedle stroge omejitve. Zmerno konservativne države, kot so Florida, Georgia, Teksas, dovoljujejo poseg le do 6. ali 15. tedna. Popolno prepoved, tudi v primerih posilstva ali incesta, so uzakonile na primer države Alabama, Oklahoma in Arkansas. V večini držav, kjer je umetna prekinitev nosečnosti dovoljena, obstajajo obvezni svetovalni postopki in čakalna obdobja, denimo v Teksasu mora nosečnica po opravljenem svetovanju počakati 24 ur, preden se postopek lahko izvede. Prav tako kot v Nemčiji je tudi tukaj v večini zveznih držav poseg samoplačniški. Izjema so nujni medicinski primeri.⁴⁰ V državah, kjer poseg ni prepovedan, se pogosto zahteva soglasje staršev ali sodni postopek, kar pomeni dodatne ovire za mladoletne nosečnice.

V **večini islamskih držav** je umetna prekinitev nosečnosti strogo prepovedana. V državah, kot sta Iran in Savdska Arabija, je dovoljena le iz zdravstvenih razlogov, medtem ko je v Maroku, Egiptu in Jordaniji poseg opredeljen kot kaznivo dejanje. Tudi v državah, kjer zakonodaja dovoljuje splav, pogosto obstajajo družbeni pritiski in stigmatizacija, ki nosečnicam otežujejo

dostop do postopka. Recimo v Turčiji, kjer je umetna prekinitev nosečnosti urejena z zakonom iz leta 1983, ki ga je uvedla sekularna vlada po vojaškem udaru, je na zahtevo nosečnice prekinitev dovoljena do 10. tedna nosečnosti, tako kot v Sloveniji. Po tem obdobju imajo določene strožje pogoje. Dovoljena je le prekinitev iz medicinskih razlogov ali v primerih, ko je nosečnost posledica kaznivega dejanja, kot je posilstvo. Za poročene ženske je potrebno soglasje moža, za mladoletnice pa soglasje staršev. Čeprav zakon dovoljuje splav do 10. tedna, v praksi naletimo na oviro kulturne oziroma religiozne narave – veliko javnih bolnišnic zavrača izvajanje posega, sklicujoč se na ugovor vesti.⁴¹ Zaradi konservativnih politik v zadnjih desetletjih je dostop do postopka umetne prekinitve nosečnosti otežen, predvsem za ženske iz revnejših regij.

V **Italiji in Nemčiji** je postopek umetne prekinitve nosečnosti birokratsko bolj zapleten kot pri nas, saj zahteva soglasje staršev ali obvezno svetovanje. Medtem ko so postopki v **ZDA** pravno različni, islamske države ostajajo najstrožje pri prepovedi umetne prekinitve nosečnosti, kar kaže na močan vpliv religije na zakonodajo.

6. Praksa Evropskega sodišča za človekove pravice

V praksi Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) ni veliko primerov, ki bi zajemali položaj mladoletnice in umetne prekinitve nosečnosti; so pa bile sprejete odločitve, ki se lahko neposredno nanašajo tudi na mladoletne nosečnice.

Eden bolj odmevnih primerov ESČP je nedvomno **Vo proti Franciji**, v okviru katerega je imelo sodišče prelomno priložnost, da se opredeli glede tega, ali se nedotakljivost življenja iz 2. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah (EKČP) nanaša tudi na zarodek. V zmedu, ki je nastala zaradi dejstva, da sta pacientki na istem bolnišničnem oddelku imeli isti priimek, je zdravnik pri pritožnici opravil zdravstveni poseg, namenjen drugi osebi, kljub dejstvu, da je bila noseča. Zaradi te napake je bila pritožnica prisiljena opraviti terapevtski splav. Plod, ki je bil zdrav, je bil v tem obdobju star med 20. in 21. tedni. Pritožnica je nameravala otroka roditi. Vložila je kazensko ovadbo zaradi nenamerne telesne poškodbe nje same in umora njenega nerojenega otroka. V zvezi s plodom je kasacijsko sodišče razsodilo, da dejstvo, da je zdravnik zaradi malomarnosti *in utero* povzročil smrt človeškega ploda, ki še ni bil sposoben preživetja, ne pomeni kaznivega dejanja nenamerne umora, saj plod ni bil obravnavan kot človeško bitje, ki je upravičeno do varstva kazenskega prava.

Pritožnica je menila, da je zaščita njenega nerojenega otroka po francoskem kazenskem pravu nezadovoljiva in pomeni kršitev 2. člena EKČP. ESČP je v tem primeru sprejelo »diplomatsko«⁴² razsodbo. Ugotovilo je, da se je v obravnavanem primeru spor nanašal na nehoteno smrtno poškodbo nerojenega otroka, ki je bila v nasprotju z materinimi željami in ki je pri njej povzročila znatno trpljenje, zato je menilo, da se interesi ploda in

³⁸ Čerin, T.: Bodite tiho, da lahko delamo, kar hočemo!, Časnik, 2016, <<https://casnik.si/bodite-tiho-da-lahko-delamo-kar-hocemo/>>.

³⁹ Žnidaršič Skubic, V., naved. delo, str. 196–203.

⁴⁰ Žnidaršič Skubic, V., naved. delo, str. 106.

⁴¹ Žnidaršič Skubic, V., naved. delo, str. 123.

njegove matere prekrivajo. V skladu s tem je proučilo varstvo, ki je pritožnici na voljo, z vidika ustreznosti vzpostavljenih mehanizmov za dokazovanje malomarnosti zdravnika pri izgubi njenega otroka v maternici in za pridobitev odškodnine za prisilno prekinitev njene nosečnosti. Ker je šlo v zadevi za neprostovoljno kršitev njene pravice do telesne celovitosti, pozitivna obveznost v procesnih zadevah, ki je izhajala iz 2. člena, ni nujno zahtevala kazenskopravnega sredstva, temveč bi pritožnica lahko uveljavljala odškodninski zahtevek. Sodišče tako ni ugotovilo kršitve 2. člena EKČP.⁴²

V zadevi *Pichon in Sajous proti Franciji* je sodišče presojalo, ali lahko farmacevt zavrne izdajo kontracepcije neki osebi na podlagi ugovora vesti. Pritožnika v tem primeru sta bila farmacevta, ki sta trdila, da imata po 9. členu EKČP – pravica do svobode mišljenja, vere in vesti – to diskrecijsko pravico. ESČP je razsodilo, da dokler je prodaja kontracepcijskih sredstev zakonita in se izvaja na recept, pritožnika ne moreta dati prednosti svojim verskim prepričanjem in jih vsiliti drugim kot utemeljitev za zavrnitev prodaje takšnih izdelkov, saj ta prepričanja lahko na več načinov izražata zunaj poklicne sfere.⁴³

Zadeva *P. in S. proti Poljski* se nanaša na primer nezaželene nosečnosti pri mladoletnici. Štirinajstletnica je po posilstvu s strani sošolca zanosila in je želela nosečnost prekiniti. Po poljskih zakonih je izpolnjevala pogoje za to, vendar je naletela na ogromno ovir, med drugim je bolnišnično osebje deklici in njeni materi namerno podajalo napačne informacije glede zakonskih pogojev, ki morajo biti izpolnjeni, da lahko opravijo splav.

Bolnišnično osebje je osebne podatke in podatke o dekličinem zdravstvenem stanju prav tako izdalo medijem, kar je vodilo v nadlegovanje deklice in njene matere s strani zdravnikov, nasprotnikov splava in predstavnikov Katoliške cerkve. Zdravniki niso želeli opraviti splava, prav tako niso želeli deklice preusmeriti k zdravniku, ki bi bil pripravljen narediti splav. V nekem trenutku je bilo njeni materi celo odvzeto skrbništvo in deklica je bila nameščena v prevzgojni dom. Šele ko je interveniral minister za zdravstvo, je deklica končno lahko opravila splav.

ESČP je v tem primeru odkrilo kršitev dveh konvencijskih pravic, in sicer kršitev prepovedi mučenja (3. člen) ter kršitev pravice do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja (8. člen). Izpostavilo je, da je bila pritožnica zaradi posilstva v izrazito ranljivem položaju. Sodišče je navedlo vrsto pomembnih ugotovitev v zvezi z obveznostmi Poljske glede zagotavljanja učinkovitega dostopa do zakonite izvedbe splava, samostojnosti mladostnikov na področju reproduktivnega zdravja in zagotovitve učinkovite zaščite osebnih in zaupnih podatkov.

Obravnavalo je tudi vprašanje zavrnitve zdravstvene oskrbe zaradi ugovora vesti ali vere. Zavrnilo je trditve

poljske vlade, da tako zavrnitev omogoča konvencijska pravica do svobode misli, vesti in veroizpovedi (9. člen).

ESČP je poudarilo, da beseda »praksa«, uporabljena v prvem odstavku 9. člena, ne označuje vsakega dejanja ali oblike vedenja, ki ga motivira ali navdihuje vera ali prepričanje. V primeru, da zdravstveno osebje zavrne zdravstveno oskrbo na reproduktivnem področju zaradi ugovora vesti ali vere, morajo zdravstveni sistem organizirati tako, da se zagotovi nemoten dostop do zakonitih zdravstvenih storitev, kljub zavrnitvi.⁴⁴

7. Sklep

Trdimo lahko, da Slovenija sodi med bolj liberalne države, saj je zakonska določba, da mora mladoletnica, mlajša od 15 let, v primeru abortusa imeti soglasje staršev oziroma skrbnikov, zrahljana s tem, da zdravnik upošteva zrelost mladoletnice in njeno družinsko situacijo. Vendar še vedno ne omogoča izjeme za mladoletnice, mlajše od 15 let, kot jo poznajo nekatere druge evropske države, v smislu t. i. *Gillick Competence*.

V skandinavskih državah, denimo na Švedskem in Norveškem, imajo mladoletnice relativno enostaven dostop do posega brez potrebe po soglasju staršev, kar odraža njihov poudarek na individualnih pravicah in javnem zdravju. Prav tako lahko v Franciji mladoletnice, stare 16 let in več, opravijo splav brez soglasja staršev, vendar jih mora spremljati odrasla oseba po lastni izbiri. Ti primeri kažejo na možnost uravnoteženja med zaščito mladoletnic in spoštovanjem njihove avtonomije.

Preden pa mladoletnica sprejme odločitev o tem, ali bo otroka rodila ali ne, ji morajo biti podane vse relevantne informacije oziroma, drugače rečeno: zdravnik mora opraviti pojasnilno dolžnost, ki je predpogoj privolitvene sposobnosti.

Za izboljšanje položaja mladoletnih nosečnic v Sloveniji bi bilo smiselno razširiti dostop do nepristranskih informacij in zmanjšati družbeno stigmatizacijo. To bi država lahko storila predvsem z uvedbo neobveznega, a dostopnega in kakovostnega svetovanja za mladoletnice pred splavom in po njem, da se jim omogoči informirana odločitev in psihološka podpora, z vključenostjo celovite spolne vzgoje v šolski kurikulum, ki bi obravnavala teme, kot so kontracepcija, spolno zdravje in pravice, da bi mladi pridobili znanja, potrebna za odgovorno spolno vedenje, z lažjim dostopom do kontracepcijskih sredstev za mladoletnice, brez potrebe po soglasju staršev, kar bi lahko zmanjšalo število neželene nosečnosti. Prav tako bi lahko zagotovila, da so vse zdravstvene ustanove opremljene z usposobljenim osebjem, ki lahko nudi storitve umetne prekinitve nosečnosti ne glede na morebitne ugovore vesti posameznih zdravstvenih delavcev.

⁴² HUDOC: *VO v. France*, št. 53924/00, 8. 7. 2004.

⁴³ HUDOC: *Pichon and Sajous v. France*, št. 49853/99, 2. 10. 2001.

⁴⁴ HUDOC: *Case of P. and S. v. Poland*, opr. št. 57375/08, 30. 10. 2012.

Funkcija predsednika Atletske zveze Slovenije me je prisilila, da sem v odvetniški pisarni še bolj efektiven

Primož Feguš,
odvetnik v Celju in predsednik Atletske zveze Slovenije

Primož Feguš je član Odvetniške zbornice Slovenije (OZS) od leta 2006. Leta 2013 je magistriral na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani iz civilnega in gospodarskega prava. Dodatno se je izobraževal na Univerzi Washington & Lee³, School of Law v Lexingtonu v ameriški zvezni državi Virginija, kjer je obiskoval študij mednarodnega gospodarskega in pogodbenega prava. Leta 2016 mu je OZS podelila status specialista za področje gospodarskega prava. Redno objavlja strokovne članke v slovenskih strokovnih pravniških revijah.

Že od mladosti se ukvarja z atletiko in je bil mladinski državni prvak v teku na 300 metrov z ovirami ter v teku na 100 metrov z ovirami in državni reprezentant. Član Upravnega odbora Atletske zveze Slovenije je bil v letih 2017–2021, predsednik Atletske zveze Slovenije pa je postal leta 2022.

Decembra lani si bil vnovič izvoljen za predsednika Atletske zveze Slovenije. Vodiš tudi večjo odvetniško pisarno v Celju. Kako usklajuješ delo na obeh področjih?

V Atletsko zvezo Slovenije sem vpet že od jeseni leta 2016, ko sem bil prvič izvoljen za člana upravnega odbora zveze. Pozneje, v svojem drugem mandatu, sem bil najprej dve leti podpredsednik zveze, ko pa je bivši predsednik jeseni 2022 odstopil, sem prevzel vodenje zveze kot predsednik. Že vse od začetka mojega udeleževanja v zvezi so se aktivnosti počasi povečevale, tako da izvolitev na funkcijo predsednika ni bila šok, ampak sem zelo natančno vedel, koliko dela me čaka. Mogoče se sliši čudno, ampak delo v zvezi je tako drugačno od odvetništva, da me to dejansko sprošča.

Funkcija predsednika Atletske zveze Slovenije me je prisilila, da sem v odvetniški pisarni še bolj efektiven,

da kakšno zadevo več delegiram sodelavcem in da delujemo še bolj homogeno, kot smo pred tem. V tem kontekstu vztrajam, da se vsak od nas v pisarni specializira za določeno pravno področje, a hkrati spremlja tudi druga pravna področja, saj smo na tak način zmogni kombiniranja znanja, kar v kompleksnih pravnih primerih pride zelo prav. Za kakšen nasvet pa še vedno vprašam očeta, ki je aktiven odvetnik že skoraj štiri desetletja in ima še vedno pronicljiv pogled na odvetništvo in pravosodje kot celoto.

Zakaj se ti zdi pomembno, da je odvetnik poleg rednega dela v pisarni tudi družbeno aktiven?

Na splošno je delo pravnikov monotono in stresno. Zaradi razumevanja delovanja različnih področij je za odličnega odvetnika skoraj nujno potrebno, da je vključen tudi v kakšno drugo aktivnost, bodisi na področju

kulture bodisi na področju dobrotelčnosti ali športa. Na eni strani je to sprostitev in odmik od stresnega dela v pisarni, na drugi pa da odvetniku to udeleževanje možnost za rast in boljše razumevanje življenja in odnosov, kar pripelje do enostavnejšega in hitrejšega reševanja sporov in situacij, s katerimi se srečujemo na svojem profesionalnem področju.

Velikokrat me kdo od kolegov vpraša, kako uspem najti čas in energijo tako za pisarno kot za atletiko, in mu odvrnem, naj sam poskusi še kaj drugega kot odvetništvo, pa bo videl, da se vse to da delati brez problema.

Si nekdanji odlični atlet. Kako sedaj kot odvetnik skrbiš za svojo telesno pripravljenost, ki je nujna za tako stresno dejavnost, kot je odvetništvo?

Bojim se, da za zdravje premalo skrbim. Za zdaj sicer nimam večjih zdravstvenih težav, a vseeno bi moral biti bolj dosleden pri rekreaciji. Ugotovil sem, da mi pri odpravljanju stresa zelo pomaga tek, tako da se trudim, da vsaj enkrat tedensko tečem.

To je ravno zadosti, da se lahko brez zadržkov udeležim kakšnega izmed rekreativnih tekov, ki jih organizirajo klubi v okviru Atletske zveze. Sem eden redkih predsednikov športnih zvez, ki redno nastopajo na uradnih tekmovanjih v svojem športu.

Zlasti mlajšim kolegom bi morali bolj jasno dopovedati, da delo za pisalno mizo in za računalnikom sčasoma postane zelo naporno in da je pomembno, da se redno gibljejo, sicer jih lahko že kmalu po 40. letu čakajo resne zdravstvene težave, povezane zlasti z izgorelostjo in dolgotrajnim sedenjem.

Na prvem evropskem prvenstvu v cestnih tekih aprila letos v Bruslju si sodeloval na teku na 10 km in dosegel soliden čas. Je tek na dolge proge primeren šport za odvetnika?

Letos je v Bruslju potekalo prvo evropsko prvenstvo v cestnih tekih in z direktorjem Atletske zveze sva bila povabljeni, da se udeleživa rekreativnega teka. Proga je imela precej vzponov, tako da tek, četudi samo na 10 km, ni bil najbolj enostaven. Mislim, da je tek, zlasti v kombinaciji s hitro hojo, idealna rekreacija za vse tiste, ki nimajo veliko časa. Tek ali hitre hoje se lahko lotiš v katerikoli fazi življenja, z neko zmernostjo tudi nista nevarna za poškodbe. Sčasoma vsak pride do bistvenega napredka in očitnih rezultatov, predvsem pa je tek odlični za odpravljanje stresa.

Slovenski atleti v mednarodni konkurenci trenutno dosegajo zelo dobre rezultate, kar je ob upoštevanju preostalih športov fenomen naroda in države s komaj dvema milijonoma prebivalcev. Ali se mladi v Sloveniji v zadostnem številu zanimajo za atletiko in ukvarjajo z njo?

Zanimanja za atletiko med mlajšimi je v zadnjih letih vedno več. Naše atletske šole po vsej Sloveniji so bolj ali manj zasedene, polno so zasedeni tudi vsi atletske stadioni. K večjemu zanimanju za atletiko pa niso prispevale le številne obnovitve atletske stadione in vrhunski rezultati naših atletov, ampak predvsem

spoznanje staršev, ki vpisujejo svoje otroke v program atletike, da je to eden redkih športov, ki na eni strani zagotavlja zadostno fizično aktivnost za otroke, da se primerno utrudijo, na drugi strani pa jih tudi vzgaja in oblikuje v dobre, delovne in poštene ljudi.

Kateri so največji izzivi slovenske atletike in kakšni so tvoji cilji v tem predsedniškem mandatu?

Največji dolgoročni izziv slovenske atletike je vprašanje, kako zadržati mlade talentirane atlete, da bi po zaključenem študiju nadaljevali treninge in tekmovanja. Mnogi zelo uspešno trenirajo in tekmujejo skozi srednjo šolo in med študijem, potem pa jim zmanjka motivacije, da bi nadaljevali kariero vrhunškega profesionalnega atleta na evropskem ali celo na svetovnem nivoju. Seveda je to povezano tudi s financami.

S kratkoročnimi izzivi pa se v bistvu že ukvarjamo. Konec junija bomo v Mariboru organizirali evropsko ekipno prvenstvo za 2. in 3. divizijo. To je največje atletske tekmovanje v Sloveniji vseh časov, v dveh dvojnih tekmovalnih dneh bo nastopilo kar 1600 evropskih atletov. Gre za velik organizacijski zalogaj, ki smo se ga lotili skupaj z Mestno občino Maribor in tamkajšnjim zavodom za šport. Ponosen sem, da je to po zelo dolgem času prva tekma, na kateri se bodo prodajale vstopnice za ogled

“Vsekakor menim, da bi se odvetniki morali bistveno pogosteje udeleževati sestankov območnih zborov, Odvetniške šole, skupščine odvetniške zbornice ipd., predvsem pa bi morali biti člani bolj aktivni ter ponosni na svoj poklic in zbornico.”

atletskih tekmovanj, neposredni prenos pa bo mogoče spremljati na drugem programu RTV Slovenija. To so izjemni premiki za slovensko atletiko.

Zelo dobro napredujemo tudi na področju infrastrukture. Ob velikem posluhu lokalne in državne politike so se obnovili ali zgradili atletske stadioni skoraj po celotni Sloveniji. Celo v Ljubljani se je začelo premikati, z dokončnim izborom izvajalca se bo letos poleti začela gradnja novega atletskega centra v Šiški, kar so čakale generacije atletov. To bo dejansko največji in najlepši atletske center v širši regiji. Če nam bo v zvezi do konca mandata uspelo prepričati še vodstvo koprsk občine, da je tudi tam nujna prenova atletskega stadiona, saj je stadion zaradi ugrezjanja steze izjemno nevarna tudi za treninge otrok in mladine, bodo cilji na področju infrastrukture preseženi.

Slovensko pravosodje uživa sorazmerno malo zaupanja javnosti, ki uspešnost sodstva ocenjuje po izidih v medijsko razvpitih procesih. Dejanski problem je slabša učinkovitost slovenskega sodstva, zlasti po ukinitvi t. i. sodniške norme. Kako vidiš in ocenjuješ probleme in izzive današnjega sodstva?

Največji problem vidim v odnosih med sodniki, odvetniki in strankami. Na obravnavah se sodniki do odvetnikov in strank velikokrat obnašajo ponižujoče, kar vodi v slab ugled pravosodja kot celote. Že res, da obisk sodišča v nobenem od postopkov ni najbolj prijetna stvar na svetu, nikakor pa ne morem sprejeti tega, da stranke po večini označijo sodni postopek za katastrofo, tudi če gre zgolj za nesporni zapuščinski postopek. Redki so sodniki, ki bi postopek vodili z empatijo in razumevanjem, da je problem, zaradi katerega je stranka

na sodišču, zanjo največji na svetu in da smo vsi pravosodni delavci tam zato, da ji tako ali drugače pomagamo rešiti ta problem.

Žal je na sodni strani premalo zavedanja, da so naše stranke tudi njihove stranke in da bo, ko naših strank ne bo več na sodišče, to tudi za njih problem.

Odvetniki v Sloveniji se soočajo s slabšim ekonomskim položajem, kar je pokazala ekonomska analiza Inštituta za lokalno samoupravo Maribor¹ in kar je nedvomno tudi posledica neusklajene odvetniške tarife. Število odvetnikov na sto tisoč prebivalcev je pod povprečjem EU, priliv novih kandidatov za odvetniške vrste že nekaj časa usiha. Kako ti vidiš stanje odvetništva pri nas?

Ko se s kolegi srečamo na sodišču, ko se ogrnemo v toge in se borimo za svoje stranke, niti ne opazimo stanja in klime, ki vlada med nami. Ko pa se na kakšnem druženju odkrito pogovarjamo med seboj, sem zelo presenečen nad tem, koliko težkih zgodb slišim. Mnogi odvetniki živijo in delajo pod enormnim stresom, saj kot samostojni odvetniki težko opravijo vse obravnave, spišejo vloge in jih pravočasno oddajo na sodišče, sproti opravljajo sestanke s strankami in se na koncu borijo še s tem, da so njihovi računi plačani. Mislim, da bi bila rešitev v povezovanju v večje pisarne, kjer si kolegi razdelijo področja dela, se specializirajo za posamezna področja in si medsebojno pomagajo, tako na strokovnem področju kot tudi na splošno. Glede na to, da se odvetniki borimo za reševanje problemov strank, je bistveno, da sami nimamo problemov.

V Sloveniji, zlasti v Ljubljani, je nekaj odvetniških pisarn, ki so očitno našle pravo formulo za sodelovanje. Združujejo veliko število odvetnikov in so uspešne, zato se mi zdi zelo pomembno, da bi tudi drugod znali prepoznati prednosti tovrstnega delovanja.

Še zadnje vprašanje: kaj pogršaš pri delu odvetniške zbornice oziroma kaj bi predlagal zaboljšanje organiziranosti odvetništva na Slovenskem?

Na področju organiziranosti odvetništva pogršam predvsem pomanjkanje volje kolegov do večjega udeleževanja pri aktivnostih in dogodkih, ki jih organizira Odvetniška zbornica Slovenije. Zbornica ni sama sebi namen, ampak služi interesom članstva. In člani bi to

Franjo Bobinac in Primož Feguš

morali spoštovati. Menim, da je aktivnosti zbornice zelo veliko, vodstvo zbornice se zelo potruji, da so predavanja, izobraževanja in vsakovrstna druženja zanimiva in prijetna. Med kolegi bi morala vladati večja povezanost, saj si niti predstavljati ne znamo, kako bi bilo, če zbornice ne bi imeli. Nikakor se ne sme dopustiti, da bi delovanje zbornice in območnih zborov zamrlo.

Sam imam izkušnjo iz atletike, kjer je bilo, ko sem začel delovati, znotraj zveze med klubi, trenerji in ostalimi deležniki veliko napetosti in kreganja, pozneje, ko nam je uspelo vse te deležnike poenotiti, pa so se začeli kazati pozitivni rezultati. Vsekakor menim, da bi se odvetniki morali bistveno pogosteje udeleževati sestankov območnih zborov, Odvetniške šole, prireditvev ob dnevu slovenskih odvetnikov, skupščine odvetniške zbornice in tudi drugih dogodkov, predvsem pa bi morali biti člani bolj aktivni ter ponosni na svoj poklic in zbornico. Seveda se je treba tudi zavedati, da je vsak odgovoren za lasten gmotni položaj, ne pa da se krivdo za lastne težave vali na zbornico.

Andrej Razdrih

¹ Analiza je bila izdelana junija 2024.

»Sodniki so nekako filozofski kralji, kot jih je opisal Platon. To so ljudje, ki naj bi bili nedotakljivi. In to potrebujete v vseh družbah, vseh sodobnih zahodnih družbah.«

Joseph A. Mussomeli,
nekdanji ameriški veleposlanik v Sloveniji in karierni diplomat

Nekdanji ameriški veleposlanik, karierni diplomat, danes pa tudi pronicljiv esejist. Vse to je Joseph A. Mussomeli. Po koncu diplomatske kariere je postal reden avtor za spletni portal *The Imaginative Conservative*, kjer v svojih kolumnah z ostrim peresom razmišlja o veri, propadu Zahoda, prihodnosti demokracije in krizah sodobnega časa. Prav ti zapisi so bili povod za pogovor o njegovem pogledu na svet, politiko in družbo.

Kariera Josepha Mussomelija je zavidanja vredna, saj je služboval na nekaterih najzahtevnejših diplomatskih položajih, med drugim kot veleposlanik v Kambodži in Sloveniji. A medtem ko se večina diplomatov po koncu mandata poslovi, se on v Slovenijo redno vrača, kar kaže na njegovo osebno navezanost.

Spraševalec (Timon Hren): Pozdravljeni. Najprej bi vas vprašal, kakšno je bilo vaše delo, ko ste začeli svojo pravno kariero kot namestnik generalnega državnega tožilca v New Jerseyju?

Mussomeli: Sliši se veliko bolje, kot je bilo. Pravzaprav sem šel na pravno fakulteto samo zato, ker nisem vedel, kaj drugega bi počel s svojim življenjem. Torej sem nekako zapravljal čas, stopical na mestu, čakal, da ugotovim, kaj si želim. Tako sem eno leto po diplomi delal kot pripravnik pri pritožbenem sodišču v New Jerseyju. Potem mi je bila po letu dni ponujena služba s strani države New Jersey. Služba je bila zelo ozko usmerjena in ne tako zanimiva, kot sem upal, da bo. Nanašala se je na nadzor nad igralnicami (Gaming Enforcement) v Atlantic Cityju, ki so se pravkar odprle. Pred Atlantic Cityjem je bil Las Vegas edini kraj, kjer ste se v Ameriki lahko zakonito udeleževali iger na srečo. Zato sem mislil, da bo zanimivo, in vedno sem imel rad igre na srečo. To mi je dejansko preprečilo igranje na srečo. Ker če ste uradnik, ki take igre nadzoruje, vam ni dovoljeno igrati na srečo. Mislim sem, da je to dober način za discipliniranje samega sebe. Ampak to sem počel samo eno leto. Do takrat sem končno opravil izpit za zunanje zadeve (Foreign Service Exam). Prvič, ko sem ga opravljal, mi ni uspelo, bilo je klavrno. Zato sem ga opravljal še drugič in ga opravil. Torej sem bil zgolj dve leti državni odvetnik.

Spraševalec: Ste kdaj zastopali na sodišču?

Mussomeli: Da, ampak ne na romantičen televizijski način. Šlo je samo za vprašanje, ali so bili določeni ljudje usposobljeni za zaposlitev v igralnicah. Ali imajo kriminalno preteklost? Ali so lagali pri svojih prijavih? V New Jerseyju so bili zelo zaskrbljeni zaradi tega, kar se je zgodilo v Las Vegasu, in niso želeli, da bi se v njihove igralnice vselila mafija.

Spraševalec: Je bilo vaše delo povezano s civilnim, kazenskim ali upravnim pravom?

Mussomeli: Civilnim, bi rekel. Nikoli nisem nikogar preganjal v kazenskem postopku. Samo preiskovali smo, da bi se prepričali, ali so vsi usposobljeni.

Spraševalec: Je šlo za sojenje s poroto ali ...?

Mussomeli: Ne, samo z upravnimi sodniki.

Spraševalec: V Sloveniji nimamo porotnega sistema, Francija ima nekaj porot, večina kontinentalnih držav ne pozna porotnega sistema. V ZDA pa imate porotni sistem. Kateri sistem se vam zdi boljši?

Mussomeli: Težko je reči, kateri je boljši, ampak če bi moral izbrati, bi za večino primerov rekel, da je vaš sistem veliko boljši, v smislu, da porote niso resnično usposobljene za obravnavanje zapletenih vprašanj. Žal v Ameriki porote pogosto predstavljajo najnižji skupni imenovalec. Ljudje z resničnimi službami in resničnimi odgovornostmi se vedno izogonejo dolžnosti porotnika in nobena stran si v resnici ne želi usposobljenih porotnikov. Želijo si ljudi, s katerimi bi lahko manipulirali in jih navdihovali in ...

Spraševalec: Sam menim, da je porotni sistem v kazenskih zadevah pravičnejši.

Mussomeli: Točno to sem hotel reči v nadaljevanju. Veste, ko gre za zapletene protimonopolne zakone ali RICO, skupinske tožbe, je res bolje, da odloča sodnik. Ampak ko gre za razumevanje ljudi in razumevanje motivacije, čeprav vedno obstaja možnost manipulacije in igranja na čustva, še vedno nekako zaupam navadnim ljudem, ker mislim, da imajo boljši občutek za te stvari.

Spraševalec: Strinjam se z vami, ker v kazenskih zadevah ugotavljam, da se sodniki v evrokontinentalnih sistemih v bistvu utrudijo. Statistično gledano je večina ljudi, ki stojijo pred njimi, krivih. Dan za

“Kako dobro bi moral biti plačan sodnik?”

Mussomeli: Zelo dobro. ”

dnem gledajo krive ljudi. Po nekem času ne morejo več ločiti med nedolžnimi in krivimi ljudmi. V bistvu imate domnevo krivde, ker je večina ljudi, ki so kdaj stali pred sodnikom, dejansko kriva. Potem pa imate nekega človeka, ki pripoveduje popolnoma noro zgodbo o tem, kako se je nož zapil ... Ampak je resnična, ker je življenje včasih res čudno.

Mussomeli: Včasih je res čudno. To je dobra poanta. O tem nisem razmišljal. To je res.

Spraševalec: Kako na vprašanje pravičnosti vpliva denar? Če se ne motim, je več kot 95 odstotkov ameriških kazenskih zadev zaključenih s sporazumom o priznanju krivde.

Mussomeli: Ja, to je res. Ker je sistem preveč zamašen s primeri. Vsako tožilstvo se jih želi znebiti. To je bolj birokracija. Imate ves ta papir na svoji mizi, pa naj bo to na veleposlaništvu ali v sodni dvorani, in morate se prebiti skozi primere.

Spraševalec: Leta 2012 smo v Sloveniji uvedli omejen pristop k sporazumom o priznanju krivde. Pred tem Slovenija ni dovoljevala nobene oblike sporazumov o priznanju krivde, po tem jih je. Ampak izvedba je bila birokratska. V bistvu vse smernice za izrek kazni, ki jih je imelo tožilstvo, so obtožencu za primer priznanja ponudile eno tretjino popusta. Težava je v tem, ker to ni bil individualiziran sistem. Niso bile upoštevane okoliščine zadeve, torej to, da bodo nekatere primere izgubili. V takih primerih bi verjetno morali dati večji »popust«, nekatere primere pa bi morebiti zlahka dobili. Ali ima Amerika to, čemur mi rečemo »sodni zaostanki«? Ker imate porotni sistem, morajo biti primeri strnjeni in morajo biti obravnavani v razmeroma kratkem času, kar je po mojem mnenju dobra stvar, ker greste na sodišče in v tednu, dveh ali enem mesecu veste, ali greste v zapor ali ne.

Mussomeli: Ja, ampak prav tako traja dolgo časa, ne glede na to, v kateri jurisdikciji ste. Ne smete pozabiti, da ima v Ameriki vsaka zvezna država svoj sistem, pa tudi zvezna vlada. Ampak, veste, primer O. J. Simpsona

je trajal večno. In porota je bila tam mesece in mesece in ti veliki primeri so lahko zelo zapleteni ter na koncu ne prinesejo pravice.

Spraševalec: Ja, ampak Amerika je El Chapa, mehiškega vodjo mamilarskega kartela, postavila pred sodišče in so mu sodili v roku enega meseca ali dveh. Italija je imela »maksi« proces pred letom ali dvema. Trajalo je dve ali tri leta in sodili so mu v bunkerju. Torej, koliko zaupanja imajo Američani v svoj pravosodni sistem?

Mussomeli: No, mislim, da Amerika na splošno preživlja krizo zaupanja v svoj politični sistem, pa tudi v svoj pravni sistem. Mislim, da na splošno ljudje še vedno verjamejo v sistem, ampak ne boste našli Američana, ki ne bi mislil, da denar šteje, ko gre za krivdo in nedolžnost. Ne boste našli veliko Američanov, ki ne bi mislili, da je sistem preobremenjen in da postopki trajajo predolgo.

Spraševalec: V redu. Ali verjamejo, da obstaja »deep state«, globoka država, kot neka država v senci ali korupcija v pravosodnem sistemu? Ker to je problem v Sloveniji.

Mussomeli: Ne, mislim, da ne toliko. Mislim, da obstajajo paranoični ljudje, kot so ti v Ameriki, vendar menim, da to ni tako razširjeno. Mislim, da je bolj na individualni ravni. Ljudje menijo, da se boste izmazali, če ste dovolj bogati ali dovolj pametni. Ali če ste dovolj beli ali karkoli - dovolj izobraženi, dovolj lepi; vse te stvari štejejo za poroto.

Spraševalec: Je morda zaradi porote ameriški sodnik bolj spoštovan? Ker ni sodnik sprejel odločitve o krivdi.

Mussomeli: Ja. Veste, ko pomislim na korupcijo, vladno korupcijo v Ameriki in jo primerjam s situacijo v Sloveniji, imam občutek, da mislimo, da so naši politiki bolj skorumpirani kot vaši in bolj v lasti drugih interesov. Ampak ko gre za naše sodstvo, menim, da imajo Američani večje zaupanje v svoj sistem. Vedno je šok za večino Američanov, ko sodnik vzame podkupnino ali ko je pristranski zaradi tega, kdo ga je imenoval, ali kaj podobnega. To je resnično vtisnjeno v ameriško psiho. In to se zdaj ruši. Ampak za čas do pred približno desetimi leti bi rekel, da je bilo sodstvo v glavah večine Američanov skoraj nedotakljivo.

Spraševalec: Strinjam se. Verjamem, da so večino sodnih odločitev, ki so bile sprejete na sodišču, ljudje sprejeli, ali pa so morda imeli težave s sistemom, ne s porotniki osebno in sodnikom. Ko se je zgodil primer Rodneyja Kinga, so bili nemiri, ampak nihče ni protestiral, ker bi se to zgodilo zaradi skorumpiranega sodnika.

Mussomeli: Nikoli.

Spraševalec: Vsaka slovenska sodna odločitev, ki ljudem ni po volji, je razumljena kot znak korupcije, ker je prišlo do izločitve dokazov. Poglejte, vzel je podkupnino. Prišlo je do uspešne pritožbe. Oh, tričlanski senat sodnikov je vzel podkupnino, in tako naprej in tako naprej.

Mussomeli: Ja, to je šokantno, ker menim, da to na splošno v Sloveniji ni res. Morda je to samo slovenski temperament. Mislim - koliko ljudi me je obtožilo, da sem pristranski ali skorumpiran ali da imam predsodke?

Spraševalec: V redu. Kako dobro bi moral biti plačan sodnik?

Mussomeli: Zelo dobro.

Spraševalec: V redu. Zakaj?

Mussomeli: Ker nikoli ne morete odpraviti korupcije, saj pohlep ni nekaj, čemur bi lahko določili ceno, temveč je potreba. In poskrbeti morate, da imajo vsaj sodniki in odvetniki in tako naprej dovolj denarja, da jim ni treba skrbeti za svoje družine in vzgojo svojih otrok. Singapur je dober primer: plače singapurskih vladnih uradnikov so pretirane, ampak to je močno zmanjšalo podkupovanje in korupcijo. Ne odpravi vsega podkupovanja, ker je pohlep, kot sem rekel, naravna stvar. To je otipljiva stvar.

Spraševalec: V Sloveniji smo skoraj imeli ustavno krizo, ker je naše Ustavno sodišče reklo, da so plače sodnikov tako nizke, da so protiustavne. Zakonodajalec v bistvu odloča, kako visoke naj bodo sodniške plače, in skozi leta so poslanci uresničevali lastne materialne želje in tako naprej. Sodstvo nima te možnosti. Torej, v bistvu so sodniki v Sloveniji zelo slabo plačani. Zdaj se je politikom posvetilo, da je to sistemska napaka.

Mussomeli: Šokiran sem. Razočaran sem, ker bolj kot karkoli v katerikoli sodobni družbi potrebujete sodstvo, ki mu zaupate. Ljudje so navajeni, da politiki niso vredni zaupanja. Ampak sodniki so nekako Platonovi filozofski kralji. To so ljudje, ki naj bi bili nedotakljivi. To potrebujete v vseh družbah, vseh sodobnih zahodnih družbah.

Spraševalec: V redu. Preidiva zdaj na Slovenijo. Slovenija je končala svoje članstvo v Varnostnem svetu. Zelo smo ponosni na to. Rečeno nam je bilo, da smo ena najsvetlejših zvezd na nebu Evrope.

Mussomeli: Ja, najbolj načelna država.

Spraševalec: V Združenih narodih in tako naprej nam je bilo tudi rečeno, da smo močno presegli svojo težnostno kategorijo. Je to res?

Mussomeli: Sem jaz usposobljen, da odgovorim na to?

Spraševalec: Oh, ste več kot usposobljeni.

Mussomeli: Pristranski sem glede te teme, ker sem Američan. Aktivno sem se zavzemal za to, da bi Slovenija prišla v Varnostni svet, čeprav vemo, da ne moremo računati na to, da bo Slovenija hlapčevska, ko gre za določena vprašanja, kot je denimo Izrael. Dojemamo vas kot zelo uravnotežene, zelo preudarne. Slovenci ne bodo šli v nekaj na vrat na nos, na neki nor način. Mislim, da je to tudi del slovenskega značaja: da nečete biti ikonoklastični, da se ne želite res izpostavljati ... To vidimo pri vsakem vprašanju, celo pri Gazi ali Ukrajini. Ampak to ne pomeni, da nečemu ali komu slepo sledite, in ugotavljam, da so vaši uslužbenci zunanjega ministrstva večinoma zelo profesionalni in zelo, zelo ponosni na svoje delo, in mislim, da je to drugače kot pri mnogih drugih državah. Torej, čeprav se morda ne strinjamo glede vsakega vprašanja na mednarodni ravni, se strinjamo glede večine vprašanj.

Spraševalec: Našli smo dva ruska vohuna in razumeli smo, da realnost mednarodne politike zahteva

od nas, da naredimo, kar želijo, da naredimo z njima. Izročili smo ju oziroma smo ju vrnili Rusiji v veliki izmenjavi vohunov. Smo res dosegli kakšne plus točke? Preprosto imam težave z zakonitostjo tega. Ne vem, kako so to storili.

Mussomeli: No, tega ne bi mogel komentirati, ampak ali vam to prinese kakšne dodatne točke? Ne, mislim, da ne, vendar vsekakor spomni Američane in Britance in Francoze in druge, da je Slovenija zanesljiva in da ne bo storila ničesar, kar bi ogrozilo velik dogovor. Veste, vsekakor obstaja neko čustvo ali pa je bilo nekaj čustev glede tega, ker imate v svojem prebivalstvu kontingent ljudi, ki so zelo naklonjeni Rusiji. Čutiti je bilo veliko, veliko pozitivnega odnosa do Slovenije v State Departmentu in drugod v ameriški vladi. Nihče ni nasprotoval temu, da bi bila Slovenija v Varnostnem svetu. Ljudje mislijo, da je Slovenija zanesljiva, poštena. Veste, na srečo ne boste nikoli kot Izrael ali pa neka srednjeameriška država. Imeli boste nekaj neodvisnega mnenja o nekaterih od teh vprašanj. Vendar ne mislim, da obstaja sum o Sloveniji, da je preveč prorуска.

Spraševalec: No, Rusi so tako mislili, ker ...

Mussomeli: No, obstajajo čustva znotraj prebivalstva.

Spraševalec: Ja. Mislili so, da smo najšibkejši člen v – verjetno – Natu.

Mussomeli: Slaba analiza. Ker ste kot ljudje zelo razumski. Ne želim vam preveč laskati, ampak ste zelo ... Celu preprosti delavci so razgledani in načitani. Na en ali drug način. To je zanimivo in osvežujoče za Američana, ker ...

Spraševalec: In s komplimenti bomo tu končali, ker ko sem prebral vašo kratko zgodbo *Libertopia*,¹ sem imel izrazit občutek, da pišete o Sloveniji. Mediokracija, vsiljena ljubezen do neizstopanja. Slovenski zgodovinar, mislim, da dr. Jože Pirjevec, je rekel, da je slovenski običaj puljenje klasja, ki previsoko štrli ven.

Mussomeli: Všeč mi je. Nihče mi še ni omenil te analogije. In do neke mere je to res. Nisem pa prepričan, da je tako res, kot je bilo nekoč. Vendar vseeno mislim, da je to malo pretirano. Ne vidim te zavisti. Opozorili so me na to, ko sem prvič prišel sem pred 10, 12 leti. Vidim, da obstaja nekakšen ostanek komunističnega režima, da je občutek enakosti nujen in ... Lahko vam povem smešno zgodbo. Pred približno 12 leti smo na veleposlaništvu imeli proračunski problem in rekli so mi, da moram zmanjšati proračun za, ne vem, nekaj deset tisoč evrov. Poklical sem večino slovenskega osebja in rekel, no, da obstajata dva načina, kako to rešiti. Lahko se znebim enega delovnega mesta in bomo imeli dovolj denarja, ali pa za majhen del znižam vse plače. Vsi so rekli: »Znižajte plače.« Ali so se bali, da bodo oni tisti, ki bodo odpuščeni, ali pa je - kar je po mojem mnenju bolj verjetno - obstajala solidarnost, stališče, da nihče ne sme izgubiti službe. Kar je bilo, gledano z ameriškega stališča, presenetljivo. Mislim, da tega ne bi rekel noben Američan. Rekli bi: »Kdorkoli je, se ga znebite.« In ko bi ugotovili, da so to oni, bi se pritoževali, da to ni pošteno.

¹ Dosegljivo na: <https://theimaginativeconservative.org/2020/02/libertopia-progressive-future-joseph-mussomeli.html>.

Spraševalec: To je odlična zgodba. Ste kdaj brali Miho Mazzinija? Piše kolumne za internet in predava o, v bistvu, slovenskem nacionalnem značaju. Mislim, da zelo dobro pozna slovenski značaj. In enkrat, ko je imel predavanje na naši odvetniški zbornici, je razložil, da obstajata dva sistema. Američani, ki so bolj zagovorniki individualnosti, vedno izberejo možnost tekrovati pošteno. Ampak tisti, ki zmagata, zmagata. Nekatere druge družbe so bolj egalitarne. Izbral je Kitajce, o katerih je povedal, da so se, ko so prišli v Ameriko in so sodelovali v zlati mrzlici, vnaprej dogovorili, da bo tisti, ki najde zlato, to delil z vsemi ostalimi.

Mussomeli: Ja, to je res. Za Slovenijo mislim, da je nekako v prehodni fazi. To je bila definitivno Slovenija pred nekaj desetletji. Zdaj mislim, da se stvari spreminjajo, zlasti z mlajšimi ljudmi. Ne vidim tega ... Vsaj ko sem bil tukaj kot veleposlanik, sem videl veliko več dinamike in veliko več pripravljenosti za tveganje in izgubo, zmago ali poraz. Ampak ja, na splošno mislim, da je Slovenija bolj tradicionalna družba. Mimogrede, LiberTopia ni bila navdihnena s Slovenijo.

Spraševalec: Ko sem jo bral, sem mislil, da ste pravkar napisali belo knjigo o Sloveniji leta 2026 ali nekaj takega. Ni šlo za probleme, ki ste jih razložili v njej. K zgodbi se bomo še vrnili. Po mojem mnenju je bil prevladujoč občutek, da je mediokracija prava pot. Slovenci smo bili vedno zelo nagnjeni k temu, da ne izstopamo. Ne nosite oblačil, ki si jih lahko privoščite, saj bi razdražila druge, ker si jih ne morejo. In imamo toliko različnih besed za ljudi, ki to počnejo. To je zelo strogo pravilo: da s svojo uspešnostjo ne ziblujete čolna. Da ne pridete in rečete: jaz sem to naredil ali meni je uspelo. In vedno smo zelo očarani nad Slovenci, ki so uspeli v tujini, če živijo v tujini. Torej, Luka Dončić je bog. Ampak on živi tam, ne tukaj, ker v resnici nismo preveč navdušeni nad tem, da prihaja sem in po naših majhnih cestah vozi svoj ogromen avto, veste? Moral bi kupiti manjši avto.

Mussomeli: Res je. In se bolj vklopiti. Mislim, da je to res, da je Slovenija bolj taka in da je v Ameriki tega manj. Ampak ta članek, LiberTopia, je nastal, ker vidim, da Slovenija postaja manj taka, Amerika pa bolj taka. V Ameriki vidim veliko gibanje na levici, zlasti k mediokraciji in izenačevanju vsega. No, to se dogaja v prihodnosti, v LiberTopii.

Spraševalec: Ali ste glavni lik, Angelino Elderberry, oblikovali po neki določeni osebi?

Mussomeli: Da, po eni od mojih najljubših oseb, ženi veleposlanika Younga.

Spraševalec: Je odvetnica?

Mussomeli: Ne. Veleposlanik Young je bil tukaj v zgodnjih letih drugega tisočletja, torej v času po letu 2000. In ona je ena mojih najboljših prijateljic. Je zelo liberalna, ampak tudi zelo smešna in zelo pametna.

Spraševalec: Njen lik je čisto zlato. Prebral vam bom enega od njenih stavkov. »Poslušaj, srček, zadnja stvar, ki jo želiš, je odvetnik, ki katero koli od teh sranj jemlje resno.« To je genialna poteza za zagovornika v kazenskih zadevah. Na primer, ko so sodili mladoletnikoma - mislim, da je bilo v Wyomingu -

ker sta si po telefonu izmenjevala slike golega telesa.

Mussomeli: Resno?

Spraševalec: Ja.

Mussomeli: No, kot sem rekel, 50 različnih jurisdikcij.

Spraševalec: In tožilec je razložil, da je to kaznivo dejanje, da gre za uporabo telekomunikacijskih naprav za pošiljanje golih fotografij mladoletnikov.

Mussomeli: Med sabo sta si jih pošiljala?

Spraševalec: Pošiljala sta si jih med seboj po telefonih. Bila sta zaljubljena in ...

Mussomeli: Mislila sta, da sta, vsekakor.

Spraševalec: Ja, to je žalostno.

Mussomeli: Veste, tukaj bi morala priti v poštev diskrecijska pravica tožilca in ta primer bi morali rešiti brez sodišča.

Spraševalec: Ja, ampak ne samo to. Kazensko sojenje je namenjeno osebam, ki so storile kazniva dejanja, ne pa otrokom, ki so storili disciplinske prekrške. Seveda. Moral bi dobiti klofuto po dlani ... Ampak problem je v tem, da je bilo na koncu sojenja jasno, da imata ta otroka zelo specifičen pogled na življenje. Prvič, lahko greš na sodišče in so vsi zelo resni, ampak potem imaš kazni, ki je milejša, kot če bi napačno parkiral avto. Zakaj ves ta pomp, če je na koncu dobil ukor, kar je pisni opomin? Torej, vse to za pisni opomin?

Mussomeli: Zapravljanje virov.

Spraševalec: Zapravljanje virov, točno.

Timon Hren, odvetnik v Ljubljani

Mnenje o skladnosti ravnanja odvetnice A. A. iz Odvetniške družbe A., o.p., d.o.o., z načeli in pravili Kodeksa odvetniške poklicne etike

Št. 1992/2024, 2000/2024, 2040/2024, 148/2025, 332/2025

Komisija za etiko Odvetniške zbornice Slovenije je v skladu s 6. členom Kodeksa odvetniške poklicne etike, na podlagi prijav B. B., C. C., Č. Č., D. D. in E. E., obravnavala ravnanje odvetnice A. A. ter sprejela stališče (št. 1992/2024, 2000/2024, 2040/2024, 148/2025, 332/2025, 10. april 2025).

Odvetnica s tem, ko je po pooblastilu svoje stranke iz Republike Hrvaške prijaviteljem poslala obvestilo o storjenem prometnem prekršku oziroma opomin za plačilo nepravilne parkirnine ter v zvezi s tem zbirala osebne podatke lastnikov vozil, ni ravnala v nasprotju s pravili in načeli Kodeksa odvetniške poklicne etike.

Obrazložitev

Odvetniška zbornica Slovenije (OZS) je prejela več prijav zoper odvetnico A. A. iz Odvetniške družbe A., o.p., d.o.o. (v nadaljevanju: odvetnica), ki so se vsebinsko nanašale na podobno dejansko stanje, in sicer na pošiljanje opominov zaradi neplačane parkirnine oziroma obvestil o storitvi prekrška napačnega/nedovoljenega parkiranja na Hrvaškem.

Prijavitelji so odvetnici, vsak v svoji zadevi, očitali domnevno nezakonito pridobivanje osebnih podatkov brez njihovega soglasja in pošiljanje opominov za plačilo parkirnine oziroma obvestil o storitvi prekrška zaradi nepravilnega parkiranja v Republiki Hrvaški, pri čemer naj storitev prekrška ali neplačilo parkirnine ne bi bila izkazana ali pa naj bi šlo za zastarano terjatev, ter zaračunavanje nesorazmerno visokih stroškov, kar naj bi predstavljalo tudi obliko ustrahovanja.

OZS je vse prejete prijave posredovala odvetnici s pozivom, naj se glede očitkov izjasni.

Odvetnica je v svojem odgovoru pojasnila, da je v konkretnih primerih delovala na podlagi pooblastil hrvaških odvetnikov, ki so jih zaradi neplačanih parkirnin lastnikov vozil s slovenskimi registrskimi tablicami pooblastili upravljalci parkirišč v Republiki Hrvaški, v primeru nepravilnega parkiranja vozil s slovenskimi registrskimi tablicami pa različne občine (Crikvenica, Pulj, Šibenik itd.), z namenom posredovanja opominov zaradi neplačane parkirnine in obvestil o storitvi prekrška nepravilnega parkiranja.

Odvetnica je pojasnila, da je podatke o lastništvu vozil zakonito pridobila od pristojnih slovenskih organov na podlagi 10. člena Zakona o odvetništvu (ZOdv), ki določa, da je odvetnik pri opravljanju svoje dejavnosti

upravičen do zbiranja osebnih podatkov, potrebnih za izvajanje odvetniškega pooblastila. Odvetnica se je v svojem pojasnilu sklicevala na mnenje Informacijskega pooblaščenca št. 0712-1/2019/1516, 21. junij 2019, ki dopušča pridobivanje osebnih podatkov iz javno dostopnih evidenc, kadar odvetnik sam posreduje poziv ali opomin v imenu svoje stranke. Odvetnica se je sklicevala tudi na stališče Ministrstva za pravosodje z dne 11. oktobra 2018,¹ iz katerega izhaja, da je odvetnik na podlagi 10. člena ZOdv upravičen do brezplačne pridobitve osebnih podatkov od državnih in drugih organov, nosilcev javnih pooblastil, če izkaže, da podatke potrebuje za namen opravljanja odvetniškega poklica, za kar se šteje tudi pošiljanje opominov.

Glede očitkov, da je odvetnica pošiljala opomine za zastarane terjatve, je odvetnica pojasnila, da se vsebinsko z zadevami ne ukvarja, saj za to niti nima pooblastila, temveč je pooblastilo omejeno zgolj na posredovanje opominov oziroma obvestil o storjenem prekršku lastnikom vozil. Glede očitka o nesorazmerno visokih stroških, ki naj bi na stranke imeli zastrašujoč učinek, pa je odvetnica pojasnila, da ne gre za njene stroške, temveč gre za zahtevo upnika iz Republike Hrvaške za povračilo stroškov, nastalih v zvezi z uveljavljanjem zahtevka za plačilo neplačane parkirnine oziroma kazni zaradi nepravilnega parkiranja. Navedla je še, da je v pozivu jasno zapisano, naj se naslovnik v primeru dodatnih vsebinskih vprašanj obrne neposredno na hrvaškega odvetnika, ki ga je za izterjavo dolga oziroma kazni pooblastil hrvaški upnik oziroma lokalna skupnost. V odvetničinih dopisih lastnikom vozil so tudi navedeni kontaktni podatki hrvaških odvetnikov.

Komisija za etiko je po proučitvi prijav, pojasnil odvetnice in predloženih dokazov mnenja, da odvetnica ni ravnala v nasprotju s pravili in načeli Kodeksa odvetniške poklicne etike (KOPE), iz razlogov, navedenih v nadaljevanju.

KOPE v 41. členu določa, da je odvetnik dolžan vestno in požrtvovalno zastopati in zagovarjati stranko tako, da zanjo uporabi vsa možna in dopustna zakonita sredstva. V zvezi z očitkom o nedovoljenem zbiranju osebnih podatkov lastnikov vozil Komisija za etiko pojasnjuje, da je na podlagi 10. člena ZOdv odvetnik, ne glede na določbe drugih zakonov, ki urejajo posredovanje osebnih podatkov, upravičen pridobiti osebne podatke brez privolitve posameznika, kadar jih potrebuje pri opravljanju odvetniškega poklica v konkretni zadevi; državni organi, organi samoupravnih lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil pa so mu te podatke dolžni brezplačno posredovati v roku 15 dni od prejema pisne zahteve. Glede na navedeno zakonsko podlago 10. člena ZOdv

¹ Posredovanje osebnih podatkov odvetnikom (Brigita Miklavc in mag. Darja Kocjan), Odvetnik, št. 5 (88) – zima 2018, str. 55.

Komisija za etiko meni, da odvetnica pri zastopanju svoje stranke ni uporabila nezakonitih sredstev in zato ni ravnala v nasprotju z 41. členom KOPE.

V zvezi z očitkom, da naj bi odvetnica zahtevala tudi povračilo stroškov, ki naj bi bili nesorazmerno visoki, s čimer naj bi ravnala v nasprotju s pravili in načeli odvetniške poklicne etike, je Komisija za etiko ugotovila, da odvetnica v konkretnih primerih od lastnikov vozil ni zahtevala povračila lastnih odvetniških stroškov, temveč je v imenu svoje stranke – upnika – zgolj posredovala tudi zahtevek za povračilo stroškov, ki jih je njena stranka zatrjevala kot del terjatve.

Po presoji komisije takšno ravnanje ne pomeni kršitve določb KOPE, saj odvetnica ni zahtevala povračila lastnih odvetniških stroškov, temveč je zgolj izpolnila obveznosti do svoje stranke iz odvetniškega pooblastila, po katerem mora v imenu pooblastitelja v dopisu predstaviti celoten uveljavljani zahtevek, vključno z morebitnimi stroški in nadaljnjimi postopki. Komisija poudarja, da je presoja upravičenosti ali višine zahtevanih stroškov v pristojnosti pristojnega sodišča ali drugega organa, zahtevek sam po sebi pa ne more pomeniti odvetnikovega neetičnega ravnanja, če odvetnik zahtevek za povračilo stroškov svoje stranke zgolj posreduje naslovníku. Zato ni mogoče šteti, da bi odvetnica s tem, ko je naslovníkom dopisov posredovala tudi zahtevek za plačilo stroškov v imenu svoje stranke, ravnala v nasprotju s pravili in načeli KOPE.

Tudi v zvezi z očitkom, da naj bi odvetnica s tem, ko je nasprotni stranki posredovala zahtevek za plačilo po mnenju prijavitelja zastarane terjatve, ravnala v nasprotju z načeli odvetniškega poklica, Komisija za etiko meni, da tako posredovanje zahtevka samo po sebi ne pomeni kršitve pravil in načel KOPE. Odvetnik ima pravico in dolžnost, da v okviru odvetniškega pooblastila v imenu svoje stranke posreduje tudi zahtevek, za katerega obstaja pravna negotovost glede obstoja, zapadlosti ali zastaranja terjatve. Dejstvo, da odvetnik v imenu svoje stranke posreduje zahtevek,

za katerega nasprotna stranka meni, da je zastaran, njegova stranka pa meni, da ni, še ne pomeni, da odvetnik ravna neetično, saj je presoja o obstoju in zastaranju terjatve pravno vprašanje, ki je v pristojnosti pristojnega sodišča ali drugega pristojnega organa. KOPE od odvetnika ne zahteva, da vnaprej opravi pravno presojo utemeljenosti vsake posamezne trditve svoje stranke, temveč da ravna vestno, pošteno in v mejah danega pooblastila. Če odvetnik ne zavaja ali ne izkrivlja dejstev, temveč zgolj posreduje stališče svoje stranke glede obstoja terjatve, to samo po sebi ne pomeni neetičnega ravnanja.

V konkretnih primerih je odvetnica v imenu svojih strank posredovala dopis, ki vsebuje zahtevek za plačilo, vključno z datumi in dejstvi, iz katerih izhaja zatrjevana obveznost, ter kontaktnimi podatki svoje stranke za primer dodatnih vsebinskih vprašanj oziroma zahtev za pojasnila. Nasprotni stranki – naslovníku dopisa – je s tem omogočila, da se do zahtevka opredeli, tudi z morebitnim ugovorom zastaranja. Takšno ravnanje je v skladu z dolžnostjo odvetnika, da zastopa interese svoje stranke, in ne pomeni kršitve etičnih pravil v razmerju do nasprotne stranke. Tudi sicer je bila odvetnica v konkretnih zadevah pooblaščenka zgolj za posredovanje pozivov k plačilu neplačane parkirnine oziroma obvestil o storjenem prekršku, zato je skladno s prejetim pooblastilom ravnala pravilno, ko je za potrebe nadaljnje komunikacije in vprašanj naslovníkov posredovala kontakt svoje stranke.

Glede na vse navedeno je Komisija za etiko sprejela mnenje, da odvetnica ni ravnala v nasprotju s pravili in načeli odvetniškega poklica.

Komisija za etiko

odvetnica **Alenka Košorok Humar** (– predsednica)
odvetnica **dr. Maruša Varl**
odvetnik **Pavle Pensa**

Zapisnik s skupščine OZS (1.)

V dvorani Safir hotela Grand Plaza v Ljubljani je 16. aprila 2025 potekala skupščina Odvetniške zbornice Slovenije (OZS). Začetek dela skupščine je bil odložen za pol ure, saj ob 17. uri, ki je bila določena za začetek skupščine, ni bila navzoča ena tretjina vabljenih odvetnikov.

Ad 1.

Predsednik OZS Janez Starman je ugotovil, da je bila skupščina po 13. členu Statuta OZS pravilno sklicana, ker je bilo vabilo poslano članom zbornice najmanj 15 dni pred dnevom, določenim za začetek dela skupščine. Sklicu je bilo priloženo obvestilo, kje je mogoče dobiti gradivo za delo skupščine.

Začetek dela skupščine je bil odložen za pol ure, saj ob 17. uri, ki je bila določena za začetek skupščine, ni bila navzoča ena tretjina vabljenih odvetnikov. Glede na določilo tretjega odstavka 14. člena Statuta OZS po preteku tega časa skupščina velja za sklepčno, ne glede na število navzočih odvetnikov, zato je predsednik OZS, odvetnik Janez Starman, ob 17.30 oznanil začetek skupščine.

Predsednik zbornice je predlagal izvolitev delovnega predsedstva skupščine, zapisnikarja in overovateljev zapisnika. Izvolitev je potekala z javnim glasovanjem z dvigom rok.

Sklep: Imenuje se delovno predsedstvo skupščine v naslednji sestavi: odvetnik Pavle Pensa kot predsednik delovnega predsedstva, odvetnica dr. Maruša Varl in odvetnik mag. Andrej Janežič kot člana predsedstva, odvetnik Timon Hren kot zapisnikar, odvetnica Blažka Vrsajkovič in odvetnik Borut Černigoj kot overovatelja zapisnika.

(Sklep je bil sprejet z veliko večino glasov.)

Predsednik delovnega predsedstva, odvetnik **Pavle Pensa**, se je zahvalil za zaupanje in predlagal sprejem predlaganega dnevnega reda skupščine. Ta je bil objavljen, na skupščini pa ni bil podan noben predlog za njegovo dopolnitev.

Sklep: Potrdi se naslednji dnevni red skupščine OZS:

1. Začetek skupščine, ugotovitev sklepčnosti, volitve delovnega predsedstva, zapisnikarja in overovatelja zapisnika
2. Volitve volilne komisije
3. Poročilo kandidacijske komisije
4. Volitve:
5. disciplinskega sodišča (volijo se 3 člani in 3 namestniki)
6. Poročilo overovateljev zapisnika skupščine z dne 16. aprila 2024
7. Poročila o delu zbornice in disciplinskih organov, zborničnem zaključnem računu 2024, pregledu finančnega poslovanja
8. Obravnavanje in sklepanje o poročilih in predlogih, sprejem poročila o delu zbornice in poročila o delu disciplinskih organov, sprejem zaključnega računa

9. Odločanje o višini članarine

10. Določitev obsega in višine nadomestila za delo v organih zbornice

11. Sprejem finančnega načrta za leto 2025

12. Razno

(Sklep je bil sprejet z veliko večino glasov.)

Ad 2.

Predsednik delovnega predsedstva, odvetnik Pavle Pensa, je predlagal izvolitev volilne komisije. Izvolitev je potekala z javnim glasovanjem z dvigom rok.

Sklep: Imenuje se volilna komisija v naslednji sestavi: odvetnica mag. Andreja Dajčman kot predsednica in člani: odvetnica Petra Janželj, odvetnik Aleksander Kokerič, odvetnik Anže Mlinarič in odvetnica Špela Voršič Škraba.

(Sklep je bil sprejet z veliko večino glasov.)

Ad 3.

Član kandidacijske komisije, odvetnik Luka Švab, je podal poročilo kandidacijske komisije, ki je delovala v sestavi: odvetnik Andrej Razdrih kot predsednik ter odvetnica Petja Plauštajner in odvetnik Luka Švab kot člana. Predstavil je tudi kandidacijsko listo.

Ad 4.

Predsednica volilne komisije, odvetnica mag. Andreja Dajčman, je pojasnila potek volitev in navzoče člane povabila h glasovanju z glasovnicami. Nato so se izvedle volitve disciplinskega sodišča (volijo se 3 člani in 3 namestniki).

Po izvedbi volitev so se člani volilne komisije umaknili k štetju glasov. Ko je bilo štetje glasov končano, je predsednica volilne komisije razglasila rezultate glasovanja.

Za **člane Disciplinskega sodišča OZS** so bili izvoljeni:

1. odvetnik **Damir Ivančič**
2. odvetnik **Igor Smolej**
3. odvetnik **Urban Vrtačnik**.

Za **namestnike članov** Disciplinskega sodišča OZS so bili izvoljeni:

1. odvetnica **Janja Benčič**
2. odvetnik **Tomaž Čeč**
3. odvetnik **Kristjan Žalec**.

Ad 5.

Overovatelj zapisnika skupščine OZS z dne 16. aprila 2024, odvetnik Borut Černigoj, je podal poročilo overovateljev zapisnika te skupščine.

Sklep: Sprejme se poročilo overovateljev zapisnika skupščine OZS z dne 16. aprila 2024 in se potrdi zapisnik skupščine s tega dne.
(Sklep je bil sprejet z veliko večino glasov.)

Ad 6.

Predsednik OZS, odvetnik Janez Starman, je predstavil poročilo o delu OZS od 1. marca 2024 do 28. februarja 2025. Disciplinski tožilec OZS, odvetnik mag. Mitja Jelenič Novak, je podal poročilo o delu disciplinskega tožilca OZS. Predsednik Disciplinske komisije prve stopnje, odvetnik Mitja Inkret, je predstavil poročilo o delu te komisije. Predsednik Disciplinske komisije druge stopnje, odvetnik Bojan Makovec, je podal poročilo o delu te komisije. Članica Komisije za etiko, odvetnica dr. Maruša Varl, je predstavila poročilo o delu te komisije. Predsednica delegacije OZS pri Svetu evropskih odvetniških zbornic in pravnih organizacij (CCBE), odvetnica Klavdija Kerin, je podala poročilo o delu delegacije OZS pri CCBE. Predsednik OZS, odvetnik Janez Starman, je predstavil poročilo o delu v zvezi z zborničnim glasilom Odvetnik. Vodja Mediacijskega centra pri Odvetniški akademiji, odvetnica Iris Pensa, je podala poročilo o delu tega centra in o delu Odvetniške akademije OZS. Poročilo o delu Humanitarnega sklada je predstavila članica sklada, odvetnica Tatjana Medic. Podpredsednik OZS, odvetnik Luka Gaberšček, je podal poročilo o zborničnem zaključnem računu za leto 2024. Odvetnica Katarina Lina Nagode Gogala je v imenu Nadzornega odbora OZS predstavila poročilo o pregledu finančnega poslovanja zbornice v letu 2024.

Ad 7.

V zvezi s poročili, predstavljenimi pod 6. točko dnevnega reda skupščine, sta bila sprejeta naslednja sklepa:

Sklep: O vseh poročilih in zaključnem računu OZS za leto 2024 se glasuje skupaj.
(Sklep je bil sprejet z veliko večino glasov.)

Sklep: Sprejmejo se poročila o delu zbornice in disciplinskih organov ter o zaključnem računu OZS za leto 2024.

(Sklep je bil sprejet z veliko večino glasov.)

Ad 8.

Upravni odbor OZS je podal predlog za uskladitev višine članarine za odvetnike in odvetniške

kandidate z inflacijo. Predlog Upravnega odbora za uskladitev višine članarine je predstavil podpredsednik zbornice, odvetnik Luka Gaberšček. Po razpravi je sledilo glasovanje. Predlog Upravnega odbora OZS, da mesečna članarina za odvetnika in tujega odvetnika od dneva skupščine znaša 40 evrov, mesečna članarina za odvetniškega kandidata pa 20 evrov, ni bil sprejet. (Za sprejem predloga je glasovalo 40 članov, proti je bilo 45 članov, 3 so bili vzdržani.)

Ad 9. in ad 10.

Upravni odbor OZS je pod 9. točko dnevnega reda skupščine podal predlog za določitev obsega in višine nadomestila za delo v organih zbornice. V razpravi, ki je sledila, je bil podan nasprotni predlog, da se odločanje o predlogu Upravnega odbora OZS pod 9. in 10. točko dnevnega reda odloži, saj zadeva pod 9. točko potrebuje dodatno analizo. Predlaganega finančnega načrta zbornice za leto 2025, ki je bil podan pod 10. točko dnevnega reda in je bil pripravljen ob predpostavki uskladitve višine članarine z inflacijo, pa ni bilo mogoče sprejeti, ker potrebuje ustrezno prilagoditev.

Sklep: Odločanje o predlogu Upravnega odbora OZS pod 9. in 10. točko dnevnega reda skupščine se odloži.

(Sklep je bil sprejet z veliko večino glasov.)

Ad 11.

Pod to točko dnevnega reda ni bilo predlogov za razpravo in odločanje.

Predsedujoči se je zahvalil za udeležbo in skupščino ob 19.30 zaključil.

Predsedujoči
odvetnik **Pavle Pensa**

Overovatelja
odvetnica **Blažka Vrsajković**
odvetnik **Borut Černigoj**

Zapisnikar
odvetnik **Timon Hren**

Zapisnik s skupščine OZS (2.)

V Vijolični dvorani Pravne fakultete Univerze v Ljubljani je 10. junija 2025 potekala skupščina Odvetniške zbornice Slovenije (OZS). Začetek dela skupščine je bil odložen za pol ure, saj ob 17. uri, ki je bila določena za začetek skupščine, ni bila navzoča ena tretjina vabljenih odvetnikov.

Predsednik OZS Janez Starman je ugotovil, da je bila skupščina po 13. členu Statuta OZS pravilno sklicana, ker je bilo vabilo poslano članom zbornice najmanj 15 dni pred dnem, določenim za začetek dela skupščine. Sklicu je bilo priloženo obvestilo, kje je mogoče dobiti gradivo za delo skupščine.

Začetek dela skupščine je bil odložen za pol ure, saj ob 17. uri, ki je bila določena za začetek skupščine, ni bila navzoča ena tretjina vabljenih odvetnikov. Glede na določilo tretjega odstavka 14. člena Statuta OZS po preteku tega časa skupščina velja za sklepčno, ne glede na število navzočih odvetnikov, zato je predsednik zbornice Janez Starman skupščino ob 17.30 odprl.

Ad 1.

Predsednik zbornice je predlagal izvolitev delovnega predsedstva skupščine, zapisnikarja in overovateljev zapisnika. Izvolitev je potekala z javnim glasovanjem z dvigom rok.

Sklep: Imenuje se delovno predsedstvo skupščine v naslednji sestavi: odvetnik Pavle Pensa kot predsednik delovnega predsedstva, odvetnica Klavdija Kerin in odvetnik mag. Andrej Janežič kot člana predsedstva, odvetnik Timon Hren kot zapisnikar, odvetnica Blažka Vrsajković in odvetnik Borut Černigoj kot overovatelja zapisnika.

(Sklep je bil sprejet z veliko večino glasov.)

Predsednik delovnega predsedstva, odvetnik Pavle Pensa, se je zahvalil za zaupanje in predlagal sprejem predlaganega dnevnega reda skupščine. Ta je bil objavljen, na skupščini pa ni bil podan noben predlog za njegovo dopolnitev.

Sklep: Potrdi se naslednji dnevni red skupščine OZS:

1. Začetek skupščine, ugotovitev sklepčnosti, volitve delovnega predsedstva, zapisnikarja in overovateljev zapisnika

2. Poročilo overovateljev zapisnika skupščine z dne 16. aprila 2025

3. Sprejem finančnega načrta za leto 2025
(Sklep je bil sprejet z veliko večino glasov.)

Ad 2.

Overovateljica zapisnika skupščine OZS z dne 16. aprila 2025, odvetnica Blažka Vrsajković, je podala poročilo overovateljev zapisnika skupščine s tega dne.

Sklep: Sprejme se poročilo overovateljev zapisnika skupščine OZS z dne 16. aprila 2025 in se potrdi zapisnik te skupščine.

(Sklep je bil sprejet z veliko večino glasov.)

Ad 3.

Podpredsednik OZS, odvetnik Luka Gaberščik, je predstavil finančni načrt OZS za leto 2025 ter posamezne postavke na prihodkovni in odhodkovni strani.

Sklep: Sprejme se finančni načrt OZS za leto 2025.
(Sklep je bil sprejet z veliko večino glasov.)

Predsedujoči se je zahvalil za udeležbo in ob 17.47 skupščino zaključil.

Predsedujoči

odvetnik **Pavle Pensa**

Overovatelja

odvetnica **Blažka Vrsajković**

odvetnik **Borut Černigoj**

Zapisnikar

odvetnik **Timon Hren**

UMETNA INTELIGENCA IN PRAVO

10. in 11. november 2025 • Hotel Slovenija Portorož

Programski vodja: *prof. dr. Matej Avbelj*

PONEDELJEK, 10. NOVEMBER

9.00–9.30 • sprejem udeležencev

9.30–10.00 • pozdrav udeležencem, *Alenka Zalar* in *prof. dr. Matej Avbelj*
uvodno predavanje, *prof. dr. Sašo Džeroski*

10.00–12.00 • **1. SEKCIJA: ODPRTA VPRAŠANJA AKTA EU O UMETNI INTELIGENCI V PRAKSI** vodja: *prof. dr. Matej Avbelj*

- Sistem za obvladovanje tveganja po 9. členu Akta EU o umetni inteligenci, *dr. Karine Caunes*
- Ocena učinka na temeljne pravice za visokotvegane sisteme umetne inteligence po 27. členu Akta EU o umetni inteligenci, *prof. dr. Oreste Pollicino*
- Prepovedane prakse po 5. členu Akta EU o umetni inteligenci, *dr. Žiga Škorjanc*
- Umetna inteligenca med človeško regulativo in etiko, *izr. prof. dr. Andraž Zidar*

12.00–13.00 • kosilo

13.00–16.30 • **2. SEKCIJA: KAKO NAM UMETNA INTELIGENCA LAHKO KORISTI V PRAKSI – PRAKTIČNE DELAVNICE**
vodja: *Gregor Zagozda*

- Kako GenAI lahko izboljša vaše delo, *prof. dr. Peter Trkman*
- Umetna inteligenca v praksi – moč Microsoft 365 Copilota pri vsakdanjih opravilih, *Miha Bernik*

15.00–15.30 • odmor

- Kako izdelati lastnega umetnointeligenčnega pravnega asistenta, *Gregor Zagozda*

16.30–17.00 • razprava ob zaključku prvega dne, vodja: *prof. dr. Matej Avbelj*

TOREK, 11. NOVEMBER

9.00–11.00 • **3. SEKCIJA: UMETNA INTELIGENCA IN PRAVOSODJE** vodja: *prof. dr. Jernej Letnar Černič*

- Pomen umetne inteligence za Sodišče EU, *prof. dr. Maja Brkan*
- Umetna inteligenca kot sodnikov strokovni sodelavec, *prof. dr. Marko Novak*
- Ali in kdaj umetna inteligenca lahko predvideva odločanje na najvišjih domačih sodiščih, *prof. dr. Jernej Letnar Černič*
- Pisanje osnutkov (odvetniških) vlog za sodišče z uporabo umetne inteligence, *Matija Jamnik*

11.00–11.30 • odmor

11.30–13.30 • **4. SEKCIJA: UMETNA INTELIGENCA NA IZBRANIH PRAVNIH PODROČJIH** vodja: *izr. prof. dr. Valentina Franca*

- Umetna inteligenca za dostop do sodišč, *prof. dr. Veronika Fikfak*
- Umetna inteligenca in varstvo pravice do zasebnosti, *Klemen Kraigher Mišič*
- Uporaba umetne inteligence v delovnem razmerju: kršitev ali pravica?, *izr. prof. dr. Valentina Franca*
- Pravni okvir uporabe umetne inteligence v šolstvu, *doc. dr. Benjamin Lesjak*

Kotizacija vključuje gradivo in znaša **560,00 EUR** + DDV. Kotizacija vključuje kosilo in osvežilne pijače med odmori. Potrdilo o udeležbi boste lahko prevzeli na recepciji dogodka. Dogodek je vključen v ponudbo paketov družbe *Lexpera*, ki vsebujejo izobraževanja.

Partner

NOVA
UNIVERZA

Iz dela Upravnega odbora OZS

Seja, 11. marec 2025

1. Združljivost opravljanja odvetniškega poklica s funkcijo predsednice Zveze kulturnih in turističnih društev občine

Kandidatka za vpis v imenik odvetnikov je zaprosila za mnenje glede združljivosti odvetniškega poklica s funkcijo predsednice prostovoljne, nepridobitne zveze društev. Na podlagi predloženih dokumentov je bilo ugotovljeno, da je opravljanje te funkcije združljivo z opravljanjem odvetniškega poklica.

2. Članstvo odvetnika v mednarodnih združenjih

Odvetnik je zaprosil OZS za potrdilo o vpisu v imenik odvetnikov, ki ga potrebuje za včlanitev v tri mednarodna združenja. OZS je zahtevala dodatne informacije o teh združenjih, ki jih je odvetnik tudi posredoval. Po proučitvi predložene dokumentacije je Upravni odbor OZS sklenil, da ne vidi zadržkov za članstvo odvetnika v naslednjih združenjih: Wissenschaftliche Interessensgemeinschaft für Informationsrecht ITLAW, Cross Border Business Law AG in VDA – Verband Deutscher Anwälte e.V.

Seja, 3. april 2025

1. Upravni spor zaradi soglasja k spremembi vrednosti odvetniške točke (molk organa)

Upravni odbor OZS se je seznanil s prvo pripravljalno vlogo Ministrstva za pravosodje z 18. marca 2025 v upravnem sporu, ki ga je OZS sprožila zaradi molka organa glede soglasja k spremembi vrednosti odvetniške točke na 0,74 evra, in z odgovorom OZS na to vlogo (druga pripravljalna vloga z dne 31. marca 2025).

2. Popis spisa v kazenskih zadevah – protest OZS

Upravni odbor se je seznanil s korespondenco med OZS in Ministrstvom za pravosodje glede popisa spisov v kazenskih zadevah. OZS je v dopisu izrazila ogorčenje, ker ni bila vključena v delovno skupino, o kateri je izvedela šele iz medijev.

Ministrstvo je 19. marca 2025 pojasnilo, da je bila skupina ustanovljena že leta 2021 za tehnično označevanje dokazov, brez vpliva na pravico do obrambe, zato OZS ni bila vključena, a bo po navedbah ministrstva v prihodnje vključena v zakonodajne postopke. Upravni odbor je zahteval sestanek, na kar se je ministrstvo odzvalo in sestanek predvidelo za začetek junija 2025.

3. Poziv Evropske komisije glede oglaševanja odvetnikov v Republiki Sloveniji

Evropska komisija je pozvala k spremembi slovenske ureditve oglaševanja odvetnikov, saj jo ocenjuje kot neskladno z evropsko zakonodajo. OZS se je zato sestala z Ministrstvom za pravosodje in predlagala, da se vprašanje oglaševanja uredi v novem Zakonu o odvetništvu (ZOdv-1), katerega predlog je OZS že posredovala ministrstvu.

Ker je ministrstvo izrazilo pomisleke glede tega, da bi bilo zakonodajni postopek za sprejem v celoti novega ZOdv-1 mogoče izvesti do konca mandata, sta se OZS in ministrstvo dogovorila, da OZS pripravi predlog spremembe 21. člena ZOdv in drugih nujnih dopolnitev zakona z novelo ZOdv-H. Upravni odbor se je seznanil s predlogi sprememb ZOdv, ki jih je OZS 28. marca 2025 že posredovala Ministrstvu za pravosodje.

Seja, 16. april 2025

1. Delovna skupina za znižanje stroškov sodnih postopkov

Upravni odbor se je seznanil s predlogi ukrepov za znižanje sodnih stroškov, ki jih bo obravnavala delovna skupina pri Ministrstvu za pravosodje, v kateri sodelujeta tudi dve članici Upravnega odbora OZS. Predvidene so spremembe Zakona o brezplačni pravni pomoči (ZBPP), ZOdv in Statuta OZS. Izpostavljeno je bilo tudi vprašanje omejitve izbire odvetnika v zadevah *ex off*.

Upravni odbor se je prav tako seznanil z dopisom Vrhovnega sodišča RS, ki predlaga znižanje plačil odvetnikom v zadevah brezplačne pravne pomoči (BPP), saj naj te storitve ne bi bile opravljene na prostem trgu. Upravni odbor se s tem predlogom sodišča nikakor ne strinja, zato bo OZS na sestanku delovne skupine odločno zagovarjala svoje stališče glede pravičnega plačila za delo odvetnikov v zadevah BPP in *ex off*.

2. Dodatno pokojninsko zavarovanje za člane OZS

Delovna skupina OZS za upravljanje premoženja je 1. aprila 2025 opravila sestanke s ponudniki pokojninskih zavarovanj glede možnosti vzpostavitve sistema dodatnega pokojninskega zavarovanja za člane OZS, ki ga želi vzpostaviti OZS. Upravni odbor se je seznanil s pisnim poročilom o sestankih. Konkretnih ponudb OZS še ni prejela. Ugotovljeno je bilo, da bi bila za vzpostavitev sistema potrebna sprememba zakonodaje, ki bi zbornicam z obveznim članstvom omogočila sklepanje tovrstnih zavarovanj. Predsednik OZS Janez Starman je 1. junija 2025 na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti že opravil sestanek glede možnosti ustrezne spremembe zakonodaje.

Seja, 13. maj 2025

1. Delovna skupina za znižanje stroškov sodnih postopkov

Članici Upravnega odbora OZS, ki sodelujeta v delovni skupini Ministrstva za pravosodje, sta predstavili izčrпно pisno poročilo o delu delovne skupine. Med drugim sta poudarili, da na sestanku ni bilo govora o znižanju plačila odvetnikom v zadevah BPP, kar je predlagalo Vrhovno sodišče RS, sta pa izpostavili, da ni mogoče sklepati, da bi bilo Vrhovno sodišče RS naklonjeno zvišanju vrednosti odvetniške točke. Glede zvišanja vrednosti odvetniške točke sicer že teče upravni spor, ki ga je decembra 2024 OZS sprožila zoper Ministrstvo za pravosodje.

2. Prvi delovni sestanek za pripravo sprememb in dopolnitev Zakona o odvetništvu (ZOdv-H)

Predstavnika OZS sta se udeležila prvega delovnega sestanka na Ministrstvu za pravosodje za pripravo

sprememb in dopolnitev Zakona o odvetništvu (ZOdv-H). Upravni odbor se je seznanil s predlaganimi spremembami in dopolnitvami zakona, ki jih je pripravila OZS in so v fazi usklajevanja z ministrstvom.

OBVEZNE RAZLAGE IN POJASNILA K ODVETNIŠKI TARIFI

Pojasnilo k uporabi 1. in 2. alineje prvega odstavka tarifne številke 1 Odvetniške tarife¹

Na podlagi prvega odstavka 19. člena Odvetniške tarife² (OT) Upravni odbor Odvetniške zbornice Slovenije daje naslednje pojasnilo.

POJASNILO

k tarifni številki 1 Odvetniške tarife³

Za sklenitev sporazuma o priznanju krivde med kazenskim postopkom odvetniku po 2. alineji prvega odstavka tar. št. 1 Odvetniške tarife pripada nagrada po 1. do 5. točki tarifne št. 10 OT, zvišano za 100 odstotkov.

Obrazložitev:

Namen tega pojasnila je podati obrazložitev podlage za uporabo tar. št. 1 OT, kadar pride do sklenitve sporazuma o priznanju krivde med kazenskim postopkom.

Druga alineja prvega odstavka tar. št. 1 OT je povsem jasna in ne dopušča nobenega drugega tolmačenja. Tar. št. 1 OT loči med sklenitvijo sporazuma o priznanju krivde pred začetkom kazenskega postopka, za kar se uporablja 1. alineja prvega odstavka tar. št. 1 OT, 2. alineja prvega odstavka tar. št. 1 OT pa določa primer, ko do sklenitve sporazuma pride med kazenskim postopkom. Kazenski postopek je uveden s sklepom o uvedbi preiskave oziroma s pravnomočno neposredno obtožnico oziroma z odreditvijo vročitve obtožnega predloga.

Če pride do sklenitve sporazuma o priznanju krivde po uvedbi kazenskega postopka (torej med kazenskim postopkom), je odvetnik po 2. alineji prvega odstavka tar. št. 1 OT upravičen do odvetniških stroškov po 1. do 5. točki tar. št. 10 OT, zvišano za 100 odstotkov.

¹ Vse obvezne razlage in pojasnila, ki jih je Upravni odbor OZS sprejel na podlagi 19. člena OT, so objavljeni na spletni strani OZS (www.ozs.si) v zavihku: Predpisi/Odvetniška tarifa/Obvezne razlage in pojasnila.

² Ur. l. RS, št. 2/15, 28/18, 22/19 in 70/22.

³ Ur. l. RS, št. 2/15, 28/18 in 70/22.

Novi člani Upravnega odbora OZS

Nov Upravni odbor OZS je z vstopom nove članice, odvetnice Petje Plauštajner, od 1. junija 2025 popoln. Zaradi povečanega števila odvetnikov v Območnem zboru Ljubljana je slednji na podlagi določb Statuta OZS v upravnem odboru dobil še enega člana.

Člani Upravnega odbora OZS so:

Andreja Dajčman (Maribor)
Katarina Emeršič Polič (Ljubljana)
Slavko Fartelj (Murska Sobota)
Giani Flego (Koper)
Timon Hren (Ljubljana)
Andrej Janežič (Celje)
Petra Janželj (Ljubljana)
Klavdija Kerin (Krško)
Alenka Košorok Humar (Ljubljana)
Miha Kunič (Ljubljana)
Tanja Marušič (Nova Gorica)
Uroš Miklič (Ljubljana)

Jožef Klavdij Novak (Grosuplje)
Pavle Pensa (Ljubljana)
Petja Plauštajner (Ljubljana)
David Premič (Ljubljana)
Gregor Resnik (Ptuj)
Lara Savnik (Radovljica)
Tatjana Sitar (Novo mesto)
Boštjan Štrasner (Koper)
Blaž Štumpfl (Ravne na Koroškem)
Luka Švab (Ljubljana)
Rok Trbovc (Celje)
Maruša Varl (Ljubljana)
Mojca Veljkovič (Maribor).

24. marca 2025 so pred predsednikom OZS Janezom Starmanom prisegli

Teja Berce
 odobren vpis: 24. 3. 2025
 sedež: Koprška 94,
 1000 Ljubljana
 (zaposlena pri odvetniku
 mag. Damjanu Merharju)
 tel: 01/257 30 61
 e-pošta: info@merhar-op.si

Saša Močilnikar Tanko
 odobren vpis: 24. 3. 2025
 sedež: Gorenjska cesta 14,
 1310 Ribnica
 (zaposlena pri odvetniku
 Petru Tanku)
 tel: 01/836 11 07
 e-pošta: peter.tanko@tanko-op.si

Urška Ušeničnik
 odobren vpis: 24.3.2025
 sedež: Ajdovščina 4,
 1000 Ljubljana
 (zaposlena v Odvetniški družbi
 Potočnik in Prebil o.p., d.o.o.)
 tel: 05/93 37 400
 e-pošta: info@potocnikprebil.si

Luka Hribernik
 odobren vpis: 24.3.2025
 sedež: Tavčarjeva ulica 6,
 1000 Ljubljana
 (zaposlen v Odvetniški pisarni
 Jadek & Pensa d.o.o.)
 tel: 01/234 25 20
 e-pošta:
 luka.hribernik@jadek-pensa.si

Robert Kordić
 odobren vpis: 24.3.2025
 sedež: Bleiweisova cesta 30,
 1000 Ljubljana
 (zaposlen Odvetniški pisarni
 Cms Reich-Rohrwig Hainz
 Podružnica v Sloveniji)
 tel: 01/43 84 666
 e-pošta: Robert.Kordic@cms-rrh.com

Darko Milenković
 odobren vpis: 24.3.2025
 sedež: Trg Osvobodilne fronte
 13, 1000 Ljubljana
 (zaposlen v Odvetniški družbi
 Vesel o.p., d.o.o.)
 tel.: 08/205 31 80
 e-pošta: info@vzd.si

8. maja 2025 so pred predsednikom OZS Janezom Starmanom prisegli

Tadeja Černivec
 odobren vpis: 8. 5. 2025
 sedež: Miklošičeva cesta 20,
 1000 Ljubljana
 (zaposlena v Odvetniški družbi
 Tomaž Pulko, o.p., d.o.o.)
 tel: 01/244 00 20
 e-pošta: info@tomaz-pulko.si

Špela Debevc
 odobren vpis: 8. 5. 2025
 sedež: Ajdovščina 4,
 1000 Ljubljana
 (zaposlena v Odvetniški družbi
 Sočan in Bogataj o.p. d.o.o.)
 tel: 01/23 26 465
 e-pošta:
 odvetniska.druzba@od-tsb.si

Tajda Venko
 odobren vpis: 8. 5. 2025
 sedež: Savinjska cesta 15,
 1420 Trbovlje
 tel: 031/353 417
 e-pošta:
 info@odvetnica-venko.si

Daša Gita Hack
 odobren vpis: 8. 5. 2025
 sedež: Slomškova ulica 17,
 9000 Murska Sobota
 (zaposlena pri odvetniku
 Miranu Žilavcu)
 tel: 02/530 00 70
 e-pošta:
 odvetnik.zilavec@siol.net

Snežana Harnik
 odobren vpis: 8. 5. 2025
 sedež: Miklošičeva cesta 18,
 1000 Ljubljana
 (zaposlena v Odvetniški Pisarni
 GRLICA o.p.d.o.o.)
 tel: 040/753 041
 e-pošta: info@grliclaw.com

29. maja 2025 so pred predsednikom OZS Janezom Starmanom prisegli

Marcela Dolenc

odobren vpis: 1. 6. 2025
sedež: Gosposvetska cesta 11,
1000 Ljubljana
(zaposlena v Odvetniški Družbi
Ilič & Partnerji o.p.d.o.o.)
tel: 059/086 600
e-pošta: Slovenia@odilaw.com

Tjaša Godunc

odobren vpis: 29. 5. 2025
sedež: Taborska cesta 13,
1290 Grosuplje
(zaposlena v Odvetniška družba
Čeferin, Pogačnik, Novak,
Koščak in partnerji, o.p., d.o.o.)
tel: 01/786 46 40
e-pošta: tjasa.godunc@ceferin.si

Katarina Jalovec

odobren vpis: 29. 5. 2025
sedež: Cesta krških žrtev 6,
8270 Krško
(zaposlena pri odvetnici
Kristini Jalovec)
tel: 07/492 18 90
e-pošta:
kristina.jalovec@siol.net

Anja Lovka

odobren vpis: 29. 5. 2025
sedež: Partizanska cesta 77,
2000 Maribor
(zaposlena pri odvetnici
Nini Šibila)
tel: 08/205 23 84
e-pošta: info@odvetnicasisbila.si

Tina Mihalič

odobren vpis: 29. 5. 2025
sedež: Bleiweisova cesta 30,
1000 Ljubljana
(zaposlena v Odvetniški pisarni
Prušnik, Fabiani, Petrovič, Jeraj,
Rejc d.o.o.)
Tel: 08/205 11 83
e-pošta: info@pfp.law

Anja Rejec

odobren vpis: 29. 5. 2025
sedež: Prešernova 23a,
3000 Celje
(zaposlena pri odvetnici
mag. Primožu Fegušu)
tel: 03/490 12 00
e-pošta: odvetnik@fegus.si

Manca Resman

odobren vpis: 29. 5. 2025
sedež: Stritarjeva ulica 6a,
4000 Kranj
(zaposlena v Odvetniški
družbi Ošabnik, Klofutar
in partnerji o.p. d.o.o.)
tel: 04/281 38 00
e-pošta: info@okplus.si

Žan Beloglavc

odobren vpis: 29. 5. 2025
sedež: Trg republike 3,
1000 Ljubljana
(zaposlen v Odvetniški
družbi Kavčič, Bračun
in partnerji, o.p., d.o.o.)
tel: 01/244 55 00
e-pošta: zan.beloglavc@kbp.si

Domen Kavka

odobren vpis: 29. 5. 2025
sedež: Komenskega ulica 36,
1000 Ljubljana
(zaposlen v odvetniški družbi
Odvetniki Šelih & partnerji,
o.p., d.o.o.)
tel: 01/300 76 50
e-pošta: domen.kavka@selih.si

Jure Maffi

odobren vpis: 29. 5. 2025
sedež: Miklošičeva cesta 18,
1000 Ljubljana
(zaposlen v Odvetniški družbi
Neffat in partnerji o.p., d.o.o.)
tel: 01/300 00 70
e-pošta: info@neffat.si

Matic Omerzu

odobren vpis: 29. 5. 2025
sedež: Taborska cesta 13,
1290 Grosuplje
(zaposlen v Odvetniška družba
Čeferin, Pogačnik, Novak,
Koščak in partnerji, o.p., d.o.o.)
tel: 01/786 46 40
e-pošta: matic.omerzu@ceferin.si

Iz odvetniškega imenika – 17. junij 2025

1922 odvetnikov, 109 kandidatov, 199 pripravnikov, 298 odvetniških družb in 26 civilnih odvetniških družb

Odvetnice/ki

- vpisanih 1922 – med njimi 995 odvetnikov in 927 odvetnic
- največ jih je v Območnem zboru odvetnikov Ljubljana (1121 odvetnikov), najmanj pa v OZO Ptuj (23 odvetnikov)
- od 18. marca do 17. junija 2025 se jih je vpisalo 22 – 7 odvetnikov in 15 odvetnic
- izbrisalo se jih je 15 – 5 odvetnikov in 10 odvetnic.

Odvetniške/i kandidatke/ti

- vpisanih 109 – med njimi 40 kandidatov in 82 kandidatke
- največ jih v OZO Ljubljana (69 odvetniških kandidatov), najmanj pa v OZO Krško (1 odvetniški kandidat)
- od 18. marca do 17. junija 2025 se jih je vpisalo 9 – 6 kandidatov in 3 kandidatke
- izbrisalo se jih je 24 – 8 kandidatov in 16 kandidatke
- z odvetniško prakso je prenehalo 7 kandidatov.

Odvetniške/i pripravnice/ki

- vpisanih 199 – med njimi 79 pripravnikov in 120 pripravnic
- največ jih je v OZO Ljubljana (128 odvetniških pripravnikov), najmanj pa v OZO Ptuj (1 odvetniški pripravnik)
- od 18. marca do 17. junija 2025 se jih je vpisalo 22 – 10 pripravnikov in 12 pripravnic

- izbrisalo se jih je 13 – 7 pripravnikov in 6 pripravnic;
- z odvetniško prakso je prenehalo 10 pripravnikov.

Odvetniške družbe

- aktivno posluje 298 odvetniških družb in 26 civilnih odvetniških družb.

Imenik tujih odvetnikov

- na podlagi 34. b člena ZOdv jih je bilo vpisanih 11 – 7 odvetnikov in 4 odvetnice
- na podlagi 34. č člena ZOdv jih je bilo vpisanih 6 – 4 odvetniki in 2 odvetnice
- na podlagi priglasitve po 34. d členu ZOdv je vpisan 1 odvetnika.

Posloveli so se

Justina Hrastnik, upokojena odvetnica
Stanislav Fortuna, upokojeni odvetnik
Borut Rangus, odvetnik iz Ljubljana
Sandro Pečenko, upokojeni odvetnik

Izbrisi odvetnikov iz odvetniškega imenika OZS

- 24. 3. 2025: **Kim Rotar Recelj**, odvetnica v Ljubljani, Nazorjeva ulica 2 (zaposlena v Odvetniški družbi Dobravc-Tatalovič & Kač o.p., d.o.o.), ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.
- 30. 3. 2025: Vesna Mišič, odvetnica v Ljubljani, Železna cesta 8a, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnica: Eva Zabukovec, odvetnica v Ljubljani, Železna cesta 8a.

- 31. 3. 2025: Eva Dežman Godec, odvetnica v Ljubljani, Čufarjeva ulica 5 (zaposlena v Odvetniški pisarni Marija Bele Vatovec d.o.o.), ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.
- 31. 3. 2025: Ana Kosi Hederih, odvetnica v Mariboru, Partizanska cesta 32 (zaposlena v Odvetniški pisarni Kontarščak, d.o.o.), ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.
- 31. 3. 2025: Jure Mercina, odvetnik v Ljubljani, Dunajska cesta 159 (zaposlen v Odvetniški pisarni Blaž Pate & Partnerji d.o.o.), ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica.
- 30. 4. 2025: mag. Jana Pšeničnik, odvetnica v Mariboru, Razlagova ulica 22, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.

Prevzemnik: Rok Dolenc, odvetnik v Mariboru, Lovska ulica 60.

- 19. 4. 2025: Borut Rangus, družbenik Odvetniške pisarne Rangus in partnerji d.o.o., Resljeva cesta 25, zaradi smrti.
- 30. 4. 2025: Karin Benin, odvetnica v Murski Soboti, Slovenska ulica 21, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.

Prevzemnica: Martina Zrinski Gönter, odvetnica v Murski Soboti, Lendavska ulica 1 a.

- 7. 5. 2025: Ciril Logar, odvetnik v Ljutomeru, Jureša Cirila ulica 4, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnik: Igor Vinčec, odvetnik v Lendavi, Mlinska 5.

- 18. 5. 2025: Petra Bezjak, odvetnica v Ormožu, Kolodvorska 6 (zaposlena pri odvetnici mag. Heleni Polič Kosi), ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.
- 23. 5. 2025: Darko Vran, odvetnik v Mariboru, Ulica talcev 3, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnica: Rija Krivograd, odvetnica v Mariboru, Meljska cesta 1.

- 31. 5. 2025: Vanja Saje, odvetnica v Krškem, Cesta krških žrtev 23a (zaposlena pri odvetniku Dušanu Medvedu), ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.
- 3. 6. 2025: Klemen Veršič, edini družbenik Odvetniške družbe Veršič o.p. - d.o.o., Bleiweisova cesta 30, 1000 Ljubljana, ker je prenehal opravljati odvetniški poklic.

Prevzemnik: David Miran Kenda, Bleiweisova cesta 30, 1000 Ljubljana

- 15. 6. 2025: Ksenija Zadavec, odvetnica v Lenartu v Slovenskih goricah, Partizanska cesta 3a, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.

Prevzemnik: Alen Stanojevič, odvetnik v Lenartu v Slovenskih goricah, Maistrova ulica 10.

- 10. 6. 2025: Vanja Jelen Polanc, odvetnica Mariboru, Ulica Vita Kraigherja 5, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.

Prevzemnica: Nina Škrlec Štumberger, odvetnica v Mariboru, Ulica Vita Kraigherja 8.

Izdaja: **Odvetniška zbornica Slovenije** • Predsednik: **Janez Starman**

Odgovorni urednik: **Andrej Razdrlih**, e-pošta: andrej.razdrlih@siol.net

Uredniški odbor: **mag. Igor Karlovšek, Timon Hren, Alenka Košorok Humar, Rija Krivograd, Tanja Sedušak, Petja Plauštajner**

Izvršna urednica: **Irena Vovk Terčič** • Zasnova oblikovanja revije: **Ranko Novak** • Računalniški prelom: **Tanja Pirnat** • Tisk: **Florjančič tisk d.o.o.**

Oglasno trženje: **Jelka Arko**, tel.: 01/30 91 816, e-pošta: jelka.arko@gvzalozba.si.

Naslov uredništva: **Odvetniška zbornica Slovenije, Slovenska cesta 58, Ljubljana**

tel.: **01/300 34 20**, faks: **01/300 34 32**, e-pošta: info@odv-zb.si

Naročnina za leto 2025: 33,38 EUR (posamezna številka: 8,34 EUR; za študente: 2,08 EUR).

Revija izhaja petkrat na leto. Naklada: 4.350 izvodov

Copyright (c) 2025 Odvetniška zbornica Slovenije. Vse pravice pridržane.

Izdajatelj Odvetniška zbornica Slovenije, založnik LEXPERA d.o.o.

Stališča in mnenja, izražena v člankih, niso nujno tudi stališča in menja uredniškega odbora revije Odvetnik oziroma Odvetniške zbornice Slovenije.

Revija je vpisana v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo RS, pod zaporedno številko 860.

Odvetniška stanovska revija je začela izhajati leta 1978 kot Glasilo slovenskih odvetnikov, od leta 1998 izhaja pod imenom Odvetnik.

Klavdija Kerin

odvetnica v Krškem in vodja delegacije OZS pri CCBE v Bruslju

mag. Aleš Velkaverh

odvetnik v Kopru in član delegacije OZS pri CCBE v Bruslju

Petra Janželj

odvetnica v Ljubljani in članica delegacije OZS pri CCBE

Seja Stalnega odbora CCBE na Dunaju

Slovenska delegacija – odvetnici Klavdija Kerin in Petra Janželj ter predsednik OZS Janez Starman – se je 27. februarja 2025 na Dunaju udeležila seje Stalnega odbora CCBE (Svet evropskih odvetniških zbornic in pravniških organizacij). Seji je predsedoval predsednik Thierry Wickers, skupaj s podpredsedniki, in sicer prvim podpredsednikom mag. Romanom Završkom, drugim podpredsednikom Alexom Tallonom in tretjo podpredsednico Imbi Jürgen.

V **prvem delu** seje smo potrdili zapisnike prejšnjih sej in sestankov CCBE, nato je bila potrjena sprememba datuma oktobrske plenarne seje CCBE, ki bo 2. oktobra 2025 v Bruslju. Pregledali smo tudi pretekle aktivnosti CCBE od zadnje plenarne seje, ki je potekala 21. in 22. novembra 2024 v Bruslju, ter letno poročilo CCBE za leto 2024.

V **drugem delu** seje smo obravnavali naslednje ključne teme, o katerih smo razpravljali in o nekaterih zadevah tudi glasovali.

Prispevek CCBE za poročilo o vladavini prava 2025

CCBE ima pomembno vlogo pri oblikovanju vsebine poročila o vladavini prava, ki ga vsako leto pripravi Evropska komisija. V tokratnem prispevku so obravnavana vsa ravnanja oziroma udejstvovanja CCBE, ki so vplivala na vsebino poročila o vladavini prava. Prispevek CCBE je bil na glasovanju potrjen.

Prihodnji projekti ELF in CCBE

European Lawyers Foundation (ELF) je fundacija, ki jo je ustanovil CCBE, in je neprofitna organizacija, ki deluje kot izvajalski organ za projekte, ki zadevajo usposabljanje pravnikov oziroma odvetnikov, etiko, digitalizacijo, človekove pravice itd. Na seji so bili predstavljeni projekt LAWYEREX 3, ki je namenjen izmenjavi pravnikov oziroma odvetnikov, ter projekta TRAVAR (že uspešno izveden) in TRAVAR 2, ki bo spet namenjen izobraževanju. Predlagana projekta sta bila na glasovanju potrjena.

Letne in večletne prednostne naloge CCBE za obdobje 2025 do 2028

Izpostavljene so bile predvsem naslednje naloge: izvajanje prihodnje strategije CCBE, sprejetje Evropske konvencije o zaščiti odvetniškega poklica, vzpostavljanje mreže z novimi poslanci Evropskega parlamenta ter organizacija srečanj z novim evropskim komisarjem za pravosodje in varstvo potrošnikov ter drugimi

komisarji, pomembnimi za delo CCBE. Letne in večletne prednostne naloge CCBE za obdobje 2025 do 2028 so bile na glasovanju potrjene. Na seji smo obravnavali tudi posodobljen program financiranja usposabljanja odvetnikov, delovne načrte odborov CCBE za leto 2025 in program dela Evropske komisije za leto 2025.

Mednarodne pravne storitve

CCBE je podal pripombe na priporočila Evropske komisije o priznavanju kvalifikacij državljanov tretjih držav, objavljena 15. novembra 2023. CCBE je v zvezi s priznavanjem odvetniških kvalifikacij izpostavil, da priporočen pristop Evropske komisije ni ustrezen iz več razlogov. Z vidika kakovosti pravnih storitev, ki se državljanom zagotavljajo za uveljavljanje njihovih pravic znotraj posameznih pravnih sistemov, opravljanje odvetniškega poklica zahteva poglobljeno poznavanje nacionalne zakonodaje. CCBE je torej poudaril potrebo po zagotavljanju kakovostnih storitev in zaščiti državljanov, kar je glavni razlog za to, da je pri priznavanju kvalifikacij iz tretjih držav potrebna previdnost. Pripombe CCBE so bile na glasovanju sprejete.

Okolje in podnebne spremembe

Nemška delegacija je na seji Stalnega odbora CCBE v marcu 2024 vložila predlog, da bi CCBE spremljal ogljični odtis, in sicer da bi ogljični odtis spremljala vsaka delegacija posebej in nato o tem poročala CCBE, ki bi te podatke zbiral. Na seji se je nemška delegacija odločila, da predlog umakne, saj ni bil usklajen s celotno nemško delegacijo. Kljub temu je bila razprava o tem predlogu zelo vroča. Med drugim je bil izpostavljen problem diskriminacije različnih delegacij, ki so od krajev, kjer potekajo seje in/ali sestanki CCBE, različno oddaljene, izpostavila se je tudi problematika prevelike administracije tako na ravni CCBE kot tudi na ravni posamičnih odvetniških zbornic v državah članicah CCBE. Večina se je strinjala, da ta tema ni prioriteta CCBE, zato je bilo na glasovanju sprejeto stališče, da se predlog znova odstopi komisiji za klimatske spremembe.

Priporočila glede računalništva v oblaku

Na seji so bile predstavljene smernice, ki so namenjene povečanju ozaveščenosti o različnih tveganjih, povezanih z uporabo računalništva v oblaku v odvetniški praksi. Prejšnja različica iz leta 2012 je potrebovala posodobitev, da bi odražala spremembe v zakonodaji, tehnološki razvoj in razvoj pravne prakse. Smernice si prav tako prizadevajo ponuditi širši kontekst odvetniškim zbornicam, zlasti v povezavi z uporabo storitev v oblaku. Namenjene so članicam CCBE – odvetniškim zbornicam in pravniškim združenjem – in so pripravljene kot pomoč pri njihovem prizadevanju za podporo svojim članom. Zadevna priporočila so bila na glasovanju sprejeta.

Poročila sodišč EU in Efte

V Luksemburgu so 9. decembra 2024 potekala tri srečanja med delegacijo CCBE in člani Sodišča Evropske unije, Splošnega sodišča ter Sodišča držav Efte (sodišče Efte je Sodišče Evropskega združenja za prosto trgovino). Srečanja so bila zelo produktivna in polna zanimive vsebine.

Primer *Halmer* (C-295/23)

Sodišče EU je 19. decembra 2024 izdalo pomembno sodbo v zadevi *Halmer Rechtsanwaltsgesellschaft*, C-295/23, glede razlage prava EU v povezavi s prostim pretokom kapitala in Direktivo 2006/123/ES (Direktiva o storitvah).

Sodba dodatno pojasnjuje, kako se Direktiva o storitvah uporablja za pravne storitve. Pričakovati je, da bo ta odločitev pomembno vplivala na prihodnje pravne, politične in praktične pristope k lastništvu in finančni udeležbi neodvetnikov v odvetniških pisarnah.

Boj proti pranju denarja – sodelovanje z Europolom

CCBE je 4. decembra 2024 sodeloval na plenarnem zasedanju Evropskega foruma za zasebno-javno partnerstvo na področju finančnega obveščanja (EFIPPP) na sedežu Europol v Haagu. Razprave so bile osredotočene na novo področje delovanja, ki ga razvija EFIPPP, imenovano »poklicni omogočevalci«. Namen sodelovanja CCBE je bil predstaviti svoje stališče glede teme »poklicnih omogočevalcev«, vključno z zadržki glede izraza »omogočevalci«.

Svet Evrope – odziv CCBE na osnutek smernic CEPEJ

Na seji smo obravnavali pripombe CCBE na osnutek t. i. *Guidelines on the quality of the jurisdictional debate*.

Resolucija o podpori odvetniški zbornici v Istanbulu

Ta tema je na dnevni red seje prišla naknadno. Izpostavljeno je bilo, da je turška delegacija v komisiji PECO povsem neaktivna, kar traja že več kot eno leto. Sodelujoči so poudarili, da si turška delegacija kljub svoji neaktivnosti zasluži podporo CCBE. Resolucija je bila na glasovanju sprejeta. Komisija CCBE za človekove pravice bo zadevo nadalje obravnavala.

V tretjem delu se je v okviru razprave predsednikov odvetniških zbornic obravnavali in razpravljali o:

1. prihodnji strategiji CCBE in ob tem obravnavali naslednje dokumente:
 - poročilo Delovne skupine za prihodnjo strategijo CCBE,
 - priložo k poročilu Delovne skupine za prihodnjo strategijo CCBE;
2. Evropski konvenciji o zaščiti odvetniškega poklica in v sklopu tega obravnavali naslednje dokumente:
 - izhodiščni in razpravni dokument (načrtovanje dogodkov CCBE za leto 2025 in vprašanja za članice),
 - splošno informativno opombo za evropski dan odvetnikov 2025 (ciljna skupina: splošna javnost),
 - pojasnjevalno opombo za evropski dan odvetnikov 2025 (ciljna skupina: člani CCBE in odvetniki);
 - predstavitvene prosojnice CCBE o konvenciji (podpora za dogodke CCBE in člane konvencije).

Razpravljali smo o problematiki veljavnosti konvencije. Postavilo se je vprašanje o tem, ali se konvencija razteza tudi na pravnike, in ne samo na odvetnike, in ali se morda razteza tudi na osebe, ki niso pravniki, pa lahko stranke zastopajo pred evropskim sodiščem (tudi te osebe namreč potrebujejo zaščito).

V zadnjem, četrtem delu se je obravnavali tudi pisne posodobitve dokumentov, izvedene v odborih in delovnih skupinah CCBE. V tem okviru smo razpravljali o naslednjih dokumentih in temah:

- poročilo o dejavnostih Fundacije evropskih odvetnikov (februar 2025),
- kazensko pravo,
- migracije: poročilo o srečanju CCBE z Agencijo EU za azil glede novega koncepta brezplačnega pravnega svetovanja,
- prihodnost odvetniškega poklica in pravnih storitev – pregledno poročilo o privlačnosti odvetniškega poklica,
- sodelovanje strokovnjakov v odborih in delovnih skupinah – primerjava med letoma 2023 in 2024,
- odvetniki EU: posodobitev in oddaja dokumenta CCBE v okviru poziva k predložitvi dokazov za »Strategijo za enotni trg«.

Druge aktivnosti v okviru CCBE

1. V tem času se je tudi redno sestajala Mreža za vladavino prava (RoL network), ki deluje v okviru CCBE in v kateri sodeluje mag. Aleš Velkaverh. V okviru te mreže je bil pripravljen prispevek CCBE za Evropsko komisijo. Prav tako mreža zbira podatke o vprašanih na razgovorih nacionalnih zbornic z Evropsko komisijo. Komisija sicer letos slovenske zbornice ni obiskala.
2. 10. februarja 2025 se je Klavdija Kerin udeležila združenega *on-line* sestanka Odbora za deontologijo ter Odbora za okolje in podnebne spremembe (ENVCC). Obravnavali so dva dokumenta, pri

- čemer je bil cilj skupnega srečanja pregledati vse priporombe in najti soglasje o predlaganih ukrepih. Gre za Vodnik CCBE za odvetniške zbornice, odvetniška društva, odvetniške družbe in odvetnike – emisije toplogrednih plinov in podnebne spremembe ter za Izvleček iz zapisnika sestanka Odbora za deontologijo z dne 10. decembra 2024 – CCBE: strokovni in etični vidiki za odvetniške zbornice, odvetniška združenja, odvetniške družbe in odvetnike v zvezi s podnebnimi spremembami. Soglasje na tem sestanku še ni bilo doseženo, zato se bo delo v tem pogledu nadaljevalo.
3. 18. marca se je **Klavdija Kerin** udeležila *on-line* sestanka Odbora za deontologijo, pri čemer je bila pozornost usmerjena zlasti na uporabo kodeksa CCBE za Združeno kraljestvo (in nekatere druge članice). Člani so se strinjali, da se predlagana sprememba Kodeksa ravnanja CCBE, ki odraža nov status »pridruženega člana« in vključuje sklicevanja na pridružene ter opazovalne člane, predloži v odobritev na plenarnem zasedanju 16. maja. Druga tematika, ki je bila precej zanimiva, je zadevala vpliv strateških tožb proti sodelovanju javnosti (SLAPP) na etiko in pravno prakso. Člani so izmenjali mnenja o tem vprašanju in se strinjali, da je trenutno razprava o novih pravilih prezgodnja in da bo ponovno ocenjena pozneje (proti koncu leta).
 4. 18. marca se je **Klavdija Kerin** udeležila *on-line* sestanka Odbora za okolje in podnebne spremembe (ENVCC), katerega člani smo. Po razpravi je bilo predlagano, da odbor sprejme priporočilo, naj predsedstvo CCBE izpostavi vprašanje potovanja odvetnikov na letna srečanja mednarodnih pravnih organizacij pri tistih mednarodnih organizacijah, katerih letnih konferenc se udeležujejo, in članom CCBE priporoči, naj predlagajo ukrepe/alternative, ki bi ublažili vpliv takih potovanj na podnebje. V zvezi s predlogom, da se v ogljični odtis CCBE vključi ogljični odtis, ki ga povzročijo potovanja članov CCBE na sestankih CCBE, smo bili člani in udeleženci sestankov odbora ENVCC pozvani, da individualno izpolnimo tabelo, ki jo CCBE uporablja za izračun svojega ogljičnega odtisa. Ideja je bila, da bi vsak član in udeleženec odbora ENVCC izpolnil za vsako potovanje, ki ga opravi za CCBE. Cilj te naloge bi bil našim članom pokazati, da naloga ni tako zapletena in da ne bi pomenila dodatnega upravnega bremena. Ideja ni padla na plodna tla, ne v CCBE ne med delegacijami.
 5. 25. marca se je **Klavdija Kerin** udeležila *on-line* sestanka Odbora Stalne delegacije v Strasbourgu. Razprava je tekla o srečanju med Evropskim sodiščem za človekove pravice (ESČP) in CCBE, in sicer je bil podan predlog za dvakratno letno srečanje ESČP z nacionalnimi odvetniškimi zbornicami in odvetniškimi združenji držav članic Sveta Evrope. Dogovorjeno je bilo, da se vsako leto organizira sestanek z oddelkom za izvršbo, ki bo potekal v povezavi s sestankom s sodiščem ali sestankom z vladnimi zastopniki.
 6. 26. februarja je **Klavdija Kerin na Dunaju vodila sestanek Odbora PECO**, ki je bil precej obiskan in tudi zelo interaktiven, kar je tudi namen sestankov odborov. Obravnavale so se predvsem naslednje teme:
 - Odprto pismo komisarke za širitev **Marte Kos** kot odgovor na prejeta pisma o Srbiji, predvsem v zvezi z zelo obširnimi protesti oziroma namenom teh protestov.
 - Že konec leta 2024 smo prejeli zahtevo armenske odvetniške zbornice, in sicer so nas obvestili, da je bil sprejet nov Zakon o spremembah davčnega zakonika, ki je začel veljati 1. januarja 2025. Ta zakon je posebej usmerjen proti odvetnikom in notarjem, kar vzbuja zaskrbljenost zaradi njegovega vpliva na dostop do pravne pomoči, predvsem brezplačne pravne pomoči. Novi zakon bo znatno povečal davčno breme ponudnikov pravnih storitev, saj bo davek na dohodek s 5 odstotkov povečal na 20 odstotkov DDV, davek na dobiček pa bo 18-odstoten (skupaj torej za 38 odstotkov), kar bo stroške pravnih storitev dejansko povečalo za pet- do šestkrat. Vložili so ustavno pritožbo, vendar o njej še ni odločeno. Sklicujejo se na to, da so šele razvijajoča se pravna država, tudi na področju odvetništva. Sklicujejo se tudi na tradicijo in menijo, da takšno povišanje vsekako ni dopustno.
 - Azerbajdžanska odvetniška zbornica je pripravila kratko poročilo o nedavnih dejavnostih, ki kaže na predek v smislu pravne države.
 - Po poročilu ukrajinske odvetniške zbornice UNBA Ukrajina aktivno sodeluje v procesu pridružitve EU, tudi prek iniciative EuroHub, ki povezuje vse deležnike. Ukrajinski odvetniki so vključeni v razprave o reformah pravne stroke, njihova zakonodaja pa ustreza osnovnim evropskim standardom, zlasti glede svobode opravljanja poklica odvetnika in mednarodnega sodelovanja. Podpredsednik je omenil tudi poskuse diskreditacije institucije in povedal, da je bilo leta 2024 največ napadov na ukrajinsko odvetniško zbornico doslej. Izvajale so jih posamezne skupine z namenom manipulacije in političnega vplivanja. Poudaril je kršenje pravic odvetnikov in strank med vojno, pojavljajo se primeri, ko odvetnikom onemogočajo dostop do klientov, ki so v pridržanju, tudi na podlagi lažnih razlogov. Vlada poskuša sprejeti zakon, ki bi uvedel odgovornost za javno razkrivanje identitete odvetnika in stranke, na kar odvetništvo opozarja kot na oviro pri pravici do obrambe. Zaradi psiholoških posledic vojne je UNBA sprožila projekt podpore duševnemu zdravju odvetnikov, z osredotočenostjo na ranljive skupine.
 - Pregledali smo še dokumente EU glede širitve in glede članic, ki nas zadevajo. Poleg tega je poročilo posredoval še predstavnik Moldavije.
- Ob vsem navedenem lahko še izpostavimo, da je pomladni del leta, z vidika izpolnjevanja različnih anket in vprašalnikov, ki nam jih posreduje CCBE, zelo pester.

Alenka Košorok Humar

predsednica OZO Ljubljana in direktorica Odvetniške akademije OZS

Srečanje predsednikov zbornic v Parizu

Kot predsednica ljubljanskega območnega zbora odvetnikov in predstavnica Odvetniške zbornice Slovenije (OZS) sem se med 11. in 14. junijem 2025 na povabilo pariške odvetniške zbornice kot gostiteljice (trenutno je v Parizu 35.000 odvetnikov) udeležila srečanja predsednikov zbornic – World City Bar Leaders 2025 – iz številnih držav in kontinentov (na primer Italija – Milano, Nemčija – Berlin, Nizozemska – Amsterdam, Poljska – Varšava, Libanon – Bejrut in Tripoli, Kanada – Quebec in Montreal, Združene države Amerike – New York in San Francisco, Mehika – Mexico City, Kongo in Slonokoščena obala).

Program srečanja je bil zelo intenziven in zanimiv. Odvijale so se različne okrogle mize z aktualnimi temami:

- Umetna inteligenca in evolucija odvetniškega poklica (med tradicijo in modernostjo)
- Zaščita pred nelegalnim prakticiranjem odvetniškega poklica (»lažni odvetnik«)
- Psihosocialni izzivi odvetniškega poklica
- Pravna država in neodvisnost odvetnikov – izzivi današnjega časa.

Velike in male zbornice se spopadamo z zelo podobnimi izzivi in težavami. S prihodom vedno novih tehnologij UI sta potrebna še toliko večja skrbnost za varovanje zaupnosti razmerja med odvetnikom in stranko in za varovanje podatkov ter seveda skrben pregled vsega, kar ustvari UI. Pravila za uporabo UI morajo biti kratka in jedrnata, s poudarkom na etičnem ravnanju odvetnika. Na fakultetah naj se čim manj uči s pomočjo UI in naj se toliko bolj uporabljajo naravna inteligenca, diskusije, debate, govorništvo ... Pred zbornicami so odgovorne naloge rednega izobraževanja in usposabljanja članov, da bodo kos vsem izzivom časa. In teh je resnično toliko, da mnogi zbolijo oziroma so v slabi psihofizični kondiciji, ki se je niti ne zavedajo. Nemir, skrb, dolgotrajen škodljiv stres, predolg delovnik, pretežno

sedeče preživljanje dneva brez športa in razvedrila je samo nekaj škodljivih dejavnikov. Pariška zbornica je na primer uvedla redne konzultacije s psihologom, kardiologom, splošnim zdravnikom in medicinsko sestro. Odvetnice so, ko imajo majhne otroke, zelo obremenjene. V večini držav je porodniški dopust zelo kratek, zato nekatere zbornice organizirajo jasli (prve so bile v Bordeauxu). Solidarnost je zelo prisotna. Pozornost mora biti usmerjena tudi na mlade odvetnike, ki so nemalokrat preobremenjeni s predolgim delovnikom in se ne zmorejo odkrito pogovoriti s svojimi mentorji in nadrejenimi. V okviru amsterdamske zbornice je organiziran SOS-telefon za kolege v stiski (confidential hotline), uvajajo tudi delavnice z igranjem vlog, na primer v zvezi s tem, kako se zaščititi pred težavnimi strankami. Veliko tega smo že uvedli tudi pri nas, vsaj na ravni ljubljanskega zbora.

Nevarnosti za nas in naš poklic pa niso samo notranje, temveč glede na splošno stanje v svetu tudi zunanje. Spoštovanje načela pravne države in neodvisnosti odvetništva ter tudi sodstva je marsikje ogroženo. O tem so poročali tudi ameriški kolegi. Mi, ki smo garanti svobode, smo nemalokrat napadeni, na primer v Istanbulu sta bila v političnem procesu obtožena tako predsednik

kot podpredsednik zbornice, o »poljski zgodbi« nam je pripovedovala novoizvoljena predsednica varšavske zbornice, potem je tu »mehiška zgodba« s politično postavljenimi sodniki (s svojim primerom uspe le odvetnik, ki je všečen oblasti). Zato je toliko bolj pomembna Konvencija o zaščiti odvetniškega poklica, nedavno sprejeta v EU, zanjo pa se zanimajo tudi izven okvirov EU. Libanonski kolega nam je povedal, da imajo pri njih sodniki izjemno nizke plače, da nimajo papirja, svinčnikov, kaj šele računalnikov ... Zato sodišča poslušajo zelo omejeno, odvetniki pa so brez dela (papir in svinčnike sami prinašajo na sodišče, da nekoliko pospešijo proces – tu sem se spomnila na našo izkušnjo še iz Jugoslavije, ko smo na naroke prinašali papir za kopije zapisnikov).

Pariška zbornica se je izkazala kot izjemna gostiteljica. Njeni člani so nas popeljali po Seni in na ogled Svete kapele, ki stoji tik ob stari sodni palači.

Odvetništvo včeraj, danes in jutri

V Osijeku na Hrvaškem je 23. maja 2025 potekala XVI. Konferenca odvetnikov in odvetniških pravnih znanstvenikov z naslovom »Odvetništvo včeraj, danes in jutri«. Na povabilo Hrvaške odvetniške zbornice se je konference udeležila direktorica Odvetniške akademije OZS **Alenka Košorok Humar**, ki je prek *on-line* povezave nagovorila zbrane goste na konferenci.

V nadaljevanju objavljamo njen pozdravni nagovor.

Spoštovane kolegice in kolegi, hrvaške odvetnice in odvetniki, pripravnice in pripravniki,

dovolite mi nekaj besed in kratkih misli o odvetništvu s strani odvetnice, ki prakticira odvetništvo že več kot 40 let.

Odvetništvo ni le poklic, je klic in poslanstvo, angažma v prizadevanjih za absolutno vladavino prava, to je pravne države in uveljavljanja človekovih pravic in svoboščin. Odvetniki smo ustavna kategorija in steber ne samo pravosodja, temveč tudi pravne države. Naši neodvisnost in samostojnost, priborjeni pred davnimi leti, natančneje pred 157 leti – govorim seveda za

državo Slovenijo – nista sami sebi namen ali namenjeni nam odvetnikom ter nista samoumevni, temveč sta v službi našega poslanstva in predvsem naših strank.

Samo izjemno strokoven in etično brezhiben, kolegialen ter časten odvetnik bo lahko uresničil svoje poslanstvo. Ne bom trdila, da je bilo včeraj lažje, a bilo je drugače kot danes. Brez dvoma mora odvetništvo tehtno sprejeti velike in številne izzive že danes, kaj šele jutri. Pogum in osebna integriteta odvetnika gresta z roko v roki s samoregulacijo odvetniškega poklica in rednim usposabljanjem ter prilagoditvijo družbenim in tehnološkim spremembam sodobnega in bodočega sveta. Nekaterih sprememb si nismo nikoli predstavljali, vendar so tu, in ne smemo se jih bati, pač pa jih moramo s skupnimi močmi usvojiti – v službi našega poslanstva. Bo umetna inteligenca nadomestila odvetnika? Prepričana sem, da ne, saj bo samo orodje za še kvalitetnejše in bolj racionalno odvetniško delo.

Ob uveljavitvi novih tehnologij - tako modro ugotavlja naš podpredsednik Luka Gaberščik - bodo morda paradoksalno priplavale na plan »stare«, t. i. antične veščine, kot sta dobro govornišvo – žlahtna retorika in tehtna, prepričljiva argumentacija, podana tako, da ne bo samo niz črk na papirju, pač pa slišana, močna in prepričljiva. In tu je naš izziv, ki ga lahko pozitivno rešimo z najkvalitetnejšim izobraževanjem ter nikoli dokončano osebno rastjo.

V svojem imenu in imenu vseh slovenskih odvetnic in odvetnikov želim našim tradicionalno prijateljskim hrvaškim kolegicam in kolegom uspešno konferenco v prelepem Osijeku ter vse dobro pri udeležanju odvetniškega poslanstva ... DANES IN JUTRI!

Ivana Bendow

profesorica angleščine pri Evropski mreži za izobraževanje v pravosodju (EJTN) in na Pravosudnoj akademiji v Zagrebu

Postopoma, potem pa nenadoma (3.)

V Hemingwayevem romanu *The sun also rises* na vprašanje, kako je šel v stečaj (*How did you go bankrupt?*), propadli podjetnik odgovori: »Postopoma, potem pa nenadoma.« (*Gradually, and then suddenly.*)

Če to prepoznamo ali ne, je res, da večini na videz nenadnih dogodkov praviloma botruje krajše ali daljše zaporedje vzročnih dogodkov. Tudi za zgodovino pravijo, da se odvija počasi in neopazno (*history unfolds slowly and unnoticeably*), vse dokler se ne zgodi nenadoma (*until it happens all at once*).

Izrazi *gradually, slowly, suddenly, unnoticeably* sodijo v besedno vrsto, ki ji rečemo prislovi ali adverbi, v angleščini pa jih večinoma prepoznamo po tem, da imajo, razen izjemoma, končnico *-ly*. Za razliko od pridevnikov, ki se »nadenejo« samostalnikom, se prislovi najpogosteje »priložijo« h glagolom in torej opisujejo dejanje ali natančneje določajo, kako nekdo nekaj počne, npr. zavestno (*knowingly*), vestno (*conscientiously*), namenoma ali namerno (*intentionally, willfully, purposely, deliberately, with intent*), malomarno (*negligently, with negligence, out of negligence*), nepremišljeno, nemarno (*carelessly, negligently*), previdno, skrbno, pridno (*carefully, diligently*), goljufivo (*fraudulently*), pomotoma, zmotno (*mistakenly, by mistake*), izrecno (*expressly*), konkludentno (*impliedly, by implication*), temeljito (*thoroughly*) itd.

Razliko med pridevnikom in prislovom lahko ponazorimo z naslednjima stavkoma:

»Previden voznik vozi previdno.«
(*A careful driver is one who drives carefully.*)

»Ustvarjalen pisatelj piše ustvarjalno.«
(*A creative writer is one who writes creatively.*)

Stavka sicer zvenita malce bizarno, kot da bi ušla iz gledališča absurda, sta pa koristna, ker jasno ponazarjata jezikovno poanto.

Prislovi pa se lahko vežejo ne le z glagoli, ampak tudi s pridevniki, npr. javno dostopen (*publicly available*), politično sporen (*politically controversial*), družbeno sprejemljiv (*socially acceptable*), neupravičeno mil (*unduly lenient*), in tudi z glagolskimi pridevniki, npr. veljavno

vročen (*properly served*), pravilno vabljen (*duly summoned*), bedno plačan (*poorly paid*), dobesedno preveden (*literally translated*), očitno neutemeljen (*manifestly ill-founded*) itd.

Lepo in prav – če bi bilo vedno tako. Pa žal ni, ali na srečo, kot bi morda rekli stari Rimljani, saj *exceptio probat regulam* (*the exception proves the rule*), torej: vedno obstajajo izjeme. Oglejmo si dve. Za ponazoritev se znova zatecimo k jeziku gledališča absurda; izjava »priden delavec, ki pridno dela« se po angleško glasi »*a hard worker is one who works hard*«. In ne *works hardly*? Ne! Izjema pač! Uveljavljena angleška fraza *work hard, play hard* izraža idejo, da se je treba tako delu kot zabavi popolnoma posvetiti.

Mogoče bi po slovensko rekli: ko delaš, delaj na polno, ko se zabavaš, se zabavaj na polno. Ne pozabi si vzeti časa za zabavo, da ne postaneš dolgočasen sebi in drugim. Saj poznate tisto: *all work and no play makes Jack a dull boy*. A med branjem ste si morda rekli: pa saj sem že slišala ali prebrala *hardly*! Res je, ste, ampak v čisto drugem pomenu, denimo v stavku *I hardly know him* (komaj ali slabo ga poznam) ali *This can hardly be described as fair* (težko bi temu rekli pošteno).

Zlasti velja izpostaviti še eno drugo izjemo: nekaj pridevnikov ima sicer končnico *-ly*, a niso prislovi, temveč pridevniki. Taka primera sta *deadly* (smrtonosen, smrtno nevaren, npr. *a deadly virus, a deadly disease*) in *likely* (verjeten, mogoč, možen). *What's the likely outcome?* Ali slovensko: kakšen je verjeten izid oziroma kako bi se to lahko končalo? To se odvetnik pri svojem delu vpraša večkrat na dan.

Domnevam, da ste zadovoljni s tem, kako tekoče in natančno govorite in pišete angleško, ter da se hkrati zavedate, da vam ta večšina ni padla z neba. Tudi temu *suddenly* je moral botrovati neki *gradually*, mogoče akumulacija desetminutnega posvečanja jeziku, občasno, a v daljšem časovnem obdobju.

- **ravnati zavestno in namerno** to act knowingly and wilfully, to act knowingly and intentionally, to act knowingly and purposely
- **ravnati z namerno ali iz malomarnosti** to act intentionally or negligently, to act with intent or negligence
- **zavestno in namerno vplivati na delovanje pravosodja** to knowingly and wilfully interfere with the administration of justice
- **iz malomarnosti samopovzročena neprištevnost** negligently self-induced incapacity, self-induced incapacity through negligence
- **namerno ali iz malomarnosti povzročena škoda** intentionally or negligently caused loss or injury

- **javno financirano izobraževanje** publicly funded education
- **izredno bogata dediščina** an exceptionally rich heritage
- **lažno prikazati dejansko okoliščin** to fraudulently represent the actual situation, to misrepresent the actual situation
- **dosledno uporabljati zakon** to consistently apply the law
- **zmotno verjeti, da ..., biti v zablodi** to mistakenly believe that ..., to be mistaken
- **niti pomotoma niti slučajno** neither mistakenly nor accidentally, neither by mistake nor by accident
- **pravilno vabljeni stranka** a duly summoned party
- **biti pravilno vabljen na obravnavo** to be duly summoned to appear at the hearing
- **biti pravilno obveščen o obravnavi** to be duly notified of the hearing
- **neupravičeno mile kazni** unduly lenient penalties
- **naložiti neustrezno milo kazen** to impose an unduly lenient penalty
- **politično sporna zadeva** a politically controversial issue
- **neločljivo povezane okoliščine** inextricably linked circumstances, circumstances that are inextricably linked together
- **etnično raznolika družba** an ethnically diverse society
- **pravno veljavno ustanovljena kapitalska družba** a duly incorporated limited liability company
- **biti ustrezno zastopan** to be adequately represented
- **biti osebno odgovoren za nastale dolgove** to be personally liable for debts incurred
- **zakonito bivati v državi članici** to legally reside in a Member State
- **protipravno graditi** to build illegally
- **novoizvoljen župan** the newly elected mayor
- **skrbno pripravljena in prepričljivo podana obramba** a meticulously prepared and persuasively delivered defence argument
- **po krivem obsojena oseba** a wrongfully convicted person
- **slabo obrazložena sodba** a poorly reasoned judgment
- **dobro obrazložen sklep** a well reasoned order

Uporaba umetne inteligence v pravu

V Vijolični dvorani Pravne fakultete Univerze v Ljubljani se je pod okriljem Odvetniške akademije OZS 19. junija 2025 začelo izjemno pomembno izobraževanje odvetnikov z naslovom Uporaba umetne inteligence v pravu. Prvi dan smo udeleženci spoznavali teorijo praktične uporabe za odvetnike, v juliju pa sledijo praktične delavnice.

Izobraževali so nas **Marko Wernig**, strokovnjak na področju umetne inteligence (Numenor, d. o. o.), podpredsednik Odvetniške zbornice Slovenije (OZS) **Luka Gaberščik**, odvetnik **Žiga Kosmatin** in **Igor Josipovič**, računalničar ter zunanji sodelavec OZS in Odvetniške akademije OZS.

Umetna inteligenca za odvetnike ni več le neka prihodnja opcija, temveč neustavljivo prodira v vsakdanje delo odvetnika: pripravlja osnutke pravnih mnenj, tožb in drugih vlog, analizira in povzema še tako zahtevne dokumente, išče pravno podlago in sodno prakso.

Sicer je res, da včasih še malo »blefira« in fantazira (kar včasih počnemo tudi odvetniki), vendar bo po mojem mnenju v nekaj letih morda celo prišlo do situacije, v kateri bo lahko ogrožena eksistenca našega poklica.

Upam, da se motim.

Andrej Razdrih

Programski vodje: Aleš Avbreht, Tanja Bratina, Miriam Seliškar

PROGRAM

Ponedeljek, 15. september

- 8.30–9.00 prihod in registracija udeležencev
- 9.00–9.10 otvoritev kongresa in pozdrav udeležencem, *Alenka Zalar*
- 9.10–9.20 predstavitev programa in moderatorjev, *Miriam Seliškar, Tanja Bratina*
- 9.20–9.45 Pregled zadnjih odločitev SEU
- 9.45–10.45 Okrogla miza: Javno naročanje – pogled naročnika, ponudnika in odvetnika, vodja: *Tanja Bratina*
sodelujejo:
Patricia Komac (pogled ponudnika),
Aleš Avbreht (pogled odvetnika),
mag. Larisa Istenič (pogled naročnika)
- 10.45–11.00 odmor
- 11.00–11.45 (Ne)dovoljeno sodelovanje gospodarskih subjektov v postopkih javnega naročanja, *Tanja Bratina*
- 11.45–12.30 Družbeno odgovorno javno naročanje, *Borut Leskovec*
- 12.30–14.00 kosilo
- 14.00–14.45 Ponudniki iz tretjih držav, *Julija Pajnik*
- 14.45–15.30 Osebe javnega prava kot zavezanci za javno naročanje, *dr. Katja Štemberger Brizani*
- 15.30–15.45 odmor

- 15.45–16.30 Evidenčna naročila in njihovo izvajanje, *Maja Marinček Ilič*
- 16.30–17.15 Javni naročniki kot upravljavci osebnih podatkov – izziv določanja vlog v javno naročilo vključenih subjektov z vidika obdelave osebnih podatkov in s tem povezanih obveznosti, *mag. Rosana Lemut Strle*
- 19.30 **Tradicionalno družabno srečanje**

Torek, 16. september

- 9.00–9.45 Kaj je mešano javno naročilo, *Milena Basta Trtnik*
- 9.45–10.30 Kršitve v postopkih javnega naročanja, ki so prekršek naročnika, ter prekrški ponudnika s poudarkom na neresnični izjavi in njegova izločitev iz postopkov javnega naročanja, *Boštjan Kovič*
- 10.30–11.00 odmor
- 11.00–11.30 Nekaj več o zahtevku za revizijo, *Miriam Seliškar*
- 11.30–12.00 Dokazni postopek po ZPVPJN, *Nejc Zemljak*
- 12.00–12.30 Tema bo objavljena pozneje
- 12.30–13.00 Sklepi kongresa ter odgovori na vprašanja, predloge in pobude udeležencev

Kotizacija vključuje gradivo in znaša **560,00 EUR** + DDV. Udeleženci prejmete zbornik, v katerem bodo objavljeni pravočasno oddani referati. Kotizacija vključuje kosilo in osvežilne pijače med odmori. Potrdilo o udeležbi boste lahko prevzeli na recepciji dogodka. *Dogodek je vključen v ponudbo paketov družbe Lexpera, ki vsebujejo izobraževanja.*

www.gvzaložba.si

Šestjezični pravni slovar (42.)

	SLOVENSKO	SRBSKO//HRVAŠKO	ANGLEŠKO// ~ ZDA	NEMŠKO	FRANČOSKO	ITALIJANSKO
trajne dobrine	trajna dobra	trasant	durable goods	dauerhafte Güter, npl	biens durables, mpl	beni durevoli, mpl
trasat	trasat	drawee	drawee	Bezogener, m (s, -)	tirreur, m	emittente, m
trčenje (avtov.)	sudar	collision	collision	Zusammenprall, m (s, e) / Zusammenstoß, m (sses, "sse)	collision, f / choc, m / 'heurt, m	collisione, f
treća oseba	treće lice // treća strana	third party / ~ person	third party / ~ person	Dritter, m (s, -)	tiers, mpl / tierce personne, f	terzo, m
trgovina z drogo	trgovina drogom	drug trafficking	drug trafficking	Drogenhandel, m (s)	trafic de droge, m / ~ de stupéfians, m	traffico di droga, m
trgovinsko pravo	trgovачko pravo	mercantile law	mercantile law	Handelsrecht, n (e/s)	Droit commercial, m / ~ des affaires, m	diritto commerciale, m
trgovska mornarica	trgovачka flota	merchant fleet / mercantile ~	merchant fleet / mercantile ~	Handelsflotte, f (-, n)	flotte marchande, f / ~ marine, f	flotta mercantile, f
trgovski posrednik	trgovачki posrednik	trade broker	trade broker	Handelsmakler, m (s, -)	courtier de commerce, m	mediatore di commercio, m
truplo	leš // truplo	corpse	corpse	Leiche, f (-, n)	cadavre, m	cadavere, m
trust / konzern	trust	trust/business concern	trust/business concern	Großkonzern, m (es, e) / Konzern, m (...)	groupe, m / trust, m	gruppo, m / complesso, m
tržna inspekcija	tržišna inspekcija	trade monitoring / market inspectorate	trade monitoring / market inspectorate	Marktüberwachung, f (-) / Handelsinspektion, f (-, en)	surveillance du marché, f / inspection ~, f	sorveglianza del mercato, f
tujec	tudjinač	foreigner / alien	foreigner / alien	Fremder, m (s) / Ausländer, m (s)	étranger, m	straniero, m
ubijalec	ubica // ubojica	killer	killer	Mörder, m (s, -)	meurtrier, m / homicide, m	assassino, m / omicida, m
uboj na mah	ubojstvo (bez predumišljaja)	manslaughter / second degree murder	manslaughter / second degree murder	Totschlag, m (e/s, "e)	meurtre, m	omicidio, m
udeležba na (glavni) obravnavi	učesće na (glavnom) pretrusu	appearance at the court	appearance at the court	Erscheinen vor Gericht, n (s, -) / Beteiligung am Rechtsstreit, f (-, en)	comparution à l'audience, f / ~	comparizione all'udienza, f
udeležba pri kaznivem dejanju	saučesništvo kod krivičnog dela / učesće kod ~	complicity	complicity	Beteiligung an einer strafbaren Handlung, f (-, en)	participation criminelle, f / connivence, f / complicité, f	concorso in reato, m / ~ di persone nel reato, m
udeleženc	učesnik	participant / partaker	participant / partaker	Teilnehmer, m (s, -) / Beteteiligter, m (s, -)	participant, m	partecipante, m
ugoditi ugovoru	podržati prigovor // potkrijepti.	sustain an objection	sustain an objection	statgeben einem Einspruch	donner suite à une objection	accogliere un'obiezione
ugotoviti dejansko stanje	utvrditi činjenično stanje	find the facts	find the facts	erheben den Tatbestand / feststellen den Sachverhalt	établir l'état des choses	determinare il merito
ugotovljena sodba / deklaratorna ~	presuda o utvrdjenju prava / deklaratorna ~	declaratory judgment	declaratory judgment	Feststellungsurteil, n (e/s, e)	jugement déclaratif de droits, m	sentenza di accertamento, f / ~ dichiarativa, f
ugotovljena tožba	tužba za utvrdjenje prava // ...	affirmative action for a right	affirmative action for a right	Feststellungsklage, f (-, n)	action en constatation du droit, f / ~ en fixation de droit, f	azione di accertamento, f / ~ dichiarativa, f
ugovor (v postopku)	prigovor (u postopku)	objection (to) / exception / appeal (against)	objection (to) / exception / appeal (against)	Einwendung gegen ..., f (-, en) / Einwand ~, m (e/s, "e) / Einrede ~, f (-, n)	objection à, f / exception de, f	obiezione, f / opposizione, f / reclamo, m / eccezione, f
ugrabitev	otmica	abduction / kidnapping	abduction / kidnapping	Entführung, f (-, en)	enlèvement, m / rapt, m	rapimento, m / ratto, m / sequestro di persona, m
uklopnika kazen	zateznica	daily fine for delay	daily fine for delay	Zwangsstrafe, f (-, n) / Beugestrafe, f (-, n)	astreinte, f	sanzione affittiva, f
ukor	ukor	reprimand	reprimand	Ermahnung, f (-, en)	réprimande, f	ammonimento, m
umik tožbe	povlačenje tužbe	dropping the action / withdrawal of suit	dropping the action / withdrawal of suit	Klagezurücknahme, f (-, n)	rétractation de la demande, f / ~ de l'action, f	rinuncia agli atti del processo, f
umor	ubojstvo (voljno)	murder / premeditated ~ // first degree murder	murder / premeditated ~ // first degree murder	Mord, m (e/s, e) / Ermordung, f (-, en) / vorsätzliche Tötung, f (-, en)	assassinat, m / meurtre prémédité, m	assassino, m / omicidio (doloso), m
umreti brez oporoke	umreti bez testamenta	die intestate	die intestate	sterben ohne Hinterlassung	mourir intestat	morire intestato
umna nesposobnost	umna nesposobnost	mental incapacity	mental incapacity	geistige Unfähigkeit, f (-)	incapacité mentale, f	incapacità mentale, f
upniška zamuda	poverilacka docnja	creditor's delay	creditor's delay	Gläubigerverzug, m (e/s, "e) / Annahmeverzug, m (...)	demeure du créancier, f / retard du créancier, m	mora del creditore, f
upokojiti se	otiči u penziju // ~ mirovinu	retire	retire	pensionnieren sich / eintreten in den Ruhestand	prendre sa retraite / se retirer	pensionarsi / andare in pensione
uporaba prava	primena prava // primjena ~	enforcement of law	enforcement of law	Rechtsanwendung, f (-)	mise en application du droit, f	applicazione del diritto, f
upravljanje	upravljanje	management / managing / administration	management / managing / administration	Verwaltung, f (-, en)	administration, f / gestion, f / direction, f	amministrazione, f / gestione, f / direzione, f
upravna enota	upravni okrug	administrative district	administrative district	Verwaltungsbezirk, m (e/s, e)	district administratif, m / circonscription administrative, f	unità amministrativa, f / distretto ~, m / circoscrizione ~, f
upravna odločba	rešenje upravnog organa	administrative decision	administrative decision	Verwaltungsentscheidung, f (-, en) / Verwaltungsakt, m (es, e) / Bescheid, m (e/s, e)	acte administratif individuel, m	provvedimento amministrativo, m

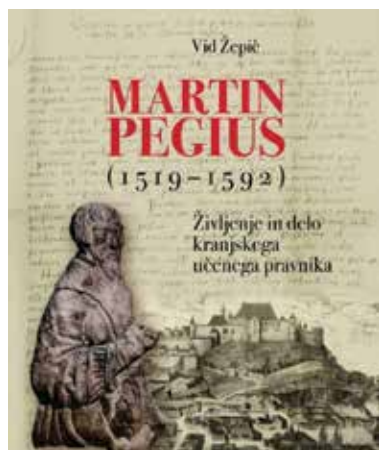
Stanislav Fortuna, upokojeni odvetnik v Ljubljani
Avtorske pravice pridržane.

Andrej Razdrih

odvetnik v Ljubljani in član Sodnega sveta RS

Martin Pegius (1519–1592)

Dr. Vid Žepič, docent na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, je na izredno poglobljen znanstven in hkrati zanimiv način za vsakega bralca predstavil življenje in delo najbolj znanega pravnika slovenskih dežel – Martina Pegiusa. Zagotovo je to knjiga, ki sodi na polico vsakega odvetnika!

avtor: dr. Vid Žepič
založba: Založba Pravne fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana 2025

V 16. stoletju so bili sodobniki trije izjemni Slovenci: protestantski duhovnik in pisec prvih natisnjenih knjig v slovenščini **Primož Trubar**, skladatelj **Jakob Petelin Galus** in pravnik **Martin Pegius**. To obdobje so zaznamovali reformacijsko in humanistično gibanje ter recepcija rimskega prava v pravni sistem Rimskega cesarstva nemške narodnosti.

Martin Pegij (latinsko Martin Pegius) je bil kot Martin Peger rojen v Polhovem Gradcu (takratna Dežela Kranjska) in je že kot otrok kazal izjemne talente, zato so ga komaj 10-letnega fanta iz revne družine poslali na Bavarsko, kjer mu je neznan mecen omogočil študij prava. Pegij si je z nadarjenostjo, delavnostjo in tudi premetenostjo pridobil

tako formalno izobrazbo (doktor civilnega in cerkvenega prava), da se je lahko zaposlil v dobro plačanih uradih knezov in nadškofov na Salzburškem.

Kot študent se je poskusil tudi kot novinar, vendar je bil kmalu odpuščen, ker je poročal o neki bitki, ki je bila v napoto takratni cenzuri.

Ko je bil imenovan za prisednika salzburškega sodišča (prisodnik je bil pravni strokovnjak, ki je kot strokovni sodelavec pomagal laičnim sodnikom), je bilo v listini o imenovanju med drugim določeno, da mora poleg tega, da je pošten, tudi točno prihajati na sodišče, kadar ga pokličejo, izogibati se mora čezmernemu pitju vina, poleg tega mora kot prisodnik nadzorovati advokate in prokuratorje, »da so to častne in dostojne osebe, ki ne obremenjujejo strank in zadev ne zavlačujejo in zapletajo po nepotrebnem« (str. 34).

V svoji pravniški karieri je bil Pegij tudi odvetnik, pri čemer se je odvetniški poklic takrat delil na advokate, ki so pisali vloge in mnenja, ter na prokuratorje, ki so lahko zastopali stranke pred sodišči.

Zanimivo je, da je na vrhuncu svoje kariere sodeloval pri pisanju obtožnice zoper stolnega dekana Trautmanndorfa, ki je v boju za nasledstvo salzburškega nadškofa lobiral za napačnega kandidata, ki ni dobil tega položaja. Obtožnica je stolnemu dekanu očitala veleizdajo, simonijo (koruptivnost) in prelom službene molčečnosti, obsojen je bil na dosmrtni zapor.

Čez slaba tri leta je naš Pegij doživel podobno usodo, saj je bil obtožen koruptivnosti, preloma službene

molčečnosti, namesto veleizdaje pa so mu očitali čarovništvo, ker se je ukvarjal tudi z astrologijo. Pegijev padec je natančno dokumentiral njegov pravniški kolega Fickler z veliko mero škodoželjnosti, češ da je strankam že vnaprej izdajal vsebino sodnih sklepov, da je bil praznoveren in da se je pod vplivom žene ukvarjal s čarovništvom. Pegija so zaprli v trdnjavo Hohensalzburg, kamor so zapirali politične zapornike, in tu je prebil 10 let do svoje smrti. Ženo sta bila zaprta v ločenih celicah in sta morala sama plačevati stroške bivanja.

Otrok ni imel, saj noben od šestih otrok, ki jih je imel s pokojno prvo ženo, ni dočakal odrasle dobe.

Pegij je napisal vrsto pomembnih del, ki niso slovela samo v njegovem času, ampak tudi kasneje. Napisal jih je v ljudskem jeziku, torej nemščini, da bi jih lahko razumeli tudi navadni ljudje, pri čemer je knjige posvečal takrat pomembnim velikašem, da bi bile kar najbolj upoštewane:

- *O retraktni pravici* je naslov njegove najbolj znane razprave, v kateri je predstavil predkupno pravico v fevdalnih razmerah rodbinskega, sosedskega, stanovskega in solastniškega prava.
- V svojem delu *O pravu in privilegiju dot* je grajal navado nekaterih ženinov, da se bolj kot za nevestine kreposti zanimajo za velikost dote. Obravnaval je celo paleto raznih dot, med njimi je zanimiva »jutrna«, ki je pomenila pripoznalno darilo za telesno nedotaknjenost neveste.
- V delu *Služnosti mestnih in kmečkih dednih zemljišč* je na prvi strani posebej izpostavil, da je »delo opremljeno s koristnim in dobrim kazalom«.
- V knjigi *Poskusi pravnih mnenj*, napisani na podlagi osnutkov sodb, ki jih je pisal kot prisodnik, je v uvodu navedel, da knjigo posveča Deželi Kranjski, ker mora vsakdo svoji domovini in rodni grudi prispevati svoj trud in če je potrebno, dati za domovino tudi življenje.
- Prevedel je prvi dve knjigi *Justinijanovega kodeksa*, potem pa se je ustavil, ker knjigi nista šli dobro v promet, stroški pa so bili veliki.
- Izjemno obsežno delo o govorništvu z naslovom *O tropih in figurah* je izjemoma napisal v latinščini.
- Posebej zanimiva je nepravniška knjiga *O urah rojstva ali knjiga o horoskopu*, kjer razlaga, da je iz »poti zvezd« mogoče spoznati pravo naravo vsakega človeka in po metodi zvezdoslovja izračunati ter ga posvariti pred morebitno nesrečo. Zelo pomembna za vsakega človeka je točna ura

njegovega rojstva in Pegij navede zelo natančno uro svojega rojstva: 9. november leta 1519, 7 minut 30 sekund po 22. uri. Kako je dobil tako natančen podatek, ni znano, saj so na podeželju na Kranjskem takrat obstajale zgolj redke stolpne ure, ki niso kazale minut in sekund.

- *Knjigo o zeliščih* je napisal pod psevdonimom, pripisujejo pa mu tudi delo o pasjem pravu, kjer piše

o zaščiti pred nevzgojenimi psi mogočnikov in pravici zdravnikov, da podivjanega psa usmrtiljo.

Kip Martina Pegiusa, delo avtorja Mirsada Begiča iz leta 2003, stoji pred Pravno fakulteto v Ljubljani, kot prvi je Martin Pegius uvrščen tudi med deset najbolj slavni slovenskih odvetnikov.¹

¹ Čepič, Z. (ur.): Slavn slovenski pravdarji: slovenski odvetniki v umetnosti, znanosti in politiki, Umetniški kabinet Primož Premzl, d. o. o., in Odvetniška zbornica Slovenije, Ljubljana 2018.

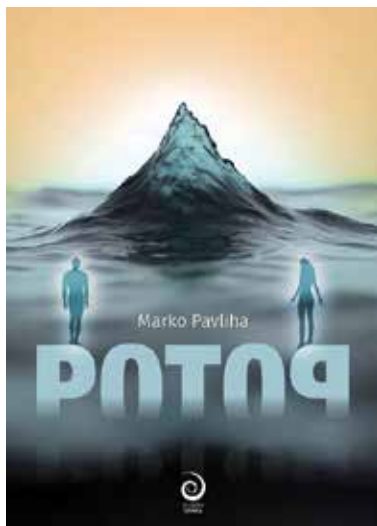

Alenka Košorok Humar

predsednica OZO Ljubljana in direktorica Odvetniške akademije OZS

Potop

Roman *Potop*, ki ga je napisal dr. Marko Pavliha, je knjiga, ki jo prebereš na mah, in je leposlovno delo, ki ti jemlje dih. Zelo je drugačno od avtorjevih dosedanjih del, čeprav se navezuje na vsa njegova dosedanja razmišljanja in mnogotere zapise ter jih nadaljuje. Zadnji je bil *Svetilnik*, avtobiografsko delo, o katerem sem na straneh te revije že pisala. Tisti ima logičen konec, o *Potopu* pa ne bom razkrila vsebine zaključka romana. Naj ostane skrivnost, ki vas bo gnala, da knjige ne izpustite iz rok, ne glede na to, kam vas bo vodila pot tega poletja.

avtor: dr. Marko Pavliha
založba: CHIARA, spremna
besedila: Arne Hodalič, Mitja
Slavinec, Mate Dolenc in Tadeja
L. Zupan, Ljubljana 2025

Moj nasvet je, da si knjigo vzameš na dopust. Zelo jo bom priporočila kolegici odvetnici, dragi prijateljici Tamari, ki pravkar obiskuje tečaje potapljanja in hodi na počitnice v kraje, zelo sorodne tistim, ki so prizorišče Markovega romana. Hrvaški otoki, morje, potapljanje, vse to so bližnji znanci marsikoga od vas.

Do zdaj nisem vedela, da je Marko vrhunski poznavalec ne le pomorskega prava, temveč tudi podvodnega sveta in potapljaških veščin, v katere nas mojstrsko popelje s svojim značilnim humorjem, duhovito duhovnostjo, ki se ji nikakor ne more izogniti in zaradi katere ostaja naš »stari« Marko. Tokrat je knjižničar in vodnik odprave potapljačev, od katerih mu en par uide izpod nadzora. Kot je vredno dobrega romana in ključno za kolosalen zaplet. Marko je v

svojem romanesknem prvencu na neki način strnil vsa svoja dolgoletna razmišljanja, s prefinjeno natančnostjo pa se je lotil tudi zelo tehničnega opisa potapljanja, ki zahteva celega človeka, zrelega za izzive podvodnih avantur in imunega na zvijače ega.

Potop je pot v globino morja, srca in duše ter naj bi bil vedno tudi povratek, pot nazaj. Tako kot se naprej in nazaj preberejo znaki besede *potop* (t. i. palindrom). In kateri je najdaljši slovenski palindrom? Najdaljši slovenski palindrom je menda »neradodaren«, kot sem pred časom nekje prebrala. A je Marko zelo radodaren z globino in višino razmišljanja in čutenja, ki jih polaga v srca svojih junakov, kar sicer ne preseneča. Presenetil, dejansko osupnil in zelo ganil pa me je konec potapljaške avanture, ki je presegel moja pričakovanja in s katerim sem vstopila v dobesedno – magični realizem. Vem, da moje potapljanje ne bo nikoli preseгло »potapljanja s šnorklom«, a zato bom vedno še toliko bolj s spoštovanjem občudovala prave podvodne popotnike in potohodce, predvsem pa Marka Pavliho.

In moj nasvet? Čim prej se potopite v branje, zelo priporočam!

dr. Peter Čeferin
odvetnik v Grosupljem

Odvetnik dr. Ivan Tavčar

Dr. Ivana Tavčarja (1851–1923) poznamo predvsem kot pisatelja, nekateri kot politika, le redki pa kot odvetnika, čeprav je bil odvetnik pravzaprav vse življenje. Tudi pregled strokovne in znanstvene literature kaže na to, da je Tavčarjevo odvetniško delovanje povsem neraziskano. Hkrati ta kaže, da večina avtorjev, ki v različnih zapisih omenjajo Tavčarjevo pravniško izobrazbo, sploh ne razlikuje med pojmom odvetnik in pravnik.

Naziv pravnik lahko pridobi tisti, ki je diplomiral na pravni fakulteti. Odvetnik pa je lahko le tisti, ki je poleg dokončanega študija prava izpolnil še druge pogoje, in sicer opravil predpisano pripravniško prakso v odvetniški pisarni in odvetniški izpit. Pomemben pogoj je tudi, da je vreden zaupanja za opravljanje odvetniškega poklica, kakor je predpisano v vsakokratnem zakonu o odvetništvu oziroma v Kodeksu odvetniške poklicne etike. Poleg vsega tega mora biti odvetnik pri opravljanju svojega poklica neodvisen in samostojen, kar je prav tako predpisano v vsakokratnem zakonu. To pomeni, da mora delo opravljati v skladu z določili veljavnega zakona o odvetništvu in določili Kodeksa odvetniške poklicne etike. Mora pa biti vpisan tudi v imenik odvetnikov vsakokratne odvetniške zbornice. Članstvo v zbornici je obvezno.

Najstrožji pogoji za pridobitev pravice do opravljanja odvetniškega poklica so veljali ravno v Tavčarjevem času.¹

Odvetniški poklic je opravljal od leta 1884 do svoje smrti leta 1923

Dr. Ivan Tavčar je opravljal odvetniški poklic od leta 1884 do svoje smrti leta 1923, torej devetintrideset let – in se ni nikoli upokojil.

Pravo je študiral na dunajskem vseučilišču v letih 1871 do 1875, nato je opravil državni izpit iz pravne zgodovine in pravosodja, prejel absolutorij in opravil rigoroze.² Ves čas Tavčarjevega študija in opravljanja odvetniškega poklica je pogoje za pridobitev pravice do opravljanja odvetništva, način opravljanja tega poklica in njegovo prenehanje urejal zakon o odvetništvu, imenovan *Advocatenordnung*, po slovensko Odvetniški red.³

Ta zakon velja za prvi odvetniški zakon na našem ozemlju, ki je določal, da je odvetnik pri opravljanju svojega poklica neodvisen in samostojen, kar je *conditio sine qua non* odvetniškega poklica. Do uveljavitve zakona je namreč odvetnike imenoval cesar, pozneje višje deželno sodišče in nato pravosodni minister.⁴ Od

uveljavitve Odvetniškega reda dalje pa o tem, kdo lahko opravlja odvetniško dejavnost, ne odloča več vsakokratna oblast, temveč o tem, kdo izpolnjuje v zakonu predpisane pogoje za opravljanje odvetniškega poklica, odloča odvetniška zbornica, se pravi sami odvetniki.⁵

Prva odvetniška zbornica, ki je delovala na našem ozemlju in je bila hkrati najnaprednejša v zgodovini slovenskega odvetništva, je bila Kranjska odvetniška zbornica, katere član je bil tudi Ivan Tavčar. Njej gre do zgodovinske zasluge za uveljavitev slovenskega jezika v uradnem poslovanju in vladavine prava v avstro-ogrski monarhiji. Iz arhiva Odvetniške zbornice Slovenije so razvidne številne jezikovne pritožbe, ki jih je Kranjska odvetniška zbornica zaradi neuporabe slovenskega jezika na avstrijskih sodiščih pošiljala na Dunaj. V tem arhivu najdemo tudi številne proteste zoper ravnanja avstrijskih organov pregona, državnega tožilstva in sodišč. V enem izmed takih protestov, ki jih je Kranjska odvetniška zbornica poslala pravosodnemu ministru na Dunaj zaradi ravnanja z demonstranti ob demonstracijah septembra 1908 (šlo je za odstranjevanje nemških napisov v Ljubljani), so naši odvetniki, ki so zagovarjali demonstrante, med drugim zapisali naslednja, še vedno aktualna stališča:

»Kar velja za pripor, to velja seveda še v večji meri pri meritorni rešitvi kazenske zadeve. Tudi v tem pogledu ne sme tudi v nemirnih časih, dokler ni proglašeno izjemno stanje, veljati večja strogost, kakor v normalnih razmerah, kajti kazenski zakon in pravičnost morata ostati vedno jednaka in ne sme mirni prevdarek nikdar zapustiti pravosodja. Prevelika strogost pravosodja v nemirnih časih je po skromnem naziranju naše zbornice celo zelo nevarna, ker se razburjenost vsled te strogosti v ljudstvu poveča in na novo vzbuja. Nič ne pretrese tako zelo srca narodovega, kakor nepotrebna aretacija ali neprimerno podaljšanje zapora.«⁶ Tedanji Odvetniški red je predpisoval stroge pogoje za pridobitev pravice do opravljanja odvetniškega poklica. Kandidat za odvetnika je moral biti doktor prava in opraviti je moral sedemletno pripravniško prakso ter odvetniški izpit.⁷ Ivan Tavčar je pripravniško prakso

¹ Čeferin, P.: Dr. Ivan Tavčar – odvetnik, ki se ni nikoli upokojil, str. 209.

² Boršnik, M.: »Tavčar, Ivan (1851–1923)«, <<http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi686990/#slovenski-biografski-leksikon>>.

³ Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Österreich, 1868.

⁴ Dolenc, M.: Zagovorništvu, str. 35.

⁵ Čeferin, P.: Odvetništvo na Slovenskem – od habsburške monarhije do neodvisne države, str. 19.

⁶ Čeferin, P.: Odvetništvo na Slovenskem, str. 47–49.

⁷ Čeferin, P.: Dr. Ivan Tavčar – odvetnik, ki se ni nikoli upokojil, str. 209.

opravljal pri kar štirih odvetnikih, in sicer pri dr. Schreyu, dr. Mencingerju, dr. Moschetu in dr. Ahazhizhu. Fran Skaberne je v knjigi *Slovenski advokati in javni notarji v književnosti, znanosti in politiki* takole opisal Ivana Tavčarja, ko je delal v pisarni dr. Mencingerja: »Vrnimo se v Mencingerjevo pisarno v Kranju. Ondi zagledamo moža z lepo črno brado, s kodrastimi lasmi, močnim zakrivljenim nosom in iskrimi očmi. To je njegov koncipient, ki je tedaj tudi že sukal pero pod imenom Emil Leon, to je četrti Gorenjec, ki se je posvetil odvetništvu in postal slovenski pisatelj in politik, to je dr. Ivan Tavčar.«⁸ Dr. Mencinger je v že omenjeni knjigi tudi razložil, zakaj so mnogi odvetniki, tako kot velja za Ivana Tavčarja, postali pisatelji: »Advokati so se v vsih časih in pri vsih narodih odlikovali kot pesniki in pripovedniki. Izvrševanje poklica jim daje mnogo snovi za pesniško obdelavo. Odvetnik ima priložnost opazovati ljudi od vseh strani: v svoji pisarni, v razpravni dvorani, pred policijo in drugimi upravnimi organi in v izvrševanju njihovega lastnega

Avtor portreta dr. Ivana Tavčarja je Jurij Šubic. Slika se nahaja v stalni zbirki Narodne galerije v Ljubljani, ogledati si jo je mogoče tudi prek spleta (<https://www.ng-slo.si/si/stalna-zbirka/1870-1900>).

poklica. V njegovo pisarno vstopajo kakor v spovednico, zaupajo mu najskrivnejše tajnosti svojega življenja, razgalijo mu svojo dušo, svoje slabosti in skrbi. On vidi preganjance in njihovo trpljenje, zasledovalce in njihove strasti. V sodni dvorani se razgaljajo pred njim resnične drame, zlasti iz zakonskega življenja. Ljudje se mu kažejo v njihovi nečimrnosti, lažnjivosti in smešnosti, v maščevalnosti in sovraštvu, vidi pa tudi tihe junake, ki s plemenito potrpežljivostjo prenašajo nesrečo, zapostavljanja in druge krivice. Ali je čudno, da advokata zasrbi roka in napiše novelo, roman ali celo dramo, zlasti ako ima živo fantazijo in mu pero gladko teče?»⁹

Zapis potrjuje moje prepričanje, da obstaja povezava med Tavčarjem kot odvetnikom in Tavčarjem kot pisateljem, po drugi strani pa tudi menim, da obstaja povezava med Tavčarjem kot odvetnikom in Tavčarjem kot politikom. Prepričan sem namreč, da je odvetnik dr. Ivan Tavčar zasedal najpomembnejše položaje v politiki tistega časa prav zaradi ugleda in vpliva, ki ju je imel kot odvetnik. Mojo tezo potrjuje v omenjeni knjigi iz leta 1936 tudi Skaberne z naslednjo navedbo: »[...] da je bilo od sedemindvajset državnih predsednikov, ki so jih imele Zedinjene severnoameriške države do leta 1913, kar petnajst nekdanjih advokatov, v Franciji pa so bili v letih 1871 do 1913 trije predsedniki Republike – odvetniki.«¹⁰

Leta 1880 se je Ivan Tavčar kot odvetniški pripravnik zaposlil pri odvetniku Alfonzu Moschetu. Bil je to prvi odvetnik slovenske narodnosti, ki je postal predsednik Kranjske odvetniške zbornice, čemur so botrovala v nadaljevanju opisane okoliščine. V času avstro-ogrške monarhije so na sodiščih uporabljali nemški jezik. Če sta bili obe stranki in tudi oba odvetnika slovenske narodnosti, pa so morala avstrijska sodišča razpravljati in razglašati sodbe v slovenskem jeziku. Ker na neki obravnavi na Višjem deželnem sodišču v Gradcu, pri kateri so bile stranke in odvetniki slovenske narodnosti, niso dopustili rabe slovenskega jezika, je Kranjska odvetniška zbornica sklicala izredni občni zbor, na katerem so nemškega predsednika zbornice zamenjali s slovenskim in razglasili slovenščino za izključni uradni jezik Kranjske odvetniške zbornice. Novi zbornični predsednik je postal slovenski odvetnik Alfons Mosche.¹¹

Po končani sedemletni pripravniški praksi in doktoratu je Ivan Tavčar leta 1883 v Trstu opravil še odvetniški izpit in leta 1884 odprl svojo odvetniško pisarno v Ljubljani, najprej na Gosposki, potem pa na Sodnijski ulici, ki se danes imenuje po njem – Tavčarjeva ulica. Kot odvetnik je bil vpisan v odvetniškem imeniku Kranjske odvetniške zbornice. Skaberne v svoji knjigi še navaja, da je bil Ivan Tavčar sijajen govornik.

»Njegova zgovernost se je pa bolj izkazovala v skrbno pripravljenih in v podrobnosti izpiljenih govorih, kakor pa v improvizacijah.«¹²

Odvetnik dr. Ivan Tavčar je zastopal tako pravne kot fizične osebe. Bil je pravni svetovalec številnih uglednih ustanov in gospodarskih organizacij, med

⁸ Skaberne, F.: *Slovenski advokati in javni notarji v književnosti, znanosti in politiki*, str. 4.

⁹ Skaberne, F.: *Slovenski advokati in javni notarji*, str. 4.

¹⁰ Skaberne, F.: *Slovenski advokati in javni notarji*, str. 5.

¹¹ Vilfan, S.: *Odvetništvo na Slovenskem in ljubljanska odvetniška zbornica do razširitve zborničnega območja na jugoslovansko Slovenijo*, slavnostna številka ob proslavi stoletnice Odvetniške zbornice Slovenije v Ljubljani, str. 421–422.

¹² Skaberne, F.: *Slovenski advokati in javni notarji*, str. 13.

katerimi sta bili denimo Mestna hranilnica ljubljanska in Kreditna banka. Zastopanje le-teh ga je povežalo z drugimi gospodarskimi subjekti in ustanovami, npr. s Hrvatsko trgovinsko banko v Zagrebu, Hrvatsko zemaljsko hipotekarno banko v Zagrebu, Narodno banko v Beogradu itd.¹³

V Tavčarjevi odvetniški pisarni so se usposabljali in opravljali pripravniško prakso mnogi ugledni slovenski pravniki. Najuglednejši med njimi je bil gotovo dr. Danilo Majaron, ki ga imenujemo »očeta slovenske univerze« in je bil trideset let predsednik slovenske odvetniške zbornice. Hkrati je bil urednik časopisa *Slovenski narod*, deželni poslanec, predsednik društva *Pravnik*. Ob nastanku Kraljevine SHS je, žal brezuspešno, večkrat zahteval, da se za Slovenijo ustanovi Vrhovno sodišče v Ljubljani. Njemu gredo zasluge, da so v Ljubljani po že omenjenih demonstracijah slovenski napisi zamenjali nemške.¹⁴

Kolegi in njihovi družinski člani so odvetnika Ivana Tavčarja spoštovali in mu zaupali. Ko je umrl odvetnik dr. Valentin Zarnik, se je na Ivana Tavčarja obrnila Zarnikova vdova s prošnjo, da prevzame pokojnikovo odvetniško pisarno. Njena prošnja, ki je prva vloga, naslovljena na Kranjsko odvetniško zbornico v slovenskem jeziku, se glasi:

»Slavna odvetniška komora! Stem se usojam, slavnikomori naznaniti, da je moj soprog dr. Valentin Zarnik, advokat v Ljubljani, dne 30. marca 1888 popoldne ob 3. uri umrl. Ob jednem s tem naznanilom smrti izrekam svojo vročo željo, da naj bi se umrlemu mojemu soprogu substitutom imenoval gospod dr. Ivan Tavčar, advokat v Ljubljani.

Izrekam prošnjo: Slavna odvetniška komora naj to naznanilo smrti v vednost vzeti ter umrlemu dr. Val. Zarniku substitutom gospoda dra. Iv. Tavčar-ja imenovati blagovoli.

*V Ljubljani, dne 31. marca 1888
Ana Zarnik«¹⁵*

Odvetnik Tavčar je spisal številne strokovne članke in razprave

Poleg tega, da se je odvetnik dr. Ivan Tavčar posvečal leposlovju, je spisal tudi številne strokovne članke in razprave, ki so bili objavljeni v časopisu *Slovenski pravnik* v letih 1883, 1884, 1885, 1888 in dokazujejo, da se je ukvarjal tudi z zastopanjem fizičnih oseb, in sicer predvsem na področju civilnega prava.

Preden se je lotil posameznih pravnih pojmov, je v uvodu razprave z naslovom *»Poduk o najpotrebnejših zakonih«* iz leta 1883 kritično ocenil nekatere pojave v takratnem pravosodju in med drugim zapisal: *»Poznavanje zakonov ali postav je brez dvombe koristno, in to tudi človeku, ki ne pohajkuje vsak dan po sodniških prostorih ter ne zapravlja dragega časa z malomarnimi in hudobnimi pravdami. S tugo moramo namreč priznati, da je skoraj pri vsaki slovenski okrajni sodnji večje ali manjše število prav strastnih pravdarjev, ki se tožujejo za vsako najmanjšo stvar ter prihajajo tožne dneve v sodnijo, noseč pod pazduho velike snope*

sodniških aktov ali spisov. Ti ljudje čutijo se pri vsaki priliki žaljene v svojih pravicah, in navadno tožijo najrajši, če se jim ne godi kaka krivica, če samo mislijo, da se jim godi krivica. Ker zakonov ne poznajo, domišljujejo si, da se jim krati ta ali ona pravica, medtem ko se jim v resnici ničesar ne krati. Če bi se torej razširilo znanje postav med preprostim ljudstvom, pomanjšalo bi se vsled tega število pravdarjev iz domišljije, ki sedaj nadlegujejo sodnije, ter denar prinašajo brezvestnim advokatom, ali pa ga mečejo v žep še bolj brezvestnim zakotnim pisarjem. Dan za dnem prihajajo ti slepi nevedneži k sodnji, ter se vlačijo s svojimi spisi po advokatskih pisarnah, ali pa z zakotniki po žganjarjih in sanjajo o tem, kako bodo potrti nasprotnika, ter s svojo domišljeno pravico slavno premagali. Doma pa leži polje slabo obdelano, od strehe kapa, otroci stradajo in zavoljo neplačanih davkov sili eksekucija v hišo.«¹⁶

V nadaljevanju članka, in sicer v poglavju z naslovom *»O brambi pravice«*, je med drugim razpravljal *»o samolastni moči in silobranu«* in o tem, *»kdaj je samolastna moč dovoljena«*. Uvodoma navaja paragraf 19 *Občega državlanskega zakonika*, ki se glasi: *»Vsacemu, ki meni, da je žaljen v svoji pravici, je na voljo dano, pritožiti se pred oblastnijo, po postavi odločeno. Kdor se pa, oblastnijo vnemar pustivši, samolastne moči posluži, ali kdor meje silobrana prestopi, je za to odgovoren.«*

Tavčar v nadaljevanju opiše praktičen primer spora med dvema sosedoma ter razloži razliko med samolastno silo in silobranom: *»Samolastna moč ali sila je vobče vedno prepovedana; silobran v pametnih mejah pa je dovoljen.«*

V nadaljevanju tega poglavja piše Tavčar še o pojmu *»posest«*, o premečinah in nepremečinah, o priposestovanju, o zastaranju, o zemljiški knjigi, o dedovanju in še posebej o oporokah. V *Slovenskem pravniku* iz leta 1884 nadaljuje poglavje o dedovanju in navede nekaj praktičnih vzorcev oporok, razloži pojem nujnega dediča in posebej *»postavno dediščinsko pravico sorodnikov«*. Naslednje poglavje posveti *»zapuščinski obravnavi«*, nato pa razpravlja *»O lastninski pravici, o zastavni pravici in o služnostih«*. Razpravo sklene z vsebinsko zanimivim poglavjem, ki mu je dal naslov *»O prečudni napačni veri, živeči med narodom slovenskem v veliko mu sramoto!«*

V članku je še zapisano: *»Na mnogih krajih po Kranjskem in morda tudi drugod po Slovenskem meni prosti narod, da je premoženje umrlega samca in posebno duhovnika pri nastopu smrti prostoležeče blago, da je premoženje tacega samca odkazano vsakemu, ki le poseže po njem. In zgodi se, da prihrume sosedje v hišo, in da padejo takoj, ko je umrl komaj oči zatisnil, po njegovem premoženju, izpraznijo shrambe, ter odneso vse, kar se odnesi da. Kaj se zgodi potem? Državni pravdnik toži zavoljo tatvine in stvar pride navadno pred porotnike. Tu obtoženi odkritosrčno povejo, kako so kradli in navadno še ne taje ne. Zagovornik pa je prebrisana in zvita glava, ki z enako tatvino nema v prvič opraviti. V dolgem in kipečem govoru razlaga*

¹³ Boršnik, M.: »Tavčar, Ivan (1851–1923)«.

¹⁴ Čeferin, P.: Odvetništvo na Slovenskem, str. 50–52.

¹⁵ Čeferin, P.: Odvetništvo na Slovenskem, str. 32.

¹⁶ Tavčar, I.: Poduk o najpotrebnejših zakonih, 1883, str. 1.

porotnikom, kako da priprosti narod v svoji nespameti še vedno veruje, da je premoženje umrlega samca lastnina tistega, ki se ga ob smrti najprej polasti. In na dolgo in široko razklada in dokazuje, da so tatje, danes na obtožno klop posajeni, pri svojem napačnem mnenju živeli v hudi zmoti, tako da so zavoljo te zmote mislili, da ne uganjajo ničesar, kar bi prepovedano bilo. Porotniki se vsedejo na sladko to govorico, ter izreko, da so tatje nekrivi, četudi so sami obstali, da so v resnici kradli.«¹⁷

V *Slovenskem pravniku* iz leta 1885 je dr. Ivan Tavčar razpravljal »O pogodbah in osebnih zvezah sploh«. Poudaril je, »[...] da je prosta človeška volja tisti živelj, tista moč, ki žene premoženje na okrog, da k počitku priti ne more. S tem pa smo dospeli na tisto neizmerno polje, na katerem se kažejo vpljivi pogodb, na tisto mesto, kjer nam je govoriti o najmenitnejši in najvpljivnejši prikazni v pravnem življenju, o pogodbi.«¹⁸

Gornja Tavčarjeva definicija pogodbe je značilna za njegov način razlaganja teorije prava: razumljivo, privlačno, duhovito, literarno. Njegov način izražanja bi zato lahko imenovali »poezija prava«.

Na vprašanje, kaj je pogodba, odgovori Tavčar z navedbo paragrafa 861 *Občega državljanskega zakonika*, ki se

glasi: »Kdor se izreče, da hoče kakemu drugemu nekaj svojih pravic odstopiti, to se pravi, kdor se izreče, da hoče komu kaj dopustiti ali komu kaj dati, za njega kaj storiti ali zavoljo njega kaj opustiti, ta je izrekel obljubo; ako drugi to veljavno obljubo sprejme, nastane vsled soglasne volje obeh – p o g o d b a.«

V nadaljevanju istega poglavja razpravlja »o osebah, ki morejo sklepati veljavne pogodbe«, nadalje o neveljavnih pogodbah, o obliki, v kateri se smejo sklepati pogodbe, ter o tem, kdaj se sme veljavna pogodba spet razrešiti. Navaja praktičen primer živinske napake, zaradi katere je mogoče kupoprodajno pogodbo razveljaviti v primeru, da bi napako potrdili tudi sodni izvedenci (Tavčar jih imenuje »skušenci«).

Predlog za postavitev izvedencev se glasi takole: »Slavna c. kr. okrajna sodnija! Dne 1. julija 1885. napravila sva z nasprotnikom menjavo. Zamenjala sva si konja, in sicer tako, da mi je za mojega devetletnega konja izročil in prepustil belo kobilco, kakih osem let staro. Že 10. julija sem opazil, da kobila ni zdrava. Z glavno tišči nekako čudno v jasli, in večkrat imam priliko opaziti, da jej gleda seno z gobca, ne da bi ga žvečila. Če jo napajam, smem jej gobec do nosnic z vodo obdati, kar je živ dokaz, da je živina bolna na tiščavki. Zatorej prosim: Slavna sodnija naj skušence imenovati in ogled v smislu paragrafa 926 ob. drž. zakona razpisati blagovoli.«¹⁹

V *Slovenskem pravniku* iz leta 1888 pa se je Tavčar lotil obravnave menjalne in rabokupne pogodbe, ob čemer ga je zanimalo, »Kdaj se sme zahtevati povračilo škode?« in pa kako je s problemi dokazovanja. V nadaljevanju razpravlja »o izrednem sodnijskem postopanju«, o »opominjevalnem postopanju«, o t. i. »mandatnem postopanju« ter podaja številne primere iz prakse.²⁰ Vsi omenjeni strokovni članki in razprave dokazujejo, da je bil odvetnik dr. Ivan Tavčar velik poznavalec prava, tako v teoriji kakor v praksi. Da je bil torej ne samo pisatelj in politik, ampak enako odličen odvetnik. Ni pa za odvetnika dovolj, da je (zgolj) dober poznavalec prava. Biti mora razgledan, imeti mora življenjske izkušnje, prav tako mora biti svoboden in neodvisen, ne sme mu manjkati državljanskega in poklicnega poguma. Ne nazadnje pa mora biti tudi dober človek in imeti rad ljudi.

Tavčar je imel vse lastnosti pravega odvetnika, bil je človek v najboljšem pomenu besede

Ko je dr. Ivan Tavčar 19. februarja 1923 umrl, so bili v dnevnem časopisu objavljeni številni nekrologi, ki so poudarjali, da je imel vse lastnosti pravega odvetnika, da je bil tudi dober človek in da so ga – celo politični nasprotniki – spoštovali.

V Ljudskem dnevniku mu je **dr. Ivan Šušteršič** namenil naslednje besede:

»Bila sva si mnogoletna politična nasprotnika. Križala sva meče, izbojevala marsikatero borbo. Protagonista v dveh nasprotnih taborih, vsak trdno prepričan, da bije

Literatura in viri

- **dr. Peter Čeferin:** Dr. Ivan Tavčar – odvetnik, ki se ni nikoli upokojil. *Pravnik*, revija za pravno teorijo in prakso, 78/2023, št. 5-6, str. 207–210.
- **dr. Peter Čeferin:** Odvetništvo na Slovenskem: od habsburške monarhije do neodvisne države. Založba Litera, Maribor 2016.
- **Metod Dolenc:** Zagovorništvo. *Slovenski pravnik*, 27/1911, št. 2-3, str. 35. *Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaisertum Österreich*, 1868, št. 38, 15. 7. 1868.
- **Fran Skaberne:** Slovenski advokati in javni notarji v književnosti, znanosti in politiki. Društvo »Pravnik«, Ljubljana 1936.
- **Ivan Tavčar:** Poduk o najpotrebnejših zakonih. *Slovenski Pravnik*. Družba sv. Mohora, Celovec 1883.
- **Ivan Tavčar:** Poduk o najpotrebnejših zakonih. *Slovenski Pravnik*. Družba sv. Mohora, Celovec 1884.
- **Ivan Tavčar:** Poduk o najpotrebnejših zakonih. *Slovenski Pravnik*. Družba sv. Mohora, Celovec 1885.
- **Ivan Tavčar:** Poduk o najpotrebnejših zakonih. *Slovenski Pravnik*. Družba sv. Mohora, Celovec 1888.
- **Sergej Vilfan:** Odvetništvo na Slovenskem in ljubljanska odvetniška zbornica do razširitve zborničnega območja na jugoslovansko Slovenijo. *Pravnik: revija za pravno teorijo in prakso*, 23/1968, št. 9-10. Slavnostna številka ob proslavi stoletnice Odvetniške zbornice Slovenije v Ljubljani.
- **Ivan Šušteršič:** *Ljudski dnevnik*, 1, št. 16, 20. 2. 1923, str. 1.
- Dr. Ivan Tavčar: *Slovenec*, 51, št. 40, 20. 2. 1923, str. 8.
- **Maja Boršnik:** »Tavčar, Ivan (1851–1923)«. *Slovenska biografija*. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013; <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi686990/#slovenski-biografski-leksikon> (2. 8. 2023).

¹⁷ Tavčar, I.: Poduk o najpotrebnejših zakonih, 1884, str. 273–274.

¹⁸ Tavčar, I.: Poduk o najpotrebnejših zakonih, 1885, str. 333–334.

¹⁹ Tavčar, I.: Poduk o najpotrebnejših zakonih, 1885, str. 400.

²⁰ Tavčar, I.: Poduk o najpotrebnejših zakonih, 1888, str. 593–594 in 618–621.

boj za dobro stvar, vsak trdno odločen, da izbojuje ta boj do konca. Toda, o njem hočem pisati, ne o sebi. Blagopokojni ni bil mehak v boju. Vdaril je, da je bolelo. To je zakon boja. A njegov boj je bil možat. Bil je korenjak. Bil je mož. Če je kdaj kdo zaslužil ta naziv, ga je zaslužil on. Pokojni je bil človek v najboljšem pomenu besede. Dičila ga je lastnost, ki ga je spremila v večnost. Imel je blago srce. Neštete so dobrote, ki jih je izkazoval. Njegovo srce je bilo mehko. Kdor ga je bližje poznal ali objektivno opazoval, je to spoznal. Nihče, prijatelj ali sovražnik, ki je apeliral na njegovo srce, se ni zmotil. Nikogar ni osebno sovražil, rad se je spravil.

Genij je brez vrednosti za človeštvo, ako se ne združuje z dobrim, plemenitim srcem. Srečen človek, ki zapušča tako blag spomin. Izgubili so ga svojci, izgubil ga je narod, izgubilo ga je človeštvo.<

Naj končam članek z ugotovitvijo, da je bil v osmrtnicah takratnih časopisov za imenom dr. Ivana Tavčarja pred navedbo vseh dejavnosti, ki jih je opravljal, vselej na prvem mestu odvetniški naziv.

Odvetnik potuje

Če se boste fotografirali na zanimivem kraju – doma ali po svetu – z našo revijo v roki, bomo fotografije objavili.

Fotografije pošljite na e-naslov: andrej.razdrih@odvetnik-razdrih.si

▲ V Azerbajdžanu.

▲ V Tour&Taxis v Bruslju.

▲ V Tarantu v Italiji; v ozadju je ladja Amerigo Vespucci.

Stanislav Fortuna (1940–2025)

Stanku v slovo

Stanka sem spoznal leta 1994, ko sva bila oba izvoljena v novo enotno Mestno občino Ljubljana. On je bil izvoljen kot kandidat Demokratske stranke, jaz pa na listi skupine volilcev Rad imam Ljubljano.

Ker sva bila sredinsko usmerjena in še odvetnika, sva se takoj povezala in v takrat zelo polariziranem mestnem parlamentu zagovarjala kulturo dialoga ter dobro pretehtane odločitve. Stankov glas in razprava sta bila med tistimi dejavniki, ki so bili morda odločilni za ohranitev celotne stavbe nekdanje tiskarne za potrebe nove Pravne fakultete Univerze v Ljubljani.

Stanko je s svojo elokventnostjo, razgledanostjo in umirjenostjo pridobil simpatije članov različnih strank v mestnem svetu in kmalu okoli sebe zbral skupino svetnikov, ki se je sestajala enkrat na mesec, po dobri stari slovenski navadi v gostilni, in debatirala o aktualnih vprašanjih politike in kulture. V tej skupini so bili poleg naju še pisatelj Jože Snoj, igralec Dare Valič in komparativist Janez Stanek. Več kot dvajset let je bil Stanko glavni organizator teh srečanj.

Lani sva se zadnjikrat dobila v gostilni, potem pa je njegova bolezen onemogočila to tradicijo. Ko sva po njegovem prihodu iz bolnišnice zadnjič govorila po telefonu, mi je mirno in stoično dejal, da je to zadnja faza njegovega življenja. Obmolnil sem in nato pomislil na to, kako bogato življenje je imel.

Stanislav Fortuna se je rodil 3. marca 1940 v Kranju, kot najstarejši od treh sinov. Oče je bil sodnik, mati pa odvetniška uradnica. Zaradi nacistične okupacije in preganjanja slovenske inteligence se je družina zatekla na Dolenjsko. Kot otrok-begunec je v najzgodnejšem obdobju svojega življenja doživel pomanjkanje in komaj preživel smrtonosno pljučnico.

Leta 1967 je spoznal Tamaro in v 37 let trajajočem zakonu sta se jima rodili hčerki Helena in Nataša. Po nenadni ženini smrti, ki je zelo zaznamovala celotno družino, je v njegovo življenje vstopila Dragica, ki je postala izpolnjujoč in ljubeč del njegovega preostalega življenja.

Za študij prava se je odločil, ker je čutil, da je njegovo poslanstvo, da brani pravico.

Odvetniški poklic je začel kot pripravnik pri znamenitem odvetniku dr. Viktorju Mačku, ki ga je ohranil v najlepšem spominu in mu posvetil lep spominski zapis v reviji *Odvetnik*.¹

Večino svojega zrelega poklicnega življenja se je ukvarjal z gospodarskim pravom, zastopal je pomembna slovenska podjetja, ukvarjal pa se je tudi z mednarodnimi zadevami, kar v prejšnji državi za odvetnike ni bilo običajno.

Med njegovimi dosežki, na katere je bil še posebej ponosen, je bilo sodelovanje pri mednarodnem projektu za zgraditev čistilne naprave na Dravi, ki je nato služila kot vzorčen primer za podobne projekte. Ta uspešen projekt so proučevali tudi pravniki iz tujine in celo študentje s Harvarda, ki so se zanimali za pravne rešitve v pogodbi.

Za svoje uspešno zastopanje Svetega sedeža je od papeža Janeza Pavla II. prejel **medaljo in naziv viteza komturja reda svetega Gregorija**.

V času slovenskega osamosvajanja se je pridružil tistim slovenskim odvetnikom, ki so svoje mednarodne zveze in poznanstva izkoristili za obveščanje svetovne javnosti o dogajanju v takratni Jugoslaviji. Eno od njegovih dvajsetih pisem je prišlo do ameriškega senatorja ter nato do medijev in eden od časopisov je k Stanku poslal novinarja, ki je obširno poročal o takratnih dogodkih v Jugoslaviji ter o osamosvojitveni poti Slovenije. Naj še dodam, da sta se s tem novinarjem (Paul Krza) spoprijateljila in se obiskovala do smrti.

Ob zastopanju številnih tujih strank je Stanko ugotovil, da noben od pravnih slovarjev, ki so bili na voljo, ni dovolj natančno reševal zagat prevodov pravnih pojmov, predvsem zaradi razlik v pravnih praksah. Zato je kot poliglot kar sam spisal **6-jezični pravni slovar**, ki ga je izpopolnjeval kar 30 let. Nanj je bil upravičeno ponosen. Posamezne dele slovarja je več let objavljala v stanovski reviji *Odvetnik*.

V reviji *Odvetnik*, katere neutrujen sodelavec je bil, je objavil več kot 50 kolumn, v katerih je pisal in razmišljal o vseh mogočih družbenih vprašanjih, bodisi s pravnega vidika bodisi in predvsem pa z moralnega vidika. Objavljala je tudi spominske zapise o svojem bogatem odvetniškem življenju. Njegov zadnji prispevek z naslovom "*Quales iudices...*" bo objavljen v jesenski številki *Odvetnika*.

Stanko je bil take vrste pravnik, ki se je vedno sam izpraševal o tem, kaj se sme, ne samo, kaj se lahko naredi. Vedno je poudarjal, da mora odvetnik držati oblasti neprizanesljivo ogledalo.

¹ Fortuna, S.: "Doktor«" – v spomin na dr. Viktorja Mačka, *Odvetnik* št. 3 (61) – julij 2013, str. 53.

Kritičen je bil tudi do stranpoti našega poklica in je v eni od kolumn zapisal:

»In pri vsem tem pravniki nikakor nismo brez krivde. Saj smo vendar pomagali ustvarjati zakonodajo, ki je zaradi koristi peščice izbrancev ugonobila družbeno bogastvo, četudi se je z njo ukvarjalo mnogo generacij. Saj smo pomagali pisati pogodbe in druge pravne akte, ki so vtilili nekdanj uveljavljena podjetja in blagovne znamke. Saj smo pod pretvezo dajanja pravnih nasvetov in za dober denar pomagali kanalizirati nezasluzene koristi v davčne oaze. Saj smo bili zraven, ko so bančniki obračali virtualen denar, zase pa izbrali pravega. Saj smo si izmišljali pravne postopke in pravne zvijače, ki so omogočali beg pred odgovornostjo.«²

Lahko rečem, da je Stanko Fortuna živel za pravico, ne samo za pravo.

Kot poliglot in bibliofil je imel Stanko poleg pravnega znanja tudi izjemno znanje iz zgodovine in umetnosti, zlasti književnosti. Rad je sodeloval v debatah, ki so obravnavale zgodovinske ali politične teme, pri čemer je znal še tako težko vsebino povedati na humoren način. Vsem, ki smo lahko z njim uživali v teh pogovorih, je širil obzorja, a bil vedno odprt za nasprotno stališče. Zavedal se je, da je med črnim in belim veliko sivine in da nekatere stvari morda nimajo končnega odgovora za ali proti. In pri takih vprašanjih je lahko edino merilo le previdna presoja, sloneča na morali in sočutju. Po duši je bil romantik, velik kavalir in človekoljub, zvest, predan, iskren, preprosto velik človek. Prijatelj Stanko, imel si lepo in bogato življenje, počivaj v miru. Nikdar te ne bomo pozabili!

Andrej Razdrih

² Fortuna, S.: Krik, Odvetnik št. 4 (58) – december 2012, str. 41.

Andrej Razdrih

odvetnik v Ljubljani in član Sodnega sveta RS

Okrogla miza o Konvenciji o varstvu odvetniškega poklica

Na Pravni fakulteti (PF) Univerze v Mariboru, ki ima svoje prostore v stavbi nekdanje klasične gimnazije, je 9. junija 2025 potekala okrogla miza o sprejemu Konvencije o varstvu odvetniškega poklica. Okroglo mizo so organizirali PF Univerze v Mariboru, Svet evropskih odvetniških zbornic in pravniških organizacij (CCBE), Odvetniška akademija OZS in Odvetniška zbornica Slovenije (OZS).

Na njej so kot govornici sodelovali odvetnik **mag. Roman Završek**, podpredsednik CCBE, profesorica **Petra Weingerl**, novinarka **Nataša Markovič** in predsednik OZS **Janez Starman** kot moderator.

Kot posebni gost se je dogodku prek on-line povezave pridružil profesor **Gregory Fox** z Univerze v

Detroitu, ki je med drugim opozoril na pritiske Trumpove administracije na tiste odvetnike in odvetniške družbe, ki so v preteklosti kakorkoli sodelovali v postopkih zoper Trumpa. Od sedmih večjih pravniških družb so se tri uklonile in z administracijo sklenile izsiljene poravnave - po nalogu Trumpove administracije bodo morale opraviti za več milijonov dolarjev *pro bono* svetovanja in zastopanja. Profesor Fox meni, da so take izsiljene obveze nične. Štiri družbe so se uprle in vložile ustrezne tožbe. Tri od teh so bile na sodišču uspešne, ker so taki ukrepi zoper odvetnike v nasprotju z osnovnimi postulati pravne države. Sodniki so dobesedno oklofutali oblast, rekoč, da deluje v nasprotju z osnovnimi načeli, ki so jih vzpostavili ustanovni očetje ZDA.

Mag. Roman Završek je poudaril, da je nujno, da h Konvenciji pristopi in jo podpiše tudi Slovenija, ki do zdaj tega še ni storila; konvencijo je podpisalo že 17 držav.

dr. Viktorija Žnidaršič Skubic

Pravna ureditev nujnega dedovanja – novejši trendi

V prispevku avtorica obravnava problematiko nujnega dedovanja, ki omejuje zapustnika pri prostem razpolaganju z njegovim premoženjem za primer smrti, pod določenimi pogoji, ko gre za neodplačna razpolaganja, pa tudi za časa življenja. V sodobnem svetu se vse bolj postavlja vprašanje, ali je tovrstno omejevanje posameznikove lastninske pravice in svobode testiranja še sprejemljivo, saj naj bi bil temeljni razlog, ki predstavlja zgodovinsko podstat instituta nujnega deleža, to je skrb za neprekrbljene potomce zapustnika, v današnji družbi v pretežni meri presežen. Prispevek prinaša različna stališča, ki so zastopana v primerjalnem pravu in teoriji in ki argumentirajo tako obstoj kot tudi odpravo instituta oz. njegovo podreditev elementu potreb, izkazanih s strani nujnih dedičev. Avtorica predstavi lastna stališča o problematiki noveliranja tega področja v slovenski zakonodaji in predloge o primernem načinu vodenja reforme dednega prava nasploh.

dr. Viktorija Žnidaršič Skubic

Legal regulation of forced heirship – newer trends

In the paper, the author discusses the issue of forced heirship, which restricts the deceased from freely disposing of his or her property in the event of death and under certain conditions, when it comes to gratuitous dispositions, as well as during his or her lifetime. In the modern world, the question is increasingly being raised as to whether such a restriction of an individual's right to property and testamentary freedom is still acceptable, since the fundamental reason that has historically formed the essence of the institute of the forced share, i.e. care for the dependent descendants of the deceased, is largely denied in today's society. The paper presents various points of view that are represented in comparative law and theory, which argue both the existence and abolition of the institute or its subordination to the element of demonstrated needs by the forced heirs. The author presents her own views on the issue of amending this area in the Slovenian legislation and suggestions on the appropriate way of conducting the reform of inheritance law as such.

Petja Plauštajner

Novosti pri upravljanju pogodb FIDIC, ki jih prinaša Mavrična zbirka 2017

Kvalitetno upravljanje gradbene pogodbe je nujen pogoj za uspešno izvedbo gradbene investicije. Pri mednarodnih gradbenih in investicijskih projektih se v Sloveniji še vedno najpogosteje uporabljajo pogodbe FIDIC, Mavrična zbirka iz leta 1999, čeprav je FIDIC že leta 2017 izdal posodobljeno izdajo (ponovni natis 2022). Ta je v letošnjem letu doživela uradni prevod v slovenski jezik. Čeprav so besedila pogodb FIDIC iz leta 2017 zelo obsežna in so postopki na nekaterih mestih celo prenormirani, bodo posamezne novosti zagotovo počasi prodrle v uporabo tudi v našem prostoru.

Članek bralcu predstavi najpomembnejše novosti pri definicijah in osnovnih pojmi ter okrepljeno vlogo Inženirja. Pozornost je posvečena tudi osrednji novosti iz izdaje 2017, tj. nadgradnji mehanizma za reševanje oziroma preprečevanje sporov.

Petja Plauštajner

New Developments in the Management of FIDIC Contracts Introduced by the 2017 Rainbow Suite

Effective management of a construction contract is an essential prerequisite for the successful execution of a construction investment. Within international construction and investment projects in Slovenia, the FIDIC contracts from the 1999 Rainbow Edition remain the most commonly employed, even though FIDIC released an updated edition in 2017 (reprinted in 2022). This updated suite has, in the current year, received an official Slovenian translation. Although the 2017 FIDIC contract texts are extensive and, in places, arguably over-regulated, a number of their innovations will inevitably find gradual application in our environment. The article presents to the reader the most important novelties—ranging from revised definitions and fundamental concepts to the enhanced role of the Engineer. Particular attention is also devoted to the central innovation of the 2017 edition: an upgraded mechanism for dispute avoidance and resolution.

Mina Kržišnik

Izzivi izvršbe na kriptovalute

Članek obravnava pravne izzive izvršbe na kriptovalute – digitalna sredstva brez fizične oblike, ki jih je težko izslediti in zaseči. Zaradi njihove digitalne narave, decentralizacije in anonimizacije pravni sistemi težko zagotavljajo učinkovito izterjavo dolgov.

V članku so podrobno analizirani pravna narava kriptovalut, možni načini njihove klasifikacije ter težave z uvrstitvijo pod obstoječe določbe Zakona o izvršbi in zavarovanju. Izpostavljen je pomembnost pravilne opredelitve zahtevkov, zato so podani tudi načini formulacije zahtevkov in predlogi za uporabo začasnih odredb ter sankcij za dolžnike. V članku sta prav tako predstavljeni dosedanja sodna praksa in nujnost zakonodajnih prilagoditev.

Mina Kržišnik

The Challenge of Enforcement Against Cryptocurrencies

The article explores the legal challenges of enforcing judgments against cryptocurrencies—digital assets with no physical form that are difficult to trace and seize. Owing to their digital nature, decentralisation and the anonymity they afford, legal systems struggle to ensure effective debt recovery. The author provides a detailed analysis of the legal character of cryptocurrencies, possible ways of classifying them, and the difficulties of fitting them within the existing provisions of the Slovenian Enforcement and Security Act (*Zakon o izvršbi in zavarovanju – ZIZ*). It highlights the importance of correctly pleading claims, offering drafting techniques, as well as proposals for the use of interim measures and sanctions against debtors. The author also reviews current case-law and underscores the need for legislative adaptations.

